

Cyprus Mental Health
Institute

ISSN 1302-7840
E-ISSN 2667-8225

Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi

Vol / Cilt 2. Issue / Sayı:3, December/Aralık 2020

- Investigation of Changes in Alcohol-Smoking Usage and Related Situations in the Coronavirus Outbreak
Koronavirüs Salgınında Alkol-Sigara Kullanımındaki Değişiklikler ve İlişkili Durumların Araştırılması
- An Assessment Of The Moderator Effect Of Personality Traits On The Relationship Between Body Image And Social Anxiety
Beden İmgesi İle Sosyal Anksiyete Arasındaki İlişkide Kişilik Özelliklerinin Biçimlendirici Etkisi
- Social Work Overview of The Society on The Individual Using Addictive Substance: Case of Manisa
Sosyal Hizmet Bakış Açısından Bağımlılık Yapıcı Madde Kullanan Bireylere Yönelik Toplumun Bakışı: Manisa Örneği
- An Investigation The Perceived Stress, University Adjustment Levels and Academic Grade Average of Freshman
Nursing University Students
Hemşirelik Birinci Sınıf Öğrencilerinin Algıladıkları Stres İle Üniversiteye Uyum Düzeyleri ve Akademik Genel Not Ortalamaları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
- The Adaptation Study for Political Leader Assessment Scale to Turkish
Siyasi Lider Değerlendirme Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması Çalışması
- The Problems of Foreign Students with Non-Native Turkish Language in School Environment
Anadili Türkçe Olmayan Yabancı Uyrıklı Öğrencilerin Okul Ortamında Yaşadıkları Problemler
- Meaning in/of Life: Discovery, Invention or Both?
Yaşamda Anlam: Keşif, İcat Ya Da Her İkisi?
- A Review on the Phenomenon of Interpersonal Dependency
Kişilerarası Bağımlılık Fenomeni Üzerine Bir Derleme
- Postmodern Perspective in Psychological Counseling Practices:Online Psychological Counselling
Psikolojik Danışma Uygulamalarında Post Modern Bakış Açısı: Çevrimiçi Psikolojik Danışma

Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi

Vol.2, Issue 3, December 2020 / Cilt.2, Sayı: 3, Aralık 2020

TRI-ANNUAL / DÖRT AYDA BİR YAYIMLANIR

EDITORIAL IN CHIEF / YAYIN YÖNETMENİ

Prof. Dr. Mehmet Çakıcı

DEPUTY EDITORS / YAYIN YÖNETMENİ YARDIMCILARI

Prof. Dr. Kültegin Ögel

Assoc. Prof. Dr. Zihniye Okray

Assoc. Prof. Dr. Ece Müezziz

Dr. Asra Babayiğit

EDITORIAL ADVISORY BOARD / YAYIN DANIŞMA KURULU

Prof. Dr. Peter R. Martin, Nashville / ABD

Prof. Dr. Ebru Çakıcı, Nicosia / Cyprus

Prof. Dr. Nesrin Dilbaz, İstanbul / Turkey

Prof. Dr. Jair C. Soares, Houston / ABD

Prof. Dr. Orhan Doğan, İstanbul / Turkey

Prof. Dr. Vlada Pishchic, Rostov / Rusya

Prof. Dr. Saba Abacı, New York/USA

Prof. Dr. Oğuz Polat, İstanbul / Turkey

Prof. Dr. Antonio Prunas, Milan / Italy

Prof. Dr. Fatmagül Cirhinlioğlu, Nicosia / Cyprus

Prof. Dr. Figen Karadağ, İstanbul / Turkey

Prof. Dr. Tamer Aker, İstanbul / Turkey

Prof. Dr. Yasemin Özkan, Ankara / Turkey

Prof. Dr. Lut Tamam, Adana / Turkey

Prof. Dr. Zeynep Şimşek, İstanbul / Turkey

Prof. Dr. Özlem Kararımak, İstanbul / Turkey

Prof. Dr. Imran Akperov, Rostov / Rusya

Prof. Dr. Alim Kaya, Famagusta / Cyprus

Prof. Dr. Turgay Biçer, İstanbul / Turkey

Prof. Dr. Münevver Yalçınkaya, Nicosia / Cyprus

Prof. Dr. Zafer Cirhinlioğlu, Sivas / Turkey

Prof. Dr. Mustafa Necmi İlhan, Ankara / Turkey

Prof. Dr. Elif Gökçearslan Çiftçi, Ankara / Turkey

Assoc. Prof. Dr. Rabia Bilici, İstanbul / Turkey

Assoc. Prof. Dr. İbrahim Taymur, Bursa / Turkey

Assoc. Prof. Dr. İrem Erdem Atak, İstanbul / Turkey

Assoc. Prof. Dr. Elif Mutlu, İstanbul / Turkey

Assoc. Prof. Dr. Ülgen H. Okyayuz, Nicosia / Cyprus

Assoc. Prof. Dr. Aylin Özbek, İzmir / Turkey

Assoc. Prof. Dr. Merih Altıntaş, İstanbul / Turkey

Assoc. Prof. Dr. Tayfun Doğan, İstanbul / Turkey

Assoc. Prof. Dr. Bahar Baştuğ, Ankara / Turkey

Assoc. Prof. Dr. Derya Şaşman Kaylı, Manisa / Turkey

Assoc. Prof. Dr. Sibel Dinçyürek, Famagusta / Cyprus

Assoc. Prof. Dr. İpek Sönmez, Nicosia / Cyprus

Assoc. Prof. Dr. Tutku Akter Göktaşan, Kyrenia / Cyprus

Assoc. Prof. Dr. Utku Beyazıt, Antalya / Turkey

Asst. Prof. Dr. Besedova Petra, Hradec Kralove / Czech Republic

Asst. Prof. Dr. Kuzeymen Balıkcı, Nicosia / Cyprus

Asst. Prof. Dr. Deniz Ergün, Nicosia / Cyprus

Asst. Prof. Dr. Hüseyin Bayraktaroğlu, Nicosia / Cyprus

Asst. Prof. Dr. Ezgi Ulu, Nicosia / Cyprus

Asst. Prof. Dr. Meryem Karaaziz, Nicosia / Cyprus

Asst. Prof. Dr. Füsün Gökçaya, Nicosia / Cyprus

Asst. Prof. Dr. Sultan Okumuşoğlu, Lefke / Cyprus

Asst. Prof. Dr. Aslı Niyazi, Kalkanlı / Cyprus

Asst. Prof. Dr. Nuriye Sancar, Nicosia / Cyprus

Asst. Prof. Dr. Hande Çelikay Söyler, İzmir / Turkey

Asst. Prof. Dr. Asuman Bolkan, Kyrenia / Cyprus

Asst. Prof. Dr. Ayhan Çakıcı Eş, Nicosia / Cyprus

Asst. Prof. Dr. Zafer Bekiroğulları, Londra / İngiltere

Asst. Prof. Dr. Başak Bağlama, Nicosia / Cyprus

Asst. Prof. Dr. Linda Fraim, Kyrenia / Cyprus

Asst. Prof. Dr. Çiğdem Dürüst, Kyrenia / Cyprus

Asst. Prof. Dr. Ömer Gökel, Nicosia / Cyprus

Asst. Prof. Dr. Güley Bilgi Abatay, Kyrenia / Cyprus

Dr. Bingül Subaşı, Nicosia / Cyprus

Dr. Damla Alkan, Nicosia / Cyprus

Dr. Gloria Manyeruke, Harare / Zimbabwe

Dr. Fatoş Özeylem, Mağusa / Cyprus

Dr. Ahmet Yıldırım, Ankara / Turkey

Dr. Gülcem Sala Razi, Nicosia / Cyprus

Dr. Nurlaila Effendy, Mandala / Indonesia

Dr. Zümrüt Gedik, İzmir / Turkey

Dil Editörü / Language Editor: Şafak Karataş

Dış İlişkiler Editörü / Foreign Relations Editor: MSc. Bade Yaya

İstatistik Editörü / Statistics Editor: MSc. Ayşe Buran

Web Editörü / Web Editor: Mehmet Eş

Owner / Sahibi: Ebru Çakıcı

Managing Editor / Sorumlu Yazı İşleri Md.: Asra Babayiğit

Editing / Düzenleme: Tugay Fatmaoğulları

Dizgi / Typesetting: Mehmet Eş

Press / Baskı : Near East Printing

Number: +90 542 855 33 93

E-mail: meh_cakici@yahoo.com

International Committee Of Medical Journal Editors (ICMJE), EBSCOhost, Orcid, Open Access, Creative Commons, Cite Factor, Scientific Indexing Services (SIS), Researchbıb, Directory Of Research Journal Indexing (DRJI), Eurasian Scientific Journal Index (ESJI), Dergipark, Turkish Psychiatry Index, Turkish Medline, Idealonline, İntihal.Net, International Scientific Indexing (ISI), Index Copernicus, Journal Factor (JF), Google Scholar, Crossref, Asos Index, Systematic Impact Factor (SIF), OCLC Worldcat, Safetylit, Europub, Advanced Sciences Index, Rootindexing, Cosmos, Scilit, Sherpa Romeo, Turkish Citation Index, J- Gate

Cyprus Turkish Psychiatry and Psychology Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License.

Bağımlılık Tedavisinde **YENİ UMUT**

Pembe Köşk Psikiyatri Hastanesi

Değirmen Sokak, No: 7 Karşıyaka / Girne / KKTC

Tel: (+90)548 883 83 07 - E-mail: info@pembekoskhastanesi.com - www.pembekoskhastanesi.com

CONTENTS / İÇİNDEKİLER

EDITORIAL / EDİTÖRDEN

Önsöz.....127

ORIGINAL ARTICLES / ARAŞTIRMALAR

Investigation of Changes in Alcohol-Smoking Usage and Related Situations in the Coronavirus Outbreak
Koronavirüs Salgınında Alkol-Sigara Kullanımındaki Değişiklikler ve İlişkili Durumların Araştırılması
Selim Arpacıoğlu, Başak Ünübol.....128

An Assessment Of The Moderator Effect Of Personality Traits On The Relationship Between Body Image And
Social Anxiety
Beden İmgesi İle Sosyal Anksiyete Arasındaki İlişkide Kişilik Özelliklerinin Biçimlendirici Etkisi
Cansu Güney, Z.Deniz Aktan, Eda Yardımcı 139

Social Work Overview of The Society on The Individual Using Addictive Substance: Case of Manisa
*Sosyal Hizmet Bakış Açısından Bağımlılık Yapıcı Madde Kullanan Bireylere Yönelik Toplumun Bakışı:
Manisa Örneği*
Gözde Yılmaz, Derya Şaşman Kaylı 148

An Investigation The Perceived Stress, University Adjustment Levels and Academic Grade Average of Freshman Nursing
University Students
*Hemşirelik Birinci Sınıf Öğrencilerinin Algıladıkları Stres İle Üniversiteye Uyum Düzeyleri ve Akademik Genel Not
Ortalamaları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*
Ayfer Öztürk 155

The Adaptation Study for Political Leader Assessment Scale to Turkish
Siyasi Lider Değerlendirme Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması Çalışması
Gökçe Özkılıççı, Nihal Mamatoğlu 163

The Problems of Foreign Students with Non-Native Turkish Language in School Environment
Anadili Türkçe Olmayan Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Okul Ortamında Yaşadıkları Problemler
Simen Egeli, Yaşar Barut 171

REVIEW ARTICLES / DERLEME YAZILARI

Meaning in/of Life: Discovery, Invention or Both?
Yaşamda Anlam: Keşif, İcat Ya Da Her İkisi?
Pinar Dursun, Pinar Alyağut 180

A Review on the Phenomenon of Interpersonal Dependency
Kişilerarası Bağımlılık Fenomeni Üzerine Bir Derleme
Tubanur Çelik İskifoğlu, Gökhan İskifoğlu.....187

Postmodern Perspective in Psychological Counseling Practices: Online Psychological Counselling
Psikolojik Danışma Uygulamalarında Post Modern Bakış Açısı: Çevrimiçi Psikolojik Danışma
Melih Burak Özdemir, Yaşar Barut 192

Instruction For Authors/ Yazarlara Bilgiler 200

Author Index/ Yazarlar Dizini.....210

Subject Index.....211

Konu Dizini 213

EDITORIAL / EDİTÖRDEN

Mehmet Çakıcı

The negative effects of the COVID-19 pandemic are devastatingly affecting all humanity worldwide. We are following with concern the number of new cases emerging every day, the increase in the number of patients entering quarantine and the number of deaths. The social and economic effects of the Covid-19 outbreak made people's lives even more difficult. The socioeconomic problems that emerge with the psychological destruction created by this health crisis make the situation even worse. Research has revealed several mental problems of individuals who fear and worry about COVID-19, triggered by issues or information about this infectious disease. Intense mental symptoms such as anxiety, depression, PTSD, anger, impulsivity, paranoia, death anxiety, hygiene obsessions, suicidal thoughts seem to come to the fore in this process. In this case, it is seen that a second pandemic has emerged worldwide. While the entire humanity was struggling with the Covid 19 pandemic, it has faced a pandemic of mental health disorders that can be defined as a psychopathological syndrome due to the Covid 19 Pandemic. Mental health professionals try to protect themselves from health threats while dealing with the treatment of their patients in this global pandemic. In this difficult period, it is seen that it becomes even more difficult to conduct scientific studies. The Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology also aims to try an effort for the scientific world. The increasing demand to publish articles to our journal makes us happy. We believe that the articles published in our latest issues on the Covid 19 pandemic made a serious contribution to science in this important period. The number of indexes attended by each number of Journal is gradually increasing. The presence of the Journal in the Web of Science and ULAKBİM evaluation process excites us and makes us look to the future with even more hope. In this direction, we tried to make up for our shortcomings with a new format in this issue. In this direction, the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology was included in the NAPS Journal List by the Novel Academy Publication Standard (NAPS) in the evaluation, recommendation, accreditation and certification process in order to raise the publication quality standard. In addition, the Journal has been included in the International Committee of Medical Journal Editors (ICMJE) List. We do not doubt that the Journal will come to a structure that will serve humanity even more. I hope the new issue will be beneficial to everyone, and I thank the friends who contributed.

COVID-19 salgınının olumsuz etkileri dünya çapında yıkıcı bir şekilde tüm insanlığı etkilemektedir. Her geçen gün ortaya çıkan yeni vaka sayıları ile karantinaya giren hasta sayısı ve ölenlerin sayısındaki artışı endişeyle takip ediyoruz. Covid-19 salgınının sosyal ve ekonomik etkileri, insanların hayatını daha da zor hale getirdi. Bu sağlık krizinin yarattığı psikolojik yıkım ile ortaya çıkan sosyoekonomik sorunlar durumu bir o kadar daha kötüleştirmektedir. Araştırmalar, COVID-19'dan korkan ve endişelenen bireylerin, bu bulaşıcı hastalıkla ilgili sorunlar veya bilgilerle tetiklenen bir dizi ruhsal sorunu ortaya çıkarmıştır. Anksiyete, depresyon, TSSB, öfke, dürtüsellik, paranoya, ölüm anksiyetesi, temizlik takıntıları intihar düşünceleri gibi yoğun ruhsal belirtilerin bu süreçte öne çıktığı görülmektedir. Bu durumda da dünya çapında ikinci bir pandeminin ortaya çıktığı görülmektedir. Tüm insanlık, Covid 19 pandemisi ile mücadele ederken, Covid 19 Pandemisine bağlı ortaya çıkan ve bir psikopatolojik sendrom olarak tanımlanabilecek ruh sağlığı bozukluğu pandemisi ile karşı karşıya gelmiştir. Ruh sağlığı çalışanları bir taraftan bu global pandemide hastalarının tedavisi ile uğraş verirken diğer yandan kendilerini sağlık tehditlerinden korumaya çalışmaktadır. Yaşanan bu zor dönemde bilimsel çalışma yapmakta ayrıca daha da zorlaştığı görülmektedir. Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi de bilim dünyasına kendi üzerine düşen çabayı göstermeyi hedeflemektedir. Dergimize gösterilen ve her geçen gün artan yazı yayınlama talebi bizleri mutlu etmektedir. Covid 19 pandemisi ile ilgili son sayılarımızda çıkan yazılar bu önemli dönemde bilime ciddi katkı sağladığı kanaatindeyiz. Giderek her sayıda Derginin katıldığı index sayısı da artmaktadır. Web of Science ve ULAKBİM değerlendirme sürecinde derginin bulunması bizleri heyecanlandırmakta ve geleceğe daha da umutla bakmamızı sağlamaktadır. Bu doğrultuda bu sayıda yeni bir format ile eksiklerimizi gidermeye çalıştık. Bu doğrultuda Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi, yayın kalite Standardını yükseltmek amacıyla Novel Academy Publication Standart (NAPS) tarafından değerlendirme, öneri, akreditasyon ve sertifikasyon sürecine alınarak NAPS Dergi Listesine dahil edilmiştir. Ayrıca Dergi, International Committee of Medical Journal Editors (ICMJE) Listesine de girmiştir. İnsanlığa daha da çok hizmet edeceği bir yapıya Derginin geleceğinden kuşku duymuyoruz. Yeni sayının herkese hayırlı olmasını ümit eder, katkı koyan arkadaşlara çok teşekkür ederim.

¹Professor, Near East University, East University, Faculty of Arts & Sciences, Department of Psychology, Lefkoşa, Cyprus, Orcid İd: <https://orcid.org/0000-0002-7043-183X>

Address of correspondence/Yazışma adresi: Near East Boulevard, Near East University, Faculty of Arts & Sciences, Department of Psychology, Lefkoşa, Cyprus. ZIP: 99138 E.mail: mehmet.cakici@neu.edu.tr

© 2020 The Author(s). Published by Cyprus Mental Health Institute / Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology (www.ktjppdergisi.com). This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 license which permits use, sharing, adaptation, distribution and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes. <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA YAZISI

Investigation of Changes in Alcohol-Smoking Usage and Related Situations in the Coronavirus Outbreak

Koronavirüs Salgınında Alkol-Sigara Kullanımındaki Değişiklikler ve İlişkili Durumların Araştırılması

Selim Arpacıoğlu¹, Başak Ünübol²

Abstract:

A new coronavirus emerged in December 2019 and spread to many countries around the world. This disease caused by the SARS-CoV-2 virus is known as COVID-19. Some past studies have shown that consumption of alcohol and tobacco has increased after epidemics and disasters, but evidence-based assessments on alcohol and nicotine use after the COVID-19 outbreak are scarce. This issue has not been demonstrated in a study conducted in Turkey. In this study, it was aimed to investigate the change in alcohol and cigarette use in the society after the COVID-19 pandemic and related factors. Using the Descriptive Information Form, data were collected online between 1-15 June 2020. Informed consent was obtained from all participants who agreed to participate in the study. Statistical analysis was done using SPSS version 24.0 package program. The normality assumption of the data was evaluated by normality tests (Kolmogorov-Smirnov and Shapiro-Wilk), and it was observed to have a normal distribution with 95% confidence. A total of 4156 people participated in the study. 2684 (64.6%) of the participants were female and 1472 (35.4%) were male. The ages of the participants were between 18 and 89 (Mean: 37 ± 11.3). While 3696 (88.9%) of the participants did not have a history of mental illness, 74 people (1.8%) stated that they experienced a mental illness after the COVID-19 outbreak. 2643 (63.6%) of the participants in the study did not use alcohol, 844 (20.3%) did not change alcohol use, 204 (4.9%) increased alcohol use and 465 (11.2%) stated that he reduced or quit alcohol. In our study, it is seen that after the Covid-19 epidemic, the consumption amount of some alcohol and cigarette users increased while the alcohol and cigarette use decreased in a larger population.

Keywords: Covid-19, Alcohol, Smoking, Usage Changes

¹MD. Medeniyet University, Department of Psychiatry, İstanbul, Turkey, Orcid İd: <https://orcid.org/0000-0002-1988-506X>

²MD. University of Health Sciences, Department of Psychiatry, Erenköy Mental Health and Neurological Diseases Training and Research Hospital/Addiction Clinic, İstanbul, Turkey, Orcid İd: <https://orcid.org/0000-0003-0600-7900>

Address of Correspondence/Yazışma Adresi: University of Health Sciences, Department of Psychiatry, Erenköy Mental Health and Neurological Diseases Training and Research Hospital/Addiction Clinic, İstanbul, Turkey, E-mail: basakctf@icloud.com

Date of Received/Geliş Tarihi: 04.08.2020, **Date of Revision/Düzeltilme Tarihi:** 26.10.2020, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 07.11.2020, **Date of Online Publication/Çevrimiçi Yayın Tarihi:** 27.11.2020

Citing/Referans Gösterimi: Arpacıoğlu, S., Ünübol B. (2020). Investigation of Changes in Alcohol-Smoking Usage and Related Situations in the Coronavirus Outbreak., *Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology*, 2(3): 128-38.

© 2020 The Author(s). Published by Cyprus Mental Health Institute / Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology (www.ktppdergisi.com). This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 license which permits use, sharing, adaptation, distribution and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes. <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Özet:

2019 yılı aralık ayında yeni bir coronavirus ortaya çıkmış ve tüm dünyada birçok ülkeye yayılmıştır. SARS-CoV-2 virüsünün neden olduğu bu hastalık COVID-19 olarak bilinmektedir. Geçmişteki çalışmalar salgın ve felaketler sonrasında alkol ve tütün tüketiminin arttığını göstermekle birlikte, COVID-19 salgını sonrası alkol ve sigara kullanımı üzerinde yapılmış kanıta dayalı değerlendirmeler nispeten azdır ve bu konuda Türkiye’de yapılmış bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmada COVID-19 salgını sonrasında toplumdaki alkol ve sigara kullanımındaki değişimi ve bununla ilişkili faktörleri araştırmayı amaçlanmıştır. Tanımlayıcı Bilgi Formu kullanılarak, 1-15 Haziran 2020 tarihleri arasında online olarak veriler toplanmıştır. Çalışmaya katılmayı kabul eden tüm katılımcılardan bilgilendirilmiş onam alınmıştır. İstatistiksel analiz SPSS sürüm 24.0 paket programı kullanılarak yapıldı. Verilerin normallik varsayımı normallik testleri (Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk) ile değerlendirildi ve %95 güvenle normal dağılım gösterdiği görüldü. Araştırmaya toplam 4156 kişi katıldı. Katılımcıların 2684’ü (%64,6) kadın, 1472’si (%35,4) ise erkekti. Katılımcıların yaşları 18-89 (Ort:37±11,3) arasındaydı. Katılımcıların 3696’sında (%88,9) ruhsal hastalık öyküsü bulunmamaktayken, 74 kişi (%1,8) COVID-19 salgını sonrası ruhsal hastalık yaşadığını belirtti. Katılımcıların 2855’i (%69,4) sigara kullanmadığını, 608’i (%14,6) sigara kullanımında değişiklik olmadığını, 191’i (%4,6) sigara kullanımının arttığını, 472’si (%11,3) ise sigara kullanmayı azalttığını veya bıraktığını belirtti. Araştırmaya katılanların 2643’ü (%63,6) alkol kullanmıyordu, 844’ünün (%20,3) alkol kullanımında değişiklik olmadığı, 204’ünün (%4,9) alkol kullanımının arttığı ve 465’inin (%11,2) alkolü azaltmış veya bırakmış olduğu belirlendi. Çalışmamızda Türkiye’de Covid-19 salgını sonrası bazı alkol ve sigara kullanıcılarının bu maddeleri tüketim miktarı artarken daha büyük bir orandaki popülasyonda ise alkol ve sigara kullanımının azaldığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, Alkol, Sigara, Kullanım Değişimleri

Giriş

2019 yılı aralık ayında yeni bir coronavirus ortaya çıkmış ve tüm dünyada birçok ülkeye yayılmıştır. SARS-CoV-2 virüsünün neden olduğu bu hastalık COVID-19 olarak bilinmektedir (Wang ve ark., 2020). Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) Mart 2020’de salgını pandemi olarak ilan etmiş, küresel düzeyde bir halk sağlığı sorunu ile karşı karşıya olduğumuzu bildirmiştir ve Temmuz 2020 güncel verilerine göre dünya genelinde toplam vaka sayısı 15.581.009, ölüm sayısı 635.173 olarak bildirilmiştir (DSÖ, 2020). Ülkemizde görülen toplam vaka sayısı ise 224.252, iyileşen hasta sayısı 207.374, ölüm sayısı da 5.580 olarak belirtilmiştir (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2020). Pandemi ile mücadelede tüm dünyada çalışmalar sürdürülmekte, çeşitli koruyucu önlemler alınmakta, tedavi ve uygulamalar yapılmaktadır. DSÖ tarafından COVID-19 pandemisi döneminde sağlıklı beslenme, sağlıklı ebeveynlik, fiziksel aktivite yapılması, sigaranın bırakılması, ruh sağlığının korunması gibi alanlarda da topluma ek önerilerde bulunulmuştur (DSÖ, 2020).

Salgın sürecinde, hastalığın bir aşısı ve spesifik tedavisi olmaması, gidişatın belirsizliği, ekonomik etkiler ve eve kapanma zorunlulukları gibi birçok faktörün etkisi ile insanların ruh sağlığının etkilendiği bildirilmiştir (Bao ve ark., 2020; Deng ve Peng, 2020; Wang ve ark., 2020). 2003 yılında dünyayı tehdit eden ilk SARS salgını sırasında yapılan bir çalışmada, SARS sebebiyle hastaneye yatan bireylerde korku, yalnızlık, kızgınlık, uykusuzluk ve kaygı semptomlarında anlamlı bir artış rapor edilmiştir (Mauder ve ark., 2003). Shigemura ve arkadaşları COVID-19 nedeniyle etkilenen bireylerin uykusuzluk, kızgınlık, hasta olmak ile ilgili yoğun korku gibi stres reaksiyonları, kaygı bozuklukları, depresyon, somatizasyon, uyum bozukluğu, travma sonrası stres bozukluğu gibi psikiyatrik rahatsızlıkların yanı sıra artmış alkol ve tütün kullanımı gibi riskli davranışlar

geliştirebileceklerini vurgulamıştır (Shigemura ve ark., 2020).

Akciğer hastalığının olması ve sigara kullanımının mortaliteyi artırdığına dair bilgiler bulunmaktadır. Tütün kullanımının ACE 2 ekspresyonunu artırarak akciğerleri corona virüse karşı daha zayıf hale getirdiği gösterilmiştir (Cai ve ark., 2020) Aynı şekilde alkolün ağır kullanımı COVID-19’un en ciddi komplikasyonlarından biri olan akut solunum sıkıntısı sendromu (ARDS) riskini artırmaktadır (DSÖ, 2020).

2003 yılında coronavirus ailesinden bir başka virüsün dünyada yine bir epidemiyeye neden olduğu SARS salgını sonrasında yapılan bir başka çalışmada, sigara kullananların %12,9’unun salgın sonrasında salgın öncesi döneme göre sigara tüketimini arttırdıkları belirtilmiştir (Lau ve ark., 2005).

Meydana gelen felaketler sonrasında travmatik yaşantıların ve psikolojik stresin tütün ve alkol kullanımı üzerine etkilerini inceleyen çalışmalar farklı zamanlarda farklı olaylar sonrasında yapılmıştır. Vlahov ve arkadaşları (2002) 11 Eylül saldırıları sonrası New York’ta sigara, alkol ve esrar kullanımının arttığını belirtmişlerdir (Vlahov ve ark., 2002). Bu gibi çalışmalar salgın ve felaketler sonrasında alkol ve tütün tüketiminin arttığını göstermekle birlikte, COVID-19 salgını sonrası alkol ve sigara kullanımı üzerinde yapılmış kanıta dayalı değerlendirmeler nispeten azdır ve bu konuda ülkemizde yapılmış bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Pandemi sürecinde alınan tedbirler, Sağlık Bakanlığınca yapılan tavsiyeler ve çeşitli uygulamalar neticesinde geçmişte yapılmış olan bazı araştırma sonuçlarının aksine ülkemizde tütün ve alkol kullanımının azalması da beklenebilir. Bu alanda ülkemizde araştırmaların yapılmasının, alkol ve sigara bırakma tedavisi hizmeti sunumuyla ilgili bir ihtiyaç olup olmadığının

saptanmasına ve erken bir aşamada müdahale sağlanmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir. Bu çalışmada COVID-19 salgını sonrasında toplumdaki alkol ve sigara kullanımındaki değişimi ve bununla ilişkili faktörleri araştırmayı amaçladık.

Yöntem

Çalışma Tasarımı ve Örneklemi

Bu çalışma, niceliksel yöntem ile tasarlanmış olup, kesitsel ve tanımlayıcı tasarımda gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklem seçimi 18 yaş üzeri yetişkin bireyler ile kolayda örnekleme yöntemiyle yapılmıştır. Bu çalışmada veri toplama aracı olarak salgın döneminde sosyal izolasyon kuralları da göz önünde bulundurularak "Google anketler" üzerinden oluşturulan elektronik anket formu kullanılmış olup, veriler sosyal medya gruplarından (herkese açık forumlar, facebook, twitter ve instagram hesapları üzerinden) link paylaşılarak toplanmıştır. Toplumda sigara ve alkol kullanımındaki değişikliğin saptanması ve elde edilecek sonucun geneli yansıtması hedeflendiği için soru sayısı en aza indirilerek en fazla kişiye ulaşılması amaçlanmıştır. Bu nedenle veri toplama aracı olarak sadece Tanımlayıcı Bilgi Formu kullanılmıştır. Veriler, 1-15 Haziran 2020 tarihleri arasında online olarak toplanmıştır. Araştırmada geri dönüşü sağlanan 4156 anket formu değerlendirilmeye sağlanmıştır. Çalışmaya başlamadan önce tüm katılımcılara çalışmanın sadece bilimsel amaçla kullanılacağı ve elde edilen verilerin gizliliğinin korunacağı belirtilmiş çalışmanın amacı açıklanmıştır. Çalışmaya katılmayı kabul eden tüm katılımcılardan bilgilendirilmiş onam alınmıştır. Bu çalışmanın gerçekleştirilebilmesi için Kent Üniversitesi klinik araştırma etik kurulundan (29.05.2020/2020-04, 77083609-100/142) ve Sağlık Bakanlığından onay alınmıştır.

Bu çalışmanın çeşitli kısıtlılıkları mevcuttur. Kısıtlılıklardan biri araştırmanın kolayda örnekleme yöntemi kullanarak online bir anket üzerinden sağlanmasıdır. Sosyal izolasyon kuralları sebebi ile çalışma kesitsel olarak planlanabilmiş ve uzunlamasına takip yapılamamıştır. Yine bulaş riski nedeniyle katılımcılardan sadece online anketle veri toplanmış olması ve yapılandırılmış/yarı yapılandırılmış bir değerlendirme görüşmesinin yapılamaması ayrı bir kısıtlılık olarak değerlendirilebilir. Soru sayısını az tutarak fazla sayıda katılımcı alınması hedeflendiği için; veriler anket soruları üzerinden elde edilmiş, katılımcıların bağımlılık derecelerini ve öykülerini saptayacak ayrıntılı sorular ve ölçekler uygulanmamıştır.

Veri Toplama Araçları

Tanımlayıcı Bilgi Formu: Araştırmacılar tarafından oluşturulan bu form katılımcıların yaş, cinsiyet, medeni hali ve kiminle yaşadığı gibi genel sosyo demografik bilgilerini almaya yönelik sorular ile başlamaktadır. Daha sonra katılımcılara tıbbi bir rahatsızlıkları olup olmadığı ve şu an ya da geçmişte ruhsal bir rahatsızlıkları olup olmadığına dair sorular yöneltilmiştir. Son olarak da katılımcıların alkol ve sigara kullanımının olup olmadığı ve COVID-19 pandemisi döneminde, kullanım miktarlarında değişim olup olmadığı sorgulanmıştır.

İstatistiksel Analiz

İstatistiksel analiz SPSS sürüm 24.0 (IBM Corp., Armonk, NY, ABD) paket programı kullanılarak yapılmıştır. Tüm sonuçların anlamlılık seviyesi $\alpha = .05$ olarak alındı ve analizler 2 yönlü yapılmıştır. Verilerin normallik varsayımı normallik testleri (Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk) ile değerlendirilmiş ve %95 güvenle normal dağılım gösterdiği görülmüştür. Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri tanımlayıcı istatistikler (sayı, yüzde, ortalama, standart sapma) kullanılarak belirlenmiştir. Alkol ve sigara kullanımı ile ilgili grupların yaş değişkeni üzerinde anlamlı bir farkı olup olmadığını görmek amacıyla Anova testi uygulanmıştır. Kategorik değişkenlerin birbirleriyle ilişkilerini görmek amacıyla çapraz tablolar oluşturulmuş ve ki-kare analizi yapılarak ilişkiler değerlendirilmiştir.

Bulgular

Araştırmaya toplam 4156 kişi katılmıştır. Katılımcıların 2684'ü (%64,6) kadın, 1472'si (%35,4) ise erkekti. Katılımcıların yaşları 18-89 (Ort:37±11,3) arasındaydı. Araştırmaya katılanların 2386'sı (%57,4) evli, 1557'si (%37,5) bekar ve 213'ü (%5,1) boşanmış veya duldu. Katılımcıların 3696'sında (%88,9) ruhsal hastalık öyküsü bulunmaktayken, 74 kişi (%1,8) COVID-19 salgını sonrası ruhsal hastalık yaşadığını belirtmiştir. Katılımcıların 2855'i (%69,4) sigara kullanmadığını, 608'i (%14,6) sigara kullanımında değişiklik olmadığını, 191'i (%4,6) sigara kullanımının arttığını, 472'si (%11,3) ise sigara kullanmayı azalttığını veya bıraktığını belirtmiştir. Araştırmaya katılanların 2643'ü (%63,6) alkol kullanmıyordu, 844'ünün (%20,3) alkol kullanımında değişiklik olmadığı, 204'ünün (%4,9) alkol kullanımının arttığı ve 465'inin (%11,2) alkolü azaltmış veya bırakmış olduğu belirlenmiştir. Tablo 1'de sosyo-demografik özellikler ve diğer değerlendirme sorularına verilen cevaplar görülmektedir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik, Alkol/Sigara Kullanım Bilgileri ve Ruhsal/Tıbbi Hastalık Durumları

		(n)	(%)
Cinsiyet	Kadın	2684	64,6
	Erkek	1472	35,4
Medeni durum	Bekar	1557	37,5
	Evli	2386	57,4
	Boşanmış/dul	213	5,1
Kiminle yaşıyorsunuz?	Yalnız	578	13,9

	Eş ve/veya çocuklarıyla	2346	56,4
	Ebeveynlerimle	922	22,2
	Diğer	310	7,5
Ruhsal hastalığınız var mı?	Ruhsal hastalığım yok	3696	88,9
	Daha önce ruhsal hastalık geçirdim, şu anda ruhsal yönden hastalığım yok	264	6,4
	Daha önce ruhsal hastalık geçirdim, halen hastalığım devam ediyor	122	2,9
	Daha önce ruhsal hastalığım yokken salgın sonrası ruhsal hastalık yaşıyorum/yaşadım	74	1,8
Tıbbi hastalığınız var mı?	Yok	3105	74,7
	Var	1051	25,3
	Sigara kullanmıyorum	2885	69,4
COVID-19 salgını sonrası sigara kullanımınız nasıl değişti?	Sigara kullanımında değişiklik olmadı	608	14,6
	Sigara kullanımım arttı	191	4,6
	Sigara kullanımım azaldı/Sigarayı bıraktım	472	11,3
	Alkol kullanmıyorum	2643	63,6
COVID-19 salgını sonrası alkol kullanımınız nasıl değişti?	Alkol kullanımında değişiklik olmadı	844	20,3
	Alkol kullanımım arttı	204	4,9
	Alkol kullanımım azaldı/Alkolü bıraktım	465	11,2

Sosyodemografik Değişkenlere Göre Sigara Kullanım Değişimleri

Katılımcıların cinsiyet, medeni durum, birlikte yaşanan kişilerin durumuna göre, sigara içme durumları ve COVID-19 pandemisi döneminde kullanım miktar değişimleri incelenmiş olup tüm değişkenler ile gruplar arasında anlamlı düzeyde fark olduğu saptanmıştır ($p<0,05$) (Tablo.2).

Ruhsal ve Tıbbi Hastalık Durumuna Göre Sigara Kullanım Değişimleri

Katılımcıların ruhsal ve tıbbi hastalık durumuna göre, sigara içme durumları ve COVID-19 pandemisi döneminde kullanım miktar değişimleri incelenmiş olup ruhsal hastalık ile arasında anlamlı düzeyde bir fark olduğu ($p<0,05$), tıbbi hastalık durumu ile arasında anlamlı düzeyde bir fark olmadığı ($p>0,05$) saptanmıştır (Tablo.2).

Tablo 2. Demografik Değişkenler, Ruhsal ve Tıbbi Hastalık Öyküsü ve COVID-19 Dönemindeki Sigara Kullanımı

Değişkenler	N Toplam	Sigara kullanmıyor	Sigara Kullanan	Sigara Miktar Arttı	Sigara Kullanan
		N (%)	N (%)	N (%)	Miktar Azaldı/Bıraktı
Cinsiyet					
Kadın	2684 (64,6%)	1988 (74,1%)	316 (11,8%)	110 (4,1%)	270 (10,1%)
Erkek	1472 (35,4%)	897 (60,9%)	292 (19,8%)	81 (5,5%)	202 (13,7%)
	p	,000**			
Medeni Durum					
Bekar	1557	1023 (65,7%)	218 (14,0%)	93 (6,0%)	223 (14,3%)

Evli/Birlikte yaşıyor	2386	1753 (73,5%)	337 (14,1%)	82 (3,4%)	214 (9,0%)
Boşanmış/Dul	213	109 (51,2%)	53 (24,9%)	16 (7,5%)	35 (16,4%)
	p	,000**			
Kiminle Yaşıyor					
Yalnız	578	331 (57,3%)	111 (19,2%)	55 (9,5%)	81 (14,0%)
Eş/Eş ve çocuklarla	2346	1720 (73,3%)	331 (14,1%)	79 (3,4%)	216 (9,2%)
Ebeveynleriyle	922	656 (71,1%)	107 (11,6%)	31 (3,4%)	128 (13,9%)
Diğer	310	178 (57,4%)	59 (19,0%)	26 (8,4%)	47 (15,2%)
	p	,000**			
Ruhsal Hastalık Durumu					
Ruhsal hastalığı yok	3696	2615 (70,8%)	540 (14,6%)	149 (4,0%)	392 (10,6%)
Geçmişte var, şuan yok	264	154 (58,3%)	44 (16,7%)	20 (7,6%)	46 (17,4%)
Geçmişte var, devam ediyor	122	79 (64,8%)	16 (13,1%)	13 (10,7%)	14 (11,5%)
Geçmişte yok, Pandemi döneminde başladı	74	37 (50,0%)	8 (10,8%)	9 (12,2%)	20 (27,0%)
	p	,000**			
Tıbbi Hastalık Durumu					
Tıbbi hastalığı yok	3105	2151 (69,3%)	465 (15,0%)	134 (4,3%)	355 (11,4%)
Tıbbi hastalığı var	1051	734 (69,8%)	143 (13,6%)	57 (5,4%)	117 (11,1%)
	p	,361			

* $p < 0.05$ ** $p < 0.001$ **Sosyodemografik Değişkenlere Göre Alkol Kullanım Değişimleri**

Katılımcıların cinsiyet, medeni durum, birlikte yaşanan kişilerin durumuna göre, alkol kullanım durumları ve COVID-19 pandemisi döneminde kullanım miktar değişimleri incelenmiş olup tüm değişkenler ile gruplar arasında anlamlı düzeyde fark olduğu saptanmıştır ($p < 0,05$) (Tablo.3).

Ruhsal ve Tıbbi Hastalık Durumuna Göre Alkol Kullanım Değişimleri

Katılımcıların ruhsal ve tıbbi hastalık durumuna göre, alkol kullanım durumları ve COVID-19 pandemisi döneminde kullanım miktar değişimleri incelenmiş olup ruhsal hastalık ile arasında anlamlı düzeyde bir fark olduğu ($p < 0,05$), tıbbi hastalık durumu ile arasında anlamlı düzeyde bir fark olmadığı ($p > 0,05$) saptanmıştır (Tablo.3).

Tablo 3. Demografik Değişkenler, Ruhsal ve Tıbbi Hastalık Öyküsü ve COVID-19 Dönemindeki Alkol Kullanımı

Değişkenler	N Toplam	Alkol kullanmıyor	Alkol Kullananın Miktar Değişmedi	Alkol Kullananın Miktar Arttı	Alkol Kullananın Miktar Azaldı/Bıraktı
		N (%)	N (%)	N (%)	N (%)
Cinsiyet					
Kadın	2684	1843 (68,7%)	461 (17,2%)	107 (4,0%)	273 (10,2%)
Erkek	1472	800 (54,3%)	383 (26,0%)	97 (6,6%)	192 (13,0%)
	p	,000**			
Medeni Durum					
Bekar	1557	859 (55,2%)	354 (22,7%)	87 (5,6%)	257 (16,5%)
Evli/Birlikte yaşıyor	2386	1668 (69,9%)	441 (18,5%)	102 (4,3%)	175 (7,3%)

Boşanmış/Dul	213	116 (54,5%)	49 (23,0%)	15 (7,0%)	33 (15,5%)
	p	,000**			
Kiminle Yaşıyor					
Yalnız	578	238 (41,2%)	167 (28,9%)	66 (11,4%)	107 (18,5%)
Eş/Eş ve çocuklarla	2346	1639 (69,9%)	432 (18,4%)	100 (4,3%)	175 (7,5%)
Ebeveynleriyle	922	616 (66,8%)	153 (16,6%)	20 (2,2%)	133 (14,4%)
Diğer	310	150 (48,4%)	92 (29,7%)	18 (5,8%)	50 (16,1%)
	p	,000**			
Ruhsal Hastalık Durumu					
Ruhsal Hastalığı Yok	3696	2368 (64,1%)	760 (20,6%)	168 (4,5%)	400 (10,8%)
Geçmişte var, şu an yok	264	152 (57,6%)	58 (22,0%)	19 (7,2%)	35 (13,3%)
Geçmişte var, devam ediyor	122	71 (58,2%)	21 (17,2%)	11 (9,0%)	19 (15,6%)
Geçmişte yok, şu an var	74	52 (70,3%)	5 (6,8%)	6 (8,1%)	11 (14,9%)
	p	,004*			
Tıbbi Hastalık Durumu					
Tıbbi Hastalığı Yok	3105	1972 (63,5%)	633 (20,4%)	143 (4,6%)	357 (11,5%)
Tıbbi Hastalığı Var	1051	671 (63,8%)	211 (20,1%)	61 (5,8%)	108 (10,3%)
	p	,334			

* $p < 0.05$ ** $p < 0.001$

Yaş ile Alkol ve Sigara Kullanım Durumlarının Değişimi

Katılımcıların yaşlarına göre, alkol ve sigara kullanım durumları ile COVID-19 pandemisi döneminde kullanım miktar değişimleri tek yönlü varyans analizi ile karşılaştırılmış ve aşağıdaki gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark görülmüştür ($p < 0,05$). Anova analizleri yapıldıktan sonra gruplar arasında anlamlı sonuçlar bulunduğu ve varyanslar homojen dağılmadığı için post hoc analizlerinde Games-Howell kullanılmıştır (Tablo.4).

Buna göre 'pandemi sürecinde sigara kullanımım arttı' olarak belirtenlerin yaş ortalaması; sigara

kullanmayanların, pandemi sürecinde sigara kullanımım değişmedi ve pandemi sürecinde sigara kullanımım azaldı şeklinde belirtenlerin yaş ortalamasından anlamlı bir şekilde farklı ve küçüktür.

Alkol kullanımı ile yaş arasındaki ilişki incelendiğinde ise; pandemi sürecinde alkol kullanımının değişmediğini belirtenlerin yaş ortalaması alkol kullanmayanların yaş ortalamasından anlamlı bir şekilde farklı ve büyük bulunmuştur. Ayrıca 'pandemi sürecinde alkol kullanımım azaldı' olarak belirtenlerin yaş ortalaması; alkol kullanmayanların, pandemi sürecinde alkol kullanımım değişmedi ve pandemi sürecinde alkol kullanımım arttı olarak belirtenlerin yaş ortalamasından anlamlı bir şekilde farklı ve küçüktür.

Tablo 4. COVID-19 Pandemi Döneminde Alkol ve Sigara Kullanım Durumlarının Yaşlara Göre Dağılımı

	N	Ort±SS	Min	Max
Sigara kullanmıyorum	2885	37,21±11,67	18,00	99,00
Sigara kullanımında değişiklik olmadı	608	38,13±10,47	18,00	73,00
Sigara kullanımım arttı	191	33,90±8,77	18,00	62,00
Sigara kullanımım azaldı/Sigarayı bıraktım	472	36,46±10,76	18,00	74,00
	p	,000**		
Alkol kullanmıyorum	2643	37,05±11,22	18,00	81,00

Alkol kullanımında değişiklik olmadı	844	38,46±11,73	18,00	99,00
Alkol kullanımım arttı	204	37,21±9,45	18,00	69,00
Alkol kullanımım azaldı	465	34,95±11,47	18,00	73,00
	p	,000**		
Toplam	4156	37,11±11,31	18,00	99,00

* $p < 0.05$ ** $p < 0.001$

Alkol ve Sigara Kullanım Durumlarının Birbirine İlişkisi

Katılımcıların alkol ve sigara kullanım durumuna göre, COVID-19 pandemisi döneminde kullanım miktar değişimleri incelenmiş olup, alkol kullanımı ile sigara kullanımı arasındaki ilişkinin anlamlı düzeyde olduğu ($p < 0,05$) saptanmıştır (Tablo.5).

Alkol kullanım miktarında artış olan kişilerde sigara kullanım miktarında da artış olan; 42(20,6%) kişi olduğu, alkol kullanım miktarlarında azalma olan; 128(27,5%) kişinin ise sigara kullanım miktarlarında da azalma olduğunu görülmüştür.

Tablo 5. Alkol ve Sigara Kullanım Durumlarının İncelenmesi

	Sigara Kullanımı				N Total	
	Sigara kullanmıyor	Sigara Kullanıyor Miktar Değişmedi	Sigara Kullanıyor Miktar Arttı	Sigara Kullanıyor Azaldı/Bıraktı		
	N (%)	N (%)	N (%)	N (%)		
Alkol Kullanmıyor	2081(78,7%)	274(10,4%)	60(2,3%)	228(8,6%)	2643	
Alkol Kullanıyor Miktar Değişmedi	479(56,8%)	217(25,7%)	62(7,3%)	86(10,2%)	844	
Alkol Kullanımı	Alkol Kullanıyor Miktar Arttı	97(47,5%)	35(17,2%)	42(20,6%)	30(14,7%)	204
	Alkol Kullanıyor Miktar Azaldı	228(49,0%)	82(17,6%)	27(5,8%)	128(27,5%)	465
N Total	2885(69,4%)	608(14,6%)	191(4,6%)	472(11,4%)	4156	

Tartışma

Çalışmamızda COVID-19 pandemisi sonrasında toplumda alkol ve sigara kullanımındaki değişim ve bu değişimlerle ilişkili faktörler araştırılmıştır.

Araştırmamıza katılanların 3696'sında geçmişte ya da güncel durumunda ruhsal hastalık öyküsü bulunmaktayken, 74 kişi COVID-19 salgını sonrası ruhsal hastalık yaşadığını belirtmiştir. Çalışmamızla uyumlu olarak daha önce yapılan çalışmalarda, yaşam boyunca anksiyete, depresyon, kendine zarar verme ve intihar girişimleri ile sosyal izolasyon ve yalnızlığın ilişkili olduğu belirtilmiştir (Elovainio ve ark., 2017; Matthews ve ark., 2019). Wang ve arkadaşlarının Çin'de yaptıkları anket çalışmasında popülasyonun yarısından fazlasının depresyon, kaygı ve / veya stres bildirdiğini göstermişlerdir (Wang ve ark., 2020). Geçmişteki bazı epidemiyolojik çalışmalarda da SARS salgınından kurtulan kişiler arasında depresyon, anksiyete, olumsuz psikolojik etki, panik atak, psikomotor ajitasyon, psikotik semptomlar, deliryum ve hatta intihar eğilimi olduğu bulunmuştur (Lee ve ark., 2007; Maunder ve ark., 2003).

Arpacioğlu, S., Ünübol B. (2020).

Ani gelişen COVID-19 pandemi sürecinin de yaşamsal bir tehdit kaygısı ile hissedilen yüksek anksiyetenin, belirsizlik ve öngörülemezliğin, günlük rutinin bozulmasının, fiziksel uzaklaşma ve sosyal izolasyonun bireylerde ruhsal sıkıntılara yol açmış olabileceği düşünülmüştür.

Çalışmamızda katılımcıların 608'i sigara kullanımında değişiklik olmadığını, 191'i sigara kullanımının arttığını, 472'si ise sigara kullanmayı azalttığını veya bıraktığını belirtmiştir. Stres ve can sıkıntısı sigara içmek için bilinen duygusal tetikleyicilerdendir (Hawryluck ve ark., 2004; Lawless ve ark., 2015). Beklenmedik stres ve olağan dışı zamanlarda artan stres, sigara kullanımı için önemli riski olabilmektedir. Özellikle sosyal izolasyonun ruhsal etkileri, artan stres seviyeleri ve ruhsal sıkıntılardaki artışının sigaraya olan etkileri kullanım oranlarındaki artışı açıklayabilir.

Sigara içmenin üst solunum yollarına verdiği hasar ve pulmoner bağışıklık fonksiyonunda azalma nedeniyle pulmoner enfeksiyon riski ve şiddetinde artışa yol açacağı belirtilmektedir (Arcavi ve Benowitz, 2004; Bauer ve ark., 2013). Ayrıca Sigara kullanımının

COVID-19 şiddetine etkisi ile ilgili yapılan çalışmalar mevcuttur. Örneğin Killerby ve arkadaşları tarafından 220 hastanede yatan ve 311 hastaneye yatırılmayan COVID-19 hastasıyla yapılan bir analizde, COVID-19 hastaneye yatışı için sigaranın 2,3 kat olasılık oranı taşıyan bağımsız bir risk faktörü olduğu gösterilmiştir (Killerby ve ark., 2020). Yapılan bir meta analizde, Lippi ve Henry'nin (2020) meta analizinin aksine, sigara içmenin COVID-19'un ilerlemesi için bir risk faktörü olduğunu ve sigara içenlerin COVID-19 şiddetinde hiç sigara içmeyenlere göre 1,91 kat daha fazla ilerleme olasılığına sahip olduğu belirtilmektedir (Patanavanich ve Glantz, 2020). Bizim çalışmamızda sigara içen 1271 katılımcıdan 472'sinin (%37,14) sigarayı azalttığı veya bıraktığı görülmektedir. Medya ve bilimsel yayınların takibinin toplumda yaygınlaşması, pandemi döneminde sigara içenlerde enfeksiyona yakalanma ve yüksek mortalite riski nedeniyle kaygılanma, bireylerde azaltma/bırakma lehinde bir davranışa yol açmış olabileceği düşünüldü.

Araştırmamıza katılanların 2643'ü alkol kullanmıyordu, 844'ünde alkol kullanımında değişiklik olmadığı, 204'ünde alkol kullanımının arttığı ve 465'inin alkolü azaltmış veya bırakmış olduğu belirlendi. Bizim bulgularımızın aksine Çin'de yapılan bir çalışmada COVID-19 dönemindeki alkol kullanım miktarı AUDIT ile sorgulanmış olup, riskli kullanımın %29,1'e, zararlı kullanımın %9,5'e ve alkol bağımlılığının %1,6'ya yükseldiği bulunmuştur (Ahmed ve ark., 2020). Salgın sırasında yalnızlık, kaygı, ruhsal rahatsızlıklar, ekonomik sıkıntılar gibi stresörler bireylerin alkol alım miktarında artışa neden olabilir. Özellikle anksiyete ve duygudurum bozukluğu yaşayan kişilerin self-medikasyon amacıyla alkol alımı geçmiş çalışmalarda da sıkça belirtilmektedir (Robinson ve ark., 2009; Turner ve ark., 2018). Bizim çalışmamızda alkol kullanan 1513 katılımcı içinden 204 kişinin alkol kullanımını artırdığı görülmektedir. COVID-19 salgınının bu kişiler üzerindeki mevcut ve uzun vadeli etkileri göz önüne alındığında, bu bireylerin uygun tedavilere erişmeye devam etmesini sağlamak önemli olacaktır.

Bulgularımızda alkol kullanımında değişiklik olan kişilerde anlamlı oranda alkol kullanımının azaldığı/bırakıldığı da görülmektedir. Tüm katılımcıların %11,2'si alkol kullananların ise %30,73'ü olan 465 kişi alkolü azaltmış veya bırakmıştı. Alkollü içecek tüketilen gece kulübü, cafe, eğlence mekanlarının kısıtlanması, finansal nedenler, sağlık ile ilgili kaygılar ve sağlıklı beslenilerek alkol kullanımından kaçınılması yönündeki uyarılar; bireylerin alkol tüketimini azalmasına etki etmiş olabilir. Ayrıca, alkol-madde kullanımı olan bireylerde sosyal desteğin önemi literatürde yaygın olarak çalışılmıştır (Booth ve ark., 1992; Ellis ve ark., 2004). Pandemi dönemindeki izolasyon tedbirleri, evde kal çağrılarının uygulanması ve evde aile ile vakit geçirmek, sosyal desteği artırarak hali hazırda alkol kullanan kişilerde olumlu ruhsal etki sağlayarak kullanımı azaltmaya katkı sağlamış olabilir.

Alkol kullanım bozukluğu olanlarda ve özellikle yüksek miktarda kullanıcılarında alkol tüketiminin ani kesilmesi veya azaltılmasının ciddi yoksunluk belirtileri ve deliryum gibi riskli durumlar (Monte ve ark., 2009) ortaya çıkarabileceği göz önünde bulundurulduğunda, pandemi döneminde ikinci planda kalan tıbbi tedaviye erişim ve detoksifikasyon ile ilgili destek sağlanmasının önemi ortaya çıkmaktadır.

Arpacioğlu, S., Ünübol B. (2020).

Çalışmamızda pandemi sürecinde alkol kullanımının değişmediğini belirtenlerin yaş ortalaması alkol kullanmayanların yaş ortalamasından büyük bulunmuştur. Ayrıca 'pandemi sürecinde alkol kullanımım azaldı' olarak belirtenlerin yaş ortalaması; alkol kullanmayanların, pandemi sürecinde alkol kullanımım değişmedi ve 'pandemi sürecinde alkol kullanımım arttı' olarak belirtenlerin yaş ortalamasından küçük olarak bulunmuştur. Genç bireylerin, cafe, bar vb alkollü mekanların kapanması ile evde vakit geçirme ve sosyal izolasyon sağlamaları sürecinde alkol tüketim miktarının azalmasına katkı sağlamış olabilir. Yapılan bir çalışmada da daha genç katılımcıların, bekâr ve çocukları olmayanların çoğunlukla daha az alkol tükettikleri, pandemi öncesine göre daha fazla alkol kullanmaya başlayanların ise, çalışmadaki diğer gruplardan daha olumsuz ruh sağlığına sahip olduğu gösterilmiştir (Chodkiewicz ve ark., 2020). Çalışmamızda da alkol tüketimi daha ziyade evde olan ve kronik kullanımı olan ileri yaş grubu bireylerde kullanım miktarında değişiklik olmamış veya pandemi sürecindeki strese bağlı artış görülmüş olabilir.

'Pandemi sürecinde sigara kullanımım arttı' olarak belirtenlerin yaş ortalaması; sigara kullanmayanların, pandemi sürecinde sigara kullanımım değişmedi ve pandemi sürecinde sigara kullanımım azaldı şeklinde belirtenlerin yaş ortalamasından anlamlı şekilde küçük olduğu belirlenmiştir. Yapılan bir çalışmada, 507 COVID-19 hastasının 281'inin (%55) erkek ve ortanca yaşın 46 (35-60) olduğu, yaşlı gruplarda enfeksiyonun daha ağır seyrettiği belirtilmiştir (Sun ve ark., 2020). Benzer şekilde COVID-19'un şiddetinin yaşlılık gruplarında daha sık görülen kronik durumların varlığı ile ilişkili olduğu gösterilmiştir (Huang ve ark., 2020; Li ve ark., 2020). Toplumda yaşlı bireylerde ve eşlik eden kronik hastalıkların varlığında COVID-19 hastalık seyrininin daha olumsuz gidişli olduğunun yaygın olarak biliniyor olması, ileri yaşta bireylerde kaygı yaratmış ve sigara kullanımını azaltma lehinde bir etki sağlamış olabilir.

Çalışmamızda COVID-19 pandemisi döneminde alkol kullanımı ile sigara kullanımı arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu ($p<0,05$) görülmüştür. Alkol kullanım miktarında artış olan kişilerde sigara kullanım miktarında da artış olduğu; alkol kullanım miktarlarında azalma olan kişilerde ise sigara kullanım miktarlarında da azalma olduğunu görülmüştür. Bulgularımız alkol ve tütüne bağımlılığın da ilişkili olduğu ifade edilen literatür ile uyumludur (Batel ve ark., 1995). Yapılan bir çalışmada alkole bağımlı olan kişilerin genel popülasyondan üç kat daha fazla sigara kullanıcısı olduğu, tütün bağımlısı olanların ise genel popülasyona göre alkol bağımlısı olma olasılığının dört kat daha fazla olduğu belirtilmektedir (Grant ve ark., 2004). Aynı zamanda ruhsal sorunların da kullanımı etkileyebileceği bilinmektedir. Depresyon ve anksiyetenin alkol ve nikotin isteği ile ilişkili olduğu gösterilmiştir (Rohsenow ve ark., 1997).

Birlikte ortaya çıkan bağımlılıkları tedavi edilmesinde bazı programlar önce alkolizmi hedefleyerek sonra tütün bağımlılığını ele alırken, alkol ve sigarayı aynı anda bırakmayı vurgulayan farklı görüşler de mevcuttur.

Ayrıca, alkol ve tütün birlikte kullanıldıklarında özellikle tehlikeli olabileceği, bazı kanserlerin riskinin önemli ölçüde arttığı ileri sürülmektedir (Pelucchi ve ark., 2006) Hurt ve arkadaşları çalışmalarında alkol ve diğer madde bağımlılığı için yataklı tedavi gören hastaların yarısından fazlasının tütün kaynaklı hastalıklardan yaşamlarını kaybettiklerini göstermişlerdir (Hurt ve ark., 1996). Bu bilgiler ışığında alkol ve sigara kullanım miktarlarının birlikte azaltılma/bırakılma oranlarının yüksek olması özellikle COVID-19 pandemisi döneminde umut verici ve önemlidir.

Farklı ülkelerde yapılan çalışmalarda alkol ve madde kullanıcılarında teletıp uygulamalarına da yer verilebileceği belirtilmektedir. Teletıp uygulamaları kapsamında çevrimiçi destek programlarının, alkol ve madde kullanım bozukluğu olan bireylere yardım etmede etkili olabileceği ifade edilmiştir (Zemore ve ark., 2018)). Yapılan bir çalışmada, teletıpın, alkol ve madde kullanım bozukluğu olan hastalar için etkinliği kanıtlanmış davranışsal tedaviler sağlamak için de uygulanabileceği belirtilmiştir (Witkiewitz ve ark., 2019). Ülkemizde de benzer uygulamaların gündeme gelmesi özellikle COVID-19 ile ilişkili bulaş risklerinin azaltılmasına katkı sağlayabilir ve tedaviye erişimi artırabilir. Bununla birlikte, bu olan hastaların genellikle düşük sosyoekonomik düzeye ve olumsuz yaşam koşullarına sahip olduğu düşünüldüğünde, elektronik cihazları karşılayamayan hastalar teletıp veya diğer çevrimiçi hizmetlere erişmekte zorlanabilir.

Sonuç olarak, çalışmamızda Türkiye’de Covid-19 salgını sonrası bazı alkol ve sigara kullanıcılarının bu maddeleri tüketim miktarı artarken daha büyük bir orandaki popülasyonda ise alkol ve sigara kullanımının azaldığı görülmektedir. Bu durum bireylerdeki bedensel ve ruhsal etkiler, aile ilişkileri, alkol ilişkili kazalar, şiddet

davranışları gibi riskli durumların toplum genelinde iyileşmesine katkı sağlayabilir. Bu değişkenlerin nedenlerini açıklayacak daha detaylı çalışmaların yapılması konunun aydınlatılmasına yardımcı olacaktır. Özellikle alkol ve sigara kullanımını artıran popülasyona ve alkolü azaltan popülasyona; gelişmesi muhtemel tıbbi sorunları önlemek adına profesyonel yardım sağlayacak planlamalar yapılmasının toplum yararına olacağı düşünülmüştür.

Beyannameler

Etik Onay ve Katılma İzni

Çalışmaya katılmayı kabul eden tüm katılımcılardan bilgilendirilmiş onam alınmıştır. Bu çalışmanın gerçekleştirile bilmesi için Kent Üniversitesi klinik araştırma etik kurulundan (29.05.2020 / 2020-04, 77083609 - 100/142) ve Sağlık Bakanlığından onay alınmıştır.

Yayın İzni

Uygulanamaz.

Veri ve Materyallerin Mevcudiyeti

Mevcut çalışma sırasında kullanılan ve/veya analiz edilen veri kümeleri, makul talep üzerine ilgili yazardan temin edilebilir.

Çıkar Çatışması

Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Finansman

Uygulanamaz.

Yazar Katkıları

SA hasta verilerini analiz etmiş ve yorumlamıştır. BÜ makalenin yazılmasında büyük katkı sağlamıştır. Tüm yazarlar makalenin son halini okumuş ve onaylamıştır.

Teşekkür

Uygulanamaz.

Kaynaklar

Advice for the public on COVID-19 World Health Organization. (n.d.). Retrieved July 23, 2020, from <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/advice-for-public>

Ahmed, M. Z., Ahmed, O., Aibao, Z., Hanbin, S., Siyu, L., & Ahmad, A. (2020). Epidemic of COVID-19 in China and associated Psychological Problems. In *Asian Journal of Psychiatry* (Vol. 51, p. 102092). <https://doi.org/10.1016/j.ajp.2020.102092>

Arcavi, L., & Benowitz, N. L. (2004). Cigarette smoking and infection. *Archives of Internal Medicine*, 164(20), 2206–2216.

Bao, Y., Sun, Y., Meng, S., Shi, J., & Lu, L. (2020). 2019-nCoV epidemic: address mental health care to empower society. *The Lancet*, 395(10224), e37–e38.

Batel, P., Pessione, F., Maître, C., & Rueff, B. (1995). Relationship between alcohol and tobacco dependencies among alcoholics who smoke. *Addiction*, 90(7), 977–980.

Bauer, C. M. T., Morissette, M. C., & Stämpfli, M. R. (2013). The influence of cigarette smoking on viral infections: translating bench science to impact COPD pathogenesis and acute exacerbations of COPD clinically. *Chest*, 143(1), 196–206.

Arpacioğlu, S., Ünübol B. (2020).

Booth, B. M., Russell, D. W., Soucek, S., & Laughlin, P. R. (1992). Social support and outcome of alcoholism treatment: an exploratory analysis. *The American Journal of Drug and Alcohol Abuse*, 18(1), 87–101.

Cai, G., Bossé, Y., Xiao, F., Kheradmand, F., & Amos, C. I. (2020). Tobacco Smoking Increases the Lung Gene Expression of ACE2, the Receptor of SARS-CoV-2. *American Journal of Respiratory and Critical Care Medicine*, 201(12), 1557–1559.

Chodkiewicz, J., Talarowska, M., Miniszewska, J., Nawrocka, N., & Bilinski, P. (2020). Alcohol Consumption Reported during the COVID-19 Pandemic: The Initial Stage. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(13). <https://doi.org/10.3390/ijerph17134677>

COVID-19 - Yeni Koronavirüs Hastalığı. (n.d.). Retrieved July 23, 2020, from <https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/>

Deng, S.-Q., & Peng, H.-J. (2020). Characteristics of and Public Health Responses to the Coronavirus Disease 2019 Outbreak in China. *Journal of Clinical Medicine Research*, 9(2). <https://doi.org/10.3390/jcm9020575>

Ellis, B., Bernichon, T., Yu, P., Roberts, T., & Herrell, J. M. (2004). Effect of social support on substance abuse

- relapse in a residential treatment setting for women. *Evaluation and Program Planning*, 27(2), 213–221.
- Elovainio, M., Hakulinen, C., Pulkki-Råback, L., Virtanen, M., Josefsson, K., Jokela, M., Vahtera, J., & Kivimäki, M. (2017). Contribution of risk factors to excess mortality in isolated and lonely individuals: an analysis of data from the UK Biobank cohort study. *The Lancet. Public Health*, 2(6), e260–e266.
- Fact sheet - Alcohol and COVID-19: what you need to know (2020)*. (2020). <https://www.euro.who.int/en/health-topics/disease-prevention/alcohol-use/data-and-statistics/fact-sheet-alcohol-and-covid-19-what-you-need-to-know-2020>
- Grant, B. F., Hasin, D. S., Patricia Chou, S., Stinson, F. S., & Dawson, D. A. (2004). Nicotine Dependence and Psychiatric Disorders in the United States: Results From the National Epidemiologic Survey on Alcohol and Related Conditions. *Archives of General Psychiatry*, 61(11), 1107–1115.
- Hawryluck, L., Gold, W. L., Robinson, S., Pogorski, S., Galea, S., & Styra, R. (2004). SARS control and psychological effects of quarantine, Toronto, Canada. *Emerging Infectious Diseases*, 10(7), 1206.
- Huang, C., Wang, Y., Li, X., Ren, L., Zhao, J., Hu, Y., Zhang, L., Fan, G., Xu, J., Gu, X., Cheng, Z., Yu, T., Xia, J., Wei, Y., Wu, W., Xie, X., Yin, W., Li, H., Liu, M., ... Cao, B. (2020). Clinical features of patients infected with 2019 novel coronavirus in Wuhan, China. In *The Lancet* (Vol. 395, Issue 10223, pp. 497–506). [https://doi.org/10.1016/s0140-6736\(20\)30183-5](https://doi.org/10.1016/s0140-6736(20)30183-5)
- Hurt, R. D., Offord, K. P., Croghan, I. T., Gomez-Dahl, L., Kottke, T. E., Morse, R. M., & Melton, L. J., 3rd. (1996). Mortality following inpatient addictions treatment. Role of tobacco use in a community-based cohort. *JAMA: The Journal of the American Medical Association*, 275(14), 1097–1103.
- Killerby, M. E., Link-Gelles, R., Haight, S. C., Schrodt, C. A., England, L., Gomes, D. J., Shamout, M., Pettrone, K., O’Laughlin, K., Kimball, A., Blau, E. F., Burnett, E., Ladva, C. N., Szablewski, C. M., Tobin-D’Angelo, M., Oosmanally, N., Drenzek, C., Murphy, D. J., Blum, J. M., ... CDC COVID-19 Response Clinical Team. (2020). Characteristics Associated with Hospitalization Among Patients with COVID-19 — Metropolitan Atlanta, Georgia, March–April 2020. In *MMWR. Morbidity and Mortality Weekly Report* (Vol. 69, Issue 25, pp. 790–794). <https://doi.org/10.15585/mmwr.mm6925e1>
- Lau, J. T. F., Yang, X., Pang, E., Tsui, H. Y., Wong, E., & Wing, Y. K. (2005). SARS-related perceptions in Hong Kong. *Emerging Infectious Diseases*, 11(3), 417–424.
- Lawless, M. H., Harrison, K. A., Grandits, G. A., Eberly, L. E., & Allen, S. S. (2015). Perceived stress and smoking-related behaviors and symptomatology in male and female smokers. *Addictive Behaviors*, 51, 80–83.
- Lee, A. M., Wong, J. G. W. S., McAlonan, G. M., Cheung, V., Cheung, C., Sham, P. C., Chu, C.-M., Wong, P.-C., Tsang, K. W. T., & Chua, S. E. (2007). Stress and psychological distress among SARS survivors 1 year after the outbreak. *Canadian Journal of Psychiatry. Revue Canadienne de Psychiatrie*, 52(4), 233–240.
- Arpaccioğlu, S., Ünübol B. (2020).
- Lippi, G., & Henry, B. M. (2020). Active smoking is not associated with severity of coronavirus disease 2019 (COVID-19) [Review of *Active smoking is not associated with severity of coronavirus disease 2019 (COVID-19)*]. *European Journal of Internal Medicine*, 75, 107–108.
- Li, Q., Guan, X., Wu, P., Wang, X., Zhou, L., Tong, Y., Ren, R., Leung, K. S. M., Lau, E. H. Y., Wong, J. Y., Xing, X., Xiang, N., Wu, Y., Li, C., Chen, Q., Li, D., Liu, T., Zhao, J., Liu, M., ... Feng, Z. (2020). Early Transmission Dynamics in Wuhan, China, of Novel Coronavirus-Infected Pneumonia. *The New England Journal of Medicine*, 382(13), 1199–1207.
- Matthews, T., Danese, A., Caspi, A., Fisher, H. L., Goldman-Mellor, S., Kopa, A., Moffitt, T. E., Odgers, C. L., & Arseneault, L. (2019). Lonely young adults in modern Britain: findings from an epidemiological cohort study. *Psychological Medicine*, 49(2), 268–277.
- Maunder, R., Hunter, J., Vincent, L., Bennett, J., Peladeau, N., Leszcz, M., Sadavoy, J., Verhaeghe, L. M., Steinberg, R., & Mazzulli, T. (2003). The immediate psychological and occupational impact of the 2003 SARS outbreak in a teaching hospital. *CMAJ: Canadian Medical Association Journal = Journal de l’Association Medicale Canadienne*, 168(10), 1245–1251.
- Monte, R., Rabuñal, R., Casariego, E., Bal, M., & Perteiga, S. (2009). Risk factors for delirium tremens in patients with alcohol withdrawal syndrome in a hospital setting. In *European Journal of Internal Medicine* (Vol. 20, Issue 7, pp. 690–694).
- Patanavanich, R., & Glantz, S. A. (2020). Smoking is Associated with COVID-19 Progression: A Meta-Analysis. *Nicotine & Tobacco Research: Official Journal of the Society for Research on Nicotine and Tobacco*. <https://doi.org/10.1093/ntr/ntaa082>
- Pelucchi, C., Gallus, S., Garavello, W., Bosetti, C., & La Vecchia, C. (2006). Cancer risk associated with alcohol and tobacco use: focus on upper aero-digestive tract and liver. *Alcohol Research & Health: The Journal of the National Institute on Alcohol Abuse and Alcoholism*, 29(3), 193–198.
- Robinson, J., Sareen, J., Cox, B. J., & Bolton, J. (2009). Self-medication of anxiety disorders with alcohol and drugs: Results from a nationally representative sample. *Journal of Anxiety Disorders*, 23(1), 38–45.
- Rohsenow, D. J., Monti, P. M., Colby, S. M., Gulliver, S. B., Sirota, A. D., Niaura, R. S., & Abrams, D. B. (1997). Effects of alcohol cues on smoking urges and topography among alcoholic men. *Alcoholism, Clinical and Experimental Research*, 21(1), 101–107.
- Shigemura, J., Ursano, R. J., Morganstein, J. C., Kurosawa, M., & Benedek, D. M. (2020). Public responses to the novel 2019 coronavirus (2019-nCoV) in Japan: Mental health consequences and target populations. *Psychiatry and Clinical Neurosciences*, 74(4), 281.
- Sun, K., Chen, J., & Viboud, C. (2020). Early epidemiological analysis of the coronavirus disease 2019 outbreak based on crowdsourced data: a population-level observational study. *The Lancet. Digital Health*, 2(4), e201–e208.
- Turner, S., Mota, N., Bolton, J., & Sareen, J. (2018). Self-medication with alcohol or drugs for mood and anxiety

disorders: A narrative review of the epidemiological literature. In *Depression and Anxiety* (Vol. 35, Issue 9, pp. 851–860). <https://doi.org/10.1002/da.22771>

Vlahov, D., Galea, S., Resnick, H., Ahern, J., Boscarino, J. A., Bucuvalas, M., Gold, J., & Kilpatrick, D. (2002). Increased use of cigarettes, alcohol, and marijuana among Manhattan, New York, residents after the September 11th terrorist attacks. *American Journal of Epidemiology*, 155(11), 988–996.

Wang, C., Pan, R., Wan, X., Tan, Y., Xu, L., Ho, C. S., & Ho, R. C. (2020). Immediate Psychological Responses and Associated Factors during the Initial Stage of the 2019 Coronavirus Disease (COVID-19) Epidemic among

the General Population in China. In *International Journal of Environmental Research and Public Health* (Vol. 17, Issue 5, p. 1729). <https://doi.org/10.3390/ijerph17051729>

WHO Coronavirus Disease (COVID-19) Dashboard. Retrieved July 25, 2020, from <https://covid19.who.int/>

Witkiewitz, K., Litten, R. Z., & Leggio, L. (2019). Advances in the science and treatment of alcohol use disorder. *Science Advances*, 5(9), eaax4043.

Zemore, S. E., Lui, C., Mericle, A., Hemberg, J., & Kaskutas, L. A. (2018). A longitudinal study of the comparative efficacy of Women for Sobriety, LifeRing, SMART Recovery, and 12-step groups for those with AUD. *Journal of substance abuse treatment*, 88, 18-26.

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA YAZISI

An Assessment of the Moderator Effect of Personality Traits on the Relationship between Body Image and Social Anxiety

Beden İmgesi İle Sosyal Anksiyete Arasındaki İlişkide Kişilik Özelliklerinin Biçimlendirici Etkisi

Cansu Güney¹, Z. Deniz Aktan², Eda Yardımcı³

Abstract:

The aim of this research is to examine the moderator effect of personal characteristics on the relationship between body image and social anxiety among adolescents in Istanbul. The study sample consisted of 300 participants aged between 15-18 years old. In psychological assessment process; Five Factor Personality Inventory, Body Image Scale and Social Anxiety Scale for Teenagers were applied. Collected data were analyzed by using "Pearson Correlation Analysis" and "Linear Hierarchical Regression". Research results indicated that there was a significant correlation between body image and social anxiety ($r = -.138, p < .05$). Another relationship was between the social anxiety levels of participants and subscales of personal characteristics as extroversion ($r = -.298, p < .001$), agreeableness ($r = -.255, p < .001$), neuroticism ($r = -.348, p < .001$), openness to experience ($r = -.295, p < .001$). When the moderator effects of the five factor personality inventory subscales on the relationship between body image and social anxiety analysed, results demonstrated that body image had a significant predictive effect on social anxiety ($F(1, 298) = 5.753, p < .05$), however conscientiousness as a personality characteristic has the only significant moderator effect on this relationship ($F(1, 296) = 7.582, p < .05$).

Key Words: Social Anxiety in Teenagers, Body Image, Physique Image, Personality, Body Image in Teenagers.

¹MSc., Department of Psychology, Işık University, Department of Psychology, Sarıyer/İstanbul /Turkey, Orcid İd: <https://orcid.org/0000000341641720>

²Phd., Department of Psychology, Işık University, Department of Psychology, Sarıyer/İstanbul /Turkey, Orcid İd: <https://orcid.org/0000000317572024>

³MSc., Correspondent Author, Department of Psychology, Işık University, Department of Psychology, Sarıyer/İstanbul /Turkey, Orcid İd: <https://orcid.org/0000000206459563>

Address of correspondence/Yazışma adresi: Correspondent Author, Department of Psychology, Işık University, Department of Psychology, Sarıyer/İstanbul /Turkey, E-mail: edayardimci@gmail.com

Date of Received/Geliş Tarihi: 26.08.2020, **Date of Revision/Düzeltilme Tarihi:** 19.11.2020, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 22.11.2020, **Date of Online Publication/Çevrimiçi Yayın Tarihi:** 27.11.2020

Citing/ Referans Gösterimi: Güney, C., Aktan, D.Z., Yardımcı, E. (2020). An Assessment of the Moderator Effect of Personality Traits on the Relationship between Body Image and Social Anxiety, *Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology*, 2(3): 139-47.

© 2020 The Author(s). Published by Cyprus Mental Health Institute / Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology (www.ktppdergisi.com). This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 license which permits use, sharing, adaptation, distribution and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes. <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Özet:

Kişilik özellikleri, sosyal anksiyete ve beden imgesi arasındaki ilişkiye odaklanan bu araştırmanın temel amacı; Türkiye’de yaşayan ve yaşları 15 ile 18 arasında değişen ergenlerin sahip oldukları kişilik özelliklerinin, beden imgesi algılarına ve sosyal anksiyete yaşama düzeylerine olan etkisinin ölçülmesidir. Örneklemi İstanbul ilinde yaşayan 15-18 yaş arası 300 katılımcının oluşturduğu bu çalışmada, Beş Faktör Kişilik Envanteri (5FKE), Vücut Algısı Ölçeği (VAÖ) ve Ergenler İçin Sosyal Kaygı Ölçeği (EİSKÖ) kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde moderatör etki analizi için değişkenler arası ilişki “Pearson Korelasyon Analizi” tekniğiyle incelenmiş ve “Doğrusal Hiyerarşik Regresyon” analiz adımları izlenmiştir. İlk adımda değişkenler arasındaki ilişkiler incelenmiş ve beden imgesi ile sosyal anksiyete arasında ($r=-.138, p<.05$) ve sosyal kaygı toplam puanları ile kişilik özelliklerinden dışadönüklük ($r=-.298, p<.001$), uyumluluk ($r=-.255, p<.001$), duygusal dengesizlik ($r=-.348, p<.001$), deneyime açık olma ($r=-.295, p<.001$) arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Beden imgesi ile sosyal kaygı toplam puanları arasındaki ilişkide Beş Faktör Kişilik Envanteri alt boyutlarının biçimlendirici etkilerine bakıldığında, beden imgesinin sosyal kaygı üzerinde anlamlı bir yordayıcı etkiye sahip olduğu ($F_{(1, 298)}=5.753, p<.05$), fakat bu ilişki üzerinde biçimlendirici etkileri incelenen kişilik özelliği değişkenlerinden sadece sorumluluğun biçimlendirici etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür ($F_{(1,296)}= 7.582, p<.05$).

Anahtar Kelimeler: Ergenlerde Sosyal Kaygı, Vücut Algısı, Beden İmgesi, Kişilik, Ergenlerde Beden İmgesi.

Giriş

Beden algısı, bireyin kendisini diğer insanlardan ayırt etmeye başladığı 12 aylık döneminden itibaren ortaya çıkar ve yaşam boyu sürekli gelişerek değişir (Uskun ve Şabaplı, 2013). Kişinin kendi bedeni ile sahip olmak istediği beden arasında fark olması beden memnuniyetsizliğini ortaya çıkarmaktadır. Bireylerin yaşam boyu beden algısına dair fikirlerinin değişmesine karşın, özellikle ergenlik dönemi, beden algısı sorunlarının sıkça yaşandığı bir dönem olarak dikkat çekmektedir. Bu durumun temel nedeni, ergenlik döneminin bedensel değişimlerin ve düzenlemelerinin yoğun olarak yaşandığı bir dönem olmasıdır. Ergenler özellikle bedensel açıdan kendilerinde meydana gelen değişikliklere karşı oldukça duyarlılardır (Rosenblum ve Lewis, 1999, Talu 2020). Bu dönemin aynı zamanda büyümenin getirdiği bedensel değişikliklere uyum sağlamaya çalışılan bir dönem olması sebebiyle ergen çevresindeki kişilerin kendisine ilişkin düşünce, davranış ve tutumlarından çok fazla etkilenmektedir (Çankaya, 2007, Zheng ve Asbury, 2019).

Literatüre göre ergenliğe geçiş yıllarında, benlikle ilgili tanımlamaların yoğun biçimde fiziksel görünümle ilgili olduğu bilinmektedir. Ergenliğin ilk yıllarında kişilerin kendilerini ve diğerlerini tanımlamalarken fiziksel özelliklerin yoğun şekilde kullanılması döneme özgü olarak dikkatin bedene yönelmiş olmasına bağlanmaktadır (Montemayor & Eisen, 1977, Gattario ve Frisen, 2019).

Beden imgesi üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde, söz konusu çalışmaların genel olarak beden algısı ile depresyon, sosyal kaygı, obezite, benlik saygısı ve yeme bozuklukları arasındaki ilişkiye odaklandığı görülmektedir (Cash ve Fleming, 2002; Clark ve Wells, 1995; Eriş ve İkiz, 2013; Flores-Cornejo, Kamego-Tome, Zapata-Pachas ve Alvarado, 2017; Kundakçı, 2005).

Bu çalışmalarda ergenlerin beden imgesi algılarına bağlı olarak sosyal anksiyete yaşama oranlarının yükseldiği ve bu durumun sosyal beceri düzeylerini olumsuz etkilediği saptanmıştır. Literatürde sosyal kaygı düzeyinin beden imgesinden ve (Cash ve Fleming, 2002; Clark ve Wells, 1995; Eriş ve İkiz, 2013), kişilik özelliklerinden de

etkilendiğini gösteren (Davis, 1997; Davis, Dionne, Lazarus, 1996; Kvaem, Von Soest, Roald, Skolleborg, 2006) ayrı ayrı çalışmalar bulunmasına rağmen, söz konusu ilişkilerin yordayıcılık, aracılık ve biçimlendiricilik hipotezleri üzerinden bir arada değerlendirildiği çalışmaların sınırlı olduğu görülmüştür.

Tüm bu veriler göz önünde bulundurulduğunda kişilik özellikleri, sosyal anksiyete ve beden imgesi arasındaki ilişkiye odaklanan bu araştırmanın amacı; Türkiye’de yaşayan ve yaşları 15 ile 18 arasında değişen ergenlerin sahip oldukları kişilik özelliklerinin, beden imgesi algısı ile sosyal anksiyete düzeyi arasındaki ilişki üzerindeki olası etkisini, biçimlendiricilik hipotezleri üzerinden değerlendirmektir.

Yöntem**Araştırma Modeli**

Bu çalışmada beden imgesi ile sosyal kaygı arasındaki ilişkide kişilik özelliklerinin biçimlendirici (moderatör) etkisinin saptanması amaçlanmıştır dolayısıyla araştırmanın tarama modeli ilişki modelidir.

Katılımcılar

Araştırma örneklemini kolay örnekleme yöntemiyle oluşturulmuş, bu doğrultuda sosyo-ekonomik faktörlerin olası etkilerinin kontrol edilebilmesi için, araştırmaya İstanbul ilinde bulunan Özel Liseler, Anadolu Liseleri ve Meslek Liseleri’nde eğitim gören 300 öğrenci dahil edilmiştir. Çalışmanın içleme kriterleri, 15-18 yaş aralığında ve lise çağında olmak şeklinde belirlenirken, dışlama kriteri olarak da katılımcıların psikiyatrik tanıların bulunması, ilaç kullanımı ve 14 yaşında büyük 19 yaşından küçük olmak olarak belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları**Sosyodemografik Özellikler ve Veri Formu**

Katılımcıların sosyodemografik ve klinik özelliklerini değerlendirmek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan form ile yaş, cinsiyet, sosyoekonomik durum, eğitim durumu, çalışma durumu, psikolojik hastalık

öyküsü, aile özellikleri (anne-baba birlikteliği, eğitim ve çalışma durumu, kardeş sayısı, doğum sırası, ailede ruhsal hastalık) sorgulanmıştır.

Ergenler İçin Sosyal Kaygı Ölçeği (ESKÖ)

Çocuklarda sosyal kaygıyı ölçmek amacıyla LaGreca, Dandes, Wick, Shaw ve Stone tarafından 1988 yılında geliştirilen *Çocuklar İçin Sosyal Kaygı Ölçeği*, daha sonra LaGreca ve Lopez (1998) tarafından 12-18 yaş ergenlere uyarlanmıştır (ESKÖ). Form, 4'ü ilişkisiz olmak üzere 22 maddeden oluşan Likert tipi derecelendirmeli bir ölçektir. Ölçek maddeleri (1) Hiçbir zaman ile (5) Her zaman arasında değişirken, Değerlendirilme Korkusu (DK), Genel Durumlarda Sosyal Kaçınma ve Huzursuzluk Duyma (GSKHD) ve Yeni Durumlarda Sosyal Kaçınma ve Huzursuzluk Duyma (Y-SKHD) olmak üzere üç faktörlü bir yapıya sahiptir.

Ölçeğin Türkçe'ye uyarlama çalışması Aydın ve Tekinsav-Sütçü (2007) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin iç tutarlık hesaplamaları Cronbach Alfa ile hesaplanmış olup ODK alt ölçeği için .83, G-SKHD alt ölçeği için .68, Y-SKHD için .71 ve ölçeğin tamamına ilişkin .88 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin iki yarım güvenilirlik katsayıları .67 ile .85 arasında değişmektedir. Alt ölçekler arası korelasyon değerleri .51 ile .89 arasında bulunmuştur (Aydın ve Tekinsav-Sütçü, 2007). Ölçeğin Türkiye'deki geçerlik güvenilirlik çalışması 12-15 yaş arası yapılmıştır fakat aynı ölçeği 14-18 yaş arasında kullanan ulusal çalışmalar da bulunmaktadır ve söz konusu çalışmaların elde ettiği güvenilirlik değerleri ölçeğin bu yaş aralığında da güvenle kullanılabileceğini göstermemektedir (Tagay, Önen ve Canpolat, 2018).

Vücut Algısı Ölçeği (VAÖ)

Secord ve Jourard (1953) tarafından geliştirilmiş olan *Vücut Algısı Ölçeği*, kişilerin bedenlerindeki çeşitli bölümlerden ve beden işlevlerinden ne derece memnun olduklarını ölçmeyi amaçlamaktadır. Ölçekte 40 madde yer almaktadır ve ölçekten alınabilecek en düşük puan 40, en yüksek puan 200'dür. Alınan puanın yüksekliği katılımcının vücudundan hoşnutluk derecesinin yüksekliğini yansıtmaktadır.

Ölçeğin ülkemizdeki Türkçe formu uyarlaması ve geçerlilik çalışmaları Hovardaoğlu (1992) tarafından üniversite öğrencileri ile yapılmıştır. Ölçeğin Türkçe formunun yarıya bölme güvenilirliği .75, madde korelasyonları .45 ile .89 arasında ve Cronbach Alpha katsayısı .91 olarak belirlenmiştir (Hovardaoğlu, 1992). Anbar, (2013) ölçeğin geçerlik güvenilirlik çalışmasını 15-19 yaş aralığındaki ergenler ile tekrarlamış ve ölçeğin yarıya bölme güvenilirliğini .89, ölçeğin iç tutarlılık katsayısını ise .95 olarak bulmuştur.

Beş Faktör Kişilik Envanteri

Beş Faktör Kişilik Envanteri Somer, Korkmaz ve Tatar (2002) tarafından kişilik özelliklerini ölçmeye yönelik bir envanter olarak geliştirilmiştir. 5FKE, beş temel kişilik faktörü ve on yedi alt boyuttan oluşmaktadır. Bunlar: 1- Dışadönüklük faktörü (Canlılık, Girişkenlik, İnsanlarla

Etkileşim), 2-Yumuşak Başlılık/Geçimlilik faktörü (Hoşgörü, Sakinlik, Uzlaşma, Yumuşak Kalplilik), 3. Özdenetim/Sorumluluk faktörü (Düzenlilik, Kurallara Bağlılık, Sorumluluk/ Kararlılık, Heyecan Arama), 4. Duygusal Tutarsızlık faktörü (Duygusal Değişkenlik, Endişeye Yatkınlık, Kendine Güvensizlik) ve 5. Gelişime Açıklık faktörü (Analitik Düşünme, Duyarlılık, Yeniliğe Açıklık). Envanter; 5'li Likert tipinde, (tamamen uygun-hiç uygun değil) toplam 220 maddeden oluşmaktadır. 5FKE'nin iç tutarlık güvenilirlik Cronbach-Alpha katsayıları temel faktörler için .86 ile .92 ve alt boyutlar için .64 ile .86 arasında yer almaktadırlar (Somer, Korkmaz ve Tatar, 2002).

Korkmaz, Somer ve Güngör'ün (2013) ölçeğin ergen örneklemi için kullanılabilirliğini ölçmek adına lise öğrencileri ile yaptığı geçerlik güvenilirlik çalışmasında, iç tutarlık güvenilirlik Cronbach-Alpha katsayıları temel faktörler için .78 ile .93 arasında değişmektedir. Bu çalışma sonucunda ölçeğin ergenlerde kullanıma da uygun olduğu saptanmıştır (Korkmaz, Somer, Güngör, 2013).

İşlem

Araştırmanın uygulama aşamasında; Mili Eğitim Bakanlığı'ndan okullarda araştırma yapılabilmesine dair gerekli izinlerin alınmasının ardından ilk olarak izin alınan ilgili okulların yetkilileri ve öğrencilerinin velileri araştırmanın içeriği ve amacı hakkında yazılı olarak bilgilendirilmiştir. Velilerden alınan onay formlarıyla birlikte katılımcılara ölçekler ve formlar dağıtılmıştır.

Katılımcılara ölçekler ve formları tamamlamaları için 30 dakika süre verilmiş, uygulanan ölçekler ve formları tamamlama sürecinde katılımcılara herhangi bir soruları olması halinde araştırmacıya sorabilecekleri belirtilmiştir. Katılımcıların sırasıyla Sosyo-Demografik Özellikler ve Veri Formu, Ergenler için Sosyal Kaygı Ölçeği, Vücut Algısı Ölçeği ve Beş Faktör Kişilik Envanterini doldurmaları istenmiştir. Dört ay süren veri toplama sürecinin ardından toplam 300 katılımcıya ulaşılmış ve elde edilen verilerin değerlendirilmesi amacıyla istatistiksel analiz sürecine başlanmıştır.

Veri Analizi

Bu çalışma kapsamında beden imgesi ile sosyal kaygı arasındaki olası ilişkiye odaklanılmış ve bu ilişkide kişilik özelliklerinin biçimlendirici (moderatör) etkisi sınınanmıştır. Moderatör etki sınaması için geliştirilen modelde yordanan değişken sosyal kaygı, yordayıcı değişken beden imgesi ve moderatör değişken ise kişilik özellikleri olarak belirlenmiştir. Moderatör etki analizi için değişkenler arası ilişki yine "Pearson Korelasyon Analizi" tekniğiyle incelenmiş ve moderatör etki analizi için "Doğrusal Hiyerarşik Regresyon" analizi yürütülmüştür.

Bulgular

Çalışmanın ilk adımında beden imgesi, kişilik özellikleri ve sosyal kaygı puanları arasındaki korelatif ilişkilere dair veriler incelenmiştir(Bkz. Tablo 1).

Tablo 1. Beden İmgesi, Kişilik ve Sosyal Kaygı Puanları Arasında Korelasyon Analizi

	Beden İmgesi	Dışa Dönüklük	Uyumluluk	Duygusal Denge	Sorumluluk	Deneyime Açıklık	Sosyal Kaygı Genel	Olumsuz Değerlendirilme Korkusu	Genel Sosyal Durumlarda Korku Ve Huzursuzluk Duyma	Yeni Sosyal Durumlarda Korku Ve Huzursuzluk Duyma
Beden İmgesi	1									
Dışa Dönüklük	-.041	1								
Uyumluluk	-.029	.566***	1							
Duygusal Denge	-.004	.383***	.535***	1						
Sorumluluk	-.059	.397***	.628***	.510***	1					
Deneyime Açıklık	-.045	.370***	.517***	.370***	.440***	1				
Sosyal Kaygı Genel	-.138*	-.298***	-.255***	-.348***	-.051	-.295***	1			
Olumsuz Değerlendirilme Korkusu	-.134*	-.283***	-.273***	-.383***	-.143*	-.362***	.882***	1		
Genel Sosyal Durumlarda Korku Ve Huzursuzluk Duyma	.007	-.260***	-.169**	-.297***	.007	-.152**	.846***	.668***	1	
Yeni Sosyal Durumlarda Korku Ve Huzursuzluk Duyma	-.163**	-.289***	-.296***	-.231***	-.040	-.238***	.760***	.514***	.557***	1

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Elde edilen verilere göre, Vücut Algısı Ölçeği ile ölçülen beden imgesi ile Ergenler İçin Sosyal Kaygı Ölçeği ile elde edilen sosyal kaygı toplam puanları arasında düşük düzeyde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r = -.138$, $p < .05$). Diğer yandan beden imgesi ile Ergenler İçin Sosyal Kaygı Ölçeği alt boyutlarından olumsuz değerlendirilme korkusu ($r = -.134$, $p < .05$), genel sosyal durumlarda korku ve huzursuzluk duyma ($r = .897$, $p > .05$) ve yeni sosyal durumlarda korku ve huzursuzluk duyma ($r = -.163$, $p < .01$) arasında anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir. Katılımcıların beden imgesi ve sosyal kaygı toplam puanları arasında yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = -.298$, $p < .001$). Katılımcıların kişilik özelliklerinden uyumluluk ile sosyal kaygı toplam puanı arasında ise yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = -.255$, $p < .001$). Katılımcıların kişilik özelliklerinden duygusal dengesizlik ile sosyal kaygı toplam puanı arasında yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r = -.348$, $p < .001$). Katılımcıların kişilik özelliklerinden deneyime açık olma ile sosyal kaygı toplam puanı arasında yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = -.295$, $p < .001$) (Bkz. Tablo 1).

Çalışmanın temel amacı olan kişilik özelliklerinin biçimlendirici etkilerinin incelendiği bu adımda, ilk olarak söz konusu ilişkiyi incelemenin istatistiksel açıdan uygunluğu sınıanmıştır. Baron ve Kenny (1986), hiyerarşik doğrusal biçimlendirici regresyon analizi için

yordayıcı değişken ile biçimlendirici değişken, biçimlendirici değişken ile yordanan değişken arasındaki ilişkinin anlamlılığına yönelik bir koşul bildirmemiş ancak yordayıcı değişken ile yordanan değişken arasındaki ilişkinin anlamlı olması gerektiğini ileri sürmüşlerdir.

Dolayısıyla çalışmanın temel hipotezini sınamadan önce yordayıcı (*beden imgesi*) ve yordanan değişken (sosyal kaygı ve alt tipleri) arasındaki korelatif ilişkiler bir kez daha gözden geçirilmiştir.

Tablo 1’de görüldüğü üzere beden imgesi ile sosyal kaygı toplam puanı ($r = -.138$, $p < .05$), beden imgesi ile olumsuz değerlendirilme korkusu ve ($r = -.134$, $p < .05$), beden imgesi ile yeni sosyal durumlardan korku ve huzursuzluk duyma alt boyutları arasında orta düzeyde anlamlı ilişkiler olduğu saptanmıştır ($r = -.163$, $p < .05$). Diğer yandan beden imgesi ile genel sosyal durumlardan korku ve huzursuzluk duyma alt boyut puanları arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($r = .07$, $p > .05$). Dolayısıyla beden imgesi (yordayıcı değişken) ile olumsuz değerlendirilme korkusu, yeni sosyal durumlardan korku ve huzursuzluk duyma alt boyutları (yordanan değişkenler) arasında anlamlı bulunan ilişkiler Baron ve Kenny’nin (1986) hiyerarşik doğrusal biçimlendirici regresyon analizi kriterlerini sağlamaktadır. Koşulları sağlayan değişkenler ile doğrusal hiyerarşik biçimlendirici regresyon analizi yapılmıştır.

Tablo 2. Katılımcıların Beden imgesi Puanlarının Sosyal Kaygı Toplam Puanları Üzerindeki Yordayıcı Etkisinde Sorumluluk, Uyumluluk, Dışa Dönüklük, Duygusal Denge ve Deneyime Açıklığın Biçimlendirici Rolüne Dair Hiyerarşik Doğrusal Biçimlendirici Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	β	R ²
Beden imgesi	-.126*	.016*
Sorumluluk	-.033	.016
Beden imgesi x Sorumluluk	-.179**	.037**
Beden imgesi	-.135*	.016*
Uyumluluk	-.242***	.080***
Beden imgesi x Uyumluluk	-.092	.082
Beden imgesi	-.134*	.016*
Duygusal Denge	-.340***	.134***
Beden imgesi x Duygusal Denge	-.088	.139
Beden imgesi	-.141*	.016*
Dışa Dönüklük	-.309***	.105***
Beden imgesi x Dışa Dönüklük	-.066	.107
Beden imgesi	-.156**	.016*
Deneyime Açıklık	-.305***	.104***
Beden imgesi x Deneyime Açıklık	.034	.102

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Beden imgesi ile sosyal kaygı toplam puanları arasındaki ilişkide Beş Faktör Kişilik Envanteri alt boyutlarından sorumluluk, uyumluluk, duygusal denge, dışadönüklük ve deneyime açıklık değişkenlerinin biçimlendirici etkilerine bakıldığında her bir değişken için ayrı ayrı yapılan analizlerin ilk basamağında beden imgesinin sosyal kaygı puanları üzerindeki değişimin %2'sini açıkladığı ve sosyal kaygı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir yordayıcı etkiye sahip olduğu görülmüştür ($F_{(1, 298)}=5.753$, $p < .05$) (Bkz. Tablo 2). Bu ilişkiye biçimlendirici değişken olarak sokulan sorumluluk değişkeninin ise tek başına yordayıcılık etkisinin istatistiksel olarak anlamlı çıkmadığı görülmüştür ($F_{(1,297)}=1.053$, $p > .05$). Uyumluluk, duygusal denge, dışa dönüklük ve deneyime açıklık değişkenlerinin ise tek başlarına yordayıcılık etkileri istatistiksel olarak

anlamlıdır. Buna göre sosyal kaygı puanlarındaki değişimin %1'ini uyumluluk ($F_{(1,297)}=21.872$, $p < .001$), %13'ünü duygusal denge ($F_{(1,297)}=41.857$, $p < .001$), %10'unu dışa dönüklük ($F_{(1,297)}=30.920$, $p < .001$) ve %10'unu deneyime açıklık ($F_{(1,297)}=30.375$, $p < .001$) açıklamaktadır. Her beş biçimlendirici değişkenin ayrı ayrı beden imgesi puanı ile birlikte sosyal kaygı toplam puanı üzerindeki ortak etkileri incelendiğinde ise yalnızca sorumluluğun biçimlendirici etkisi istatistiksel olarak anlamlıdır; beden imgesi puanları ile sorumluluk ortak etki puanı yordanan değişkendeki değişimin %4'ünü açıklamaktadır ($F_{(1,296)}= 7.582$, $p < .05$). Sorumluluk puanları düşük olduğunda Vücut Algısı Ölçeği ile elde edilen beden algısı puanları arttıkça sosyal kaygı da artmaktadır. Sorumluluk puanları yüksek olduğunda ise beden imgesi puanları arttıkça sosyal kaygı düşmektedir.

Tablo 3. Katılımcıların Beden imgesi Puanlarının Olumsuz Değerlendirilme Alt Ölçek Puanları Üzerindeki Yordayıcı Etkisinde Sorumluluk, Uyumluluk, Dışa Dönüklük, Duygusal Denge ve Deneyime Açıklığın Biçimlendirici Rolüne Dair Hiyerarşik Doğrusal Biçimlendirici Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	β	R ²
Beden imgesi	-.123*	.015*
Sorumluluk	-.118*	.034**
Beden imgesi x Sorumluluk	-.232***	.073***
Beden imgesi	-.139*	.015*
Uyumluluk	-.272***	.088***
Beden imgesi x Uyumluluk	-.027	.086
Beden imgesi	-.130*	.015*
Duygusal Denge	-.374***	.159***
Beden imgesi x Duygusal Denge	-.096	.165
Beden imgesi	-.140*	.015*
Dışa Dönüklük	-.292***	.095***
Beden imgesi x Dışa Dönüklük	-.034	.093
Beden imgesi	-.158**	.015*
Deneyime Açıklık	-.374***	.148***
Beden imgesi x Deneyime Açıklık	.059	.149

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Not. Tüm ölçek puanları analiz öncesinde standart skorlara dönüştürülmüştür. Tablodaki standardize β kat sayıları 3. Adımda elde edilmiş katsayılarıdır.

Tablo 3'te görüldüğü üzere çalışmanın beş ayrı değişkeninin (sorumluluk, uyumluluk, duygusal denge, dışa dönüklük, deneyime açıklık) biçimlendirici etkisinin analiz sonuçlarına göre beden imgesinin sosyal kaygı alt boyutlarından biri olan olumsuz değerlendirilme korkusu alt ölçeği üzerindeki yordayıcı etkisinin tek başına istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır. Bu

analizlerin hepsinde beden imgesi olumsuz değerlendirilme puanlarındaki değişimin yaklaşık %2'sini açıklamaktadır (sırasıyla $F_{(1,298)}=5.411$, $p < .05$; $F_{(1,298)}=5.411$, $p < .05$; $F_{(1,298)}=5.411$, $p < .05$; $F_{(1,298)}=5.411$, $p < .05$; $F_{(1,298)}=5.411$, $p < .05$). Aynı şekilde biçimlendirici etkisi incelenen sorumluluk, uyumluluk, duygusal denge, dışa dönüklük, deneyime açıklık puanlarının da tek

başlarına yordayıcı etkileri anlamlı çıkmıştır. Buna göre sorumluluk değişimin %3'ünü ($F_{(1,297)}=7.108, p<.01$), uyumluluk %9'unu ($F_{(1,297)}=25.150, p<.001$), duygusal denge %16'sını ($F_{(1,297)}=52.180, p<.001$), dışa dönüklük %10'unu ($F_{(1,297)}=27.574, p<.001$) ve deneyime açıklık %15'ini ($F_{(1,297)}=47.636, p<.001$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde açıklamaktadır. Her beş biçimlendirici değişkenin ayrı ayrı beden imgesi puanları ile birlikte olumsuz değerlendirilme korkusu puanları üzerindeki ortak etkileri incelendiğinde ise yalnızca sorumluluğun

biçimlendirici etkisi olduğu saptanmıştır; beden imgesi puanları ile sorumluluk ortak etki puanı yordanan değişimdeki değişimin %7'sini açıklamaktadır ($F_{(1,296)}=13.247, p<.001$). Sorumluluk puanlarının düşük olduğu durumda Vücut Algısı Ölçeği'nden elde edilen beden imgesi puanları arttıkça olumsuz değerlendirilme korkusu puanları da yükselmektedir. Diğer yandan yüksek sorumluluk durumunda ise beden imgesi puanları arttıkça olumsuz değerlendirilme korkusu puanları da azalmaktadır.

Tablo 4. Katılımcıların Beden imgesi Puanlarının Yeni Sosyal Durumlarda Korku ve Huzursuzluk Duyuma Alt Ölçek Puanları Üzerindeki Yordayıcı Etkisinde Sorumluluk, Uyumluluk, Dışa Dönüklük, Duygusal Denge ve Deneyime Açıklığın Biçimlendirici Rolüne Dair Hiyerarşik Doğrusal Biçimlendirici Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	β	R ²
Beden imgesi	-.153**	.023**
Sorumluluk	-.028	.022
Beden imgesi x Sorumluluk	-.148*	.036*
Beden imgesi	-.154**	.023**
Uyumluluk	-.272***	.111***
Beden imgesi x Uyumluluk	-.155*	.123*
Beden imgesi	-.163**	.023**
Duygusal Denge	-.230***	.074***
Beden imgesi x Duygusal Denge	-.013	.071
Beden imgesi	-.161**	.023**
Dışa Dönüklük	-.303***	.108***
Beden imgesi x Dışa Dönüklük	-.096	.115
Beden imgesi	-.169**	.023**
Deneyime Açıklık	-.243***	.080***
Beden imgesi x Deneyime Açıklık	-.031	.078

* $p<.05$, ** $p<.01$, *** $p<.001$

Sorumluluk, uyumluluk, duygusal denge, dışa dönüklük, deneyime açıklık değişkenlerinin beden imgesi ile sosyal kaygı alt boyutlarından biri olan yeni sosyal durumlarda korku ve huzursuzluk duyma alt ölçeği arasındaki ilişkide biçimlendirici etkilerinin analiz edildiği sonuçlara göre beden imgesinin yeni sosyal durumlarda korku ve huzursuzluk duyma alt ölçeği üzerindeki yordayıcı etkisinin tek başına istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır (Bkz. Tablo 4). Bu analizlerin hepsinde beden imgesi olumsuz değerlendirilme puanlarındaki değişimin yaklaşık %2'sini açıklamaktadır (sırasıyla $F_{(1,298)}=5.411, p<.05$; $F_{(1,298)}=5.411, p<.05$; $F_{(1,298)}=5.411, p<.05$; $F_{(1,298)}=5.411, p<.05$). Sorumluluk alt ölçeği ($F_{(1,297)}=.752, p>.05$) dışında biçimlendirici etkisi incelenen uyumluluk, duygusal denge, dışa dönüklük, deneyime açıklık puanlarının da tek başlarına yordayıcı etkileri istatistiksel olarak anlamlıdır.

Buna göre uyumluluk değişimin %11'ini ($F_{(1,297)}=30.399, p<.001$), duygusal denge değişimin %7'sini ($F_{(1,297)}=17.330, p<.001$), dışa dönüklük değişimin %11'ini ($F_{(1,297)}=29.326, p<.001$) ve deneyime açıklık değişimin %8'ini ($F_{(1,297)}=19.521, p<.001$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde açıklamaktadır. Her beş biçimlendirici değişkenin ayrı ayrı beden imgesi puanları ile ortak etkileri incelendiğinde sorumluluk ve uyumluluk değişkenlerinin biçimlendirici etkilerinin anlamlı olduğu saptanmıştır. Buna göre beden imgesi puanları ile sorumluluk ortak etki puanı yordanan değişimdeki değişimin %4'ünü ($F_{(1,296)}=8.100, p<.01$), beden imgesi puanları ile uyumluluk ortak etki puanı ise yordanan değişimdeki değişimin %11'ini ($F_{(1,296)}=5.236, p<.05$) açıklamaktadır.

Sorumluluk puanlarının düşük olduğu durumda beden imgesi puanlarındaki azalma ya da artmanın yeni sosyal durumlarda kaygı ve huzursuzluk duyma üzerindeki etkisinin düşük olduğu, yüksek sorumluluk durumunda beden imgesi puanları arttıkça yeni sosyal durumlarda kaygı ve huzursuzluk duyma puanlarının ise azaldığı saptanmıştır. Düşük uyumluluk durumunda hem düşük hem de yüksek beden imgesi puanlarında yeni sosyal durumlardan kaygı ve huzursuzluk duyma puanlarının neredeyse aynı olduğu bulgulanmıştır. Bununla birlikte yüksek uyumluluk durumunda beden imgesi puanları arttıkça yeni sosyal durumlardan kaygı ve huzursuzluk duyma puanlarının ise azaldığı tespit edilmiştir.

Tartışma

Bu çalışmanın temel amacı, bedensel değişimlerin ve düzenlemelerinin yoğun olarak yaşandığı ergenlik dönemindeki gençlerin, beden imgeleri ile sosyal anksiyete yaşamaları arasındaki ilişkide, sahip oldukları kişilik özelliklerinin olası biçimlendirici etkisini saptamaktır. Araştırmanın bu ilişkiye odaklanmasının sebebi ise literatürden elde edilen verilerde daha önce beden imgesi ve sosyal kaygı arasındaki ilişkiye (Ahmadi ve Bagheri, 2014; Atalay ve Gencoz, 2008; Cash & Fleming, 2002; Clark & Wells, 1995; Doğan, Sapmaz ve Totan, 2011; Eriş & İkiz, 2013; Gümüş, 2000; Koyuncu, Tok, Canpolat, Çatıkkaş, 2010; Titchener ve Wong, 2015), beden imgesi ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkiye (Davis, 1997; Davis, Dionne ve ark., 1996; Kvaalem ve ark., 2006; Skorek, Song, Dunham, 2014; Swami, Traan, Brooks, Kanaan, Luesse, Nader, Voracek 2013; Roberts & Good, 2010; Miner-Rubino ve ark., 2002; Rosa, Tomai, Lauriola, Martino, 2019; Swami, Hadji-Michael, M., Furnham, 2008) ve sosyal anksiyete

ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkiye (Cheek & Briggs, 1990; Harrist, Zaia, Bates, Dodge, Pettit 1997; Kang, Johnson ve Kim, 2013; Kaplan, Levinson, Rodebaugh, Menatti, Weeks, 2015; Ladd & Troop-Gordon, 2003; Ladd, 1999; Pope, Bierman, Mumma, 1991) odaklanan bir çok çalışmaya rastlanmasına rağmen, kişilik özelliklerinin, beden imgesi ve sosyal anksiyete arasındaki ilişkide sahip olduğu aracı rolün varlığına ve etkisine odaklanan her hangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Araştırmanın ilk analiz adımında katılımcıların beden imgesi, kişilik özellikleri ve sosyal kaygı düzeyleri arasındaki ilişkiyi değerlendirilmesiyle elde edilen bulgular değerlendirildiğinde 15-18 yaş arası ergenlerde beden imgesi, kişilik özellikleri ve sosyal kaygı arasında kısmen anlamlı ilişkiler olduğu saptanmıştır.

Literatüre bakıldığında, sosyal kaygı ve kişilik özelliklerini temel alan araştırma birikimi mevcut olsa da bu araştırmaların önemli bir kısmı yetişkinlere odaklanmaktadır.

Bu nedenle psikolojik iyi oluş ya da anksiyete gibi konularla ilgili olarak ergenler ve çocuklarla yapılan çalışmalar diğer psikolojik özellikleri konu alan çalışmalara oranla daha sınırlı kalmıştır (Gaderman, Schonert-Reichl, Zumbo, 2010; Huebner, 2004; Lewis, Huebner, Malone ve Valois, 2011).

Beden imgesi ile sosyal anksiyete arasındaki ilişki değerlendirildiğinde, iki değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. İkiz ve Eriş'in 2013 yılında toplam 300 ergen ile gerçekleştirdiği araştırma bizim bulgularımızı destekler niteliktedir, çalışmanın sonucuna göre olumlu beden imgesine sahip ergenlerin, sosyal anksiyete yaşama seviyelerinin olumsuz beden imajına sahip ergenlerden daha düşük olduğu saptanmıştır.

Doğan, Sapmaz ve Totan'ın 2011 yılında 473 öğrenci ile gerçekleştirdiği ve Beden İmgesi Baş Etme Stratejileri Ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirliğini ölçtükleri çalışmada, olumsuz beden imgesine sahip kişilerin bedensel görünüşleri nedeniyle yeni sosyal ortamlara girmekten kaçındıkları, olumsuz değerlendirmelerden olabildiğince sakınmaya çalıştıkları saptanmıştır.

Diğer yandan, Clark ve Wells (1995), kişinin kendi beden imgesine yönelik çarpıtılmış bilişsel süreçlerin, benlik ve sosyal anksiyete ilişkisini olumsuz değerlendirme de önemli derecede etkisi olduğunu savunmuşlardır.

Çalışmamızda da beden imgesi ile sosyal kaygı seviyesi arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkinin varlığını destekler nitelikte olduğu gözetildiğinde, bulgularımız literatür verilerini doğrular niteliktedir.

Bulgular kişilik özelliklerinin, sosyal kaygı ve beden imgesi ile arasındaki ilişkisi açısından değerlendirildiğinde, çalışmamızın literatürdeki bazı çalışmalarla çelişen, bazıları da destekler nitelikte sonuçlar elde ettiği görülmektedir.

Miner- Rubino ve arkadaşları, dışadönük ve nörotik kişilik özellikleri ile beden imgesi arasında ilişki olduğunu gözlemlemişlerdir.

Roberts ve Good'un 2010 yılında medya etkisi ile beden algısı arasındaki ilişkiyi incelemek üzere yapmış oldukları çalışma sonucunda da nörotiklik düzeyi yüksek

olan katılımcıların kendilik algısı diğer kişilere göre daha düşük bulunmuştur.

Swami ve arkadaşlarının 2013 yılında 4289 kadınla yapmış oldukları çalışma sonucunda; beden imgesinin dışadönüklükle pozitif, nörotiklik ile de negatif ilişkisi olduğu gözlemlenmiştir. Cruicshank (2009) lise öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmada kişilik özellikleri ve beden imgesi ve yeme bozuklukları arasındaki ilişkiye yoğunlaşmış, gelişime açıklık ve nörotiklik ile beden imgesi arasında negatif korelasyon bulmuştur. Swami, Hadji-Michael ve Furnham ise 2008 yılında yapmış oldukları çalışmada, deneyime açık ve uyumlu kişilerin, dış görünüşe müdahale eden operasyonlara, diğer kişilere göre daha az istekli olduklarını gözlemlemişlerdir.

Bizim çalışmamızın sonucu, kişilik özellikleri ve beden imgesi arasındaki ilişkinin varlığını destekler nitelik taşımayarak, literatürle kısmen çelişme göstermektedir.

Aynı zamanda literatürde ergenlerde kişilik özelliklerinden uyumluluk, sorumluluk ve deneyime açıklık ile beden imgesi arasındaki ilişkiye odaklanan herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Çalışmamız sonucunda da bu kişilik özelliklerinin beden imgesi ile aralarında ilişki olmadığı gözlemlenmiştir.

Bunun yanı sıra, Flint'in (2004) kişilik özelliklerinin sosyal anksiyete deneyimleme düzeyini araştırdığı çalışmasında, içedönük kişilerin sosyal kaygı düzeyleri dışadönük ve atılgan kişilere göre daha yüksek bulunarak yaptığımız araştırma sonuçları ile paralellik göstermektedir.

Mete (2006) dışadönük bireylerin kişilerarası iletişimde daha başarılı olduklarını, nörotik kişilerin genellikle endişeli, güvensiz ve gergin olmalarından ötürü sosyal yaşantılarında daha fazla anksiyete yaşayabileceklerini belirtirken, Hedges (1977) dışadönüklerin topluluk içerisinde duygularını rahatlıkla ifade edebilen, sosyal yaşantılarında kaygıları düşük kişiler olduklarını desteklemiştir.

Kang, Johnson ve Kim 2013 yılında kadın üniversite öğrencileriyle çalışma yapmış, çalışmanın sonucunda mükemmeliyetçilik ve nörotiklik ile sosyal kaygı arasında pozitif yönde yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu gözlemlenmiştir.

Nörotik kişiliklerin insanlar tarafından reddedilmeye, dışlanmaya yol açabilmekte olduğu (Harrist ve ark., 1997; Pope ve ark., 1991), dışadönüklük ve uyumluluk gibi pozitif kişilik özelliklerinin ise çevre tarafından kabul edilme ile ilişkili olduğu bulunmuştur (Ladd, 1999).

Çalışmamızda literatürle paralel olarak sosyal kaygı ve kişilik özellikleri arasındaki ilişki ile sosyal kaygı ve beden imgesi arasındaki ilişkinin varlığını destekler nitelikte sonuçlar elde edilmiştir. Fakat literatürde beden imgesi ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi kısmen destekleyen çalışmaların varlığına rağmen, çalışmamızda beden imgesi ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi destekler nitelikte bir bulgu elde edilmemiştir. Bu sonuç araştırma örnekleminin sınırlılığına, katılımcıların cinsiyet, sosyo ekonomik ve diğer demografik özellikler açısından homojen dağılmasına bağlanabilir.

Gelecekte yapılacak olan beden imgesi ve sosyal kaygı arasındaki ilişkiyi irdeleyen araştırmaların örneklem seçiminde büyük boyutta bir popülasyona sahip olması ve

demografik değişkenlerdeki homojen dağılıma dikkat edilmesinin elde edilecek sonuçların tutarlılığı açısından önemli olacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmanın literatürle uyumunun yanı sıra bazı kısıtlılıkları da vardır. Mevcut araştırma örneklemini İstanbul ilinden seçilmiş 3 lise ile sınırlıdır.

Dolayısıyla gelecekte yapılacak araştırmaların örnekleminin farklı illerdeki okullardan seçilmesi çeşitliliğin sağlanması açısından önemli olacaktır. Araştırmamız, daha farklı illerden, daha geniş sosyo-ekonomik çeşitliliğin sağlandığı, kız erkek ve yaş grubu dağılımlarının daha homojen olduğu örneklem gruplarıyla karşılaştırmalı olarak incelenebilir.

Sonuç olarak beden imgesi, sosyal anksiyete ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi değerlendiren ve sosyal anksiyete düzeyinin yordanan, beden imgesinin ise yordayıcı değişken olarak belirlenip söz konusu ilişkide kişilik özelliklerinin biçimlendirici etkisinin değerlendirildiği bu çalışmada, kişilik özelliklerinin anlamlı biçimlendirici etkileri olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Tüm bu veriler değerlendirildiğinde, bu çalışmanın dünya literatüründe bir benzerinin bulunmaması ve bu çalışmayla birlikte beden imgesi, sosyal anksiyete ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin ilk kez bir arada değerlendirilmesi söz konusu olmasından ötürü literatür araştırmalarına yeni bir bakış kazandırdığı ve bu ilişkiyi inceleyecek gelecekteki çalışmalara aracı olabileceği düşünülmektedir.

Beyannameler

Etik Onay ve Katılma İzni

Çalışma Işık Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans etik kurulu tarafından 5 Nisan 2017 tarihinde onaylanmıştır.

Yayın İzni

Uygulanamaz.

Veri ve Materyallerin Mevcudiyeti

Bu çalışmanın bulgularını destekleyen veriler Cansu Güney'den temin edilebilir, ancak mevcut çalışma için lisans altında kullanılan ve bu nedenle kamuya açık olmayan bu verilerin mevcudiyeti için kısıtlamalar geçerlidir. Bununla birlikte veriler, makul talep üzerine ve Cansu Güney'in izniyle yazarlardan elde edilebilir.

Çıkar Çatışması

Makalenin yazarları CG, DA VE EY çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Finansman

Uygulanamaz.

Yazar Notu

Bu makale Cansu Güney'in Işık Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans programında yazdığı tez üzerinden hazırlanmıştır.

Yazar Katkıları

CG makalede kullanılan verileri toplamış, analiz etmiş ve yorumlamıştır. DA makalenin konusunu belirlemiş, makalenin oluşturulma sürecinde danışmanlık etmiştir. EY makaleyi CG'nin tezi üzerinden oluşturmuş, düzenlemiş ve yayın sürecini takip etmiştir. Tüm yazarlar makalenin son halini okumuş ve onaylamıştır.

Teşekkür

Uygulanamaz.

Kaynaklar

Anbar, H. (2013). *Lise öğrencilerinde vücut algısı değişkeninin çeşitli değişkenlerle ilişkisinin incelenmesi ve vücut algısı ölçeğinin geçerlik güvenirlik çalışması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.

Ahmadi, M., & Bagheri, M. (2014). Mediating role of cognitive distortions in the relationship of adolescents' body image with social anxiety. *International Journal of Behavioral Sciences*, 7(4), 321-329.

Atalay, A. A., & Gencoz, T. (2008). Critical factors of social physique anxiety: Exercising and body image satisfaction. *Behaviour Change*, 25(3), 178.

Aydın, A. & Tekinsav-Sütcü, S. (2007). Ergenler İçin Sosyal Kaygı Ölçeğinin (ESKÖ) geçerlilik ve güvenirliğinin incelenmesi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 14(2), 79-89.

Baron, R. M., & Kenny, D. A. (1986). The moderator–mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of personality and social psychology*, 51(6), 1173.

Cash, T. F., & Fleming, E. C. (2002). Body image and social relations. T. F. Cash & T. Pruzinsky (Eds.), *Body image: A handbook of theory, research, and clinical practice*. (pp. 277–286). New York: Guilford Press.

Cheek, J. M., & Briggs, S. R. (1990). Shyness as a personality trait. In W. R. Crozier (Ed.), *Shyness and embarrassment: Perspectives from social psychology* (p. 315–337). Cambridge University Press.

Clark, D. M. & Wells, A. (1995). A cognitive model of social phobia. In R. Heimberg, M. Liebowitz, D. A. Hope, & F. R. Schneier (Eds.), *Social phobia: Diagnosis, assessment and treatment*. (pp. 69–93). New York: Guilford Press.

Çankaya, B. (2007). *Lise I. Ve II. sınıf öğrencilerinin algılanan benlik saygısının bazı değişkenlere göre incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Davis, C. (1997). Body Image, Exercise and Eating Behaviors. K. Fox (Eds.). *The Physical Self: From Motivation to Well Being*. (pp. 143-174). Champaign: Human Kinetics.

Davis, C., Dionne, M., & Lazarus, L. (1996). Gender-role orientation and body image in women and men: The moderating influence of neuroticism. *Sex roles*, 34(7-8), 493-505.

Doğan, T., Sapmaz, F., & Totan, T. (2011). Beden İmgesi Baş Etme Stratejileri Ölçeğinin Türkçe uyarlaması: Geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 12(2).

Gümüş, A. E. (2000). Üniversite Öğrencilerinin Yalnızlık ve Beden İmgelerinden Doyum Sosyal Kaygı Düzeyleri ile İlişkisinin İncelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 33(1).

Eriş, Y., & İkiz, E. (2013). Ergenlerin benlik saygısı ve sosyal kaygı düzeyleri arasındaki ilişki ve kişisel değişkenlerin etkisi. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish of Turkic*, 8(6), 1-15.

Flint, J. (2004). The genetic basis of neuroticism. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 28(3), 307-316.

- Flores-Cornejo, F., Kamego-Tome, M., Zapata-Pachas, M. A., & Alvarado, G. F. (2017). Association between body image dissatisfaction and depressive symptoms in adolescents. *Brazilian Journal of Psychiatry*, 39(4), 316-322.
- Gattario, K. H., & Frisén, A. (2019). From negative to positive body image: Men's and women's journeys from early adolescence to emerging adulthood. *Body Image*, 28, 53-65.
- Harrist, A. W., Zaia, A. F., Bates, J. E., Dodge, K. A., & Pettit, G. S. (1997). Subtypes of social withdrawal in early childhood: Sociometric status and social- cognitive differences across four years. *Child development*, 68(2), 278-294.
- Hedges, P. (1997). Personality discovery: Personality patterns in teachers and their pupils. *Pastoral Care in Education*, 15(3), 17-22.
- Hovardaoğlu, S. (1992). Vücut Algısı Ölçeği. *Psikiyatri, Psikoloji, Psikiyatrik Dergisi (3P)*, 1(9), 11-26.
- Huebner, E. S. (2004). Research on assessment of life satisfaction of children and adolescents. *Social indicators research*, 66(1-2), 3-33.
- Kang, J. Y. M., Johnson, K. K., & Kim, J. (2013). Clothing functions and use of clothing to alter mood. *International Journal of Fashion Design, Technology and Education*, 6(1), 43-52.
- Kaplan, S. C., Levinson, C. A., Rodebaugh, T. L., Menatti, A., & Weeks, J. W. (2015). Social anxiety and the big five personality traits: The interactive relationship of trust and openness. *Cognitive behaviour therapy*, 44(3), 212-222.
- Korkmaz, M., Somer, O., & Güngör, D. (2013). Ergen örnekleme beş faktör kişilik envanteri'nin cinsiyetlere göre ortalama ve kovaryans yapılarıyla ölçme eşdeğerliği. *Eğitim ve Bilim*, 38(170).
- Koyuncu, M., Tok, S., Canpolat, A. M., & Catikkas, F. (2010). Body image satisfaction and dissatisfaction, social physique anxiety, self-esteem, and body fat ratio in female exercisers and nonexercisers. *Social Behavior and Personality: an international journal*, 38(4), 561-570.
- Kundakçı, A. H. (2005). *Üniversite Öğrencilerinin Yeme Tutumları, Benlik Algıları, Vücut Algısı ve Stres Belirtileri Açısından Karşılaştırılması*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Kvalem, I. L., von Soest, T., Roald, H. E., & Skolteborg, K. C. (2006). The interplay of personality and negative comments about appearance in predicting body image. *Body image*, 3(3), 263-273.
- Ladd, G. W. (1999). Peer relationships and social competence during early and middle childhood. *Annual review of psychology*, 50(1), 333-359.
- Ladd, G. W., & Troop- Gordon, W. (2003). The role of chronic peer difficulties in the development of children's psychological adjustment problems. *Child development*, 74(5), 1344-1367.
- La Greca, A. M., & Lopez, N. (1998). Social anxiety among adolescents: Linkages with peer relations and friendships. *Journal of abnormal child psychology*, 26(2), 83-94.
- La Greca, A. M., Dandes, S. K., Wick, P., Shaw, K., & Stone, W. L. (1988). Development of the Social Anxiety Scale for Children: Reliability and concurrent validity. *Journal of Clinical Child Psychology*, 17(1), 84-91.
- Lewis, A. D., Huebner, E. S., Malone, P. S., & Valois, R. F. (2011). Life satisfaction and student engagement in adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*, 40(3), 249-262.
- Mete, C. (2006). İlköğretim Okullarında Çalışan Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri İle İş Tatminleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Miner-Rubino, K., Twenge, J. M., & Fredrickson, B. L. (2002). Trait self-objectification in women: Affective and personality correlates. *Journal of Research in Personality*, 36(2), 147-172.
- Montemayor, R. & Eisen, M. (1977). The development of self-conceptions from childhood to adolescence. *Developmental Psychology*, 13(4), 314-319.
- Pope, A. W., Bierman, K. L., & Mumma, G. H. (1991). Aggression, hyperactivity, and inattention-immaturity: Behavior dimensions associated with peer rejection in elementary school boys. *Developmental Psychology*, 27(4), 663.
- Roberts, A., & Good, E. (2010). Media images and female body dissatisfaction: The moderating effects of the Five-Factor traits. *Eating Behaviors*, 11(4), 211-216.
- Rosa, V., Tomai, M., Lauriola, M., & Martino, G. (2019). Body mass index, personality traits, and body image in Italian pre-adolescents: An opportunity for overweight prevention. *Psihologija*, 52(4), 379-393.
- Rosenblum, G. D., & Lewis, M. (1999). The relations among body image, physical attractiveness, and body mass in adolescence. *Child development*, 70(1), 50-64.
- Secord, P. F., & Jourard, S. M. (1953). The Appraisal of Body-Cathexis: Body Cathexis and the Self. *Journal of Consulting Psychology*, 17(5), 343-347.
- Somer, O., Korkmaz, M., & Tatar, A. (2002). Beş Faktör Kişilik Envanteri'nin geliştirilmesi-I: Ölçek ve alt ölçeklerin oluşturulması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 17(49), 21-33.
- Skorek, M., Song, A. V., & Dunham, Y. (2014). Self-esteem as a mediator between personality traits and body esteem: path analyses across gender and race/ethnicity. *PloS one*, 9(11), e112086.
- Swami, V., Hadji-Michael, M., & Furnham, A. (2008). Personality and individual difference correlates of positive body image. *Body image*, 5(3), 322-325.
- Swami, V., Tran, U. S., Brooks, L. H., Kanaan, L., LUESSE, E. M., Nader, I. W., ... & Voracek, M. (2013). Body image and personality: Associations between the Big Five Personality Factors, actual-ideal weight discrepancy, and body appreciation. *Scandinavian Journal of Psychology*, 54(2), 146-151.
- Talu, E. (2020). Ergenlerde Beden İmajı Algısının Kimlik Gelişimi Sürecine Etkisi. *Inonu University Journal of the Faculty of Education (INUJFE)*, 21(2).
- Tagay, Ö., Önen, Ü. Ö., & Canpolat, İ. (2018). Ergenlerin Sosyal Kaygı Düzeyleri ile Güvengenlik ve Özsayıgıları Arasındaki İlişki. *Afyon Kocatepe University Journal of Social Sciences*, 20(2).
- Titchener, K., & Wong, Q. J. (2015). A weighty issue: Explaining the association between body mass index and appearance-based social anxiety. *Eating behaviors*, 16, 13-16.
- Uskun, E. & Şabaplı, A. (2013) The relationship between body image and eating attitudes of secondary school students. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 12(5), 519-528.
- Zheng, Y., & Asbury, K. (2019). Genetic and environmental influences on adolescent emotional inertia in daily life. *Journal of youth and adolescence*, 48(9), 1849-1860.

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA YAZISI

Social Work Overview of The Society on The Individual Using Addictive Substance: Case of Manisa

Sosyal Hizmet Bakış Açısından Bağımlılık Yapıcı Madde Kullanan Bireylere Yönelik Toplumun Bakışı: Manisa Örneği

Gözde Yılmaz¹, Derya Şaşman Kaylı²

Abstract:

This study was conducted to examine society's attitudes towards individuals using addictive substances and the factors affecting these attitudes within the framework of the biopsychosocial model and anti-discrimination social service perspective. In this descriptive correlational study, was conducted in Manisa city center on a sample of 396 and a questionnaire developed by the researcher was used as data collection tool, and the collected data was analyzed in IBM SPSS 25.0 software program. It had been determined that the participants who have no relatives who have experienced addiction treatment and who use alcohol and drugs, have more social distance and more negative behaviour towards individuals using addictive substances. It had been found that the participants' use of smoking, alcohol and narcotoc drugs are also important factors affecting their thinking and behavior towards these individuals. In this respect, micro, mezzo and macro social service interventions, which have a holistic perspective in the field of drug addiction, aim at empowering addicts and increasing their social functionality, facilitating access to resources, and combating existing exclusionary attitudes and political arrangements are also very important in solving this problem.

Key Words: Addiction, Anti-Discrimination Social Work, Biopsychosocial Model

¹Manisa Celal Bayar University, Faculty of Health Sciences Department of Social Work Master Student, Orcid İd: <https://orcid.org/0000-0002-3331-9304>

²Assoc. Prof., Manisa Celal Bayar University, Faculty of Health Sciences Department of Social Work, Orcid İd: <https://orcid.org/0000-0001-7949-2332>

Address of correspondence/Yazışma adresi: Manisa Celal Bayar University, Faculty of Health Sciences Department of Social Work Master Student, E-mail: yilmazgozde@gmail.com

Date of Received/Geliş Tarihi: 25.02.2020, **Date of Revision/Düzelme Tarihi:** 16.08.2020, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 18.08.2020, **Date of Online Publication/Çevrimiçi Yayın Tarihi:** 22.09.2020

Citing/ Referans Gösterimi: Yılmaz, G., Şaşman Kaylı, D. (2020). Social Work Overview of The Society on The Individual Using Addictive Substance: Case of Manisa, *Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology*, 2(3): 148-54.

© 2020 The Author(s). Published by Cyprus Mental Health Institute / Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology (www.ktpdergisi.com). This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 license which permits use, sharing, adaptation, distribution and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes. <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Özet:

Bu çalışma, biyopsikososyal model ve ayrımcılık karşıtı sosyal hizmet perspektifi çerçevesinde toplumun bağımlılık yapıcı madde kullanan bireylere yönelik tutumları ve bu tutumları etkileyen etmenlerin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Tanımlayıcı ilişkisel türde olan bu çalışmada, Manisa merkezde çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 396 kişi yer almış, veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen anket formu kullanılmış ve veriler SPSS 25 programıyla analiz edilmiştir. Alkol ve uyuşturucu madde kullanan, bağımlılık tedavisi görmüş bir yakını bulunmayan katılımcıların bağımlılık yapıcı madde kullanan bireylere yönelik daha fazla sosyal mesafe oluşturduğu ve olumsuz davranışlarının daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların sigara, alkol ve uyuşturucu madde kullanma durumlarının da bu bireylere yönelik düşünce ve davranışları etkileyen önemli faktörler olduğu bulunmuştur. Bu çerçevede, madde bağımlılığı alanında bütüncül bir bakış açısına sahip olan, bağımlı bireyleri güçlendirmeyi ve sosyal işlevselliğini arttırmayı, kaynaklara erişimini kolaylaştırmayı, var olan dışlayıcı tutumlarla mücadele etmeyi hedefleyen mikro, mezo ve makro boyuttaki sosyal hizmet müdahalelerinin bağımlılığın önlenmesi ve tedavi edilmesinde önemli olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bağımlılık, Ayrımcılık Karşıtı Sosyal Hizmet, Biyopsikososyal Model

Giriş

Bağımlılık, bireyin fizyolojik, psikolojik ve sosyolojik yapısını olumsuz etkileyen bir beyin hastalığı olmasının yanı sıra toplumsal sorunları tetikleyen çok boyutlu bir sosyal sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Madde bağımlılığı sorunu da bu anlamda bağımlı bireyin içinde bulunduğu aile ve toplumla, tedavi sürecinde faydalanabileceği kurum ve kuruluşlarla, bu sorunu ele alan politikalarla yakından ilişkilidir.

Bağımlı bireylerin yaşadığı fiziksel ve psikolojik sorunlara ek olarak intihar, şiddet ve suç davranışları içine girebilmeleri, aileleri ve sosyal çevreleri için risk oluşturabilmekte ve bu örüntüde toplum bağımlı bireylere yönelik olumsuz tutumlar geliştirebilmektedir (Özden, 1992; Klingemann, 1999). Bu olumsuz tutumlar madde bağımlısı bireylerin toplumdaki dışlanmasına, barınma, istihdam ve eğitim gibi hizmetlere erişimlerinin sınırlandırılmasına neden olabilmektedir. Bu açıdan bakıldığında sosyal adalet ve insan hakları kavramlarını temel alarak insanların iyilik halini, toplumun refahını yükseltmeyi hedefleyen, kişiler arası ilişkilerle, sosyal politikalarla ve sağlık hizmetleriyle bağlantılı olan sosyal hizmet mesleği, madde bağımlılığı sorunuyla doğrudan ilişkilidir. Günümüzde, bireylerin toplumla ve toplumun kültürüyle iletişiminin zayıflaması, medyada uyuşturucu madde kullanan rol ve modellere ilişkin temsillerin artması gibi birçok faktör madde kullanımının artmasına ve sosyokültürel farklılıkları aşarak birçok ülkenin karşı karşıya kaldığı uluslararası bir sorun haline gelmesine neden olmuştur (Işık, 2013; Dumas ve Hennessey, 1999; Vatandaş, Can, Mahitapoğlu, Yaman ve Kırbaçoğlu, 2016). Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Suç Ofisi'nin (UNODC) verilerine göre uyuşturucu kullanımının dünyada 275 milyona yükseldiği, Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi' nin (TUBİM) verilerine göre ise ülkemizde uyuşturucu madde kullanan kişi sayısının 1338 (%3.1) olduğu ve en yüksek oranla %35.4'ünün 15-24 yaş grubundan oluştuğu tespit edilmiştir (UNODC, 2018; TUBİM, 2019). Türkiye'nin uyuşturucu madde üreten ve tüketen bölgeler arasında yer alarak köprü işlevi görmesi (Akgül ve Kaptı, 2010),

madde kullanımının yaşının küçük yaşlara kadar düşmesi ülkemizi bağımlılık yapıcı madde tüketimi konusunda hedef ülke konumuna getirerek büyük risk oluşturmakta ve madde bağımlılığı konusunu önemli kılmaktadır.

Toplumun Bağımlı Bireylere Yönelik Tutum ve Davranışları

Madde kullanımı toplum tarafından, ahlaksızlık ve karakter zayıflığı kavramları ile bütünleştirilmekte ve bağımlılık yapıcı madde kullanan bireylere sosyal uzaklık arzusu beslenmektedir (Husak, 2004, Boekel, Brouwers, Weeghel ve Garretsen, 2015). Yapılan birçok çalışmada da madde bağımlısı bireylerin tehlikeli, saldırgan ve öngörülemez olarak algılandıkları, herhangi bir işi sürdürebilme ve iletişim kurabilme potansiyellerine yönelik beklentilerin düşük olduğu tespit edilmiştir (Corrigan, Kuwabara ve O'Shaughnessy, 2009; Boekel ve ark., 2015; Link, Phelan, Bresnahan, Stueve ve Pescosolido, 1999; Tamar 2001; Janulis 2010).

Bağımlılığın oluşması ile birlikte aile üyeleri arasında bağımlı bireyler kötü karakter özellikleri ile bağdaştırılmakta ve genellikle ailenin destek mekanizmalarından mahrum bırakılmaktadır (Toronto Drug Strategy Implementation Panel, 2010). Ailede başlayan damgalama sürecinin tedavi sırasında sağlık hizmeti sağlayıcıları tarafından da uygulandığı ve sağlık hizmeti sağlayıcılarının madde kullanım sorunları olan bireyleri reddetme oranının diğer hastalara kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir (Boekel ve ark., 2015; Meltzer, Suppes, Burns, Shuman, Orfanos, Sturiano ve Fins, 2013; Ronzani, Higgins ve Furtado, 2009). Benzer şekilde, bağımlı bireylerin suç potansiyeli yüksek kişiler olarak görülmesi emniyet mensubu kişiler tarafından damgalanmasına ve bu bireylerin işlemedikleri suçlardan sorumlu tutulmasına sebep olabilmektedir (Toronto Drug Strategy Implementation Panel, 2010). Toplumsal damgalamanın bağımlı bireyde dışlanmışlık hissi, düşük özsaygı ve depresyon gibi sorunlara neden olması bireyin sosyal işlevselliğini azaltmakta ve tedavi seyrini olumsuz etkilemektedir (Türkmen, Kumaşoğlu ve Akyol, 2015).

Sosyal Hizmet ve Madde Bağımlılığı İlişkisi

Sosyal hizmet; sosyal adaleti ve insan onurunu temel alarak bireylerin, ailelerin ve toplulukların iyilik halini artırmayı amaçlayan bir bilim ve bir meslektir (Sheafor ve Horejsi, 2016; Farley, Smith ve Boyle, 2003; Zastrow, 2013). Toplumun olumsuz tutumlarından kaynaklanan sosyal bölünmelerin ve eşitsizliklerin ortadan kaldırılmasını, dezavantajlı konumda olan kişilerin baş etme kapasitelerini ve işlevselliğini arttırmayı, onları güçlendirmeyi görev edinmektedir (Okitikpi ve Aymer, 2010; Tuncay ve İl, 2006). Bağımlılık yalnızca bireysel çıktıları olmayan, bağımlı bireyin ailesini ve sosyal çevresini de psikososyal açıdan olumsuz etkileyen bir hastalıktır. Sosyal hizmet uygulamasının temelini oluşturan ekolojik çerçeve bu anlamda bireyi, etkileşim içinde bulunduğu çevre içinde ele alarak değişime olumlu destek verecek tüm kaynakları göz önünde bulunduran, tıbbi, psikolojik ve sosyal boyutlarıyla bir arada ele alan biyopsikososyal modeli kullanmaktadır (Galvani, 2015; Sevin ve Erbay, 2008; De Angelis, 1991). Dolayısıyla sosyal hizmet, madde bağımlılarının sosyal dışlanmasını engelleyecek ve toplumla yeniden bütünleşmesini sağlayacak müdahale planlarında da rol ve sorumluluk sahibidir. Bağımlı bireylere yönelik ayrımcı tutumların önlenmesi ve bu bireylerin sosyal haklardan faydalanabilmesi için toplumun bağımlı bireylere yönelik davranışlarını ve bu davranışların nedenlerini tespit etmek son derece önemlidir ve ülkemizde söz konusu konuyla ilgili araştırmaların oldukça sınırlı olması, bu alana yönelik çalışmalarını önemli kılmaktadır.

Yöntem

Bu araştırma, biyopsikososyal model ve ayrımcılık karşıtı sosyal hizmet perspektifi çerçevesinde, toplumun bağımlılık yapıcı madde kullanan bireylere yönelik davranışlarının ve bu davranışları etkileyen etmenlerin incelenmesi amacıyla yapılmış tanımlayıcı ilişkisel türde bir çalışmadır.

Evren ve Örneklem

Araştırma, Manisa il merkezinde 1 Şubat 2019- 28 Mayıs 2019 tarihleri arasında gerçekleştirilmiş olup, en geniş örneklem büyüklüğü için beklenen frekans %50 kabul edilerek, %95 güven aralığı ve ± 5 sapma ile minimum örneklem büyüklüğü 384 olarak hesaplanmış ve araştırma, çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul 396 kişi ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcılardan aydınlatılmış onam formu alınmıştır. Küme örnekleme yöntemi kullanılarak Manisa merkezde bulunan 57 mahallenin her biri küme olarak kabul edilmiş ve aralarından random olarak seçilen 8 mahallede araştırma yürütülmüştür. Araştırma gerçekleştirilmeden önce Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan onay alınmıştır.

Veri Toplama Araçları

Sosyodemografik bilgi formuyla birlikte, toplumun bağımlılık yapıcı madde kullanan bireylere yönelik tutumlarını inceleyen bir ölçek bulunamamış olmasından dolayı literatürden faydalanarak oluşturulmuş 33 soruluk bir form kullanılmıştır. Form, bağımlılık yapıcı madde kullananların kişilik özellikleri, bu kişilerle ikili ilişkiler, bu kişilere sosyal ve toplumsal bakış açısı, bağımlılık yapıcı madde kullanmaya ve tedaviye yönelik görüşler olmak üzere dört temel başlık altında oluşturulmuştur. Soruların anlaşılır olup olmadığını tespit edebilmek için 20 kişiye ön test uygulanmış, herhangi bir sorunla karşılaşılmadığı gözlemlenmiş ve diğer katılımcılara uygulamaya devam edilmiştir. 5'li likert formatında oluşturulan formda yüksek sıra ortalaması puanı daha fazla olumsuz tutumu ve damgalamayı temsil etmektedir.

Veri Analizi

Araştırmada toplanan veriler SPSS 25.0 programıyla analiz edilmiş olup verilerin istatistiksel analizinde anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir. Verilerin iç tutarlılık ve çarpıklık değerleri Lind, Marchal ve Wathen (2006) tarafından geliştirilen ± 2 değer aralığı dikkate alınarak incelenmiş, Kolmogorov-Smirnov testi sonrasında verilerin normal dağılımadığı tespit edilmiş, non-parametrik testlere gidilmiştir. Değişkenler arasındaki istatistiksel ilişkiler ki-kare, Mann Whitney U testi, Kruskal Wallis H testi kullanılarak incelenmiş, ilişkili bulunan değişkenlerin arasındaki ilişkinin gücünü ve yönünü ölçmek amacıyla da korelasyon ve regresyon testleri uygulanmıştır.

Bulgular

Araştırmaya katılanların, %56,1'inin (n=222) kadın ve %43,9'unun (n=174) erkek olduğu, en küçüğü 18 ve en büyüğü 82 yaşında olmak üzere çoğunluğu 41,7 (n=165) oranla 31-43 yaş arası ve %32,1 (n=127) oranla 18-30 yaş arası oluşturduğu, en yüksek oranlarla %46'sının (n=182) üniversite, %36,6'sının (n=145) ortaöğretim mezunu olduğu görülmektedir. Katılımcıların yarısından fazlası evlidir ve %58'i (n=229) çocuk sahibidir.

Katılımcıların yarısından çoğu Manisalı olmakla birlikte %16'sının (n=64) memuriyet tayini ile ve %15'inin (n=61) ekonomik sebepli göçle Manisa'ya yerleştiği tespit edilmiştir. Katılımcıların %37'si (n=145) 3001-5000 tl arası ve %35'i (n=138) 15001-3000 tl arası aylık gelire sahipken, %36'sı (n=141) memur, %23'ü (n=91) işçi ve %12'si (n=49) ev kadınıdır.

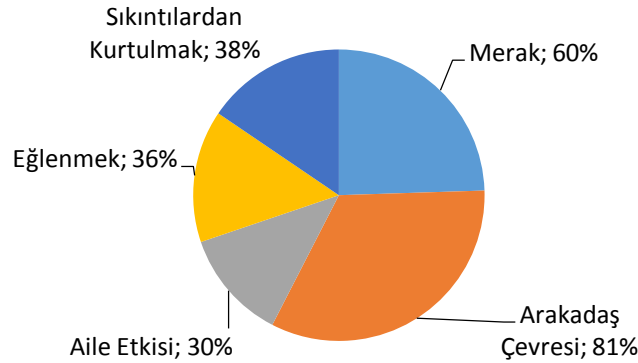
Tablo 1'de de görüldüğü üzere katılımcıların %42'sinin (n=168) sigarayı %60,1'inin (n=238) alkölü hiç kullanmadığı tespit edilmiştir. Katılımcıların %37'si (n=146) hem alkol hem de sigara kullanırken, %24'ü (n=93) sigara kullanıp alkol kullanmamaktadır. Katılımcıların %95,7'sinin (n=379) hayatı boyunca hiç uyuşturucu madde kullanmadığı, %11'inin (n=44) ailesinde ve yakın çevresinde uyuşturucu madde kullanan ve %6,3'ünün (n=25) yakın çevresinde alkol veya madde bağımlılığı tedavisi görmüş birinin olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Sigara ve Alkol Kullanma Durumları

DEĞİŞKENLER	Kadın		Erkek		Toplam	
	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE
Sigara Kullanma Durumu						
Hiç kullanmadım	115	%51,8	53	%30,5	168	%42,4
Yılda birkaç kez	27	%12,2	18	%10,3	45	%11,4
Ayda bir paket	9	%4,1	10	%5,7	19	%4,8
Haftada bir paket	25	%1,3	14	%8	39	%9,8
Hemen hemen her gün bir pakete yakın	44	%19,8	72	%41,4	116	%29,3
Bıraktım	2	%0,9	7	%4	9	%2,3
Alkol Kullanma Durumu						
Hiç kullanmadım	152	%68,5	86	%49,4	238	%60,1
Yılda birkaç kez	52	%23,4	52	%29,9	104	%26,3
Ayda bir	14	%6,3	16	%9,2	30	%7,6
Haftada bir	3	%1,4	14	%8	17	%4,3
Hemen hemen her gün	1	%0,5	5	%2,9	6	%1,5
Bıraktım	0	%0	1	%0,6	1	%0,3
Toplam	222	100	174	100	396	100

Katılımcıların, madde kullanımına sebep olan etkenlere ilişkin görüşleri Grafik 1'de verilmiştir, %81'lik oranla arkadaş çevresinin ve %60'lık oranla da merak

faktörünün madde kullanımına başlamada etkili olduğu görüşü hakimdir.

Grafik 1. Madde Kullanımına Neden Olabilecek Faktörler

Tablo 2'de, Mann Whitney U testine göre değişkenlerin sıra ortalamaları incelendiğinde, ailesinde madde kullanan birisi olması durumunda erkeklerin kadınlardan daha çok utanacağı ve kadınların bu bireylerden korkma oranının erkeklerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Bunun yanı sıra çocuk sahibi olan katılımcıların madde kullanan kişilerin karakterlerinin gelişmemiş olduğu ve ailesinde böyle biri olması durumunda utanacağı şeklindeki olumsuz düşünceleri çocuk sahibi olmayan katılımcılardan daha yüksektir.

Tablo 2. Katılımcıların Cinsiyetlerinin ve Çocuk Sahibi Olma Durumlarının Yasa Dışı Madde Kullanan Bireylere Yönelik Düşüncelerine Etkisi

Sorular	Değişkenler	N	Sıra Ortalaması	U	z	p
Ailede bağımlılık yapıcı madde kullanan birisi olsa, utanırım.	Cinsiyet					
	Kadın	222	185,28	16379	-2,665	0,008
	Erkek	174	215,36			
	Çocuk sahibi olma durumu					
Var	229	210,20	16442	-2,445	0,014	
Yok	167	182,46				
Bağımlılık yapıcı madde kullanan kişilerin kişiliklerinin gelişmemiş olduğunu düşünürüm.	Çocuk sahibi olma durumu					
	Var	229	209,43	16619	-2,291	0,022
	Yok	167	183,51			
Bağımlılık yapıcı madde kullanan kişilerden korkarım.	Cinsiyet					
	Kadın	222	218,51	15640	-3,557	0,000
	Erkek	174	179,79			

Katılımcıların eğitim düzeyleri yükseldikçe, bağımlı bireylere tedavi sürecinde yardımcı olabileceklerine yönelik puanlarının arttığı tespit edilmiştir (Kruskal Wallis H testi, $\chi^2=12,379$; $p<0,05$). Bağımlı bireylere tedavi sürecinde yardımcı olabileceği düşüncesi üzerinde katılımcıların aylık gelir düzeylerinin de etkili olduğu ve aylık gelir düzeyi yükseldikçe bu bireylere yardım edebileceklerine yönelik puanlarının azaldığı tespit edilmiştir ($\chi^2=24,828$; $p<0,05$). Tedavi sürecinde yardımcı olabileceği düşüncesi ile aylık gelir düzeyi arasındaki korelasyonun negatif olduğu görülmüştür ($r=-0,413$; $p<0,05$). Regresyon analizi sonucunda da bu iki değişken arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu görülmüş ve katılımcıların aylık gelir düzeyi yükseldikçe BYM kullanan bireylere tedavi sürecinde yardım edebileceklerine yönelik puanlarının azaldığı bulunmuştur ($R^2=0,051$; $p<0,05$). *Katılımcıların aylık gelir düzeyi arttıkça, ailelerinde madde kullanan biri olması durumunda utanç duyacaklarına yönelik puanların da arttığı görülmüştür* ($\chi^2=11,522$; $p<0,05$).

Yapılan Kruskal Wallis H testi sonucunda; katılımcıların bağımlılık yapıcı madde kullanan bireylerin tehlikeli insanlar olduğuna (Sigara $\chi^2=31,634$; Alkol $\chi^2=21,073$; Uyuşturucu $\chi^2=13,423$) kendi hayatları ile ilgili doğru kararlar alamayacaklarına (Sigara $\chi^2=15,309$; Alkol $\chi^2=22,705$; Uyuşturucu $\chi^2=19,635$) suç işleme olasılıklarının daha fazla olduğuna (Sigara $\chi^2=24,572$; Alkol $\chi^2=27,437$; Uyuşturucu $\chi^2=16,849$), bu durumun bir hastalık olduğuna (Sigara $\chi^2=12,922$; Alkol $\chi^2=12,902$; Uyuşturucu $\chi^2=19,010$), bu bireylerle sohbet edip ilişki kurulabileceğine (Sigara $\chi^2=22,904$; Alkol $\chi^2=31,399$; Uyuşturucu $\chi^2=18,663$), bu kişilerden uzak durmaya çalıştığına (Sigara $\chi^2=12,705$; Alkol $\chi^2=18,735$; Uyuşturucu $\chi^2=12,420$) ve ailesinde madde kullanan birinin olması durumunda utanacağına (Sigara $\chi^2=17,978$; Alkol $\chi^2=23,390$; Uyuşturucu $\chi^2=19,454$) yönelik düşünceleri ile sigara, alkol ve uyuşturucu madde kullanma durumları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$). Sıra ortalamaları incelendiğinde katılımcıların sigara, alkol ve uyuşturucu madde kullanma sıklıkları arttıkça madde kullanımını bir hastalık olarak kabul edilme oranının ve olumsuz davranışların azaldığı tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra katılımcıların uyuşturucu madde kullanmış olmalarının bu bireylerin sözüne güven olmayacağı yönündeki düşüncelerine ait puanları azalttığı ($\chi^2=14,018$), alkol ($\chi^2=12,306$) ve uyuşturucu madde ($\chi^2=18,367$) kullanıyor olmalarının bağımlı bireylerin herhangi bir işte çalışmaması gerektiği yönündeki düşüncelerine ait puanları azalttığı, sigara ($\chi^2=13,457$) ve alkol ($\chi^2=14,103$) kullanma sıklıkları arttıkça da bağımlı bireylerin kullandıkları maddeyi bırakmayacaklarına yönelik düşüncelerine ait puanların azaldığı tespit edilmiştir.

Araştırma çerçevesinde yapılan Mann Whitney U testi sonucunda, ailesinde alkol, uyuşturucu madde kullanan ve bağımlılık tedavisi görmüş biri bulunan katılımcıların bu bireylerin tehlikeli olduğu (Alkol kullanan; $U=15865$, Uyuşturucu kullanan; $U=3551$, Tedavi gören; $U=2547$), suç işleme potansiyellerinin yüksek olduğu (Alkol kullanan; $U=17436$, Uyuşturucu kullanan; $U=4376$, Tedavi gören; $U=3045$), bu kişilerden korktuğu (Alkol kullanan; $U=15640$, Uyuşturucu kullanan; $U=4228$, Tedavi gören; $U=2010$) ve ailesinde madde kullanan biri olsa utanacağı (Alkol kullanan; $U=16794$, Uyuşturucu kullanan; $U=4988$, Tedavi gören; $U=3227$) yönündeki düşüncelerine ait puanlar diğer katılımcılardan daha

düşükken bu bireylerle sohbet edip ilişki kurabileceklerine (Alkol kullanan; $U=15660$, Uyuşturucu kullanan; $U=4205$, Tedavi gören; $U=2681$) yönelik puanları daha yüksektir.

Tartışma

Çalışma kapsamında elde edilen verilerden ailesinde bağımlılık yapıcı madde kullanan birinin olması durumunda erkeklerin kadınlardan daha çok utanacağı ve bu bireylerden kadınların daha çok korktuğu tespit edilmiştir. Yine çocuk sahibi olan katılımcıların ailesinde bağımlılık yapıcı madde kullanan birinin olması durumunda utanacağı yönündeki düşünceleri çocuk sahibi olmayan katılımcılardan daha yüksektir. Literatürde bu verilerle ilgili tespitlerde bulunan herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır.

Konuyla ilgili yapılan çalışmalarda (Arıkan, Genç, Etik, Aslan ve Parlak, 2004) eğitim seviyesi düştükçe alkol ve madde bağımlısı bireylere yönelik etiketlemelerin arttığı bulunmuştur ancak bu çalışmanın bulgularıyla benzeşmemektedir. Eğitim seviyesi yükseldikçe katılımcıların bağımlı bireylere tedavi sürecinde yardımcı olabileceğine yönelik düşüncelerine ait puanlarının arttığı, aylık gelir düzeyi yükseldikçe katılımcıların bağımlı bireylere tedavi sürecinde yardımcı olabileceklerine yönelik tutumlarının ise azaldığı tespit edilmiştir. Yine aylık gelir düzeyi yükseldikçe katılımcıların, ailesinde bağımlılık yapıcı madde kullanan birinin olması durumunda utanacaklarına yönelik tutumları artmaktadır.

Ailesinde ve çevresinde alkol ve uyuşturucu madde kullanan, bağımlılık tedavisi görmüş yakını bulunan katılımcıların bağımlılık yapıcı madde kullanan bireylerle sohbet edip ilişki kurabilme oranlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu veriler konuyla ilgili yapılan çalışmaları destekler niteliktedir (Boekel ve ark., 2015). Ayrıca katılımcıların alkol ve madde kullanımında arkadaş faktörünün etkili olduğunu düşünmesinin (%81, $n=321$) de bağımlılık yapıcı madde kullanan bireylerle sosyal ilişkiler kurma oranlarını azalttığı tespit edilmiştir. Yine ailesinde ve yakın çevresinde alkol ve uyuşturucu madde kullanan ve bağımlılık tedavisi görmüş birileri bulunan katılımcıların, diğer katılımcılara oranla bu bireyleri daha az tehlikeli olarak nitelendirdikleri ve bu bireylerden daha az korktukları tespit edilmiştir. Literatürde bu farklılığı ele alan bir çalışmaya rastlanılmamıştır ancak birçok araştırmada bağımlılık yapıcı madde kullanan bireylerin tehlikeli ve öngörülemez olarak tanımlandıkları ifade edilmektedir (Crisp, Gelder, Goddard ve Meltzer, 2005; Mushtaq, Mendes, Nikolaou ve Luty, 2015). Ronzani ve arkadaşları (2009) tarafından yapılan bir araştırmada ise madde kullanan bireylerin tehlikeli olarak değerlendirilmesinin sosyal kaçınmanın ve izolasyonun artmasına neden olduğu belirtilmektedir.

Sigara, alkol ve uyuşturucu madde kullanmamış olan katılımcıların, bağımlılık yapıcı madde kullanan bireylerin tehlikeli olduğuna, bu bireylerin kendi hayatları ile ilgili doğru kararlar alamayacaklarına, suç işleme olasılıklarının yüksek olduğuna ve bu bireylerden uzak durmaya çalışacağına yönelik olumsuz tutumlarının diğer katılımcılardan daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu durum bağımlılık yapıcı madde kullanan katılımcıların benzer deneyimleri yaşamalarının empati duyma olasılıklarını arttırdığını ve dolayısıyla bu

bireyleri etiketleme oranlarını azalttığını düşündürmektedir. Konuyla ilgili yapılan çalışmalarda bu sonucu destekler niteliktedir (Toronto Drug Strategy Implementation Panel, 2010). Dikkat çekici bir başka bulgu ise katılımcıların sigara, alkol ve uyuşturucu madde kullanım sıklıkları arttıkça yasa dışı madde kullanımını bir hastalık olarak görme oranlarının azalmasıdır.

Çalışma kapsamında bağımlılık yapıcı madde kullanan bireylere yönelik düşünce ve davranışlar üzerinde etkili olan faktörlerin, katılımcıların bu bireylere tedavi sürecinde yardım edebileceklerine yönelik düşünceleri üzerinde etkili olmadığı bulunmuştur. Konuyla ilgili yapılan araştırmalarda bağımlı bireylere yönelik olumsuz davranışlara rağmen bağımlılık tedavisinde katılımcıların yardım etme isteğinde olduğunu destekler niteliktedir (Ögel, 2002).

Sonuç

Bağımlılık sorunu nedenleri itibariyle bireyin içinde bulunduğu aile, sosyal çevre ve toplumdaki etkilenen, sonuçları itibariyle bu dinamikleri etkileyen ve tedavi sürecinde de bu dinamiklerle bir arada ele alınması gereken çok boyutlu bir sorundur. Toplumun bağımlılık yapıcı madde kullanan bireylere yönelik ayrıştırmacı davranışları tedavi sürecini olumsuz etkilemektedir. Nitekim veri toplama sürecinde de araştırma konusunun madde bağımlılığı olmasından dolayı birçok kişinin araştırmaya katılmayı reddettiği, insanların madde bağımlılığı konusuna uzak durduğu ve önyargılı olduğu gözlemlenmiştir. Bağımlı bireylerin tedavi süreçlerinin kısılması ve toplumla bütünleşmesinin sağlanabilmesi için toplum destekli tedavi programlarının oluşturulması gerektiği düşünülmektedir. Araştırmamızın bulguları, bu programların oluşturulabileceğini destekler niteliktedir. Ayrıca bu çalışma konusunun ulusal ölçekte yapılmasının, bağımlılığın tedavi sürecine yeni bakış açıları kazandıracağı ve bu alandaki politikaları geliştireceği düşünülmektedir.

Kaynaklar

- Akgül, A., Kaptı, A. (2010). Türkiye'nin Uyuşturucu ile Mücadele Politikası: Politika Süreç Analizi. İçinde: Özeren S, Sözer MA, Demir OÖ, (Ed.), Yerelden Küresele Sınırşan Suçlar kitabı içinde (s.75-99). Ankara: Polis Akademisi Yayınları.
- Arıkan, Z., Genç, Y., Etik, Ç., Aslan, S., Parlak, İ. (2004). Alkol ve Diğer Madde Bağımlılıklarında Hastalar ve Yakınlarında Etiketleme, *Bağımlılık Dergisi*, 5(2), 52-56.
- Bookel, L., Brouwers, E., Weeghel, J., Garretsen, H. (2015). Comparing stigmatising attitudes towards people with substance use disorders between the general public, GPs, mental health and addiction specialists and clients, *International Journal of Social Psychiatry*, 61(6), 539-549.
- Corrigan, P.W., Kuwabara, S.A., O'Shaughnessy, J. (2009). The public stigma of mental illness and drug addiction: Findings from a stratified random sample, *Journal of Social Work*, 9(2), 139-147.
- Crisp, A., Gelder, M., Goddard, E., Meltzer, H. (2005). Stigmatization of people with mental illnesses: a follow-up study within the changing minds campaign of the Royal College of Psychiatrists, *World Psychiatry*, 4(2), 106-113.
- De Angelis, T. (1991). No one method better in treating addiction, *The APA Monitor*, October, p.10.

Bağımlı bireylere yönelik ayrımcı tutumların en aza indirgenmesi, tedavi süreçlerinin daha etkili olması ve kısa sürede tamamlanabilmesi için bağımlı bireylerin toplumsal işlevlerini yerine getirebilmesinde sosyal hizmet disiplini, ayrımcılık karşıtı ve güçlendirme yaklaşımı uygulamalarıyla bu anlamda psikososyal müdahaleler yürütmekte ve bu alanlarda kamu politikalarının geliştirilmesine destek vermektedir. Bütüncül bir bakış açısına sahip olan sosyal hizmet disiplininin, çok boyutlu bir sosyal sorun olan madde bağımlılığı sorununun çözülmesinde önemli katkıları olacağı düşünülmektedir.

Beyannameler

Etik Onay ve katılım izni

Araştırma gerçekleştirilmeden önce Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan 26.12.2018 tarihli ve E.59590 sayılı kararla onay alınmıştır.

Yayın izni

Uygulanamaz.

Veri ve materyallerin mevcudiyeti

Mevcut çalışma sırasında kullanılan veya analiz edilen veri kümeleri, talep üzerine ilgili yazardan temin edilebilir.

Çıkar Çatışması

Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Finansman

Uygulanamaz.

Yazar Katkıları

GY kuramsal çerçeveyi oluşturmuş, veri toplamış, toplanan verileri analiz etmiş ve yorumlamıştır. DY süpervizyon rolünü üstlenerek makalenin yazılmasında, veri analizinde ve yorumlanmasında büyük katkı sağlamıştır. Tüm yazarlar makalenin son halini okumuş ve onaylamıştır.

Teşekkür

Uygulanamaz.

- Link, B.G., Phelan, J.C., Bresnahan, M., Stueve, A., Pescosolido, B.A. (1999). Public conceptions of mental illness: labels, causes, dangerousness, and social distance, *American Journal of Public Health*, 89(9), 1328-1333.
- Meltzer, E.C., Suppes, A., Burns, S., Shuman, A., Orfanos, A., Sturiano, C.V., Fins, J.J. (2013). Stigmatization of substance use disorders among internal medicine residents, *Substance Abuse*, 34(4), 356-362.
- Mushtaq, S., Mendes, V., Nikolaou, V., Luty, J. (2015). Analysis of the possible components of stigmatised attitudes towards depression and heroin dependence, *Journal of Substance Use*, 20(6), 399-406.
- Okitiki, T., Aymer, C. (2010). Key Concepts in Anti-Discriminatory Social Work. London: Sage.
- Ögel, K. (2002). Türkiye’de Madde Bağımlılığı (2.bs). *İstanbul: İQ Kültür Sanat Yayıncılık*.
- Özden, S.Y. (1992). Uyuşturucu Madde Bağımlılığı (1.bs). *İstanbul: Nobel Tıp Kitapevleri*.
- Ronzani, T., Higgins Biddle J., Furtado, E. (2009). Stigmatization of alcohol and other drug users by primary care providers in Southeast Brazil, *Social Science & Medicine*, 69(7), 1080-1084.
- Sevin, Ç., Erbay, E. (2008). Madde Bağımlılarının Tedavi Sonrası Sosyal Yaşamdaki Sorunları ve Sosyal Hizmet Uygulamaları, *Bağımlılık Dergisi*, 9(1), 36-40.
- Sheafor, B.W., Horejsi, C.J. (2016). Sosyal Hizmet Uygulaması: Temel Teknikler ve İlkeler (Bilgen, A., Kaynarkaya, B., Gülmez, D., Baran Çiftci, D., Türközü, S.E., Çoban, F., Çelik, G., Özen, H., Uraz, O., Uraz, T., Oğuz, Y.S., Çev.). Ankara: Nika Yayınevi.
- Tuncay, T., İl, S. (2006). Sosyal hizmette baskı karşıtı uygulama: sosyal adalet paradigması temelinde bir özgülleştirme pratiği, *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 17(2), 59-71.
- Türkmen, S.N., Kumaşoğlu, Ç., Akyol, T. (2015). Alkol ve Madde Bağımlılığı Tedavi ve Eğitim Merkezi (AMATEM) Biriminde Yatan Bireylerde İşselleştirilmiş Damgalama ve Yaşam Kalitesi, *Bağımlılık Dergisi*, 16(4), 182-191.
- Vatandaş, C., Can, B., Mahitapoğlu, H., Yaman, V., Kırbaçoğlu, Z. (2016). Türkiye’de Gençlik ve Uyuşturucu Madde Sorunu, İstanbul: SEKAM Yayınları.
- Tamar, D. (2001, Ekim). Psikoaktif madde kullananlara karşı halkın tutumu. 37. Ulusal Psikiyatri Kongresi: İstanbul, 29-30.
- Toronto Drug Strategy Implementation Panel. (2010). Stigma, Discrimination and Substance Use: Experiences of people who use alcohol and other drug in Toronto, September. https://www.toronto.ca/wpcontent/uploads/2018/01/93e2stigmadiscrip_rep_2010_aoda.pdf Erişim Tarihi: 08.04.2019
- TUBİM (Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi), Bağımlılık Yapıcı Maddeler ve Bağımlılık İle Mücadele, 2019 Türkiye Raporu, Ankara: TUBİM.
- United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC), 2018 World Drug Report, Vienna.
- Zastrow, C. (2014). Sosyal Hizmete Giriş (A. Aykara, A. Beyazova, B. Yakut Çakar, C. Evren, Ç. Karaca, D. Baran Çiftci, E. Yıldırım, E. Bahşi, G. Albayrak, M. S. Birdal, S. Yağcıoğlu, S. Kurukafa, V. Yılmaz, (Çev.). Ankara: Nika Yayınevi.

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA YAZISI

An Investigation The Perceived Stress, University Adjustment Levels and Academic Grade Average of Freshman Nursing University Students

Hemşirelik Birinci Sınıf Öğrencilerinin Algıladıkları Stres İle Üniversiteye Uyum Düzeyleri ve Akademik Genel Not Ortalamaları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Ayfer Öztürk

Abstract:

Intense stress and adaptation problems experienced by students in the first year of university are important issues that attract attention in the literature. In this study, it was aimed to examine the relationship between the perceived stress, level of adaptation to the university and academic grade average. All freshman students (n= 70) studying at the Nursing Department in a government university in the 2019-2020 academic year participated in this study. The data were collected by using a Student Information Form, the Perceived Stress Scale, and the University Adjustment Scale. The mean age of the students is 19.35 ± 2.82 years, 67.6% of them are female and 98.5% are single. 66.2% of them stated that they wanted to study in the university they are enrolled in to a degree, 48.5% of them stated that they wanted to study in the department they currently study in to a degree, and 83.8% of them stated that they moved from a different city to study at the university. The average score of the students' compliance with the university is 93.80 ± 15.63 and is at a low level. The average score of the perceived stress level is 26.17 ± 5.76 , which is high. There is a statistically significant and negative correlation between perceived stress and university adjustment levels ($r = -0.46$, $p < 0.01$). There was no significant relationship between students' academic grade point averages and adaptation to university and the perceived stress ($p > 0.05$). It is recommended that orientation programs be provided to incoming university students, and counseling services should be extended within the scope of the university's guidance and psychological counseling commissions and associated faculties.

Keywords: Stress, Nursing, University Students, University Adjustment, Grade Point Average

Assistant Professor of Nursing Department, Faculty of Health Sciences, Bartın University, Bartın, Turkey, Orcid İd: <https://orcid.org/0000-0002-3092-0671>

Address of Correspondence/Yazışma Adresi: Nursing Department, Faculty of Health Sciences, Bartın University, Bartın, Turkey, E-mail: ayferozturk.83@yahoo.com

Date of Received/Geliş Tarihi: 19.08.2020, **Date of Revision/Düzelme Tarihi:** 16.10.2020, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 16.11.2020, **Date of Online Publication/Çevrimiçi Yayın Tarihi:** 27.11.2020

Citing/Referans Gösterimi: Öztürk, A. (2020). An Investigation The Perceived Stress, University Adjustment Levels and Academic Grade Average of Freshman Nursing University Students., *Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology*, 2(3): 155-62.

© 2020 The Author(s). Published by Cyprus Mental Health Institute / Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology (www.ktpdergisi.com). This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 license which permits use, sharing, adaptation, distribution and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes. <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Özet:

Öğrencilerin üniversitenin ilk yılında yaşadıkları yoğun stres ve uyum sorunları literatürde ilgi gören önemli konulardır. Bu çalışmada üniversiteye yeni başlayan hemşirelik bölümü öğrencilerinin algıladıkları stres ve üniversiteye uyum düzeyleri ile akademik genel not ortalamaları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Tanımlayıcı nitelikteki bu araştırmaya 2019-2020 eğitim-öğretim yılında bir devlet üniversitesinin Hemşirelik bölümünde öğrenim gören bütün birinci sınıf öğrencileri (n=70) katılmıştır. Araştırma verileri Öğrenci Demografik Bilgi Formu, Algılanan Stres Ölçeği ve Üniversiteye Uyum Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Öğrencilerin yaş ortalaması 19.35±2.82 yıldır. Öğrencilerin, %67.6'sı kız, %98.5'i ise bekadır. Öğrencilerin üniversiteye uyum puan ortalamaları 93,80±15,63; algılanan stres düzeyi puan ortalamaları ise 26,17±5,76 olarak bulunmuştur. Algılanan stres ile üniversiteye uyum düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönde bir ilişki bulunmaktadır (r=-0.46, p<0.01). Öğrencilerin akademik genel not ortalamaları ile üniversiteye uyum ve algıladıkları stres arasında anlamlı ilişki saptanmamıştır (p>0.05). Bu çalışmada üniversiteye yeni başlayan öğrencilerin algıladıkları stresin yüksek olduğu ve uyum olumsuz etkilediği bulunmuştur. Üniversiteye yeni başlayan öğrencilere oryantasyon programlarının uygulanması, üniversite ve ilgili fakültelerin rehberlik ve psikolojik danışma komisyonları faaliyetleri kapsamında danışmanlık hizmetlerinin yaygınlaştırılması ve stresi yönetmeye yönelik eğitimler verilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Stres, Hemşirelik, Üniversite Öğrencileri, Üniversite Yaşamına Uyum, Akademik Genel Not Ortalaması

Giriş

İnsanlar en uzun süre, öğrenci nüfusunun herhangi bir stres veya sorundan en az etkilenen kesim olduğunu varsaydılar(Masih ve Gulrez, 2006). Stres, artık gelişim aşamasından bağımsız olarak herhangi bir bireyi etkileyen bir yaşam tarzı krizi olarak anlaşılmaktadır (Banerjee ve Chatterjee, 2016). Öğrencilerin üstlenmeleri beklenen tek görev ders çalışmaktır ve ders çalışmak asla stresli olarak algılanmadı. Stresli olduğu ortaya çıkan şey, ebeveynlerin çocukları için beklentileriydi ve bu da, bu çocukların artık taşıyamayacakları daha büyük yüklerle dönüştü.

Akademik stres, bu endişe verici rakamların birincil nedeni olarak tanımlanmıştır. Lee ve Larson (2000), bu stresi, çevresel stres faktörleri, öğrencinin değerlendirmesi ve buna yönelik tepkiler arasındaki bir etkileşim olarak açıklamaktadır. Artık "kariyer durdurucu" olarak adlandırılan ciddi bir gerçeklik haline geldiği ifade edilmektedir (Kadapatti & Vijayalaxmi, 2012). Bu nedenle, yapılan araştırma da artan zihinsel sağlık endişelerinin belirtisi olduğu için önemli bir endişe nedeni haline gelmektedir.

Depresyon, anksiyete, davranış sorunları, sinirlilik vb. yüksek akademik stresi olan öğrencilerde bildirilen birçok sorundan birkaçıdır (Deb, Strodl ve Sun, 2015). Konsantrasyon olamama, başarısızlık korkusu, geleceğin olumsuz değerlendirilmesi vb. ile bağlantılı olduğu içindir (Busari, 2012).

Ayrıca, düşük stresin öğrencilerin daha iyi performans göstereceklerini kesinleştirmedini anlamak zorunlu hale gelmektedir. Ancak bu koşullar altında görevi rakipsiz olarak algıladılar ve kolayca sıklabilirler (Uchil, 2017). Belli seviyelerdeki stres öğrencileri optimum performansa doğru itse de, stresle başa çıkmak için yetersiz kaynaklar nedeniyle verimli bir şekilde yönetilmediğinde, öğrenci ve kurum için iç karartıcı sonuçlar doğurabilir.

Her birey tarafından ortaya çıkan stres tepkisi, tetikleyiciye neden olan şeyden bağımsız olarak aynıdır. Örneğin, evlilik stresi, sınav kaygısı, iş stresi vb. vücuttan

aynı fizyolojik tepkileri ortaya çıkaracaktır. Bunun başlıca nedeni, sinir sistemimizin sempatik bölümünün bir parçası olan adreno-medüller sistem ve adrenokortikal eksenin (Bourne & Yaroush, 2003) "savaş ya da kaç" reaksiyonuyla sonuçlanmasıdır. Vücutta görülebilen fizyolojik değişikliklerden bazıları kalp atış hızı (HR), kan basıncı (BP), solunum hızı, iskelet kaslarına doğru artan kan akışı vb. belirtilerdir.

Stres tepkisi aynı olsa da, bireyler tarafından bildirilen stres kaynakları farklılık gösterir. Bu farklılıklar, stresörlerin nedenleri, kaynakları ve sonuçlarında görülecektir. Akademik bir ortamda bildirilen yaygın stres faktörlerinden bazıları aşırı ödevler, zayıf zaman yönetimi ve sosyal beceriler, akran rekabeti vb. içerir (Fairbrother & Warn, 2003).

Diğer bireysel spesifik faktörler arasında finansal yönetimdeki sorunlar, yaşam ortamındaki değişiklikler, kişisel ve akademik yaşamı yönetme zorlukları vb. yer almaktadır (Chernomas ve Shapiro, 2013; Goff, 2011; Jimenez, Navia-Osorio ve Diaz, 2010; Moscaritolo, 2009).

Eğitim sistemi ayrıca, daha sonra öğrencilerin yaşadığı stres düzeylerinin artmasına yol açan, kolaylaştırıcı bir rol oynar. Kaynakların bazıları arasında aşırı kalabalık konferans salonları, dönem not sistemi, yetersiz kaynaklar ve tesisler (Awino & Agolla, 2008), müfredatın genişliği, uzun saatler ve ezberci öğrenmenin beklentileri bulunmaktadır (Deb vd., 2015). Ebeveynler ve kurumlar, özgüvenlerini etkileyen başarısızlık korkusunu acımasızca aşarlar. Ang & Huan (2006), artan stres seviyelerinden sorumlu faktörlerden biri olarak artan beklentileri bildirmiştir.

Bu nedenle, stres kaynakları vücut tarafından ortaya çıkan özdeş stres tepkilerine rağmen değiştiğinden, birincisinin anlaşılması, öğrencilerin stres düzeylerini azaltmayı hedefleyen kişiye özel müdahalelerin geliştirilmesine yardımcı olacak ve bu da bireyin bütünsel iyiliğine katkıda bulunacaktır.

Alan yazında akademik not ortalaması puanları ile üniversiteye uyum ve algılanan stres düzeyleri arasında ilişki olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur (Mercan ve

Yıldız, 2011; Sevim ve Yalçın, 2006). Örneğin Mercan ve Yıldız'ın birinci sınıf öğrencileri ile gerçekleştirdikleri çalışmada (2011), akademik başarı düzeyi ile üniversite ortamına uyum, akademik uyum ve sosyal uyum boyutları arasında anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir.

Yine farklı araştırmalarda hemşire okulu öğrencilerinin stres yaşama düzeylerini yüksek olduğu, final sınavı, klinik sınav uygulamaları, akademik yönden endişeleri ve derslerin genel yükünün normal hemşirelik görevleriyle birlikte geldiğinde stres düzeylerinde artış gösterdiği bulunmuştur (Olgun ve ark. 2010). Hemşire okulu öğrencilerinde, uzun dönemde kontrol altına alınamayan sağlık sorunlarının hayatlarını olumsuz etkilediği (Altıok ve Ustun, 2013; Edwards ve ark., 2010), aynı zamanda stresten kaynaklı olarak karar alma, düşünme gibi yeteneklerinde zayıflama ortaya çıktığı ve bu durumun kendilerinin akademik başarılarını düşürdüğü ortaya çıkmıştır. Diğer taraftan hemşirelik okulu öğrencilerde hipertansiyon, kalp hastalığı ve bağışıklık sisteminin zayıflaması gibi çok daha riskli durumların yaşanmasına neden olduğu yapılan çalışmalarda bildirilmektedir (Maville, Kranz ve Tucker, 2004; Lee, Holzemer, Faucett, 2007; Karaca ve ark. 2017).

Literatür bilgisinden yola çıkarak bu çalışmanın amacı, akademik yaşamın hemşirelik okulu öğrencileri üzerine yüklediği stresin ölçülmesi ve algılanan stres düzeyi ile öğrencilerin üniversiteye uyumları ve akademik not ortalamaları arasında bulunan ilişkinin araştırılmasının yapılmasıdır. Bu amaçla, çalışmada aşağıdaki soruların cevapları aranacaktır:

- 1) Hemşirelik lisans öğrencilerinin algıladığı stres düzeyi ne durumdadır?
- 2) Hemşirelik lisans öğrencilerinin algıladıkları stres düzeyi ve üniversiteye uyum düzeyleri arasında ilişki var mıdır?
- 3) Hemşirelik lisans öğrencilerinin algıladıkları stres düzeyleri ve akademik genel not ortalamaları arasında ilişki var mıdır?
- 4) Hemşirelik lisans öğrencilerinin üniversiteye uyumları ile akademik genel not ortalamaları arasında ilişki var mıdır?

Yöntem

Katılımcılar

Araştırmanın evrenini 2019-2020 eğitim öğretim yılı güz döneminde bir devlet üniversitesinin hemşirelik bölümünde öğrenim gören lisans öğrencileri oluşturmaktadır. Hemşirelik bölümü yeni açılmış olup sadece 1. sınıf öğrencileri bulunmaktadır. Bu nedenle örneklem seçimine gidilmeyip tüm birinci sınıf öğrencilerine ulaşılması hedeflenmiş ve 70 öğrenci ile araştırma tamamlanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Tanıtıcı Bilgi Formu: Öğrencilerin yaş, cinsiyet, medeni durum, ebeveyn hakkında bilgi (yaşam durumu, eğitim düzeyi, meslek, gelir düzeyi), şu anda yaşamakta oldukları yer (ev, yurt vs), eğitim boyunca masrafların nasıl karşılandığı, üniversite okumak için şehir değiştirme durumu, seçtikleri üniversite ve bölümü isteme durumları hakkında bilgi edinmeye yönelik toplam 13 sorudan oluşan bir formdur.

Algılanan Stres Ölçeği (ASÖ): Cohen, Kamarck ve Mermelstein (1983) tarafından öznel stresi değerlendirmek için geliştirilen ölçek, 5'li Likert türünde 14 maddeden oluşmaktadır. Türkçeye ölçek uyarlaması için Eskin, Harlak, Demirkıran ve Dereboy (2013) tarafından yapılmış ve tek faktör olarak kullanılan ölçeğin 2 faktörlü bir yapıya sahip olduğu belirlenmiştir: yetersiz öz yeterlik algısı ve stres / rahatsızlık algısı. Ölçeğin amacı, bireylerin son bir ay içinde yaşadıkları deneyimler hakkında nasıl düşündüklerini ve hissettiklerini ortaya çıkarmaktır. Öğeler kolayca anlaşılır ve toplumun her düzeyindeki bireylere kolayca uygulanabilir. Ölçeğin 4 ve 10 maddelik versiyonları bulunmaktadır. Bu çalışmada kullanılan 14 maddeden oluşan formda, maddeler, katılımcılar tarafından 0 (hiçbir zaman) ile 4 (sıklıkla) arasında değerlendirilmekte ve ölçekten alınabilecek puan 0 ile 46 arasında değişmektedir. 7 ile 9, 10 ve 13 ölçeğin tersi puanlanmıştır. Algılanan stres düzeyinin ortalama puanı kesme noktası olarak alınır ve algılanan stres düzeyi bu puanın altında veya üstünde belirlenir. Uyarlama çalışmasında ölçeğin tamamının iç tutarlılık katsayısı 0.82, test-tekrar test güvenilirlik katsayısı ise 0.88'dir. Bu çalışmada ölçeğin iç tutarlılık katsayısı 0,84 olarak bulunmuştur.

Üniversiteye Uyum Ölçeği (ÜÜÖ): Sevinç-Tuhanoğlu (2017) tarafından birinci sınıf öğrencilerinin üniversite yaşamına uyumlarını ölçmek için geliştirilen Üniversite Uyum Ölçeği sırasıyla 45 maddeden; akademik uyum (12 madde), sosyal uyum (13 madde), kişisel / duygusal uyum (10 madde) ve kurumsal uyum (10 madde olarak adlandırılan 4 faktör içerir). Akademik yönelim, öğrencilerin bölümleriyle ilgili akademik yükümlülüklerini yerine getirme ve akademik ortamdan memnun olma becerisidir. Bu faktörle ilgili örnek madde: "Akademik deneyimim bölümüme olan ilgimi artırıyor" (madde 4). "Sosyal uyum" faktörü, öğrencilerin üniversitedeki arkadaşları ile ilişkilerini, kampüste sosyal hayata katılımlarını ve sosyal yaşamdan duydukları memnuniyeti ifade etmektedir. Bu faktöre ilişkin örnek madde: "Üniversitedeki arkadaşlarımla ilişkim çok iyi" (madde 2). Kişisel-duygusal uyum faktörü ise öğrencilerin duygu-durumlarını ifade etmektedir. Bu faktör için örnek madde: "Son zamanlarda hiçbir şey yapmak istemiyorum" (madde 7). Kurumsal uyum faktörü, öğrencilerin kurumlarından (üniversite) ve kuruma aidiyetlerinden duydukları memnuniyeti ifade eder. Bu faktöre ilişkin örnek madde: "Bu üniversiteyi seçerek doğru kararı verdiğimden emin değilim" (madde 4). Ölçekte yer alan 21 madde tersten puanlanmaktadır. Bu maddeler sırasıyla 3., 4., 6., 7., 8., 11., 14., 15., 16., 19., 23., 24., 27., 28., 32., 33 Katılımcılar, 36, 39, 40, 41 ve 42, ilgili maddelere 7'li Likert tipi derecelendirme ile cevap verirler ve ölçekten alınabilecek en düşük puan 45 ve en yüksek puan 315'dir. ölçek öğrencilerin üniversiteye yüksek düzeyde uyum sağladığını, düşük puanlar ise düşük düzeyde uyum sağladığını göstermektedir (Tuhanoğlu 2017). Ölçeğin Cronbach alfa değeri Academic Fit için 0,90; Sosyal Uyum için 0,87; Kurumsal Uyum için 0,91 ve Kişisel Uyum için 0,89 olarak hesaplanır. Ölçeğin tamamı ve kapsadığı tüm boyutlar için Cronbach alfa değeri 0,93 olarak belirlenmiştir. Bu çalışmada ölçeğin toplam Cronbach alfa değeri 0.88 olarak hesaplanmıştır.

Etik Prosedür

Araştırmanın başlatılabilmesi için öncelikle Bartın Üniversitesi Etik Kurul'undan etik onay (2020-01)

alınmıştır. Sonrasında ölçeklerin uygulanabilmesi için Bartın Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanlığı'ndan izin alınmıştır. Anket ve ölçek formları öğrencilere ders saatleri açısından uygun görülen saatlerde sınıf ortamında fakültenin Psikolojik Rehberlik ve Danışma Komisyonu'nda görevli Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı öğretim üyesi tarafından yüz yüze olarak uygulanmıştır. Ölçeklerin doldurulması ortalama 15-20 dk sürmüştür

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen datalar, SPSS 23.0 istatistik programı aracılığıyla analize tabi tutulmuştur. Değişkenlerle birlikte ortalama ve standart sapmanın yanı sıra kategorik değişkenlerde sayılar ve yüzdeler olarak ifade edilmiştir. Ayrıca sürekli değişkenlerin kendi

aralarındaki ilişkinin araştırılmasında Pearson analiz tekniği kullanılmıştır. İstatistik yöntem uygulamasında $p < 0.05$ 'in altındaki değerler anlamlı olarak kabul edilmiştir.

Bulgular

Öğrencilerin Demografik Özellikleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin %36.8'i (n=25) 18 yaşında, %67.6'sı (n= 46) kadın ve büyük çoğunluğu (%98.5 n= 67) bekarıdır. Öğrencilerin yaş ortalaması 19.35 ± 2.82 yıl olup, %83.8'i (n= 57) üniversite eğitimi almak için ailesinden ayrılıp başka bir şehre gelmiştir ve %72.1'i (n= 49) öğrenci yurdunda kalmaktadır. %66.2'si (n=45) okuduğu üniversiteyi, %48.5'i (n= 33) okuduğu bölümü biraz istediklerini belirtmişlerdir (Tablo 1).

Tablo 1. Öğrencilerin tanıtıcı özellikleri

	n	%
Yaş		
18	25	36.8
19	25	36.8
20↑	18	26.5
Cinsiyet		
Erkek	22	32.4
Kadın	46	67.6
Medeni Durum		
Bekar	67	98.5
Evli	1	1.5
Yaşadığı kişi		
Yurt	49	72.1
Evde (aile, arkadaş, akraba)	19	27.9
Okuduğu üniversiteyi isteme durumu		
Çok istedim	7	10.3
Biraz istedim	45	66.2
Hiç istemedim	16	23.5
Okuduğu bölümü isteme durumu		
Çok istedim	27	39.7
Biraz istedim	33	48.5
Hiç istemedim	8	11.8
Üniversitede okumak için şehir değiştirme durumu		
Evet	11	16.2
Hayır	57	83.8
Eğitim boyunca masrafları karşılama		
Çalışıyorum	1	1.5
Burs alıyorum	27	39.7
Ailem karşılıyor	40	58.8
Ailenin ortalama aylık geliri		
1000tl ve aşağısı	6	8.8
1000-2000tl arası	17	25.0
2001-3000tl arası	20	29.4
3001-4000tl arası	14	20.6
4001tl ve yukarısı	11	16.2
Anne öğrenim durumu		
İlköğretim ve altı	54	79.4
Lise	8	11.8
Üniversite ve üstü	6	8.8
Baba öğrenim durumu		
İlköğretim ve altı	33	48.5
Lise	25	36.8
Üniversite ve üstü	10	14.7
Annenin çalışma durumu		
Evet	12	17.6
Hayır	56	82.4
Babanın mesleği		
İşçi	14	20.6
Memur	12	17.6
Serbest meslek	21	30.9
Emekli	11	16.2
Çalışmıyor	10	14.7
Anne sağ olma durumu		
Evet	66	97.1
Hayır	2	2.9

Baba sağ olma durumu

Evet	62	91.2
Hayır	6	8.8

Öğrencilerin Üniversiteye Uyum Ölçeği puan ortalamaları 93.80 ± 15.63 olup, en az puanı kişisel/duygusal uyum (44.27 ± 15.47) alt boyutundan, en fazla puanı sosyal uyum alt boyutundan almışlardır (65.19 ± 14.58). Bu sonuçlar öğrencilerin üniversiteye

uyumlarının düşük olduğunu göstermektedir (Tablo 2). Öğrencilerin Algılanan Stres Ölçeği toplam puan ortalaması 26.17 ± 5.76 olup yüksek düzeydedir. Öğrencilerin akademik genel not ortalamaları (AGNO) 2.48 ± 0.56 olarak saptanmıştır (Tablo 2).

Tablo 2. Öğrencilerin üniversiteye uyum ölçeği, algılanan stres ölçeği toplam ve alt boyut puan ortalamaları ile akademik genel not ortalamaları

	n	Ortalama±Ss	Min-max
Akademik uyum	68	56.48±10.71	25.00-82.00
Sosyal uyum	68	65.19±14.58	28.00-91.00
Kurumsal uyum	68	43.32±10.73	18.00-64.00
Kişisel/Duygusal uyum	68	44.27±15.47	15.00-98.00
ÜÜÖ Toplam puan	68	93.80±15.63	66.00-131.00
Öz yeterlilik	68	11.38±4.08	1.00-24.00
Stres algısı	68	14.79±4.24	4.00-24.00
ASÖ Toplam puan	68	26.17±5.76	12.00-38.00
AGNO	68	2.48±0.56	0.83-3.37

Öğrencilerin AGNO ile ÜÜÖ ve ASÖ puan ortalamaları arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere uygulanan Pearson Korelasyon analizi sonuçları incelendiğinde; öğrencilerin AGNO ile algılanan stres ve üniversiteye uyum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p > 0.05$) (Tablo 3). Öğrencilerin üniversiteye uyum toplam puan ortalamaları ile algılanan stres puan ortalamaları arasında ters yönde ilişkili

bulunmuştur. Yani algılanan stres düzeyinin yüksek olması üniversite yaşamına uyum ($r = -.46$, $p < .01$), akademik uyum ($r = -.31$, $p < .01$) ve kişisel/duygusal uyum ($r = -.54$, $p < .01$) ile negatif ilişkilidir.

Son olarak öğrencilerin üniversiteye uyum ve algıladıkları stres düzeylerinin akademik genel not ortalamalarını etkilemediği saptanmıştır ($r = .23$, $p > .05$; $r = .08$, $p > .05$) (Tablo 3).

Tablo 3. Öğrencilerin Üniversiteye Uyum Ölçeği (ÜÜÖ), Algılanan Stres Ölçeği (ASÖ) ve Akademik Genel Not Ortalamaları (AGNO) Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişkenler		1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. AGNO		--								
2. Algılanan Stres Toplam	r	,232	--							
	p	,057								
3. Öz-yeterlilik alt boyutu	r	,123	,678**	--						
	p	,316	,000							
4. Stres algısı alt boyutu	r	,196	,706**	-,042	--					
	p	,109	,000	,735						
5. Üniversiteye Uyum Toplam	r	,084	,465**	-,280*	-	--				
	p	,495	,000	,021	,363**					
6. Akademik Uyum	r	,070	,571	-,251*	-,187	,618**	--			
	p	,571	,009	,316**	,126	,000				
7. Sosyal Uyum	r	,226	-,208	-,312**	,017	,584**	,211	--		
	p	,064	,088	,010	,890	,000	,085			
8. Kurumsal Uyum	r	,130	-,106	-,021	-,124	,688**	,504**	,312**	--	
	p	,289	,389	,864	,315	,000	,000	,009		
9. Kişisel/Duygusal Uyum	r	-,193	-,549**	-,164	-,589**	,638**	,191	,185	,272*	--
	p	,115	,000	,181	,000	,000	,118	,130	,025	

** Pearson Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed), * Pearson Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Tartışma

Üniversite öğrencileri arasında, özellikle birinci sınıflarında yoğun bir şekilde yaşadıkları stres ve uyum problemleri, literatürde çok fazla araştırılan konuların başında gelmektedir. Bu çalışmada, hemşirelik bölümü 1. sınıf öğrencilerindeki algılanan stres ile üniversite hayatına uyumları arasındaki ilişki ve akademik genel not ortalamalarının nasıl etkilendiği incelenmiştir. Araştırma sonuçlarında, yeni başlayan hemşirelik bölümü 1.sınıf öğrencilerinde, üniversite yaşamına uyum düzeyleri

düşük olup, yüksek düzeyde stres algılamaktadırlar. Bununla birlikte hemşirelik öğrencilerindeki algılanan stres seviyesi ile üniversiteye uyum durumları arasında negatif yönlü bir ilişki saptanmıştır. Bu açıdan bakıldığında, öğrencilerdeki algılanan stres düzeyi arttıkça üniversiteye uyum düzeyleri azalmaktadır. Araştırma bulgularımızı destekler nitelikte 1.sınıf üniversite öğrencilerin yaşadıkları uyum sorunu ise stres

düzevi arasında manidar bir ilişki olduğunu gösteren araştırmalar mevcuttur (Akhunlar-Turgut ve ark. 2018; Dyson ve Renk, 2006; Pancer ve ark., 2000). Çalışmalarda stres düzevi yüksek olan 1.sınıf öğrencilerinde üniversiteye uyumlarına ait seviyenin düştüğü bulunmuştur (Clinciu, 2013; Dyson ve Renk, 2006). Diğer taraftan baş bir araştırma da sosyal ve akademik stres ile üniversiteye ait uyum değişkenleri arasında negatif bir ilişkinin olduğu ortaya çıkmıştır (Solberg ve ark. 1994). Gilliam ve diğerleri tarafından (2008) yapılan araştırmada ise, stresin akademiyle uyumu ve kişisel uyumu ile negatif ilişkide olduğu tespit edilmiştir. Hemşirelik bölümündeki araştırma da ise çoğunluk öğrencinin ilk yılında uyum zorluğu çektiklerini belirtmişlerdir (Cimete, 1998). 1.Sınıf hemşirelik öğrencileri arasındaki diğer bir çalışmada ise üniversite yaşamına uyum konusunda güçlükler yaşadıkları ortaya çıkarılmıştır (Karahan ve ark., 2005). Araştırma sonuçları literatür bulgularını desteklemektedir (buraya yukarıdaki referanslar eklenmeli). Örneğin, Özkan ve Yılmaz'ın (2010) çalışmasında öğrencilerin %50.8'inin okudukları bölümden kısmen memnun olduğu ve %19.0'nun üniversite yaşamına uyum sağlamada zorluk yaşadığı saptanmıştır. Benzer şekilde, bizim araştırma bulgularına göre de öğrencilerin büyük çoğunluğu okudukları üniversiteyi ve bölümü biraz istediklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin yeni bir çevre, farklı kişiler ve farklı bir eğitim tarzı çoğunlukla ilk kez karşılaşıyor olmaları, okudukları bölümü benimseyememeleri stres algılarını arttırabilecek ve üniversite yaşamına uyumlarını bozabilecek önemli faktörler olarak düşünölmektedir.

Bu araştırma da ise, AGNO, algılanan stres ve üniversite yaşamına uyum düzeyleri arasında anlamlı ilişki saptanmamıştır. Daha geniş örneklem grupları ile çalışılması önerilebilir.

Sonuç ve Öneriler

Üniversiteye uyum konusu literatürde çok sıklıkla ele alınan ve farklı değişkenlerle bir arada incelenen bir başlık olmakla birlikte güncelliğini korumaktadır. Bu araştırmada da hemşirelik birinci sınıf öğrencilerinin üniversiteye uyumları, algıladıkları stres ve AGNO ile karşılaştırılmıştır. Bu araştırmanın sonucunda üniversite ilk sınıf hemşirelik okulu öğrencilerinin algıladıkları stres düzevi yüksek bulunduğudur. Diğer taraftan uyum aşamasında değişik problemler yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Üniversite yaşamına uyum süreci, karmaşık ve çok boyutlu doğası gereği, akran, öğretim elemanı, üniversite personeli, ve yönetici gibi çeşitli sosyal destek kaynaklarının etkin bir şekilde sürece dahil olması gerekmektedir. Bu süreçte, tüm bu sosyal destek kaynaklarının işbirliği içerisinde önleyici ve gelişimsel çalışmaları gerçekleştirmeleri ve belirli aralıklarla bu faaliyetlerin etkililiklerinin değerlendirilmesi önemlidir. Öğrencilerin strese başa çıkma becerilerini güçlendirmek için strese neden olabilecek durumları tanımaya ve kendilerini tanımaya yönelik eğitim programları

düzenlenmelidir. Ayrıca eğitimcilerin öğrencilerin yaşadıkları stres ve başa çıkma stratejileri konusundaki farkındalıkları artırılmalıdır. Eğitim programlarına ek olarak, hemşirelik öğrencilerinin başa çıkma becerilerini geliştirmek için psiko-eğitimsel ve psikolojik danışmanlık sunulabilir.

Topluma yön veren üniversite öğrencilerinin stres düzeylerinin ve üniversiteye uyumlarının belirlenmesi önemlidir. Üniversitenin ilk yılından başlanarak öğrencilerin algıladıkları stres düzeyinin belirlenmesi, algıladıkları stresi azaltmaya yönelik baş etme yöntemleri konusunda eğitim verilmesi ve danışmanlık yapılması öğrencinin üniversite hayatından elde ettiği kalite ve verimi artırabilmesi açısından önem arz etmektedir. Bu çalışmadan elde edilen bulguların üniversitelerin Psikolojik Danışma ve Rehberlik Merkezleri veya fakültelerin Rehberlik ve Psikolojik Danışma Komisyonları tarafından üniversiteye uyum süreciyle ilgili gerçekleştirilen önleyici ve gelişimsel çalışmalara ve üniversiteye uyum kapsamında yürütölen programların temel önceliklerinin belirlenmesine katkı sunabileceği düşünölmektedir.

Son olarak, ileriki çalışmalarda korelasyon bulgularında, değişkenler arasındaki ilişkideki olası aracı faktörlerin rolünün araştırılması önerilebilir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmanın örneklemini hemşirelik bölümü birinci sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Elde edilen veriler tüm üniversite öğrencilerine genellenemez. Elde edilen sonuçların Türkiye genelindeki üniversite öğrencileri üzerinde genellenebilmesi için farklı fakülte/Yüksekokullarda farklı araştırma teknikleri kullanılarak yeni araştırmaların yürütölmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Beyannameler

Etik Onay ve Katılma İzni

Araştırmanın başlatılabilmesi için öncelikle Bartın Üniversitesi Etik Kurul'undan etik onay (2020-01) alınmıştır.

Yayın İzni

Uygulanmaz.

Veri ve Materyallerin Mevcudiyeti

Mevcut çalışma sırasında kullanılan ve / veya analiz edilen veri kümeleri, makul talep üzerine ilgili yazardan temin edilebilir.

ıkar atışması

Yazarlar çıkar atışması olmadığını beyan eder.

Finansman

Uygulanamaz.

Yazar Katkıları

AÖ, araştırma verilerini toplamış, analiz etmiş ve yorumlamıştır. Makaleyi yazmış son halini okumuş ve onaylamıştır.

Teşekkür

Uygulanmaz.

Kaynaklar

Ang, R. P. & Huan, V.S. (2006). Akademik stres ve intihar düşüncesi arasındaki ilişki Çoklu regresyon kullanarak bir aracı olarak depresyon testi. Çocuk psikiyatrisi ve insan gelişimi. 37 (2): 133-143.

Awino, J. O. & Agolla, J.E. (2008).Üniversiteler için sürdürülebilir kalite güvence ölçümü arayışı: Botsvana Üniversitesi'nin çalışma örneği. Res. Rev. 3 (6): 213-218.

Banerjee, N.C., Akademik Stres İntihar Düşüncesi ve Ruh Well-Being st Dönemi & 3 rd Dönem Medikal, Mühendislik ve Genel Akış öğrenciler. Araştırmacılar Dünyası. 2012 ; 73-80. <https://search.proquest.com/docview/1816764514?pq-origsite=gscholar> adresinden erişildi

Bourne, L. E. & Yaroush, R.A. (2003). Stres ve biliş: Bilişsel psikolojik bir bakış açısı. Yayınlanmamış el yazması. NASA NAG hibe. 2-1561.

- Http://ntrs.nasa.gov/archive/nasa/casi.ntrs.nasa.gov/20040034070.pdf adresinden erişildi.
- Busari, A.O. (2012) Ergenlerde Cinsiyet Yaş Depresyonu ile Akademik Performans Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi. *Scholarly Journal of Education* . 1 (1) : 6-12.
- Deb, S., Strodl, E. & Sun, J.(2015). Hintli lise öğrencileri arasında akademik stres, ebeveyn baskısı, kaygı ve zihinsel sağlık. *Uluslararası Psikoloji ve Davranış Bilimleri Dergisi* 5 (1): 26-34.
- Chernomas, W. M. & Shapiro, C. (2013).Hemşirelik lisans öğrencilerinde stres depresyonu ve anksiyete. *Uluslararası hemşirelik eğitimi bursu dergisi*. 10 (1): 255-266.
- Fairbrother, K. & Warn, J. (2003)İşyeri stresi ve iş tatminini boyutlandırır. *Yönetim psikolojisi dergisi* 18 (1): 8-21.
- Goff, A.M. (2011). Bakalorya hemşireliği öğrencilerinde Stresörler, akademik performans ve öğrenilen beceriklilik. *Uluslararası Hemşirelik Eğitimi Bursu Dergisi* 8 (1).
- Jimenez, C., Navia - Osorio, P. M. & Diaz, C.V. (2010). Acemi ve deneyimli hemşirelik öğrencilerinde stres ve sağlık. *İleri Hemşirelik Dergisi* 66 (2): 442-455.
- Kadapatti, M.G. & Vijayalaxmi, A.H.M. (2010). Akademik Stres Stresörleri- Üniversite Öncesi Öğrenciler Üzerine Bir Araştırma. *Hint Bilimsel Araştırma Dergisi* 3 (1) : 171-175.
- Lee, M. & Larson, R. (2000). Koreli 'Sınav Cehennemi' Uzun Çalışma Saatleri Sıkıntı ve Depresyon.
- Masih, P. P. & Gulrez, N.K. (2006). Stres üzerine yaş ve cinsiyet farklılıkları. *İnsan stres yönetiminde son eğilimler* 97-104.
- Moscaritolo, L.M. (2009). Klinik öğrenme ortamında hemşirelik öğrencilerinin kaygısını azaltmak için girişimsel stratejiler. *Hemşirelik eğitimi dergisi* 48 (1): 17.
- Uchil, H.B. (2007). Stresin Öğrenci Performansına Etkisi. *Stres Yönetimi Profesyonel Uluslararası Dergisi* 5 (1): 17-21.
- Akhunlar-Turgut, M.N., Sarıot- Ertürk, Ö., Karşlı, F., Şakiroğlu, M. (2020). Algılanan Stres ve Üniversite Yaşamına Uyum İlişkisinde Bir Aracı Değişken: Ayrılık Anksiyetesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education, 35(2), 338-353.*
- Altıok, H.O. ve Ustun, B. (2013). The stress sources of nursing students. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 13(2), 747–66.
- Alpan, A. (1992). Cumhuriyet üniversitesi ve Erciyes üniversitesi fen edebiyat fakültesi öğrencilerinde çevreye ve üniversiteye uyum sorunları. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Baker, S.R. (2003) A prospective longitudinal investigation of social problem-solving appraisals on adjustment to university, stress, health, and academic motivation and performance. *Personality and Individual Differences*, 35 (3), 569-591.
- Bean, J. P. (1980). Dropouts and turnover: The synthesis and test of a causal model of student attrition. *Research in Higher Education*, 12 (2), 155-187.
- Bean, J. P. (1983). The application of a model of turnover in work organizations to the student attrition process. *The Review of Higher Education*, 6 (2), 129-148
- Brooks, H. J. & Dubois, L. D. (1970). Individual and environmental predictors of adjustment during the first year of college. *Journal of College Student Development*, 36(4), 347-360.
- Bülbül, T., Acar-Güvendir, M. (2014). Üniversite Birinci Sınıf Öğrencilerinin Yükseköğretim Yaşamına Uyum Düzeylerinin İncelenmesi. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 398-410.
- Cimete, G. (1998). “Öğrenci-Öğretim Elemanı Etkileşimine Yönelik Kalitatif Bir Çalışma”, *C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 2 (1), 9–19.
- Öztürk, A. (2020).
- Cliniciu, A. I. (2013). Adaptation and stress for the first year university students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 78, 718–722.
- Cohen, S., Kamarck, T. ve Mermelstein, R. (1983). A global measure of perceived stress. *Journal of Health and Social Behavior*, 24(4), 385-396.
- Dyson, R. & Renk, K. (2006). Freshmen adaptation to university life: Depressive symptoms, stress, and coping. *Journal of Clinical Psychology*, 62, 1231–1244.
- Durna, U. (2006). Üniversite öğrencilerinin stres düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 20(1), 319-343.
- Edwards, D., Burnard, P., Bennett, K., Hebden, U. (2010). A longitudinal study of stress and self-esteem in student nurses. *Nurse Educ Today*, 30,78–84.
- Eskin, M., Harlak, H., Demirkıran, F. ve Dereboy, Ç. (2013). Algılanan Stres Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması: Güvenirlilik ve Geçerlilik Analizi. *NewYeni Symposium Journal*, 132-140.
- Fisher, S. & Hood, B. (1987). The stress of the transition to university: A longitudinal study of psychological disturbance absent-mindedness and vulnerability to homesickness. *British Journal of Psychology*, 78(4), 425-441.
- Gilliam, A. K., Barry, McNamara, C. ve Bacchus, N. A. (2008) "The relationship between stress and college adjustment: the moderating role of spirituality," *Modern Psychological Studies*, 13(2).
- Hancıoğlu, Y. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Stres Düzeyleri ile Stresle Başa Çıkma Tarzları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 15 (1), 130-149.
- Hegge, M., Larson, V. (2008). Stressors and coping strategies of students in accelerated baccalaureate nursing programs. *Nurse Education*, 33(1), 26- 30.
- Karaca A, Yildirim N, Ankaralı H, Açıköz F ve Akküz D. (2017). Hemşirelik Öğrencilerinin Algılanan Klinik Stres Düzeyi, Stres Cevapları ve Başetme Davranışları. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 8 (1), 32-39.
- Karahan, T. F., Sardoğan, M. E., Özkamalı, E. & Dicle, A. N. (2005). Üniversite 1. sınıf öğrencilerinin üniversiteye uyum düzeylerinin sosyokültürel etkinlikler açısından incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2 (30), 63-72.
- Lee, M.H., Holzemer, W.L., Faucett, J. (2007). Psychometric evaluation of the Nursing Stress Scale (NSS) among Chinese nurses in Taiwan. *J Nurs Meas*, 15,133–44.
- Levitz, R., & Noel, L. (1989). Connecting students to institutions. In *The freshman year experience*. M. L. Upcraft and J. N. Gardner (eds.). San Francisco: Josey-Bass.
- Maville, J.A., Kranz, P.L., Tucker, B.A. (2004). Perceived stress reported by nurse practitioner students. *J Am Acad Nurse Pract*, 16, 257–62.
- Mercan, S. Ç. & Yıldız, A. S. (2011). Eğitim fakültesi birinci sınıf öğrencilerinin üniversiteye uyum düzeylerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi Sayı*, 16 (2), 135-154.
- Olgun, N., Öntürk, Z. K., Aslan, F.E., Karabacak, Ü., & Serbest, Ş. (2010). Hemşirelik öğrencilerinin stresle başa çıkma düzeylerinin değerlendirilmesi: Bir yıllık izlem sonuçları. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 7(2), 44-51.
- Özkan S, & Yılmaz E. (2010). Üniversite Öğrencilerinin Üniversite Yaşamına Uyum Durumları (Bandırma Örneği). *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 5(13), 154-169.
- Pancer, S. M., Pratt, B. H., Michael, W. & Alisat, S. (2000). Cognitive complexity of expectations and adjustment to university in the first year. *Journal of Adolescent Research*, 15, 38-57.

- Paul, E. S. & Brier, S. (2001). Friendsickness in the transition to college: Precollege predictors and college. *Journal of Counseling and Development*, 79(1), 77-89.
- Sağel-Çetiner, E., Sayın-Karakaş, O.C., Şakiroğlu, M. (2018). Algılanan Stres ve Üniversiteye Uyum Süreci: Bilgece farkındalığın aracı rolü. *Nesne*, 6(3), 289-308.
- Sawatzky, J.A. (1998). Understanding nursing students' stress: a proposed framework. *Nurse Educ Today*, 18,108-15.
- Sevim, S. A., ve Yalçın, İ. (2006). Kısa süreli bir oryantasyon programı denemesi: Öğrencilerin uyum düzeyleri ve programa ilişkin görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 39 (2), 217-233.
- Sevinç, S. (2010). Mersin Üniversitesi birinci sınıf öğrencilerinin kişisel ve kurumsal uyumlarını olumsuz etkileyen faktörlerin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Sevinç-Tuhanoğlu, S. (2017). Üniversite birinci sınıf öğrencilerinin üniversite yaşamına uyumlarına katkı sağlayan bireysel ve çevresel faktörlerin incelenmesi. Yayınlanmamış doktora tezi, Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Sheu, S., Lin, H.S., Hwang, S.L. (2002). Perceived stress and physio-psycho-social status of nursing students during their initial period of clinical practice: the effect of coping behaviors. *Int J Nurs Stud*, 39,165-75.
- Solberg, V. S., Valdez, J. ve Villarreal, P. (1994). Social support, stress, and hispanic college adjustment: Test of a diathesis-stress model. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*, 16(3), 230-239.
- Spady, G. W. (1970). Dropouts from higher education: An interdisciplinary review and synthesis. *Interchange*, 1 (1), 64-85.
- Temel, E., Bahadır, A. and Çuhadır, D. (2007). Öğrenci hemşirelerin stresle baş etme tarzları ve depresyon düzeylerinin belirlenmesi. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 2(5), 107-118.
- Terenzini, P. T., Lorang, W. G. & Pascarella, E. T. (1981). Predicting freshman persistence and voluntary dropout decisions: A replication. *Research in Higher Education*, 15 (2), 109-127.
- Thurber, C. & Walton, E. (2012). Homesickness and Adjustment in University Students. *Journal of American College Health*, 60 (5), 1-5.
- Tinto, V. (1975). Dropout from higher education: A Theoretical synthesis of recent research. *Review of Educational Research*, 45, 89-125.
- Tinto, V. (1988). Stages of student departure: Reflections on the longitudinal character of student leaving. *Journal of Higher Education*, 59, 438-455.
- Tinto, V. (1993). Leaving college: Rethinking the causes and cures of student attrition (2nd ed.). Chicago: The University of Chicago Press.
- Tinto, V. (1997). Colleges as communities: Exploring the educational character of student persistence. *Journal of Higher Education*, 68 (6), 599-623.
- Woosley, S. A. & Miller, A. (2009). Integration and institutional commitment as predictors of college student transition: Are third week indicators significant? *College Student Journal*, 43(4), 1260-1271.

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA YAZISI

The Adaptation Study for Political Leader Assessment Scale to Turkish

Siyasi Lider Değerlendirme Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması Çalışması

Gökçe Özkılıççı¹, Nihal Mamatoğlu²

Abstract:

The main purpose of the current study is to investigate the Turkish adaptation of the Political Leader Assessment Scale, which is designed by Cohen et al. (2004) and its validity and reliability. In this study, while remaining true to the original research; While creating the election declarations of leaders, arrangements have been made to accommodate statements appropriate to the Turkish culture. The sample consists of 112 participants who study in a private university located in Istanbul. The Political Leader Assessment Scale (PLAS) includes election speeches from three different political leaders (charismatic leader, task-oriented leader, relationship-oriented leader). There is a five-item measure under each declaration to make separate evaluations for each leader. At the end of the study, separate factor analyzes were performed for the scales under each leadership statement, and it was found that the scales had a unidimensional factor structure. Item-test correlations are calculated for reliability studies, furthermore, to test the criterion-related validity the Basic Personality Traits Inventory developed by Gençöz and Öncül (2012) was used. Findings obtained at the end of the analysis revealed that the Turkish version of the PLAS is a valid and reliable tool that has been demonstrated empirically.

Keywords: Political Leadership Styles, Charismatic Leadership, Task-Oriented Leadership, Relationship-Oriented Leadership, Scale Development.

¹Asst. Prof. Gokce Ozkilicci, Istanbul Yeni Yuzyil University, İstanbul- Turkey, Faculty of Sciences and Literature, Department of Psychology, E.mail: gokceozk@gmail.com Orcid Id: <https://orcid.org/0000-0002-6451-7952>

²Prof. Dr. Nihal Mamatoglu, Abant Izzet Baysal University, Bolu-Turkey, Faculty of Sciences and Literature, Department of Psychology, Orcid Id: <https://orcid.org/0000-0003-1375-6782>

Address of Correspondence/Yazışma Adresi: Istanbul Yeni Yuzyil University, Maltepe Mahallesi, Yılanlı Ayazma Caddesi, No: 26 P.K. 34010 Cevizlibağ / Zeytinburnu / İstanbul- Turkey, Faculty of Sciences and Literature, Department of Psychology, E.mail: gokceozk@gmail.com

Date of Received/Geliş Tarihi: 09.07.2020, **Date of Revision/Düzelme Tarihi:** 02.10.2020, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 12.10.2020, **Date of Online Publication/Çevrimiçi Yayın Tarihi:** 26.10.2020

Citing/Referans Gösterimi: Özkılıççı, G., Mamatoğlu, N. (2020). The Adaptation Study for Political Leader Assessment Scale to Turkish, *Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology*, 2(3): 163-170

© 2020 The Author(s). Published by Cyprus Mental Health Institute / Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology (www.ktpdergisi.com). This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 license which permits use, sharing, adaptation, distribution and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes. <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Özet:

Bu çalışmanın temel amacı Cohen ile arkadaşları (2004) tarafından geliştirilen Siyasi Lider Değerlendirme Ölçeği'nin (SLDÖ) Türkçeye adaptasyonu için yapılan geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarını sunmaktır. Bu çalışmada, orijinal çalışmaya sadık kalmakla beraber; liderlerin seçim beyannameleri oluşturulurken Türk kültürüne uygun ifadeleri barındıracak şekilde düzenlemeler yapılmıştır. Çalışma örneklemini İstanbul'da bulunan bir vakıf üniversitesinde eğitimine devam eden 112 katılımcıdan oluşmaktadır. Siyasi Lider Değerlendirme Ölçeğinde, üç farklı siyasi liderin (karizmatik lider, görev odaklı lider, ilişki odaklı lider) seçim konuşmaları yer almaktadır. Her bir lider için ayrı değerlendirme yapmak üzere her bir beyannamenin altında beş maddelik bir ölçek bulunmaktadır. Araştırma sonunda her bir liderlik beyannamesi altındaki ölçekler için ayrı ayrı faktör analizleri gerçekleştirilmiş ve ölçeklerin tek faktörlü bir yapıya sahip olduğu görülmüştür. Ölçek iç güvenirliliğine madde test korelasyonları ile bakılmış, ayrıca ölçeğin ölçüt bağıntılı geçerliğini test etmek için Gençöz ve Öncül (2012) tarafından geliştirilen Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği (TKÖÖ) kullanılmıştır. Yapılan analizler sonunda elde edilen bulgular SLDÖ'nin Türkçe versiyonunun psikometrik özellikleri görgül olarak ortaya konulmuş geçerli ve güvenilir bir araç olduğunu ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Siyasi Lider Stilleri, Karizmatik Liderlik, Görev Odaklı Liderlik, İlişki Odaklı Liderlik, Ölçek Geliştirme.

Giriş

“Liderlik dünyada en çok gözlenen ve en az anlaşılınan olgu” olması nedeniyle pek çok disiplin tarafından ele alınan bir konudur (Anderson ve ark., 2009). Bu disiplinlerin başında felsefe, psikoloji, siyaset bilimi, tarih, iletişim ve halkla ilişkiler gelmektedir. Özellikle politik alanda liderlik konusu pek çok bilim insanı tarafından en önemli hususlardan biri olarak nitelendirilmektedir (Young, 1991). Özellikle de yirminci yüzyılın sonlarında liderlik çalışmaları hem moda hem de önemli bir çalışma alanı haline gelmiştir (Kellerman, 2012).

Elgie (1995), siyasi liderliği “liderler ve karşı karşıya oldukları liderlik ortamı arasındaki etkileşimin ürünü” olarak tanımlamaktadır. Liderlik stili ise, liderlerin, çevrelerinde bulunan kişilerle olan etkileşimlerini nasıl yapılandırdıklarını ve bu etkileşimleri yönlendirmek için kullandıkları normları, kuralları ve ilkeleri ifade etmektedir (Hermann, 2005). Benzer durumlarda farklı liderlik davranışlarının karşılaştırılması, liderlerin düşüncelerinin ve uygulamalarının vatandaşların hayatlarında nasıl etkiler yarattığını göstermesi açısından önemlidir (Rhodes ve Hart, 2014). Siyasi liderlikle ilgili çok kapsamlı bir alanyazın olduğundan lider stillerinin sınıflandırılmasında pek çok sınıflandırmaya rastlanmaktadır (Bowers ve ark., 2017; Eagly ve ark., 2003; Kaarbo ve Hermann, 1998; Morrell ve Hartley, 2006). Bu çalışma kapsamında 3 liderlik stili ele alınacaktır. Bunlar; karizmatik, görev odaklı ve ilişki odaklı liderlik stilleridir. Karizmatik liderlik ile ilgili çalışmalar Weber'e kadar uzanmaktadır. Liderliğin temelinde, takipçilerin lidere atfettikleri davranışlar ve liderin takipçilerinde ortaya çıkardığı güçlü duygusal uyarılmalar yatmaktadır (Cherulnik ve ark., 2001). Karizmatik liderler, kendilerinin ve misyonlarının olağanüstü olduğu izlenimini uyandıran davranış ve eylemlerle birlikte, ilham veren bir vizyon yaratma ve bu vizyonu takipçilerine aktarma yetenekleri açısından diğer liderlerden ayrılmaktadırlar (Conger ve Kanungo, 1994). Karizmatik liderliğin başlangıç ve devam eden süreçteki çekiciliği, rasyonel gerekçelerden ziyade duygusal temellere dayanmaktadır. Bu duygusal temellerin göstergesi olarak, lidere sorgusuz itaat, sadakat, bağlılık ve adanma davranışları sergilemektedir. Söz gelimi, karizmatik liderin duygusal bir kimlik belirleme süreci sayesinde astlarını etkilediği ve bunun sonucunda astların *Özkılıççı, G., Mamatoğlu, N. (2020).*

bir üst düzey amaç için kendi çıkarlarını aşmaya motive hale geldikleri söylenebilir (Howell ve Frost, 1989; Williams ve ark., 2009).

İlişki odaklı ve görev odaklı lider davranışları, rollerini yerine getirirken proaktif bir yaklaşım benimsedikleri için her iki stilde etkin liderlik biçimlerinden olduğu kabul edilmektedir (Bass, 1990). Bu iki stile uyan davranış türlerini belirlemeye yönelik çalışmalar çeşitli araştırmacılar tarafından yürütülmüştür (Brown, 2003).

Görev odaklı liderler, yapı içinde yer alan herkesin rollerini net bir şekilde tanımlamakta ve kişilerin örgütlenmelerini sağlamakta; iyi tanımlanmış örgüt modelleri, haberleşme kanalları ve iş bitirme yollarını bulmak için çaba harcamaktadırlar (Bass ve Stogdill, 1990; Fey ve ark., 2001). İlişki odaklı liderler ise, grup üyelerinin moralini ve grup ruhunu yüksek tutma arzusundadırlar. Bu liderler takipçilerine karşı ilgi ve saygı göstermekte, salt iş ilişkisinden ziyade arkadaşça ilgi ve alaka göstermekte, onların refahı için takdirlerini ve desteklerini net bir şekilde ifade etmektedirler (Bass ve Stogdill, 1990; Simonton, 1988). Bahsi geçen liderlik stillerinin hangi durumlarda daha etkili olduğu araştırmacılar tarafından üzerine düşülmüş ve araştırılmış bir konudur (Bowers ve ark., 2017; Eagly ve ark., 2003; Kaarbo ve Hermann, 1998; Morrell ve Hartley, 2006;). Türkçe alanyazında yapılan araştırmalar neticesinde siyasi lider stillerini ölçmeye yarayan herhangi bir ölçeğe rastlanmamıştır. Ancak Bass ve Avolio (1995) tarafından geliştirilen ve örgüt alan yazınında sıklıkla kullanılan Çok Yönlü Liderlik Ölçeği dönüşümcü, etkileşimci ve pasif liderlik özelliklerini değerlendirmek için kullanılmıştır. Karizmatik liderliği ölçmek için ise Conger ve Kanungo (1994) tarafından geliştirilen ve Aykanat (2010) tarafından dilimize kazandırılan bir ölçek bulunmaktadır. Söz konusu ölçekler iş ortamına uyarılan ifadeleri barındırması nedeniyle siyasi lider stillerini değerlendirmek için ideal ölçme araçları değildir. Bu nedenle Türkçe alan yazında siyasi lider stillerini ölçmeye yarayan bir ölçeğe ihtiyaç olduğu belirlenmiştir. SLDÖ farklı yaklaşımlar belirleyen siyasi liderlerin söylemlerini içermesi ve onların ayrı ayrı değerlendirilmesine olanak sunması açısından daha özgün bir ölçektir denebilir.

Yapılan açıklamalar ışığında, bu çalışmada, Ehrhart ve Klein'in (2001), iş ortamındaki yöneticilerin liderlik

stillerini belirlemek amacıyla geliştirdikleri ve Cohen ile arkadaşları (2004) tarafından siyasi liderliğe uyarlanan ölçekten esinlenilerek Siyasi Lider Değerlendirme Ölçeğinin Türkiye uyarlama çalışmasının yapılması amaçlanmıştır. SLDÖ'nin ölçüt bağımlı geçerliliği için kişilik özelliklerini ölçmeye yarayan Türk Kültüründe Geliştirilmiş Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği kullanılacaktır. Alan yazına bakıldığında takipçilerin kişilik özellikleri ile lider tercihi arasındaki ilişkiye odaklanan çalışmalara rastlanmaktadır (Ehrhart ve Klein, 2001; Hetland ve ark., 2008; Keller, 1999; Schyns ve Sanders, 2007). Bu bilgiden yola çıkarak kişilik özellikleri ile siyasi lider tercihleri arasında anlamlı ilişkiler beklenmektedir.

Yöntem

Katılımcılar

Çalışmanın evrenini üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini kolay örneklem yöntemi ile İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesinde öğrenim gören 112 öğrenciden oluşmaktadır. Katılımcıların 92'si (%82) kadın, 20'si (%18) ise erkek öğrencidir. Katılımcıların yaş ortalaması 23'tür (SS = 3.42).

Veri Toplama Araçları

Demografik Bilgi Formu: Demografik bilgi formunda katılımcılara yaş, cinsiyet, üniversite türü, bölüm, doğum yeri, kardeş sayıları, gelir durumu, anne ve babalarının eğitim durumu, meslekleri ve yaşları, en çok yaşadıkları şehir soruları sorulmuştur.

Siyasi Lider Değerlendirme Ölçeği (SLDÖ): Cohen ve arkadaşları (2004) tarafından siyasi liderliğe uyarladıkları ve Ehrhart ve Klein'ın (2001), karizmatik liderleri diğer liderlere (görev odaklı lider ve ilişki odaklı lider) göre daha cazip gören takipçilerin karakteristiklerini anlamak için yürüttükleri çalışmada kullandıkları ölçek kullanılmıştır. Bu çalışmada, söz konusu ölçeğin adaptasyonu yapılmıştır. Üç farklı siyasi liderin seçim beyannamelerinin bulunduğu ölçek orijinal çalışmadaki haline sadık kalınarak ve Türk kültürüne uygun ifadeleri barındıracak şekilde düzenlenmiştir. Söz konusu üç liderin seçim konuşmaları ortalama sekiz cümle ve yaklaşık yüz kelime olacak şekilde ayarlanmıştır. Her bir liderin konuşması benzer bir giriş cümlesiyle başlamakta ve seçim konuşmaları kendi stillerinin davranış özelliklerini içeren ifadelerle devam etmektedir. Karizmatik liderin değerlendirildiği ölçekte bu lider, araştırmacıların ve teorisyenlerin vurguladığı gibi a) yüksek performans beklentilerini takipçilerine ileten, b) takipçilerin hedeflere ulaşma yeteneğine güven duyan, c) statükoya karşı hesaplanmış riskler alabilen ve d) değer bazlı kapsayıcı bir vizyon ve kolektif kimlik oluşturan biri olarak tanımlanmıştır (Cohen ve ark., 2004; Ehrhart ve Klein, 2001).

Görev odaklı lider, a) astlarını yüksek ancak gerçekçi performans hedefleri belirlemeye yönlendirmekte, b) çalışmalarını programlamakta ve planlamakta, c) gerekli malzeme, ekipman ve teknik yardımı sağlamakta ve d) astların faaliyetlerini koordine eden bir lider olarak karakterize edilmiştir (Cohen ve ark., 2004; Ehrhart ve Klein, 2001).

İlişki odaklı lider ise a) astlarına nezaket ve saygı ile yaklaştığı, b) astlarla olan iletişimi öne çıkardığı, c) astlara güvendiğini gösterdiği ve d) astların katkıları ve

başarıları için onları takdir ve onayla karşıladığı şeklinde tasvir edilmiştir (Cohen ve ark., 2004; Ehrhart ve Klein, 2001). Üç siyasi liderin söylemleri için Ek-1'e bakınız.

Uygulama aşamasında, üç farklı siyasi liderin seçim beyannameleri katılımcılar tarafından ayrı ayrı beş aralıklı Likert tipi ölçekle (1 = hiç katılmıyorum, 5 = tamamen katılıyorum) değerlendirmekte ve son olarak bir seçim olması durumunda hangi siyasi lidere oy vermek isteyeceklerini belirttikleri bir soruyla son bulmaktadır. Ölçeğin özgün formunun Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları sırasıyla; karizmatik lider .91, görev odaklı lider .92 ve ilişki odaklı lider ölçeği için .88 olarak ölçülmüştür.

Türk Kültüründe Geliştirilmiş Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği (TKÖÖ): Bu çalışmada SLDÖ'nin ölçüt bağımlı geçerliliğini incelemek amacıyla; Gençöz ve Öncül (2012) tarafından geliştirilen Türk Kültüründe Geliştirilmiş Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği kullanılmıştır. Kırk beş adet tanımlayıcı sıfatın bulunduğu ölçek beş'li Likert tipindedir (1 = hiç uygun değil, 2 = uygun değil, 3 = kararsızım, 4 = uygun, 5 = tamamen uygun) ve ölçekte altı temel kişilik boyutu, dışadönüklük, sorumluluk, uyumluluk, duygusal tutarsızlık, deneyime açıklık ve olumsuz değerlidir. Ölçekte sekiz adet ters madde bulunmaktadır.

Bu araştırma kapsamında Cronbach alfa katsayıları sırasıyla; dışa dönüklük .83, sorumluluk .84, uyumluluk .84, duygusal tutarsızlık .79, deneyime açıklık .69 ve son olarak olumsuz değerlik .60 olarak bulunmuştur.

İşlem

Yabancı dilden yapılan ölçek uyarlaması çalışmalarında ifadelerin uyarlama yapılacak dil ve kültüre uygun olması büyük önem arz etmektedir. Bu amaçla, ölçeğin Türkçeye uygun ifadeler barındıracak şekilde uyarlanabilmesi için öncelikle her bir liderin söylemini içeren konuşma metinleri ve ölçeklerde yer alan beşer madde, dil eşdeğerliği her iki dili de iyi derecede bilen, İngilizce Mütercim - Tercümanlık bölümünde görev yapmakta olan bir doktor öğretim üyesi ve iki uzman psikolog tarafından ayrı ayrı Türkçeye çevrilmiş, sonrasında bu çeviriler birbiriyle karşılaştırılmıştır. Araştırmacıların değerlendirmeleri sonucunda oluşturulan Türkçe formda yer alan beş maddenin anlaşılabilirliği, her bir liderin söylemleri ve karşılık gelen stiller üniversitelerin Psikoloji bölümlerinde görev yapan üç öğretim elemanı tarafından değerlendirilmiştir. Söz konusu üç liderin seçim konuşmaları ortalama sekiz cümle ve yaklaşık yüz kelime olacak şekilde ayarlanmıştır. Her bir liderin konuşması benzer bir giriş cümlesiyle başlamakta ve seçim konuşmaları kendi stillerinin davranış özelliklerini içeren ifadelerle devam etmektedir. Katılımcılardan her bir liderin seçim konuşmalarını okuduktan sonra bu konuşmaları ayrı ayrı beş aralıklı Likert tipi ölçekle (1 = hiç katılmıyorum, 5 = tamamen katılıyorum) beş soru çerçevesinde değerlendirmeleri istenmiştir (Ek-1). Ölçeğin sonunda ise bir seçim olması durumunda hangi siyasi lidere oy vermek isteyeceklerini belirtmeleri istenen bir soru yer almaktadır. Uygulama ders saatlerinde ve sınıf ortamında gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar ölçeklere nasıl yanıt verecekleri ve diledikleri an ölçekleri doldurmayı bırakabilecekleri konusunda bilgilendirilmiştir. Uygulama öncesinde katılımcılardan yazılı aydınlatılmış onam alınmıştır. Ölçeklerin doldurulma süresi okuma ve anlama hızına göre on ila on beş dakika arasında değişmektedir. Çalışmanın Etik Kurulu Onayı Bolu Abant İzzet Baysal

Üniversitesi Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurulundan alınmıştır.

Bulgular ve Tartışma

Siyasi Lider Değerlendirme Ölçeğinin (SLDÖ) Faktör Yapısı

SLDÖ'nin uygulamasından elde edilen verilere faktör analizi yapılmıştır. İlk olarak her bir alt ölçeğin faktör yapısı scree plot analizi ile incelenmiş ve özdeğerlerin

(eigenvalue) bir faktör olduğu görülmüştür. Analizler sonucunda elde edilen KMO (Kaiser Meyer Olkin) değeri karizmatik lider için .84; görev odaklı lider için .88; ilişki odaklı lider için .89 olarak bulunmuştur. Analizlerde elde edilen KMO (Kaiser Meyer Olkin) değeri her bir ölçek için uygulanan örneklem sayısının ilgili analizleri yapabilmek için yeterli olduğunu göstermektedir. KMO katsayısının.60 değerinin üzerinde olması veri setinin faktörleştirilebilirliğini ve örneklem büyüklüğünün yeterli olduğunu göstermektedir (Büyüköztürk, 2010).

Tablo 1. Siyasi Lider Değerlendirme Ölçeği (SLDÖ) Faktör Analizi Sonuçları

Madde	Faktör Yüğü	Açıklanan Varyans Yüzdesi (%)	Toplam Açıklanan Birikimli Varyans Yüzdesi (%)
Karizmatik Lider			
T1	.91	83.37	83.37
T2	.86		
T3	.70		
T4	.82		
T5	.88		
Görev Odaklı Lider			
T1	.86	86.48	86.48
T2	.90		
T3	.75		
T4	.88		
T5	.94		
İlişki Odaklı Lider			
T1	.87	84.52	84.52
T2	.83		
T3	.78		
T4	.85		
T5	.88		

N = 112

Karizmatik lider alt ölçeği için yapılan analiz sonucunda ölçek maddelerinin tek faktöre yüklendiği gözlenmiştir. Bütün maddelerin yüklendiği faktör toplam varyansın %83.36'sını açıklamaktadır. Görev odaklı lider alt ölçeği için yapılan analiz sonucunda ölçek maddelerinin tek faktöre yüklendiği gözlenmiştir. Bütün maddelerin

Siyasi Lider Değerlendirme Ölçeğine (SLDÖ) Yapılan Güvenirlik Analizi Sonuçları

Siyasi Lider Değerlendirme Ölçeğinin (SLDÖ) güvenirliliğine iç güvenirlik analizleri ile bakılmıştır.

yüklendiği faktör toplam varyansın %86.48'ini açıklamaktadır. İlişki odaklı lider alt ölçeği için yapılan analiz sonucunda ölçek maddelerinin tek faktöre yüklendiği gözlenmiştir. Bütün maddelerin yüklendiği faktör toplam varyansın %84.52'sini açıklamaktadır (Tablo 1).

Ölçeğin iç tutarlığına Cronbach alfa değeri ile bakılmıştır. Siyasi Lider Değerlendirme Alt ölçeklerine ait toplam korelasyonları ve Cronbach alfa iç tutarlılık bilgileri aşağıda görülebilir.

Tablo 2. Siyasi Lider Değerlendirme Ölçeği (SLDÖ) (Karizmatik Lider) Maddelerine Ait İçsel Tutarlılık Analizleri

Madde	Ort.	S	Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyonu	Madde Elenirse Tutarlılık	İçsel Tutarlılık Katsayısı (α)
T1	2.64	1.08	.92	.928	
T2	2.69	1.11	.878	.935	
T3	2.16	1.08	.758	.955	
T4	2.47	1.13	.851	.939	
T5	2.63	1.12	.901	.931	
Toplam	12.61	5.52			.95

N = 112

Tablo 3. Siyasi Lider Değerlendirme Ölçeği (SLDÖ) (Görev Odaklı Lider) Maddelerine Ait İçsel Tutarlılık Analizleri

Madde	Ort.	S	Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyonu	Madde Elenirse Tutarlılık	İçsel Tutarlılık Katsayısı (α)
T1	3.11	1.15	.881	.952	
T2	3.08	1.15	.914	.947	
T3	2.57	1.16	.800	.965	
T4	2.86	1.14	.901	.949	
T5	3.07	1.12	.947	.941	
Toplam	14.69	5.72			.96

N = 112

Tablo 4. Siyasi Lider Değerlendirme Ölçeği (SLDÖ) (İlişki Odaklı Lider) Maddelerine Ait İçsel Tutarlılık Analizleri

Madde	Ort.	S	Düzeltilmiş Korelasyonu	Madde	Toplam	Madde Elenirse Tutarlılık	İçsel Katsayısı (α)	Tutarlılık
T1	3.68	1.04	.894			.938		
T2	3.69	1.08	.862			.943		
T3	3.15	1.17	.827			.950		
T4	3.49	1.13	.877			.941		
T5	3.63	1.05	.899			.937		
Toplam	17.66	5.47					.95	

N = 112

Tablo 5. Siyasi Lider Değerlendirme Ölçeğinin (SLDÖ) Alt Ölçekleri Arasındaki İlişkiler

	1	2	3
1.Karizmatik Lider	-		
2.Görev Odaklı Lider	.44**	-	
3.İlişki Odaklı Lider	.21*	.32**	-
Ort.	12.60	14.69	17.66
S.S.	5.05	5.32	5.04

* $p < .05$ ** $p < .01$

Siyasi Lider Değerlendirme Ölçeğinde yer alan üç ölçeğin birbirleriyle olan ilişkiye Pearson Korelasyon

katsayısı ile bakılmıştır. Ölçekler arasındaki ilişkilere yönelik bulgular Tablo 5’de gösterilmiştir.

Siyasi Lider Değerlendirme Ölçeğinin Ölçüt Bağımlı Geçerliliğine İlişkin Analizler

Bu araştırmada geliştirilen ölçeğin, ölçüt bağımlı geçerliliğini incelemek amacıyla geliştirilen ölçekle birlikte, Gençöz ve Öncül (2012) tarafından geliştirilen Türk Kültüründe Geliştirilmiş Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği uygulanmıştır. Buna göre TKÖÖ’nin alt faktörlerinden dışadönüklük ile görev odaklı lider ölçeği

arasında pozitif bir ilişki olduğu gözlenmiştir ($r = .192 p < .05$). TKÖÖ’nin alt faktörlerinden sorumluluk ile görev odaklı lider ölçeği arasında ($r = .328 p < .01$) pozitif bir ilişki olduğu görülmüştür. Ayrıca TKÖÖ’nin alt faktörlerinden olan uyumluluk ile karizmatik lider ölçeği ($r = .209 p < .05$); görev odaklı lider ölçeği ($r = .221 p < .05$) ve ilişki odaklı lider ölçeği arasında ($r = .195 p < .05$) pozitif ilişkiler olduğu gözlenmiştir (Tablo 6).

Tablo 6. Siyasi Lider Değerlendirme Ölçeği (SLDÖ)’nin Alt Ölçekleri ile Türk Kültüründe Geliştirilmiş Temel Kişilik Özellikleri Ölçeğinin Alt Ölçekleri Arasındaki İlişkiler (N = 112)

TKÖÖ Alt Ölçekler	Karizmatik Lider	Görev Odaklı Lider	İlişki Odaklı Lider
Dışadönüklük	.085	.192*	.060
Sorumluluk	.019	.328**	.115
Uyumluluk	.209*	.221*	.195*
Duygusal Tutarsızlık	-.061	-.032	.036
Gelişime Açıklık	.076	.168	.069
Olumsuz Değerlik	-.089	-.090	-.058
Ort.	12.60	14.69	17.66
SS.	5.05	5.32	5.04

* $p < .05$ ** $p < .01$

Siyasi lider tercihleriyle ilişkili konulardan biri de seçmenlerin/takipçilerin kişilik özellikleridir. Bu konuda ağırlıklı olarak ideolojik yönelim ve kişiliğin ilişkisini inceleyen çalışmalar bulunmaktadır (Caprara ve ark., 2006; Schoen ve Schumann, 2007). Az sayıda olsa da siyasi lider tercihleri ile takipçilerin kişilik özelliklerini ele alan çalışmalara rastlanmaktadır (Barbaranelli ve ark., 2007; Caprara ve ark., 2007; Ehrhart ve Klein, 2001; Keller, 1999; Vecchione ve ark., 2011). ABD’de gerçekleştirilen bir çalışmada deneyime açıklık ve uyumluluk puanları yüksek olan katılımcıların Demokrat Parti’nin başkan adayı olan Kerry’e; dışadönüklük, sorumluluk ve duygusal tutarsızlık puanlarından yüksek alan katılımcıların ise Cumhuriyetçilerin adayı olan George W. Bush’a destek verdikleri ortaya konmuştur (Barbaranelli ve ark., 2007). İspanya ve İtalya’da yapılan bir çalışma, seçmen tarafından hem kendilerinin hem de adayların kişisel özelliklerinin benzer algılanmasının politik tercihi belirlemedeki önemini göstermiştir (Caprara ve ark., 2007; Vecchione, 2011). Bu durum benzerlik-çekim ilkesinden yola çıkarak seçmenlerin

politikacılara ilişkin izlenim oluşturmalarındaki yansımaları yorumlanabilir. Görev odaklı liderin özelliklerinden olan sorumluluk başta olmak üzere uyumlu ve dışadönük olmalarını takipçilerinin de bu özelliklere sahip oldukları şeklinde yorumlanabilir. Uyumluluk kişilik özelliği aynı zamanda karizmatik ve ilişki odaklı lider tercihi ile de pozitif yönde anlamlı ilişki göstermiştir. Uyumluluk kişilik özelliği ile dönüştürücü liderlik tercihi arasında anlamlı ilişkiler bulunan çalışmalar mevcuttur (Bono ve ark., 2012; Schyns ve Sanders, 2007).

Sonuç

Bu araştırmada Türkiye’deki çalışmalarda kullanılabilecek, psikometrik özellikleri görgül olarak ortaya konmuş ve uygulaması kolay bir siyasi lider değerlendirme ölçeğinin Türkçe alanyazına kazandırılması amaçlanmıştır.

Bu amaç doğrultusunda gerçekleştirilen analizler sonucunda dilimize uyarlanan Siyasi Lider

Değerlendirme Ölçeğinde yer alan her bir alt ölçek için gerçekleştirilen scree plot analizleri tek faktörlü yapıya sahip olduklarını göstermiştir.

Her bir ölçek için gerçekleştirilen güvenirlik analizi sonuçları içsel tutarlılık katsayılarının .70'in üzerinde olduğunu göstermektedir. Bu durum her bir alt ölçeğin içsel güvenirliğinin tatmin edici olduğunu göstermektedir.

Ölçeğin ölçüt bağımlı geçerlik testi sonuçları, her bir lider stili ölçeğinden elde edilen puanlar ile TKÖÖ'nin alt boyutlarından elde edilen puanlar arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler olduğunu göstermiştir.

Ayrıca Siyasi Lider Stilleri Değerlendirme Ölçeğinde yer alan üç ölçeğin birbirleriyle olan ilişkisine bakılmış ve pozitif yönlü anlamlı ilişkiler gözlenmiştir.

Bu çalışmanın dikkate alınması gereken bir sınırlılığı olarak örneklemin sadece öğrencilerden oluştuğunu belirtmekte yarar vardır.

Siyasi lider değerlendirme ölçeğini ileriki çalışmalarda farklı örneklemeler kullanarak araştırmak faydalı olacaktır. Bu bağlamda örneklem sayısı artırılarak farklı yaş gruplarında ve farklı alt kültürlerde ölçek uygulanarak yeni çalışmalar gerçekleştirilebilir.

Beyanname

Etik Onayı ve Katılım Onayı

Çalışmanın Etik Kurulu Onayı Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurulundan alınmıştır. İnsan Araştırmaları Etik Kuruluna 20.06.2018 tarihli yapılan başvuru (Protokol NO. 2018/163) kurulumuzun 09.07.2018 tarihli ve 2018/06 toplantısında değerlendirilerek etik olarak uygun bulunmuştur. Uygulama öncesinde katılımcılardan yazılı aydınlatılmış onam alınmıştır.

Yayın İzni

Uygulanamaz

Veri ve Materyallerin Mevcudiyeti

Mevcut çalışma sırasında kullanılan ve / veya analiz edilen veri kümeleri, makul talep üzerine ilgili yazardan temin edilebilir.

Çıkar Çatışması

Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Finansman

Uygulanamaz

Yazar Katkıları

GÖ alanyazın taraması yapmış, verileri toplamış ve analiz etmiştir. NM alanyazın taramasına katkılarda bulunmuş, analizlerin yorumlanmasına katkı sunmuş ve makalenin yazılmasında katkı sağlamıştır. Tüm yazarlar makalenin son halini okumuş ve onaylamıştır.

Teşekkürler

Uygulanamaz

Kaynaklar

- Anderson, N., Öneş, D. S., Sinangil, H. K. ve Viswesvaran, C. (2009). *Endüstri, iş ve örgüt psikolojisi el kitabı 2. cilt: örgüt psikolojisi*, İstanbul: Literatür Yayınları.
- Aykanat, Z. (2010). Karizmatik Liderlik ve Örgüt Kültürü İlişkisi Üzerine Bir Uygulama. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.
- Barbaranelli, C., Caprara, G. V., Vecchione, M. ve Fraley, C. R. (2007). Voters' personality traits in presidential elections. *Personality and Individual Differences*, 42(7), 1199-1208.
- Bass, B. ve Avolio, B. (1995). MLQ multifactor leadership questionnaire. Mind Garden.
- Bass, B. (1990). *Bass & Stogdill's handbook of leadership* (3rd Ed.), New York: The Free Press.
- Bass, B. M. ve Avolio, B. J. (1996). Multifactor leadership questionnaire. *European Journal of Psychological Assessment*.
- Bono, J. E., Hooper, A. C. ve Yoon, D. J. (2012). Impact of rater personality on transformational and transactional leadership ratings. *Leadership Quarterly*, 23(1), 132-145.
- Bowers, M. R., Hall, J. R. ve Srinivasan, M. M. (2017). Organizational culture and leadership style: the missing combination for selecting the right leader for effective crisis management. *Business Horizons*, 60(4), 551-563.
- Brown, B. B. (2003). Employees' Organizational Commitment and Their Perceptions of Supervisors' Relations-Oriented and Task-Oriented Leadership Behaviors. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Virginia Tech.
- Büyükoztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi. Caprara, G. V., Barbaranelli, C. ve Zimbardo P. G. (1999). Personality profiles and political parties. *Political Psychology*, 20(1), 175-197.
- Caprara, G. V., Schwartz, S., Capanna, C., Vecchione, M. ve Barbaranelli, C. (2006). Personality and politics: values, traits, and political choice. *Political Psychology*, 27(1), 1-28.
- Caprara, G. V., Vecchione, M., Barbaranelli, C. ve Fraley, R. C. (2007). When likeness goes with liking: the case of political preference. *Political Psychology*, 28(5), 609-631.
- Cherulnik, P. D., Donley, K. A., Wiewel, T. S. R. ve Miller, S. R. (2001). Charisma is contagious: the effect of leaders' charisma on observers' affect. 1. *Journal of Applied Social Psychology*, 31(10), 2149-2159.
- Cohen, F., Solomon, S., Maxfield, M., Pyszczynski, T. ve Greenberg, J. (2004). Fatal attraction: the effects of mortality salience on evaluations of charismatic, task-oriented, and relationship-oriented leaders. *Psychological Science*, 15(12), 846-851.
- Conger, J. A. ve Kanungo, R. N. (1994). Charismatic leadership in organizations: perceived behavioral attributes and their measurement. *Journal of Organizational Behavior*, 15(5), 439-452.
- Eagly, A. H., Johannesen-Schmidt, M. C. ve Van Engen, M. L. (2003). Transformational, transactional, and laissez-faire leadership styles: a meta-analysis comparing women and men. *Psychological Bulletin*, 129(4), 569-591.
- Ehrhart, M. G. ve Klein, K. J. (2001). Predicting followers' preferences for charismatic leadership: the influence of follower values and personality. *The Leadership Quarterly*, 12(2), 153-179.
- Elgie, R. (1995). *Political leadership in liberal democracies*. London: Macmillan International Higher Education.
- Fey, C. F., Adaeva, M. ve Vitkovskaia, A. (2001). Developing a model of leadership styles: what works best in Russia? *International Business Review*, 10(6), 615-643.
- Gençöz, T. ve Öncül, Ö. (2012). Examination of personality characteristics in a Turkish sample: Development of basic personality traits inventory. *The Journal of General Psychology*, 139(3), 194-216.
- Hermann, M. G. (2005). *Assessing leadership style: A trait analysis*. In J. Post (Eds.), *The psychological assessment of political leaders* (pp. 178-212). USA: The University of Michigan Press.

Hetland, H., Sandal, G. M. ve Johnsen, T. B. (2008). Followers' personality and leadership. *Journal of Leadership & Organizational Studies*, 14(4), 322-331.

Howell, Jane J. M. ve Frost, P. J. (1989). A laboratory study of charismatic leadership. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 43(2), 243-269.

Kaarbo, J. ve Hermann, M. G. (1998). Leadership styles of prime ministers: How individual differences affect the foreign policymaking process. *The Leadership Quarterly*, 9(3), 243-263.

Keller, T. (1999). Images of the familiar: Individual differences and implicit leadership theories. *Leadership Quarterly*, 10(4), 589-607.

Kellerman, B. (2012). *The end of leadership*. New York, NY: Harper Business.

Morrell, K. ve Hartley, J. (2006). A model of political leadership. *Human Relations*, 59(4), 483-504.

Rhodes, R. A. ve Hart, P. (2014). *The oxford handbook of political leadership*. United Kingdom: Oxford University Press.

Schoen, H. ve Schumann, S. (2007). Personality traits, partisan attitudes, and voting behavior. Evidence from Germany. *Political Psychology*, 28(4), 471-498.

Schyns, B. ve Sanders, K. (2007). In the eyes of the beholder: Personality and the perception of leadership. *Journal of Applied Social Psychology*, 37(10), 2345-2363.

Simonton, D. K. (1988). Presidential style: Personality, biography, and performance. *Journal of Personality and Social Psychology*, 55(6), 928-936.

Vecchione, M., González Castro, J. L. ve Caprara, G. V. (2011). Voters and leaders in the mirror of politics: Similarity in personality and voting choice in Italy and Spain. *International Journal of Psychology*, 46(4), 259-270.

Weber, M. (1946). *The sociology of charismatic authority*. In Gerth, H. H. ve Mills, C. W. (Eds.) *From Max Weber: essays in sociology* (pp. 245-252). New York, NY: Oxford University Press.

Williams, E. A., Pillai, R., Lowe, K. B., Jung, D. ve Herst, D. (2009). Crisis, charisma, values, and voting behavior in the 2004 presidential election. *The Leadership Quarterly*, 20(2), 70-86.

Young, O. R. (1991). Political leadership and regime formation: on the development of institutions in international society. *International Organization*, 45(3), 281-308.

Ek 1. Siyasi Lider Değerlendirme Ölçeği (SLDÖ)

Aşağıda, yaklaşmakta olan seçimlerde aday olan 3 siyasi liderin seçim kampanyalarındaki konuşmaları yer almaktadır. Her bir liderin seçim konuşmalarını okuduktan sonra aşağıda yer alan sorular doğrultusunda değerlendiriniz. Son olarak olası bir seçimde bu 3 liderden hangisine oy vereceğinizi belirtiniz.

(I)

Bu büyük ülke için mükemmel bir devlet başkanı olacağım, çünkü bu devlete ve ülkenin geleceğine kendimi adadım. Vizyonumu milletvekillerime aşımak için çok çalışacağım. Kendim ve bakanlarım için yüksek standartlar belirledim ve bu yüksek standartlara ulaşmak adına herkesin elinden gelenin en iyisini yapmasını bekliyorum. Ayrıca tüm vatandaşlarımın ne kadar başarılı olabileceğini, büyük devletimize ve ülkemize sunacak çok şeyleri olduğunu anlamalarını istiyorum. Amacım önceki liderlerden farklı yollar izlemek ve seçmenlere ilerlemenin nasıl sağlanabileceğini göstermektir. Devletimizin ve ülkemizin inşasında her bir vatandaşımın taşın altına elini koyacağına yürekten inanıyorum. Sizler sıradan vatandaşlar değil, sizler özel bir devletin ve ülkenin parçasısınız ve birlikte çalışarak fark yaratabiliriz.

Aşağıda verilen tüm ifadeleri dikkatli bir şekilde okuyunuz. İfadenin karşısında yer alan seçeneklerden görüşlerinize en uygun olanı işaretleyiniz.

Hiç Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Oldukça Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1	2	3	4	5

1	Bu adayın topluma ne kadar katkıda bulunabileceğine inanıyorsunuz?	(1) (2) (3) (4) (5)
2	Bu aday seçilirse, bu ülkede yaşamaktan ne kadar keyif alırsınız?	(1) (2) (3) (4) (5)
3	Bu adaya ne derece hayransınız?	(1) (2) (3) (4) (5)
4	Bu adayın inançlarını kendi inançlarınızla ne kadar uyumlu buluyorsunuz?	(1) (2) (3) (4) (5)
5	Bu aday ne derece ideal bir lider olurdu?	(1) (2) (3) (4) (5)

(II)

Bu ülke için mükemmel bir devlet başkanı olacağım, çünkü belirlediğim tüm hedefleri gerçekleştirebilirim. Hedeflerimize ulaşmak için milletvekili ve bakanların yapmaları gerekenleri ve sorumluluklarını net bir şekilde ortaya koyacağım. Çalışma arkadaşlarımı ulaşılmaz standartlarla boğmayıp, onlara gerçekçi ama zorlayıcı hedefler vereceğim. Dünyayı değiştirmek için söz vermiyorum; önümüzdeki hedefler gerçekçi ve bir o kadar zorlayıcıdır. Yapılması gerekenlere ilişkin son derece detaylı bir plan hazırlanması için çok özenli davranıyor ve belirsizlik ve anlaşmazlıklara izin vermiyorum. Kendim ve çalışma arkadaşlarım için belirlediğim hedefleri gerçekleştirmek için ülke çapında planları devreye sokacağım. Her bir partimizin özel bir rolü ve görevi bulunmaktadır. Bu roller ve görevler yüksek verimlilikle sergilenecektir. Partilerimizin görevlerini kaliteli bir şekilde yapmaları için her zaman destek olacağım ve bu işlerin takipçisi olacağım.

1	Bu adayın topluma ne kadar katkıda bulunabileceğine inanıyorsunuz?	(1) (2) (3) (4) (5)
2	Bu aday seçilirse, bu ülkede yaşamaktan ne kadar keyif alırsınız?	(1) (2) (3) (4) (5)
3	Bu adaya ne derece hayransınız?	(1) (2) (3) (4) (5)
4	Bu adayın inançlarını kendi inançlarınızla ne kadar uyumlu buluyorsunuz?	(1) (2) (3) (4) (5)
5	Bu aday ne derece ideal bir lider olurdu?	(1) (2) (3) (4) (5)

(III)

Bu ülke için mükemmel bir devlet başkanı olacağım çünkü vatandaşların refahını önemsiyorum. Çalışma arkadaşlarımla görüş ve önerilerini her zaman dikkate alacağım ve onların görüşlerini aktarmalarını sağlayacak iletişim kanallarını aktif tutacağım. İletişim kurduğum herkese dikkat ve saygıyla yaklaşıyorum. Vatandaşlarımla yaşadıkları sorunlarla yakından ilgileneceğim. Siyasi gerginlik ne kadar yüksek olursa olsun, dostane, dürüst, adil ve saygılı olmayı taahhüt ediyorum. Tüm yeni programlar ve politikalar hakkında herkesi bilgilendiriyorum ve her zaman önerilere açığım. Tüm vatandaşları devletlerinin gelişiminde aktif bir rol üstlenmeye davet ediyorum ve her bireyin fark yaratabileceğine inanıyorum. Her bir vatandaşımın katkısını takdirle karşılamaktayım.

1	Bu adayın topluma ne kadar katkıda bulunabileceğine inanıyorsunuz?	(1) (2) (3) (4) (5)
2	Bu aday seçilirse, bu ülkede yaşamaktan ne kadar keyif alırsınız?	(1) (2) (3) (4) (5)
3	Bu adaya ne derece hayransınız?	(1) (2) (3) (4) (5)
4	Bu adayın inançlarını kendi inançlarınızla ne kadar uyumlu buluyorsunuz?	(1) (2) (3) (4) (5)
5	Bu aday ne derece ideal bir lider olurdu?	(1) (2) (3) (4) (5)

Seçim olsa bu üç adaydan hangisine oy verirsiniz?

I

II

III

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA YAZISI

The Problems of Foreign Students with Non-Native Turkish Language in School Environment

Anadili Türkçe Olmayan Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Okul Ortamında Yaşadıkları Problemler

Simen Egeli¹, Yaşar Barut²

Abstract:

The aim of this study is to reveal the problems experienced by foreign students, whose mother tongue is not Turkish and who continue their education at the official public school in the Turkish Republic of Northern Cyprus, from the perspective of the class teachers and develop solution suggestions. The working group consists of 13 classroom teachers working in an official public primary school in TRNC in the 2019-2020 academic year. The study is designed as a case study from qualitative research methods. The data in the study were collected through a semi-structured interview form consisting of open-ended questions developed by the researchers. Content analysis was used to perform data analysis. As a result of the study, it was found that the students mostly experienced problems about academic failure, communication problems and cultural differences. The most emphasized suggestions by the class teachers are to open the literacy courses and support Turkish good friends for to resolve those problems. In schools where foreign students are concentrated, additional language hours can be taught in the native language of that country, and the native language of that country can be educated, and then the student can continue at the grade level. Considering that the students spend most of their time in school, great responsibilities fall to the Ministry of National Education and the schools.

Key Words: Turkish Republic of Northern Cyprus, Foreign Student Whose Mother Tongue Is Not Turkish, Class Teacher

¹ Karaoğlanoğlu Primary School, Girne-Cyprus, Headmaster Assistant, Orcid İd: <https://orcid.org/0000-0001-5979-3250>

²Associate Professor, Ondokuz Mayıs University, İzmir, Turkey, Faculty of Health Sciences, Head of Child Development Department, , Orcid İd: <https://orcid.org/0000000250272536>

Address of Correspondence/Yazışma Adresi: Karaoğlanoğlu Primary School, Karaoğlanoğlu, Girne, Cyprus, 99320 Headmaster Assistant, E-mail:

simenegeli@hotmail.com

Date of Received/Geliş Tarihi: 05.06.2020, **Date of Revision/Düzelme Tarihi:** 31.07.2020, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 31.08.2020, **Date of Online Publication/Çevrimiçi Yayın Tarihi:** 19.09.2020

Citing/Referans Gösterimi: Egeli, S., Barut, Y. (2020). The Problems of Foreign Students with Non-Native Turkish Language in School Environment., *Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology*, 2(3): 171-79

© 2020 The Author(s). Published by Cyprus Mental Health Institute / Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology (www.ktpdgersi.com). This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 license which permits use, sharing, adaptation, distribution and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes. <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Özet:

Bu çalışmanın amacı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde resmi devlet ilkokulunda öğrenimlerine devam eden ve anadili Türkçe olmayan yabancı uyruklu öğrencilerin, okul ortamında yaşadıkları sorunları, sınıf öğretmenlerinin bakış açılarıyla ortaya koymak ve çözüm önerileri geliştirmektir. Çalışma grubunu, 2019-2020 eğitim öğretim senesinde KKTC'de resmi devlet ilkokulunda çalışan 13 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Çalışma, nitel araştırma tekniklerinden durum çalışmasıdır. Çalışmada veriler, araştırmacılarca oluşturulan açık uçlu sorulardan meydana gelen yarı yapılandırılmış görüşme formuyla elde edilmiştir. Verilerin analizinde içerik analizinden yararlanılmıştır. Çalışmanın bulgularında öğrencilerin daha çok akademik başarısızlık, iletişim sorunları ve kültür farklılığı konularında sorunlar yaşadıklarına ulaşılmıştır. Sorunların çözümüne dönükse sınıf öğretmenlerince, okuma yazma kurslarının açılması ve Türkçesi iyi arkadaş desteği en çok vurgulanan önerilerdir. Yabancı uyruklu öğrencilerin yoğun olduğu okullarda öğrencilerin sisteme ve kültüre adapte olabilmeleri için, o ülkenin anadilinde ek ders saatleri yapılarak, o ülkenin anadili öğretilip, sonrasında öğrencinin kendi sınıf seviyesinden devamı sağlanabilir. Öğrencilerin zamanlarının büyük kısmını okulda geçirdikleri düşünüldüğünde Milli Eğitim Bakanlığına ve okullara bu anlamda büyük sorumluluklar düşmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Anadili Türkçe Olmayan Yabancı Uyruklu Öğrenci, Sınıf Öğretmeni.

Giriş

Türk eğitim sistemine yabancı uyruklu öğrencilerin giderek dâhil olmasıyla, yabancı uyruklu öğrenci gerçeği, eğitim boyutunda kendini hissettirmeye başlamış, kültürlerarası iletişim ve etkileşim de bu noktada kaçınılmaz olmuştur. Eğitim, kültürlerin korunması ve geliştirilmesinde yararlanılabilecek en önemli enstrüman olmasının yanında; ülkeler eğitimle kültürel değerlerini, milli kimliklerini yeni kuşaklara aktarmaktadır. Eğitimin başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesi, ilk önce kişiye kazandırılacak davranışların analiz edilip, istedik davranışların kazandırılmasıyla doğru orantılıdır. Yani uygun eğitim ortamının düzenlenmesi, öğrenciye davranış değişikliği konusunda doğru rehberlik yapılması, hedeflenen davranışların ne ölçüde gerçekleştiğinin sistematik ve güvenilir bir şekilde kontrol edilmesi gerekir (Uyar, 2007). Tarih boyunca, bireyle toplum arasında devamlı bir etkileşim hep olmuştur. Bugünse küreselleşme ile beraber sosyal ve kültürel iletişim bağlantıları ivme kazanmış durumdadır. Bu da pek çok alanda hem homojenleşmenin hem de heterojenliklerin artışı getirmiştir (Çalık ve Sezgin, 2005).

Yabancı uyruklu öğrenciler için ihtiyaca dönük program ve ders materyali bulunmaması, Türk eğitim sisteminde bu konuyla ilgili problemlerin yaşanmasını da kaçınılmaz kılmaktadır. Türkçe öğretimi programlarının yabancı öğrencilerin ana dillerine, yaşlarına, eğitim düzeylerine ve kültürlerine göre hazırlanmaması, yaşanan problemlerin başında gelmektedir. Buna ek olarak kullanılan teknik ve malzemelerin öğrencilerin gereksinimlerine cevap vermemesi ve birçok eksikğin olması da önemli bir problem kaynağı durumundadır (Er, Biçer ve Bozkırlı, 2012; Polat, 2012).

Eğitim olgusunun birbiriyle sürekli etkileşimde bulunan üç temel ögesi vardır. Bu üç temel öge; öğrenci, öğretmen ve program olarak ifade edilmektedir (Genç, 2005). İlköğretimin ilk beş yılında görev alan öğretmene sınıf öğretmeni denir ('TDK', t.y.). ya da ilköğretim kurumları 1. kademesinde çalışan öğretmendir sınıf öğretmeni (Genç, 2005). Diğer bir tanımda ise sınıf öğretmeni, kişinin bilişsel ve psikososyal gelişiminde

ciddi öneme sahip bir dönemde çocukları etkileyerek gelecek kuşakların bilişsel gelişimlerini besleyen, kişinin kendine, topluma ve dış dünyaya karşı tutumlarının çerçevesini çizen ve şekillendirmeye başlayan, gelecek kuşakların yaşam şeklini büyük oranda etkileyen iletişim, araştırma, analitik düşünme, sorun çözüme, yaratıcılık ve estetik yeteneklerinin gelişimini hızlandıran kişidir (Senemoğlu, 2003).

Okullarda, eğitim öğretim çalışmalarının sistemli ve sorunsuz bir şekilde yapılmasında öğretmenlere ve idarecilere ciddi görevler düşer. Farklı özellikteki (yaş, cinsiyet, kültür, ilgi, algı, sosyoekonomik durum vb.) öğrencilerin birlikte aynı çevrede bulunması beraberinde öğretmenleri ve yöneticileri bir takım problemlerle de karşı karşıya getirmektedir. Karşılaşılan problemlerden biri de, ülkelere yapılan göçten kaynaklı problemlerdir (Sarıttaş, Şahin ve Çatalbaş, 2016).

Göç olgusu toplumsal bir hareket olmasına rağmen, ekonomik hayattan kültürel yaşama kadar çok daha geniş bir yelpazede, hayatın hemen hemen her alanına nüfuz eden ciddi değişim araçlarından biridir. Göç, 'mekan değiştirme eylemi' olarak ifade edilse de toplumsal yaşamın maddi, politik ve kültürel yapısıyla bağlantılı ve onu temelden etkileyen sosyal bir durum olarak da gerçekliğini göstermektedir (Sayın, Usanmaz ve Aslangiri, 2016). Göç eden aile çocukları, gerek göçten gerekse de göçün sonuçlarından etkilenir. Göçmen ailelerinin istihdamı, eğitimi, sağlıkları, barınmaları, toplumsallaşma ve güvenlik gibi birçok sorunu doğrudan çocukları ilgilendirmektedir. Göç edilen coğrafyada karşı karşıya kalınan problemler ve hayat şartları çocuklar adına da zor olmakta ve bu şartlar çocukları, göç edilen coğrafyada dezavantajlı bir duruma itmektedir. Göç eden ailelerin eğitim seviyelerinin düşüklüğü, maddi anlamda zorluklar yaşamaları, sosyal güvenlik gibi en temel haklarının olmayışı, kültürel farklılıklar gibi pek çok neden göçmen çocuklarının gittikleri coğrafyalarda uyum sağlamalarını zorlaştırmaktadır. Eğitim, göçmen çocuklarının yeni ülkelerindeki hayatları açısından ciddi bir faktördür. Bunlara ek olarak, göç eden insanlara ev sahipliği yapan ülkeler de gerek toplumsal gerekse ekonomik açıdan bu durumdan etkilenir. Bu bağlamda üzerinde durulması gereken şey, değişik kültürlerden

gelen ve kişisel özellikler açısından farklılıklar sergileyen bu çocukların farklı oluşlarının değerlendirilerek, bu farklı oluşların eğitim sistemi üzerindeki zenginliğidir (Ereş, 2017). KKTC açısından baktığımızda ise KKTC'ye farklı ülkelerden devam eden göçün sonucunda meydana gelen çok kültürlülük, aslında her alanda olduğu gibi eğitimi de etkilemektedir (Özerem ve Takır, 2018).

KKTC'ye her geçen gün göç devam etmekte ve göç yolu ile gelmiş çocukların oranında da önemli artış görülmektedir. Değişmekteki dünyadaki hayat koşulları bu anlamda çok kültürlü eğitimi de şart kılmaktadır (Özerem ve Takır, 2018). Temel unsurun insan olmasını dikkate aldığımızdaysa, eğitim kurumlarında problemlerin yaşanması da doğal karşılanmalıdır çünkü bu problemlerin tam anlamıyla ortadan kaldırılmasıysa imkansızdır (Sarıtaş, Şahin ve Çatalbaş, 2016). KKTC, eğitim adası olma anlamında ciddi mesafeler almış bir ülkedir. KKTC eğitim sistemi 2018-2019 istatistiklerini incelediğimizde aslında eğitim kademelerinde öğrenimlerine devam eden yabancı uyruklu öğrenci sayısının azımsanmayacak oranda olduğunu görürüz. KKTC'nin, içinde yer aldığı coğrafyadan dolayı göçlerin artması olası görünmekte ve eğitim alanında da diğer alanlarda olduğu gibi birtakım tedbirlerin alınmasının önemi, KKTC eğitim sisteminin önünde duran ciddi bir sorun olarak da yerini almaktadır.

Genel olarak, okul öncesi, ilkokul, ortaokul, lise ve resmi özel eğitim merkezlerinde vatandaşlık düzeylerine göre öğrenci sayıları ve yüzdelik oranlarına baktığımızda; KKTC vatandaşı 34990 (%68), T.C. vatandaşı 13596 (%26) ve 3. ülke vatandaşı 3127 (%6)'dır.

Devlet okullarında, okul öncesi, ilkokul, ortaokul, lise ve resmi özel eğitim merkezlerinde vatandaşlık düzeyine göre öğrenci sayıları ve yüzdelik oranları ise; KKTC vatandaşı 26557 (%65), T.C. vatandaşı 12245 (%30) ve 3. ülke vatandaşı 2082 (%5)'dir. Devlet okullarında, okul öncesi, ilkokul, ortaokul, lise ve resmi özel eğitim merkezlerinde vatandaşlık düzeyine göre öğrenci sayıları ve yüzdelik oranlarına baktığımızda ise KKTC vatandaşı olmayan öğrenci sayısı 14327 öğrenci ile toplamda %35'dir.

Alan yazın tarandığında, KKTC'ye her ne nedenle gelmiş olursa olsun, ailesiyle beraber burada yaşamını sürdüren ve eğitimlerine devam eden, gerek ilkokul seviyesinde gerekse de daha üst kademelerde eğitim gören anadili Türkçe olmayan yabancı uyruklu öğrencilerle yapılan çalışmalar oldukça azdır. Bu çalışmanın amacı da, ilkokulda eğitimlerine devam eden anadili Türkçe olmayan yabancı uyruklu öğrencilerin, eğitimleri sürecinde yaşadıkları problemleri, sınıf öğretmenlerinin bakış açılarıyla ortaya koymak, çalışma bulgularının ve ortaya konulan önerilerin de KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığınca değerlendirilerek, göçle gelmiş anadili Türkçe olmayan yabancı uyruklu öğrenciler için ilerleyen süreçlerde yapılacak çalışmalarda yol gösterici olabileceği inancını taşımaktayız.

Yöntem

Çalışmanın Modeli

Anadili Türkçe olmayan yabancı uyruklu ilkokul öğrencilerinin okul ortamlarında karşılaştıkları problemler ve bu problemlerin çözümüne dönük önerilerini, sınıf öğretmenlerinin bakış açısıyla ortaya

çıkarmayı hedefleyen bu çalışmada, derinlemesine veri toplama, katılımcıların kişisel algı, deneyim ve bakışlarını görme, mevcut durumlarını anlama ve açıklamak için nitel araştırma yaklaşımı kullanılmıştır. Kaynağını felsefeden ve psikolojiden alan olgu bilim deseni, farkında olunan fakat detaylı anlayışa sahip olamadığımız olgularla ilgili kişilerin ya da bir grubun yaşadığı tecrübelerin ifadesi söz konusu olabilmektedir. Araştırmanın modeli, nitel araştırma tekniklerinden tümevarım analiz modelidir. Nitel araştırma, bir konuda derinlemesine bilgi toplamayı içerir. Olaylar ile ilgili veriler, doğal ortamında gerçekçi ve bütüncül bir şekilde sunulmaya çalışılır (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Çalışma Grubu

Örneklem seçiminde kolayda örnekleme yöntemiyle örneklem seçme yöntemi tercih edilmiştir. Kolay ulaşılabilir ya da elverişli örnekleme tamamıyla mevcut, ulaşılması hızlı ve kolay öğelere dayanır. Nitel araştırmalarda çok kullanılan fakat kullanılması az istenen örneklem seçme işlemidir (Patton, 2005). Fakat dünyada ve KKTC'de yaşanan ve etkisini mart ayından bu yana devam ettiren ve okulların da kapalı olmasına neden olan Covid-19 salgını sebebiyle, ihtiyaç duyulan büyüklükteki örnekleme ulaşıncaya kadar en kolay ve ulaşılabilir deneklerden veri toplama yaklaşımı olan kolayda örnekleme yöntemiyle bu anlamda verilerin toplanması yoluna gidilmiştir. Çalışma grubunu 2019-2020 senesinde KKTC'de devlet ilkokulunda çalışan 13 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Çalışma gönüllülük esasına göre yürütülmüş olup, çalışmaya katılan sınıf öğretmenlerine ait demografik bilgilere baktığımızda 3 tane öğretmenin 1. sınıf öğretmeni olduğu, 3 tanesinin 2. sınıf öğretmeni olduğu, 2. tanesinin 3. sınıf öğretmeni olduğu, 3 tanesinin 4. sınıf öğretmeni olduğu ve 2 tanesinin de 5. sınıf öğretmeni olduğudur. Öğretmenlerin hepsi lisans mezunu olup, 10 tanesinin 10 yıl ve üzeri, 3 tanesinin 10 yılın altında meslek yaşamının olduğu ve toplamda da sınıflarında 50 yabancı uyruklu öğrencinin öğrenim gördüğüdür.

Veri Toplama Aracı ve Geliştirilmesi

Olgu bilim çalışmalarında temel veri toplama aracıdır görüşme. Olgulara ait yaşantı ve anlamları ortaya koymak için görüşmenin çalışmacılara verdiği etkileşim, esneklik ve sondalarla irdeleme özelliklerinin kullanılması önemlidir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Çalışmada, verileri toplamak amacıyla araştırmacılarca yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmış ve hazırlanmış olan görüşme formu iki öğretmene pilot olarak uygulanmıştır. Uygulama sonucundaysa soruların işlevsel olduğu görülmüştür. Yarı yapılandırılmış görüşme formu 2 bölümdür. Birinci bölüm, görüşmenin yapıldığı katılımcılara ait kişisel bilgilerle ilgili sorular, ikinci bölümdeyse yabancı uyruklu öğrencilerin yaşadıkları problemlerin sınıf öğretmenlerinin bakış açısıyla neler olduğu ve çözüm önerilerini içine alan sorulardır. Görüşme formunda 6 adet soru bulunmaktadır. Sorular alan-yazın taraması neticesinde ve elde edilen bilgiler doğrultusunda araştırmacılarca hazırlanmış ve yarı yapılandırılmış görüşme soruları uygulanmadan önce de sorular; netlik, anlaşılır olma ve içerik açısından, eğitim bilimlerinden 2 uzmanca incelenmiştir. Uzmanların önerileri noktasında da görüşme sorularına son şekilleri verilmiştir. Katılımcılara sorulan sorular aşağıdaki gibidir:

1. Dil farklılığından dolayı öğrencilerinizin ne tür sorunlar yaşadığını düşünüyorsunuz?
2. Sınıfınızda öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerinizi sınıf ve okul ortamına alıştırmak için ne gibi oryantasyon çalışmaları yaptınız?
3. Genel olarak (Dil farklılığı sorunu hariç) yabancı uyruklu öğrencilerin yaşadıkları sorunların neler olduğunu düşünüyorsunuz? (arkadaşlar, diğer öğretmenler, yöneticiler, ders, okul kuralları, kültür farkı vb.)
4. Yabancı uyruklu öğrencilerin sorunlarının çözümüne dönük okulunuzda ne gibi çalışmalar yapıldı?
5. Yabancı uyruklu öğrencilerin sorunlarının çözümüne dönük KKTC Milli Eğitim Bakanlığı ve okul düzeyinde neler yapılabilir?
6. Yabancı uyruklu öğrencilerin akademik başarıları ve okula uyumları noktasında velilerle ne tür görüşmeler yaptınız?

Uygulama Süreci ve Verilerin Analizi

Yarı yapılandırılmış soruların öğretmenlere sorularak cevapların alınması ortalama 20-30 dakika aralığında sürmüştür. Pandemi sürecinden dolayı görüşmeler ancak öğretmenlerin okulda oldukları karne yazma döneminde gerçekleştirilebilmiştir. Veri analizinden önce

Bulgular

Tablo 1. Dil Farklılığından Dolayı Öğrencilerin Yaşadıkları Problemler

Katılımcı	Akademik Başarısızlık	İletişim Sorunları	Herhangi Bir Sorun Yaşamayanlar
K1		X	
K2	X	X	
K3	X		
K4	X	X	
K5		X	
K6	X	X	
E1	X	X	
K7	X		
K8	X	X	
K9	X	X	
E2	X	X	
K10			X
E3	X		

Tablo 1. yabancı uyruklu öğrencilerin dil farklılığından dolayı yaşadıkları sorunlara yönelik olarak sınıf öğretmenlerinin görüşlerini özetlemektedir.

Tabloya baktığımızda, dil farklılığından dolayı katılımcıların 9'u akademik başarısızlık, 9'u da iletişim sorunlarının varlığından söz etmiştir. (E3) Dil farklılığından dolayı okuduğunu anlamada ve aktarmada sorunlar yaşıyorlar. (K1) Dil farklılığı olan öğrenciler

araştırmacılarca verilerin döküm dosyası hazırlanmış olup, sonrasında tümevarım yoluyla analizleri yapılmıştır. Anahtar kavram listeleri karşılaştırılmış ve kategoriler oluşturulmuştur. Veriler kodlanırken kadın sınıf öğretmenleri için 'K', erkek öğretmenler içinse 'E' kodu kullanılmıştır. Araştırma grubunda bulunan her bir sınıf öğretmenine bir kod verilmiştir (K1, K2, E1, E2 gibi).

Veri Toplama Aracının Geçerlilik ve Güvenirliliği

Çalışmanın iç geçerliliği için verilerin analizi aşamasında elde edilen temalar hakkında eğitim bilimleri alanından uzman iki uzmandan yardım alınmıştır. Kodlama anahtarları ve görüşme dökümleri, araştırmacılar ve eğitim bilimleri alanında iki uzman tarafından "görüş birliği" ve "görüş ayrılığı" olan noktalar tartışılmış, gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Çalışmanın güvenilirlik hesaplaması için Miles ve Huberman'ın (1994) önerdiği güvenilirlik formülü kullanılmıştır (Miles ve Huberman, (1994) akt. Duban ve Küçükylmaz, 2006). $R(\text{Güvenirlik}) = \frac{Na \text{ Görüş Birliği}}{Na \text{ (Birliği)} + Nd \text{ (Görüş Ayrılığı)}}$. Güvenirlik hesaplarının %70'in üzerinde çıkması, çalışma adına 'güvenilir' kabul edilmekte olup, hesaplamaların sonunda araştırmanın güvenilirlik oranının %79 çıkması ile çalışmada ulaşılan sonuçlar, çalışma için güvenilir kabul edilmiştir.

hem arkadaşlarıyla hem de öğretmenleriyle iletişim sorunu yaşamaktadır.

(K2) Dil farklılığından dolayı anlatılanları anlamıyorlar. Onlar bir şey anlatmak istediklerinde ben de onları anlamıyorum. Okumayı öğrenmelerine rağmen, okuduklarını anlamıyorlar. Yazmada sıkıntı yaşıyorlar. Ben öğretmenleri olarak onlarla iletişim kurmakta ve onların dikkatini çekmekte zorlanıyorum.

Tablo 2. Yapılan Oryantasyon Çalışmaları

Katılımcı	Türkçesi İyi Arkadaş Desteği	Okulu Gezdirmek/Tanıtım	Yönergeleri İngilizceye Çevirme	Türkçe Kavrama Desteği	Anlam Desteği	Herhangi Çalışma Yapılmamıştır	Bir
K1	X						
K2	X	X					
K3			X				
K4							X
K5							X
K6	X						
E1	X						
K7		X					
K8					X		
K9		X			X		
E2							X
K10							X
E3	X						

Tablo 2. yabancı uyruklu öğrencilere dönük sınıf öğretmenleri tarafından yapılan oryantasyon çalışmalarının neler olduğunu özetlemektedir. Tabloya göz attığımızda, yapılan oryantasyon çalışmalarında ‘Türkçesi iyi arkadaş desteği’ ifadesinin 5 katılımcının görüşleri ile ilk sırada yer aldığıdır. (K6) Arkadaşlarının, onu da aralarına almaları için teşvik ettim. (K7) Okulun fiziksel

olarak tanıtımı yapıldı (okul binası ve çevresi gibi). Okul programı ve işleyiş hakkında bilgi verildi. Kurallar, temel ihtiyaçların nasıl karşılanacağı, nasıl iletişim kurulacağı konularında bilgilendirme yapıldı. (E2) Sınıfındaki yabancı uyruklu öğrenciler uzun süredir bu okulda olmaları, okul ortamına alıştıkları ve okulu yakından tanıdıkları için herhangi bir çalışma yapmadım.

Tablo 3. Genel Olarak Yaşadıkları Sorunlar (Dil Farklılığı Sorunu Hariç)

Katılımcı	Sorun Yaşamıyorlar	Kültür Farklılığı	Kendini Okula Ait Hissetmemek	Arkadaş İlişkileri	Okul Kuralları	Akademik Başarısızlık
K1	X					
K2		X			X	
K3	X					
K4	X					
K5	X					
K6				X		X
E1			X			
K7		X			X	
K8		X				
K9			X	X		
E2		X			X	X
K10		X				
E3		X				

Tablo 3. yabancı uyruklu öğrencilerin (dil farklılığı sorunu hariç) genel olarak yaşadıkları sorunlara yönelik olarak sınıf öğretmenlerinin görüşlerini özetlemektedir.

Tabloya göz attığımızda, genel olarak yaşanan sorunlara baktığımızda ‘Kültür farklılığı’ ifadesi katılımcılarca en çok vurgulanan sorun olarak gözükmektedir. (E3) Özellikle kültür farklılığından dolayı sınıf içi ve dışında uyum sorunu yaşamaktadırlar. (K1) Yabancı uyruklu

öğrencilerin dil farklılığı hariç diğer unsurlar arkadaşlarıyla veya öğretmenleriyle sorun yaşadığını düşünmüyorum. Kültür farklılığının ilköğretim düzeyinde büyük sorunlar oluşturabilecek bir sebep olarak da görmüyorum. (E1) Kültürel ve aile yapısı olarak farklı olanların davranışsal olarak yaşadıkları sıkıntılar vardır. Kendilerini sınıfa ait hissetmeyip söz almakta, ön plana çıkmakta da zaman zaman çekinmektedirler. (K10) Genel olarak kültür farklılığı sorunu yaşanmaktadır.

Tablo 4. Sorunlara Dönük Okulda Yapılan Çalışmalar

Katılımcı	Herhangi Bir Çalışma Yapılmamaktadır	Okuma Yazma Çalışmaları	Kıbrıs Kültürü Tanıtımı
K1		X	
K2		X	
K3		X	
K4	X		
K5		X	
K6		X	
E1		X	
K7	X		
K8			X
K9		X	
E2		X	
K10	X		
E3	X		

Tablo 4. yabancı uyruklu öğrencilerin yaşadıkları sorunlara yönelik olarak okulda yapılan çalışmalarını özetlemektedir. Tabloyu incelediğimizde, sorunlara dönük olarak yapılan çalışmaların 'Okuma yazma kursları' nın olmasının en çok tercih edilen yaklaşım olduğu görülmektedir.

(K9) İlk defa bu yıl bu çocuklar için öğleden sonra okuma yazma kursu açılmıştır. (E2) Okuma yazma öğrenip ilerlemeleri için okuma çalışmaları yapılmıştır. (K8) Okul genelinde değil ama sınıf genelinde Kıbrıs yemekleri, Kıbrıs kültürünü tanıtmaya dönük etkinlikler yapıyorum. (K6) Öğleden sonra yapılan eğitsel kol faaliyetlerine okuma yazma dersi de eklendi.

Tablo 5. KKTC Milli Eğitim Bakanlığı ve Okul Düzeyinde Neler Yapılabilir

Katılımcı	Türkçe Kursları	Oryantasyon Çalışmaları	Psikolojik Hazırlık	Genel Kurs
K1	X	X		
K2	X			X
K3	X			
K4				X
K5	X			
K6	X			
E1		X	X	
K7	X			
K8	X			
K9				X
E2	X			
K10	X			
E3	X			

Tablo 5. yabancı uyruklu öğrencilerin yaşadıkları sorunlara yönelik olarak KKTC MEB ve okul düzeyinde neler yapılabilir sorusunu özetlemektedir.

Tablo 5 incelendiğinde, KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığınca ve okullarda neler yapılabilir sorusuna katılımcıların büyük bir kısmının 'Türkçe kurslarının açılması' yönünde görüş bildirmiş olduklarını görebiliriz.

(E3) Milli Eğitim Bakanlığı bölgesel toplantılar gerçekleştirerek bu öğrencileri tespit etmeli ve gerekirse yabancı dil bilen öğretmenlerden destek alarak özel sınıflar oluşturabilir. (K4) Haftanın belirli günleri bu çocuklara kurslar düzenlenmeli. (K5) Okullarda bir dizi

hızlı öğrenme çalışmaları yapılabilir. (K2) Yabancı uyruklu öğrenciler okul ilk başladığında dil becerilerini biraz geliştirene kadar okul saatlerinde günde 1-2 saat kadar bu öğrenciler Türkçe dersi verilebilir. Öğleden sonra da kurslar açılabilir. (K7) Türkçe dersi ile ilgili özel bir çalışma ders saati uygulaması yapılabilir. (E1) Psikolojik olarak çocuğu hazırlamak, kazanmak ve doğru gelişim kaydetmesi için sürekli kontrol etmek, yönlendirmek gerekir. Anne babaların da Türkçe öğrenmeleri için kurslar düzenlenmeli. Çocukların daha görsel ve yaparak yaşayarak öğrenebilecekleri dil etkinlikleri yapılmalı.

Tablo 6. Velilerle Yapılan Çalışmalar

Katılımcı	Velilerin Ev Ortamında Türkçe Konuşması	Türkçe Konuşan Arkadaşları İle Diyalog	Yaşlarına Uygun Aktivite	Türkçe Dersi Almaları	Genel Bilgilendirme	Bir şey Yapmadım
K1	X	X	X	X		
K2					X	
K3				X		
K4					X	
K5					X	
K6					X	
E1					X	
K7					X	
K8					X	
K9					X	
E2						X
K10					X	
E3				X		

Velilerle yapılan çalışmalar nelerdir sorusuna ise genel bilgilendirmenin yapıyor olması en çok vurgulanan yöntem olarak ifade edilmiştir. (E3) Özellikle Türkçelerini geliştirmek için neler yapılabilir üzerinde bilgi alışverişinde bulduk. (K4) Sürekli olarak iletişime geçilerek zorlandıkları konularda önce aile bilinçlendirilmiş ve daha sonra çocuğa nasıl yardımcı olabilecekleri konusunda bilgi verilmiştir. (K5) Gerekli görüldüğünde veli aranarak, okula gelmesi istenir. Sorun olan konular veliye aktarılır, bilgi verilir. (K6) Yabancı uyruklu öğrencilerin velileriyle her zaman iletişim içinde olur, yönlendirme yaparım. (K8) Sık sık bu çocukların

aileleri ile görüşüp onların da çocuklarının derslerinde yardımcı olabilecekleri konusunda konuşuyorum. Onların yaşadıkları ülkeye uyum sağlayıp, tarihini, kültürünü ve dilini öğrenmeye yönelik etkinliklere katılmalarını öneriyorum. Yaptığım etkinliklere onları da katmaya çalışıyorum ki kültürümüzü, dilimizi ve tarihimizi öğsinsinler. (K9) Sorun yaşayan çocuğun velisini okula çağırarak görüşürüm.

Tartışma

Çalışmanın bulgularına genel olarak göz attığımızda, dil farklılığından dolayı katılımcıların 9'u akademik başarısızlık, 9'u da iletişim sorunlarının varlığından söz etmiş, yapılan oryantasyon çalışmalarında 'Türkçesi iyi arkadaş desteği' 5 katılımcının görüşleri ile ilk sırada yer almış, genel olarak yaşanan sorunlara baktığımızda 'Kültür farklılığı' katılımcılarca en çok vurgulanan sorun olarak ortaya konmuş, sorunlara dönük olarak yapılan çalışmalara baktığımızda ise 'Okuma yazma kursları' en çok tercih edilen yaklaşım olarak ifade edilmiş, KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığınca neler yapılabilir sorusuna katılımcıların büyük bir kısmı 'Türkçe kurslarının açılması' yönünde görüş bildirmiş, velilerle yapılan çalışmalar nelerdir sorusuna ise *Genel bilgilendirmenin* yapıyor olması en çok vurgulanan yöntem olarak ifade edilmiştir. Geride bıraktığımız son 10 senede Ortadoğu'daki politik durum zamanla daha gergin ve karışık hal almış ve coğrafya insanları kitleler şeklinde Türkiye'ye gelmiştir. Yoğunluğu giderek artan sığınmacı ve sığınma talebinde bulunan aile çocukları da yine politik baskı, çatışma ve maddi sıkıntılarla yüz yüzedir. Türkiye, uyguladığı açık kapı politikası ile mağdurlara yardım elini uzatmıştır. Bunların çocuklar için ortaya koyduğu problemlerin en önemlisiyse, eğitimidir (İmamoğlu ve Çalışkan, 2017). Türkiye'nin sığınmacı politikası da ister istemez KKTC'yi de yakından ilgilendirmektedir. Tabii ki KKTC'ye yalnızca Ortadoğu coğrafyasından göçle gelen sığınmacılar değil, dünyanın pek çok ülkesinden gerek üniversite eğitimi için gelen gençler gerekse de çalışmak için gelen insanlar ve onların aileleri de vardır. Bütün bu sosyal hareketlilik de beraberinde pek çok problemi de getirmektedir. Yapılan çalışmalara göz attığımızda, Takır ve Özerem (2019) çalışmalarında, rehber öğretmenlerin ve müdür yardımcılarının, yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçeye hâkim olamamaları kaynaklı, Türkçede kendini ifade etme ve arkadaşlıklarda sorun yaşama ve Türkçe verilen derslerde öğretimden uzaklaştıkları ve kültürel farklılıklardan dolayı da yabancı uyruklu öğrencilerin davranış ve değer yargılarında oldukça önemli farklılıklar olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Oryantasyon çalışmalarına dönük olarak da öğrenci ve veli görüşmeleri yaptıkları, okulun hem fiziki hem de sistemiyle ilgili bilgilendirmelerde buldukları, Türkçe dilini öğretmeye dönük kurslar açtıkları ve Türkçe kurslarının da önemine değinmişlerdir. Güngör ve Şenel (2018) çalışmalarında yabancı uyruklu öğrencilerin eğitimlerinde yaşadıkları problemlerin ana noktasında, 'dil ve kültür farklılığı', 'temel dil becerileri', 'akademik başarısızlık' alt temalarını belirlemişlerdir. Galloway ve Jankins (2005) çalışmalarında Kalifornia ve Teksas'daki yabancı öğrencilerin en büyük sorunu olarak 'dil problemi' olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Tekir ve Özerem (2019) Avrupa harici ülkelerden gelen yabancı uyruklu öğrencilerin üniversitelerde yaşadığı sorunlardan biri de 'dil becerisi yeterliliği' olduğunu belirtmiştir (Nasrin, 2001). Kumcağız, Dadashzadeh, Alakuş, (2016) araştırmalarında Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nin yabancı uyruklu öğrencilerinin, sınıf kademelerine göre problemleri ortaya koymaya çalışmışlardır. Çalışmanın bulgularına göre 1. ve 2. sınıf öğrencilerinin dili anlamakta zorlandığı ve problem yaşadıkları, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerininse dili kullanma yeteneklerinin zamanla ilerlediği bulunmuştur. Sosyal kültürel problemlerin sınıf seviyesi yükseldikçe

azalmasının sebebi olarak, öğrencilerin sınıf düzeyleri yükseldikçe sosyal faaliyetlere katılımlarında, yabancı dille ilgili becerilerinin zamanla artışının etkisinden söz edilmiştir. Güngör (2015) ilkokullardaki yabancı uyruklu öğrencilerin problemlerine dönük çalışmada, dil ve kültür farklılığı sebebiyle öğrencilerin önceleri öğretmenlerini, arkadaşlarını ve etraflarındaki anlamakta zorlandığı sonucuna ulaşmıştır. Alyılmaz, Biçer, Çoban (2015) Kırgızistanlı öğrencilerle yaptığı çalışmada öğrencilerin, Türkçe'nin kendi dillerine benzer olmasından dolayı öğrenmekte zorlanmadıkları ancak önceleri anlama ve anlatmada sorunlar yaşadıklarını söylemişlerdir. İmamoğlu ve Çalışkan (2017) etnik çatışma sebebiyle mecburen ülkelerinden ayrılmak durumunda kalan savaş mağduru sığınmacı aile çocuklarının eğitimleriyle ilgili öğretmen görüşlerini değerlendirdikleri çalışmalarında, Türkiye'de kamp dışı eğitime ait bir boşluk ve düzensizlik olduğu ve dil problemi yaşamaları sebebiyle kaliteli bir eğitim sağlanmadığını ortaya koymuşlardır. Öğretmenlerin, bu öğrencilerin eğitiminde zorlandıkları ve acil çözüm stratejilerinin oluşumuna dair beklentilerini ortaya koymuşlardır. Taştan ve Celik (2017) çalışmalarında Suriye ve Irak gibi savaşın olan coğrafyalardan Türkiye'ye gelmeye mecbur kalan yabancı uyruklu çocukların, dil ve iletişim sorunlarından, kültürel farklılıklardan, dolayı bir takım sorunlar yaşadıklarını ortaya koymuşlardır. Şahin ve Demirtaş (2014) çalışmalarında yabancı uyruklu öğrencilerin önde gelen problemlerinin içinde dil probleminin olduğunu ortaya koymuşlardır. Sarıkaya (2014) çalışması Belçika Flaman coğrafyasında Türk öğrencilerin yaşadıkları problemlerdir. Çalışmada Belçika Flaman coğrafyasında yaşayan Türk öğrencilerin öğretim diline hakim olamamaları sebebiyle özellikle akranları ile iletişimde zorlandıkları bulunmuştur. Polat (2012) çalışmada öğretmenler, öğrencilerin dil problemleri sebebiyle ya da Türkçeyi tam anlayamamaları sebebiyle; anlama, uyum, iletişim, kendini ifade noktalarında sorun yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bu bulgular da bizim çalışma bulgularımızla örtüşmekte ve bulgularımızı destekler niteliktedir. Çalışmamızda dil sorunu harici yaşanan sorunlardan bir diğeri de kültür farklılığından dolayı yaşanan sorundur. Yang (2006) İngiltere'de öğrenim gören on iki Çinli öğrenci ile yaptığı çalışmada, yabancı öğrencilerin yaşadığı en önemli problemin sosyal kültürel uyumun olduğu yönündedir. Karaoğlu (2007) çalışmasında kültürel çeşitlilikler arttıkça, uyma davranışının olumsuz etkilendiği, kültürel benzerlikler arttıkça öğrencilerin içinde yaşadıkları kültürü benimseme oranlarının arttığını ortaya koymuştur. Özçetin (2013) Türkiye'de üniversite öğrenimi yapan yabancı uyruklu öğrencilerin yaşadıkları problemler ve sosyal uyumlarını etkileyen etmenleri incelediği çalışmasında, problem alanlarından biri olarak kültürel farklılıklardan dolayı yaşanan problemleri tespit etmiştir. Bu çalışma bulguları da bizim çalışmamızla bulgularımızla örtüşmektedir. Delen ve Erçoşun (2019) çalışmalarında öğretmenlerin, yabancı uyruklu öğrencilerin istenmeyen davranışlarına dönük olarak veli ile işbirliği yapma, öğrencileri ortak etkinliklere dahil etme gibi yöntemleri tercih ettiklerini ortaya koymuştur. Bu bulgular da bizim çalışma bulgularımızda yer alan Türkçe bilen arkadaş desteği, kültür tanıtımı gibi yapılan uygulamaları destekler niteliktedir. Doğdukları büyüdükleri ülkelerden bambaşka coğrafyalara göç etmek zorunda kalan yabancı uyruklu öğrencilerin, yeni bir eğitim sistemi ve kültür

yapısıyla karşı karşıya kalması gerçek manada oldukça zor bir durumdur. Bir de bu öğrencilere geldikleri ülkelerin gerek dil gerekse de kültürleri ile ilgili gerekli oryantasyon çalışmaları yapılmadığında akademik anlamda eğitim sisteminde başarıyı yakalamaları ya da yaşamlarını sürdürmek zorunda oldukları sosyal çevreye ve kültüre uyumları noktasında önemli problemlerle karşılaşmaları oldukça yüksek olacaktır. Bu öğrencilerin sorunları ile yakından ilgilenilmemesi beraberinde bambaşka sorunları da getirebilecektir. Yabancı uyruklu öğrencilerin yaşadıkları sorunlar ve bu sorunların sebep olabileceği başka sorunlar KKTC eğitim sisteminin bir gerçeği halini almadan önce tedbirlerin bir an önce alınması önemli gözükmektedir. Göçlerin önceleri geçici olduğu düşünülmüş fakat bugün tam anlamıyla olmasa bile kalıcı ya da uzun süreli olacak gibi gözükmektedir. Uygulanmakta olan mevcut politikaların yetersizliği ortadadır. Yabancı uyruklu öğrenciler ile ilgili eğitim sisteminde uzun soluklu hedeflerin ortaya konması artık zorunluluktur. Doğdukları coğrafyaları bırakarak farklı bir ülkeye gitmek mecburiyetinde kalanlar içinde mağduriyet en fazla çocukları vurmaktadır. Çocukların eğitimlerini sekteye uğratmamak bu noktada oldukça önemlidir. Eğitimin, bir milletin kimliğini oluşturma ve birey yetiştirmede önemli bir araç olduğu ise asla unutulmamalıdır.

Öneriler

Yabancı uyruklu öğrencilerin yoğun olduğu okullarda öğrencilerin sisteme ve kültüre adapte olabilmeleri için o ülkenin anadilinde ek ders saatleri yapılabilir. Öğrenciler sisteme dahil edilmeden önce, o ülkenin anadili öğretilip, sonrasında öğrencinin kendi sınıf seviyesinden devamı sağlanabilir. Öğrencilerin zamanlarının büyük kısmını okulda geçirdikleri düşünüldüğünde Milli Eğitim Bakanlığımıza ve okullara bu anlamda büyük sorumluluklar düşmektedir. Öğrencinin kültürünü tanımaya çalışmak, aynı zamanda o ülkenin kültürünü tanıması için yabancı uyruklu öğrencilerle ve aileleri ile kültürleri kaynaştırıcı etkinlikler yapmak faydalı olabilir. Yabancı uyruklu öğrenci velileri ve çocuklarla yapılacak çalışmalarla da sisteme dair aksayan yönlerin tespiti, ailelerin ve çocukların yaşadıkları sorunlara dair araştırmalar ada

genelini kapsayacak şekilde daha büyük örneklem gruplarıyla yapılabilir. Çalışmada kolayda örnekleme yöntemi ile örneklem seçme yöntemi tercih edilmiştir. Covid-19 salgını sebebiyle, ihtiyaç duyulan büyüklükteki örnekleme ulaşmaya kadar en kolay ve ulaşılabilir deneklerden bu anlamda veri toplanmıştır. Ancak pandemi süreci bittikten sonra konuyla ilgili KKTC’de daha genellenebilir sonuçlara ulaşmak için örneklem seçiminde olasılıklı teknikler kullanılabilir.

Beyannameler

Etik Onayı ve Katılım Onayı

Çalışmamızın uygulanma izni İOD.0.00-006-20/E.2755 sayı numarası ile KKTC Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Dairesi tarafından verilmiştir.

Yayın İzni

Uygulanamaz.

Veri ve Materyallerin Mevcudiyeti

Mevcut çalışma sırasında kullanılan ve / veya analiz edilen veri kümeleri, makul talep üzerine ilgili yazardan temin edilebilir.

Çıkar Çatışması

Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Finansman

Uygulanamaz.

Yazar Katkıları

SE çalışmanın konsept/ tasarım, veri toplama, veri analizi, taslak olarak makaleyi oluşturma bölümlerinde aktif görev almıştır. MBÖ çalışmanın konsept/ tasarım, veri toplama, veri analizi ve taslak olarak makalenin oluşturmaya katkı koymuştur. Tüm yazarlar makalenin son halini okumuş ve onaylamıştır.

Teşekkür

Yarı yapılandırılmış görüşme soruları uygulanmadan önce soruları açıklık, anlaşılabilirlik ve içerik açısından inceleyen, Lefke Avrupa Üniversitesi Dr. Fazıl Küçük Eğitim Fakültesi Dekan Yrd. ve PDR öğretim üyesi Yrd. Doç. Dr. F. Sülen Şahin Kırpalı’ye, verilerin analizinde görüşme dökümlerini inceleyen ve geri dönütlerini paylaşan Girne Amerikan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğr. Gör. Süleyman Aksu’ya teşekkür ederim.

Kaynaklar

Alyılmaz, S., Biçer, N. ve Çoban, İ. (2015). “Atatürk Üniversitesinde öğrenim gören Kırgız öğrencilerin Türkçe ve Türkiye’ye yönelik görüşleri”. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 4(1), 328-338. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/>

Çalık, T. ve Sezgin F. (2005). Küreselleşme, bilgi toplumu ve eğitim. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 7(20), 441-453. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/>

Delen, A. ve Erçoşkun, H.M. (2019). Yabancı uyruklu öğrencilerin bulunduğu ilkokullarda istenmeyen öğrenci davranışlarının nitel açıdan incelenmesi. *Milli Eğitim*, 48(223), 299-322. Erişim adresi: <https://atif.sobiad.com/>

Duban, N. ve Küçükylmaz, E. A. (2006). Sınıf öğretmeni adaylarının fen öğretimi özyeterlik inançlarının artırılabilmesi için alınacak önlemlere ilişkin görüşleri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3, 2. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/>

Er, O., Biçer, N. ve Bozkırlı K. Ç. (2012). Yabancılarla Türkçe öğretiminde karşılaşılan sorunların ilgili alan yazını ışığında değerlendirilmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 1, 51-69. Erişim adresi: <http://www.tekedergisi.com/>

Ereş, F. (2017). Türkiye’de göçmen eğitimi sorunsalı ve göçmen eğitiminde farklılığın yönetimi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 17-30. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/>

Galloway, F. J. ve Jenkins R. J. (2005). “The adjustment problems faced by international students in the United States: A comparison of international students and administrative perceptions at two private, religiously affiliated universities.” *NASPA Journal*, 42(2). Erişim adresi: <https://www.tandfonline.com/>

Genç, S.Z. (2005). Sınıf öğretmeni yetiştirme meselemiz. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/>

- Güngör, F. (2015). *Yabancı uyruklu ilkököl öğrencilerinin eğitim-öğretiminde yaşanan sorunlara ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Güngör, F. ve Şenel, E. A. (2018). Yabancı uyruklu ilkököl öğrencilerinin eğitim öğretiminde yaşanan sorunlara ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 8(2), 124-173. DOI: 10.18039/ajesi.454575
- İmamoğlu, H. V. ve Çalışkan, E. (2017). Yabancı uyruklu öğrencilerin devlet okullarında ilkököl eğitimine dair öğretmen görüşleri: Sinop ili örneği. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 529-546. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/>
- Karaoğlu, F. (2007). *Yabancı uyruklu öğrencilerde uyma davranışı: TÖMER örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- KKTC MEB (t.y.). 2018-2019 Eğitim istatistikleri yıllığı. Erişim adresi: <http://eohd.mebnet.net/>
- Kumcağız, H., Dadashzadeh, R. ve Alakuş, K. (2016). Ondokuz Mayıs üniversitesindeki yabancı uyruklu öğrencilerin sınıf düzeylerine göre yaşadıkları sorunları. *OMÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(2), 37-50. DOI: 10.7822/omuefd.35.2.3
- Özçetin, S. (2013). Yüksek öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin sosyal uyumlarını etkileyen etmenler (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> veri tabanından ulaşılmıştır.
- Özerem, A. ve Takır, A. (2018). *Yurtdışından göç etmiş yabancı uyruklu öğrencilerin eğitimsel sorunlarına yönelik öğretmen görüşleri*. CYICER 2018 7. Uluslararası Kıbrıs Eğitim Araştırmaları Konferansı: Bildiriler. 7-9 Haziran 2018: KKTC.
- Patton, M. Q. (2005). *Qualitative research*. New York: John Wiley & Sons, Ltd.
- Polat, F. (2012). *Türkiye’de öğrenim gören yabancı uyruklu ilköğretim öğrencilerinin karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri*. (Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi). Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Sarıkaya, H.S. (2014). Belçika Flaman bölgesi eğitim sisteminde Türk kökenli çocukların yaşadığı temel eğitim sorunların incelenmesi, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8. 246-260. Erişim adresi: <https://www.academia.edu/>
- Sarıtaş, E., Şahin, Ü. ve Çatalbaş, G. (2016). İlkokullarda yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaşılan sorunlar. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 208-229. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/>
- Sayın, Y., Usanmaz, A. ve Aslangiri, F. (2016). Uluslararası göç olgusu ve yol açtığı etkiler: Suriye göçü örneği. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 18(31), 1-13. Erişim adresi: <http://earsiv.kmu.edu.tr/>
- Şahin, M. ve Demirtaş, H. (2014). Üniversitelerde yabancı uyruklu öğrencilerin akademik başarı düzeyleri, yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Milli Eğitim*, 204. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/>
- Senemoğlu, N. (2003). "Türkiye’de sınıf öğretmeni yetiştirme uygulamaları, sorunlar, öneriler". *SDÜ Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5,154-193.
- Takır, A. ve Özermen, A. (2019). Göçle gelen yabancı uyruklu öğrencilerin okul ortamında karşılaştıkları sorunlar. *Folklor/edebiyat*, 25(97-1). DOI: 10.22559/folklor.972
- Taştan, C. ve Celik, Z. (2017). *Türkiye’de Suriyeli çocukların eğitimi: Güçlükler ve öneriler*. Ankara:Eğitim-Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi.
- Türk Dil Kurumu (TDK). Sınıf öğretmeni. <https://sozluk.gov.tr/> adresinden erişilmiştir.
- Uyar, Y. (2007). *Türkçe öğretiminde kültür aktarımı ve kültürel kimlik geliştirme* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yang, H. (2006). *Understanding experiences of being a Chinese overseas student in the United Kingdom: Learning, culture and identity*. In “Ways of knowledge and doing”, Student Conference, University of Birmingham.
- Yıldırım ve Şimşek, (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

REVIEW ARTICLE / DERLEME YAZISI

Meaning in/of Life: Discovery, Invention or Both?

Yaşamda Anlam: Keşif, İcat Ya Da Her İkisi?

Pinar Dursun¹, Pinar Alyağut²

Abstract:

Recently, endless questions about the meaning in/of life have become a growing theoretical research topic especially within the contribution of positive psychology. Research findings suggest that experiencing meaning in life contributes significantly to psychological resilience, well-being, and health. While some people do not hesitate to look for more, even if there is meaning in their lives, some people do not even bother to bring this question to mind. In this paper, our aim is to discuss whether meaningful life can be achieved through a discovery or an invention with two leading perspectives-Frankl and Baumeister- and with recent empirical findings especially on traumatic events. First, Frankl believed that in any case, an individual should try to protect his honor and should discover a deeper meaning under the suffering. On the other hand, Baumeister suggested that there is no hidden or broad meaning in life independent from the person. Meaning can only be constructed by the individual by the satisfaction of four criteria that culture presents. Nevertheless, recent empirical research especially on resilience and trauma literature has revealed that a meaningful life can be achieved through the interplay of these two systems/processes-discovery and invention- especially in dealing with trauma. In conclusion, meaning of life can be characterized by a “degree” matter rather than “all-or-none” and the construction or discovery of life are complementary processes.

Keywords: Meaning Of Life, Meaning In Life, Meaning, Logotherapy, Existential Psychology

¹Assistant Professor, Afyon Kocatepe University, Department of Psychology Afyonkarahisar, Turkey, Orcid İd: <https://orcid.org/0000-0002-1451-0998>

²Research Assistant, Afyon Kocatepe University, Department of Philosophy, Afyonkarahisar, Turkey, Orcid İd: <https://orcid.org/0000-0002-9903-9831>

Address of correspondence/Yazışma adresi: Afyon Kocatepe University, Art & Science Faculty, Department of Psychology, 03200, Afyonkarahisar, Turkey. E.mail: pdursun@aku.edu.tr

Date of Received/Geliş Tarihi: 10.05.2020, **Date of Revision/Düzeltilme Tarihi:** 14.07.2020, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 25.07.2020, **Date of Online Publication/Çevrimiçi Yayın Tarihi:** 27.10.2020

Citing/Referans Gösterimi: Citing/ Referans Gösterimi: Dursun, P., Alyağut, P. (2020). Meaning in/of Life: Discovery, Invention or Both?. *Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology*, 2(3): 180-86.

© 2020 The Author(s). Published by Cyprus Mental Health Institute / Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology (www.ktpjppdergisi.com). This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 license which permits use, sharing, adaptation, distribution and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes. <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Özet:

Son zamanlarda, yaşamın anlamı ya da yaşamda anlam hakkında sonsuz sorular, özellikle pozitif psikolojinin katkısı içinde, giderek artan bir teorik araştırma konusu haline gelmiştir. Araştırma bulguları, yaşamdaki anlamın deneyimlenmesinin psikolojik sağlık, iyi oluş ve sağlığa önemli ölçüde katkıda bulunduğunu göstermektedir. Bazı insanlar, yaşamlarında bir anlam olsa bile, daha fazlasını aramakta tereddüt etmezken, bazı insanlar ise bu soruyu akıllarına bile getirmezler. Bu makalede, amacımız anlamlı yaşamın bir keşif veya bir buluş yoluyla, önde gelen iki perspektif (Frankl ve Baumeister) ve yakın zamanda yapılan ampirik bulgularla elde edilip edilemeyeceğini tartışmaktır. İlk olarak, Frankl her halükarda, bireyin onurunu korumaya çalışması ve acı çekerken bile daha derin bir anlam keşfetmesi gerektiğine inanıyordu. Öte yandan Baumeister, kişiden bağımsız olarak hayatta gizli veya geniş bir anlam olmadığını ileri sürmüştür. Anlam, sadece birey tarafından kültürün sunduğu dört kriterin karşılanmasıyla inşa edilebilir. Bununla birlikte, son ampirik araştırmalar, özellikle travma ile psikolojik sağlık ile ilgili olarak hem keşif hem de buluş süreçlerini içeren bu sistemlerin etkileşimi yoluyla anlamlı bir yaşama ulaşılabileceğini ortaya koymuştur. Sonuç olarak, yaşamın anlamı “ya hep ya hiç” ile karakterize değil, onu yerine bir “derece” meselesidir ve Yaşamın inşası ya da keşfi birbirini tamamlayan süreçlerdir.

Anahtar Kelimeler: Yaşamda Anlam, Yaşamın Anlamı, Anlam, Logoterapi, Varoluşçu Psikoloji

Introduction

Meaningful life is a vital element and a source of growth, psychological resilience and flourishing for human beings. Many research findings suggest that when people have a direction and mission in their lives and make sense out of it, they are physically as well as psychologically healthier, less vulnerable and more resilient (Brassai, Piko, & Steger, 2011; Lightsey Jr., 2006; Steger & Frazier, 2005; Steger, Kashdan, & Oishi, 2008; Steger, 2010; Zika & Chamberlain, 1992). Particularly when individuals face with uncertainty, loss or a significant difficulty, they tend to perceive life devoid of meaning, even frightening, chaotic or ambiguous. The quest for meaning and hopefully finding it after facing with challenges in life encourages people to deal with even more challenges and finally regain the control over their lives (Skaggs & Barron, 2006). Research findings also suggest that if people succeed to understand the meaning of the adversities that are faced and figure out the inevitability of such occurrences in terms of their personal growth, they seem to experience less emotional distress, anxiety or depression. Every time they encounter with yet another adversity, due to an increase in their capacity to integrate, they express greater psychological adaptation and resilience (Bonanno, 2004; Marcu, 2007; Park, Malone, Suresh, Bliss, & Rosen, 2008; Steger, Mann, Michels, & Cooper, 2009). Some people, on the other hand, does not require any external event or adversity to trigger them to search for the meaning of life and their unique place in the world. They are natural seekers for higher truths, the ultimate significance of life and their mission in it. Such difference is what made us to re-think the importance of meaning of life especially in these times of global pandemic when humanity in general is reminded that we are mortal, vulnerable and our lives are threatened by a microscopic virus called Covid-19.

The question of the meaning of life can be traced back to ancient times. Its systematic research, nevertheless, was carried out with the development of existential philosophy whose pioneers can be listed as Kierkegaard, Nietzsche, Heidegger, Sartre, Husserl and Jaspers (see Auhagen,

2000). Existential psychology, inspired by the existentialist philosophy, mainly circles around the relationship between responsibility and freedom, the true nature of humanity, the meaning of existence and authenticity (van Deurzen, & Kenward, 2005). Existential psychotherapists usually focus on dilemmas such as existential anxiety, fear of death, freedom of choice and how an individual may create or find meaning in their lives. To date, there has been no single definition of the meaning in life or the meaning of it. The most common definition is that ‘one sees himself as part of something larger that makes sense to him and can cognize his experiences within a wider context (van Deurzen & Kenward, 2005). Many existential theorists – from Antonovsky (1979), Baumeister (1991), Emmons (1989), Frankl (1979), Maddi (1967), Reker (1997), Reker and Wong (1988), Yalom (1980) to Zika and Chamberlain (1992) - have come up with certain conceptions regarding the meaning of life, suggested unique models on how to “discover” or “invent” its meaning and developed different scales to measure them. Within the confines of this paper, we preferred to delve into the works of Victor E. Frankl (1905-1997) as an existential psychiatrist and Roy F. Baumeister (1953-...) as a social psychologist and focus on a debate questioning whether meaning is artificially “invented or constructed” or rather naturally “discovered”. The recent literature findings especially provided by the positive psychology has developed and expanded in the last 20 years. Because, for nearly 20 years, meaning started to be re-considered as an important component of psychological well-being or authentic happiness throughout many disciplines. As it is explained earlier, a great deal of research revealed that people who have meaning in their lives are happier, healthier, resilient and even live longer (Boyle, Barnes, Buchman, & Bennett, 2009; Kim, Lee, Yu, Lee, & Puig, 2005; Lightsey Jr, 2006; Steger, Frazier, Oishi, & Kaler, 2006; Steger, Kashdan, & Oishi, 2008; Steger et al, 2009).

Even though the “meaning of life” and “meaning in life” or “personal meaning” are used interchangeably in the literature (See Auhagen, 2000), they indeed slightly

differ. In “meaning in life”, researchers focus more on psychological questions such as “what makes a life worth living” and “what are the possible components of obtaining a meaningful life”. In “meaning of life”, however, questions turn out to be more philosophical in nature. Perhaps the difference can be explained briefly as follows as well: The “meaning in life” suggests that meaning is internal and it is something that is constant for everyone in any given condition. The “meaning of life”, on the other hand, refers to that which meaning is something external and therefore can be constructed and reconstructed relatively, that is to say, it can change from person to person. Once again, our aim, in this paper, is to roughly discuss the two leading perspectives whether meaningful life can be achieved through discovery or rather it is invented by an individual. We intended to introduce the most recent empirical findings related to resilience and trauma without digging too much into the major philosophical debates which may well be the subject of a different study. Also, for practical reasons, we decided to follow the general tendency in the literature and preferred to use “meaning in life” and “meaning of life” as synonyms.

Frankl’s Theory of Search for Meaning

Victor E. Frankl, during the Second World War, was imprisoned at the most deadly concentration camps, Auschwitz and Dachau, in Nazi Germany. He lost his parents, brother, and wife in these camps. After he was released, he wrote several books based on his terrible memories and psychological observations derived from the concentration camps with an existential philosophical perspective. He was the founder of “logotherapy” which can be seen as an extension of existential psychotherapy.

According to Frankl (1967, 1981, 1985), life is naturally full of meaning. Yet the delicacies are difficult to define as it varies from one person to another. Life contains meanings designed for every person and it is one’s primary duty to discover those. Meaninglessness should be avoided as it leads to even physical death. Thus, a person is obliged to accept his own mortality and find the hidden meaning given or bestowed to her in life. The feeling of responsibility is the essence of having a meaningful life and everyone is obliged to live or keep going even under the harshest conditions. In other words, humans are responsible to keep living. One should use the slightest chance of survival even in a case of danger (Pattakos, 2010). Frankl (1967) argued that genuine responsibility is associated with consciousness through conscience. Consciousness, in modern life, is enforced to be free and lack responsibility. However, a true consciousness should be accompanied with a sense of conscience and enriched by morality. Modern times is distinguished by people not knowing how to live their lives due to an excessive sense of emptiness and boredom which usually are tried to be compensated by hedonistic actions such as gambling, money, sexuality and drugs. No matter what is done to compensate it, a good portion of this innate void or inner emptiness cannot be avoided and keeps creating existential anxiety as a form of toxicity. This emptiness leads one to search and discover more meanings in life is called “will to meaning” (Frankl, 1981, 1985). “Will to meaning” can be frustrating at times, yet it is a requirement for personal growth. Searching for more meaning is a normal process and

healthy part of life that could be challenging but also enjoyable.

Frankl suggested that in order to find meanings, one should obtain three sources of values (1) meaning of suffering (attitudinal values) (2) meaning of love (experiential values) and (3) meaning of work/creative values (1985).

The meaning of the suffering involves that meaning in life cannot be achieved only through pleasure and excitement. Life naturally includes pain, suffering, guilt, shame, misery, and death, and they all are unavoidable part of life, unlike hedonism describes it. In his memories from the concentration camp, Frankl said that, almost all of the prisoners/inmates experienced “inferiority complex” because they were just “numbers” and treated as animals or any entity rather than individuals (1985). However, even in extreme conditions, he never ceased to believe that by suffering, the individual would still be able to maintain his decency, honor, and character (Frankl, 1981). Life itself makes sense in any case, even in tragic scenes. Even in the most tragic conditions, the person has the right to choose. In these conditions, it is hard to predict what will come out of someone: Some experience holy figures like angels, while others confront with demonic creatures depending on their level of frequency and the choices they make in life.

The second source of meaning in life is love. Love is the sincerest way of knowing another person and the only thing that enables the actualization of both parties –the beloved one and oneself-, seeing the potential inside him or her. True love is the greatest need for man, and its absence leads to a great sense of emptiness and even may create neurosis.

The third source to get a meaningful life is related to the work that refers to being productive and creative rather than having a dull full-paid job. According to Frankl (1981), a purposeful life is a requirement and is characterized by being productive for building a responsible and interdependent society. Because people should be responsible not only for their existence, but also for society. Frankl also notes that unemployment neurosis, involving individuals’ indifference, uselessness, or emptiness, thus, beloved work, is one way to fulfill the meaning (Frankl, 1985).

To summarize, Frankl suggested that life contains meaning, but anyone can discover it on their own using their experience, even while suffering. One does not need to invent or construct a new meaning system as it has already been there. The meaning of life is intensely buried to be discovered if a person especially provides three values in his life. Meaning cannot be invented or created, it can be only discovered or re-discovered and be transformed in time. Meaning in life is not an externally structured process, but rather a process we discover according to the roles and choices given to us in life. There is no need to lose meaning to look for more meaning. Man has always been an entity seeking for more meaning. The meaning exists in the moment and all moments holds meaning waiting for its discovery (Pattakos, 2010). Each moment of life is precious and deserves to be grateful.

Baumeister's Approach of Basic Needs for Meaningful Life

Roy F. Baumeister defines the nature of meaning as "connection of two things" and it links two distinct entities in the human mind and is "shared by mental representations of possible relationships among things, events, and relationships" (1991). Meaning requires a mental ability to relate things in your mind. Therefore, only people who can make these connections in their minds can create meaning in their lives. For those who cannot, life can be experienced quite meaningless. Because they only deal with survival issues and never question the possibility of a sense of life behind the appearing scenes. It requires the ability to step back to question or search for the meaning of life, to abstract thinking, and seeing the larger picture. However more or less, every person has a goal to pursue that motivates them to keep living.

According to Baumeister (1991), modern man with the ability of abstract thinking no longer thinks that there is a deep, inclusive, and broad meaning of life. Modern people believe that the meaning of life is a construction that they somehow must build with their own efforts as they have an understanding with over-emphasis of "self" at the center of it. This self-center or egocentric view has been expanding that lead every person to actively invent their own meaning system based on some resources they choose such as relationship, love, career, fate, or religion. People subjectively and actively construct their meaning system according to their socio-cultural conditionings. There are four needs -Purpose/Fulfillment, Value/Justification, Sense of Efficacy, and Self-worth that motivate people to make sense of their lives (see Baumeister & Vohs, 2002; Stillman & Baumeister, 2009). These needs are overlapping to some extent. People who manage to meet these needs tend to build their meaning system in their lives. Thus, meaning can be constructed and reconstructed over and over through experiences. The quality or quantity of the satisfaction of needs may also vary. Modern life offers many goals and a sense of efficacy but a less sense of value (Stillman & Baumeister, 2009).

Purpose

First need is purpose or purposiveness. Everyone, even the most ordinary man, needs a purpose to keep living. Because, trying to reach a goal motivates people to carry on surviving. Although these goals are never fulfilled throughout one's life, a purpose is required to create the meaning of life. Baumeister stated that meaning enables people to regulate their existing or targeted behavior to achieve certain goals (Baumeister, 1991). Modern life offers so many goals for everyone, especially the ones related to career options.

Value

The second need is value or justification. Values are distinguished into two; positive (altruism, defending the group, and group solidarity) and negative (social norms, moral rules). According to Baumeister (1991) in order to create or construct a meaningful life, one needs positive or negative values and justification of his behaviors. He desires to assume that past and current actions or behaviors are not bad or morally incorrect. Value is a type of motivation that leads people to have both positive

and negative values (Stillman & Baumeister, 2009). The belief that the action is morally wrong prevents one from not choosing certain actions. Meaningful life will be built on meeting this need for justification. Indeed, this particular perspective makes Baumeister close to Frankl's ideas.

Efficacy

The third need is a sense of efficacy. Efficacy means a sense of strength and ability to do things to deal with the adversities since a meaningful life does not just contain attaining purposes. Rather, it requires a sense of subjective control over the environment and make a difference for the world (Baumeister, 1991). Especially, modern people desire to believe that they have control over their lives. There are primary and secondary controls defined by Baumeister. Primary control refers to changing the environment to adapt oneself, while secondary control means altering oneself to adapt to the environment. Thus, sense of efficacy facilitates the adaptation that leads to motivation for having a meaningful life.

Self-Worth

The final need for having a meaningful life is to gain a sense of self-worth or self-respect. This need is more related to the values and sense of efficacy. In the past, a societal rank would determine one's value, prestige, and reputation. However, in the modern world, one has to construct or determine his own values based on the culture he lives in. Thus, they have to seek and find out ways to make them feel superior, more valuable, admirable, virtuous and respected so on and so forth in certain areas in their lives. This also leads to a belief that they have more control over the people they interact with. Modern individuals have to use some modern strategies to boost his self-worth such as financial status or career achievements. People use different sources in order to create or invent their sense of worth or value and individuals who receive their self-worth from more than one source will be able to handle with their challenges. Expanding the self and gaining its own value or worth from a variety of sources is a burden and a way to make life meaningful for a modern individual.

These needs offer a framework how people construct their meaning system or how the life make sense for the modern person. When these needs are not met, people generally suffer from distress and deprivation. According to Baumeister (1991) and Baumeister and Vohs (2002), people only look for new meanings when they think they fail to provide these needs. Otherwise, no one will search for higher or greater meanings and consider the looking for higher meanings is barely a myth.

To sum up, Baumeister believed that there is no extensive, deep, grand, and comprehensive meaning inside the life. Moreover, life can be quite meaningless for some people. Sophisticated modern people can only construct or invent situational, simple, and low-level meanings, because, life is full of shortcomings and contradictions by its own nature. Among these ironies and shortcomings, it should be accepted that it is not possible for every event to comply with a major master plan. There is no expansive interpretation or general answers for the world. Only cultures shape and organize what meaningful life is and how it looks. As long as

culture permits -within the framework of rules, societal norms and codes- subjective and specific meanings can be built and re-built so as to create a relatively consistent worldview.

Discussion and Conclusion

Some common characteristics of meaning can be inferred from the theorists discussed above even though they differ in their prerequisites for conceptualizing of meaning. Firstly, both theorists believe that the meaning of life is an individual experience that requires both cognitive, affective, and motivational effort to achieve it. Frankl who said “whoever was still alive had a reason for hope” (1985, p.83) also claimed that even though human beings are inevitably affected by their negative surroundings, one still has an option to act differently and there is always a choice to make. Even under horrible conditions, one can preserve his spiritual freedom and free of mind (1981, 1985). Meaning in life is not independent of the person, there are hidden meanings designed for everyone. What one has to do is to discover this meaning reserved for him as everyone needs to find meaning in all conditions, even in the most terrible and tragic ones. This is a normal yet at the same time, can be very exhausting, and frustrating. On the other hand, according to Baumeister, life does not have to be meaningful, he does not believe that there is a separate meaning of life independent of the person. People who succeed in thinking abstractly only motivate to desire meaning as a need. Thus, a meaningful life, a kind of fiction or scenario created by the person among the cultural choices offered to him. But still, modern man is not satisfied with the answers given to him in his meaningful life fiction, one needs to construct his own explanations, and reasons for being, as in, building a house from scratch. Second, both theorists think that some devices or tools obtained in life facilitate the meaning experience. For instance, according to Frankl (1981, 1985), the basic mission of people is to chronically discover meaning in life through personal accomplishments, interactions with others, interest in art and nature (see also King, Hicks, Krull, & Del Gaiso, 2006). Love, work, and even suffering are the main means of achieving a meaningful life. On the contrary, Baumeister, believes that in order to construct individualized or subjective meaning system, one should utilize some arbitrary criteria in cultural options such as purpose or fulfillment, value or justification, sense of efficacy and worth.

In the light of the theories or perspectives mentioned above, it seems that Frankl believes that life has a natural value or essence inside of it. Even we destroy the layers of “what meaningful life looks like”, there is still an essence kept alive behind these layers of life. Baumeister, on the contrary, believes that meaning is something that can be given or gained from the outside. However, we believe that the distinction as to whether the meaning in life is to be invented or discovered is an artificial or arbitrary distinction. Because, it is very difficult and perhaps irrelevant to find where meaningfulness starts and ends, just like nature vs. nurture diffusion in social sciences. The nature of meaning is both given/discovered and made/built, so it is something that can be graded or rated for a man. Meaning does not include all-or-none characteristics, so all these debate on whether life meaning is a product of an invention and a discovery is

quite arbitrary. A meaningful life is something that can only decrease or increase depending on the subjective conditions. Life cannot be completely meaningless or full of meaning. In other words, life cannot be 100% percent meaningful, nor can it be 100% percent meaningless. Meaning is a matter of degrees and contains both the elements of invention and discovery especially under traumatic circumstances.

As known, critical or traumatic life events prompts us to make a life review and question the basic premises of narratives of our lives. This is true even for people who do not even bother to think if they have a meaningful life. When traumatic or even highly distressful life events experienced such as chronic mobbing, heavy workload or academic stress, terminal diseases, assault, terror, natural disasters or sudden loss of loved ones, people start to question their core beliefs, goals, and feelings related to their own existence and general meaning of life (Park, 2010). If they could not fit or assimilate these stressful events into pre-existing belief systems, they start to search for a deeper and greater meaning and try to discover hidden meanings underlying these sufferings such as Frankl suggested. Especially open, intrinsic and transcendent religious beliefs, a certain degree of self-acceptance, positive reframing and the presence of social support can be listed as primary coping mechanisms that people use often in the times of crises (Dunn, & O'Brien, 2009; Krok, 2015; Martos, Thege, & Steger, 2010, Steger & Frazier, 2005). Moreover, acceptance and religious coping due to providing coherent ultimate truths was not only associated with meaning but also make an increase in meaning levels over time (Park et al., 2008). When people feel that they have found enough new and deeper meanings to explain these events, they start to construct or invent their new belief system within the allowance of cultural boundaries as Baumeister argued. Thus, meaning system includes both an invention and discovery processes that cannot be separable.

It is certain that religion, family, social relationships, attachment, love, bonding, meaningful work, and altruism are vital sources that people use in their meaning making process (see Lambert et al., 2010; Schnell, 2009). Additionally, there are some protective personality characteristics in dealing with trauma including psychological resilience. Resilience is defined as “the process of adapting well in the face of adversity, trauma, tragedy, threats or even significant source of threat” (American Psychological Association, APA, 2013). Since the resilient individuals have greater self-esteem and optimism (Lee, Brown, Mitchell, & Schiraldi, 2008), higher self-efficacy, control, planning, persistence and low anxiety (Martin & Marsh, 2006), more tolerance, acceptance, and adaptive coping strategies (Karoly & Ruehlman, 2006; Parker, Cowen, Work, & Wyman, 1990), greater ability to regulate emotions, social connectedness, religiousness, altruism, cognitive flexibility (Southwick, Bonanno, Masten, Panter-Brick, & Yehuda, 2014), they display greater ability to bounce back, adapt well or maintain a stable equilibrium only with a period of time disruptions expressing none or fewer symptoms of psychopathology including post-traumatic stress disorder when faced with the traumatic events (see Bonnano, 2004; Bonanno, Galea, Bucciarelli, & Vlahov, 2006; Bonanno, 2008; Bonanno, Moskowitz, Papa, & Folkman, 2005). They are more likely to use their pre-existing meaning systems in dealing with the

new crises, thus, adjust well and create their new narratives and meaning systems sooner than others (Pan, Wong, Chan, & Joubert, 2008; Tedeschi & Calhoun, 2004). Resilience is a both resource that people use to buffer from the impact of traumatic events and the outcome of the meaning-making process that provides protection from future threats. Aftermath meaning-making (re-search, re-discovery and re-construction) process, people acquire a sense of psychological growth and resilience that include new narratives, wisdom, and psychological well-being (Tedeschi & Calhoun, 2004; King & Hicks, 2009). Eventually, people become more resilient that enable them to better cope with possible adverse events. Although individuals' trauma reactions vary extensively, in the treatment, clinicians can use clients' resilience levels in meaning-making which seems to include both the discovery and the construction processes to create a new belief or narrative system for the recovery and adjustment.

To conclude, not only philosophers, theologians, social scientists, psychologists and anthropologists but also everyday people may have a strong desire to understand themselves and their unique place in the whole world. Everyone seek for meaning and/or the ultimate purpose of their lives. Some people do not concern in fitting themselves into the world, on the contrary, some people never stop to seek further or higher meanings. Accordingly, last empirical findings have indicated that especially within the framework of positive psychology, which focuses on the positive functioning, resilience and growth of people, it is believed that people have a high motivation both to seek meaning and have meaning in

their lives especially depending on certain situations (Martela & Steger, 2016; Park, Park, & Peterson, 2010; Steger, 2012). Meaning simply refers to one's life or place in the subjective experience of meaningfulness. It is a subjective experience that requires certain amount of cognitive, affective, and motivational efforts. The degree of meaning changes in time as life is forced to be changed naturally. Even though the content of meaning changes for individuals, the general motivation of people to make sense and cope with for traumatic events will never cease.

Declarations

Ethics Approval and Consent To Participate

Not applicable.

Consent For Publication

Not applicable

Availability Of Data and Materials

Not applicable.

Conflict Of Interest

The authors declare that they have no competing interest.

Funding

Not applicable.

Authors' Contribution

PA was responsible for the editing, revision, outline and general structure of the study. PD was responsible for the writings of the drafts. Both authors read and approved the final manuscript.

Acknowledgments

No acknowledgements was needed to declare.

References

- Antonovsky, A. (1979). Health, stress, and coping. San Francisco: Jossey Bass.
- American Psychological Association (APA). (2013) The road to resilience: what is resilience? American Psychological Association, Washington, D.C., USA. [online] URL: <http://www.apa.org/helpcenter/road-resilience.aspx>
- Auhagen, A.E. (2000). On the psychology of meaning of life. *Swiss Journal of Psychology* 59(1), 34-48.
- Baumeister R.F. (1991). *Meanings of Life*. NY: The Guildford Press.
- Baumeister, R.F., & Vohs, K. (2002). *The pursuit of meaningfulness in life*. In C.R.Synder &
- S.Lopez (Eds.) *Handbook of positive psychology* (pp.608-618). New York, NY: Oxford University Press.
- Bonanno, G. A. (2004). Loss, trauma, and human resilience: Have we underestimated the human capacity to thrive after extremely aversive events? *American Psychologist*, 59(1), 20-28.
- Bonanno, G. A., Galea, S., Bucciarelli, A., & Vlahov, D. (2006). Psychological resilience after disaster: New York City in the aftermath of the September 11th terrorist attack. *Psychological Science*, 17(3), 181-186.
- Bonanno, G. A., Ho, S. M., Chan, J. C., Kwong, R. S., Cheung, C. K., Wong, C. P., & Wong, V. C. (2008). Psychological resilience and dysfunction among hospitalized survivors of the SARS epidemic in Hong Kong: a latent class approach. *Health Psychology*, 27(5), 659-667.
- Bonanno, G. A., Moskowitz, J. T., Papa, A., & Folkman, S. (2005). Resilience to loss in bereaved spouses, bereaved parents, and bereaved gay men. *Journal of Personality and Social Psychology*, 88(5), 827-843.
- Boyle, P. A., Barnes, L. L., Buchman, A. S., & Bennett, D. A. (2009). Purpose in life is associated with mortality among community-dwelling older persons. *Psychosomatic medicine*, 71(5), 574-579.
- Brassai, L., Piko, B.F., & Steger, M.F. (2011). Meaning in Life: Is it a protective factor for adolescents' psychological health, *Int.J.Behavior Med.*, 18, 44-51.
- Dunn, M. G., & O'Brien, K. M. (2009). Psychological health and meaning in life: Stress, social support, and religious coping in Latina/Latino immigrants. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*, 31(2), 204-227. doi:[10.1177/0739986309334799](https://doi.org/10.1177/0739986309334799)
- Emmons, R.A. (1989). The personal striving approach to personality. In L. A. Pervin (Ed.) *Goal concepts in Personality and Social Psychology* (pp. 87-126). Hillsdale: Erlbaum.
- Frankl, V. E. (1967). Logotherapy and existentialism. *Psychotherapy: Theory, Research, and Practice*, 4(3), 138-142.
- Frankl, V. E. (1981). *The Will to Meaning: Foundations and Applications of Logotherapy*. New York: New American Library.
- Frankl V. E. (1985). *Man's Search for Meaning*. Oxford, England: Washington Square Press.
- Karoly, P., & Ruhlman, L. S. (2006). Psychological "resilience" and its correlates in chronic pain: findings from a national community sample. *Pain*, 123(1-2), 90-97.
- Kim, T. H., Lee, S. M., Yu, K., Lee, S., & Puig, A. (2005). Hope and the meaning of life as influences on Korean adolescents'

- resilience: Implications for counselors. *Asia pacific education review*, 6(2), 143-152.
- King, L.A., & Hicks, J.A. (2009). Detecting and constructing meaning in life events. *The Journal of Positive Psychology*, 4(5), 317-330.
- King, L.A., Hicks, J.A., Krull, J.L., & Del Gaiso, A.K. (2006). Positive affect and the experience of meaning in life. *Journal of Personality and Social Psychology*, 90(1), 179-196.
- Krok, D. (2015). The role of meaning in life within the relations of religious coping and psychological well-being. *Journal of Religion and Health*, 54(6), 2292-2308.
- Lambert, N.M., Stillman, T.F., Baumeister, R.F., Fincham, F.D., Hicks, J.A., & Graham, S.M. (2010). Family as a source of meaning in young adulthood. *The Journal of Positive Psychology*, 5(5), 367-376.
- Lee, H. S., Brown, S. L., Mitchell, M. M., & Schiraldi, G. R. (2008). Correlates of resilience in the face of adversity for Korean women immigrating to the US. *Journal of Immigrant and Minority Health*, 10(5), 415-422.
- Lightsey Jr, O. R. (2006). Resilience, meaning, and well-being. *The counseling psychologist*, 34(1), 96-107.
- Maddi, S. R. (1967). The existential neurosis. *Journal of Abnormal Psychology*, 72, 311-325.
- Martela, F., Steger, M.F (2016). The three meanings of meaning in life: Distinguishing coherence, purpose, and significance. *The Journal of Positive Psychology*, 11(5), 531-545.
- Martin, A. J., & Marsh, H. W. (2006). Academic resilience and its psychological and educational correlates: A construct validity approach. *Psychology in the Schools*, 43(3), 267-281.
- Martos, T., Thege, B. K., & Steger, M. F. (2010). It's not only what you hold, it's how you hold it: Dimensions of religiosity and meaning in life. *Personality and Individual Differences*, 49(8), 863-868. doi:[10.1016/j.paid.2010.07.017](https://doi.org/10.1016/j.paid.2010.07.017)
- Pan, J. Y., Wong, D. F. K., Chan, C. L. W., & Joubert, L. (2008). Meaning of life as a protective factor of positive affect in acculturation: A resilience framework and a cross-cultural comparison. *International Journal of Intercultural Relations*, 32(6), 505-514.
- Park, C. L. (2010). Making sense of the meaning literature: an integrative review of meaning making and its effects on adjustment to stressful life events. *Psychological Bulletin*, 136(2), 257-301. doi:[10.1037/a0018301](https://doi.org/10.1037/a0018301)
- Park, C. L., Malone, M. R., Suresh, D. P., Bliss, D., & Rosen, R. I. (2008). Coping, meaning in life, and quality of life in congestive heart failure patients. *Quality of Life Research*, 17(1), 21-26. doi: [10.1007/s11136-007-9279-0](https://doi.org/10.1007/s11136-007-9279-0)
- Park, N., Park, M., & Peterson, C. (2010). When is the search for meaning related to life satisfaction. *Applied psychology: Health and Well-being*, 2(1), 1-13.
- Parker, G. R., Cowen, E. L., Work, W. C., & Wyman, P. A. (1990). Test correlates of stress resilience among urban school children. *Journal of Primary Prevention*, 11(1), 19-35.
- Pattakos, A. (2010). *Prisoners of our thoughts*. (2nd ed.). US: Berrett-Koehler publishers, Inc.
- Reker, G.T. (1997). Personal meaning, optimism and choice: Existential predictors of depression in community and institutional elderly. *The gerontologist*, 37, 709-716.
- Reker, G.T. & Wong, P.T.P. (1988). Aging as an individual process: toward a theory of personal meaning. In J. E. Birren & V. L. Bengtson (Eds.), *Emergent theories of aging*. (pp.214-246). New York: Springer.
- Schnell, T. (2009). The sources of meaning and meaning in life questionnaire (SoMe): relations to demographics and well-being. *The Journal of Positive Psychology*, 4(6), 483-499.
- Skaggs, B.G., & Barron, C.R. (2006). Searching for meaning in negative events: concept analysis. *Journal of Advanced Nursing*, 53(5), 559-570.
- Southwick, S. M., Bonanno, G. A., Masten, A. S., Panter-Brick, C., & Yehuda, R. (2014). Resilience definitions, theory, and challenges: interdisciplinary perspectives. *European Journal of Psychotraumatology*, 5(1), 25338.
- Steger, M.F. (2012). Making meaning in life. *Psychological Inquiry* 23(4), 381-385
- Steger, M.F., & Frazier, P. (2005). Meaning in life: one link in the chain from religiousness to well-being. *Journal of Counseling Psychology*, 52(4), 574-582.
- Steger, M.F., Frazier, P., Oishi, S., & Kaler, M. (2006). The meaning in life Questionnaire: Assessing the presence of and search for meaning in life. *Journal of Counseling Psychology*, 53(1), 80-93.
- Steger, M.F., Kashdan, T.B., & Oishi, S. (2008). Being good by doing good: Daily eudaimonic activity and well-being. *Journal of Research in Personality*, 42, 22-42.
- Steger, M.F., Mann, J.R., Michels, P., & Cooper, T.C. (2009). Meaning in life, anxiety, depression, and general health among smoking cessation patients. *Journal of Psychosomatic Research*, 67, 353-358.
- Steger, M. F., Pickering, N. K., Adams, E., Burnett, J., Shin, J. Y., Dik, B. J., & Stauner, N. (2010). The quest for meaning: Religious affiliation differences in the correlates of religious quest and search for meaning in life. *Psychology of Religion and Spirituality*, 2(4), 206-226.
- Stillman, T.F., & Baumeister, R.F. (2009). Uncertainty, Belongingness, and Four needs of Meaning. *Psychological Inquiry*, 20, 249-251.
- Tedeschi, R. G., & Calhoun, L. G. (2004). " Posttraumatic growth: Conceptual foundations and empirical evidence". *Psychological inquiry*, 15(1), 1-18.
- van Deurzen, E. & Kenward, R. (2005). *Dictionary of Existential Counselling and Psychotherapy*. London: Sage Publications
- Yalom, I. (1980). *Existential therapy*. New York: Basic Books.
- Zika, S., & Chamberlain, K. (1992). On the relation between meaning in life and psychological well-being. *British Journal of Psychology*, 83, 133-145.

REVIEW ARTICLE / DERLEME YAZISI

A Review on the Phenomenon of Interpersonal Dependency

Kişilerarası Bağımlılık Fenomeni Üzerine Bir Derleme

Tubanur Çelik İskifoğlu¹, Gökhan İskifoğlu²

Abstract:

The basic purpose of the current research study is to conduct a review on interpersonal dependency, which is considered in behavioral dependency as a subdivision of the general subject of dependency. Within the main frame of this subject, the secondary aim is to take attention on the interpersonal dependency which was not frequently studied in our culture. Regarding this purpose, this review study has put a great emphasis on explanations and interpretations with respect to strategies to cope with dependency in relation to the types of dependency. According to the specified notion, interpersonal dependency is only a sort of dependency categorized under the general notion of dependency, which was not studied well enough in the literature of Turkish context. Individuals who suffer from interpersonal dependency usually believe that this is their fate and they prefer to live with that in order to get professional support, which, in turn, make life harder both for themselves and for significant others in their lives. For that reason, the effect of Cognitive Behavioral Therapy was also reviewed to bring deeper insight into possible precautions to prevent individuals from the negative effects of interpersonal dependency.

Key Words: Dependency, Behavioral Dependency, Interpersonal Dependency, Cognitive Behavioral Therapy.

¹MSc., Guide and Psychological Counselor, Cyprus Social Sciences University, Orcid İd: <https://orcid.org/0000-0002-7661-205X>

²Assist. Prof. Dr. European University of Lefke, Turkish Republic of Northern Cyprus, Orcid İd: <https://orcid.org/0000-0001-8119-4254>

Address of Correspondence/Yazışma Adresi: Cyprus Social Sciences University Department of Guidance and Psychological Counseling, Haspolat, Cyprus, E-mail: tubanur.celik@kisbu.edu.tr

Date of Received/Geliş Tarihi: 10.06.2020, **Date of Revision/Düzeltilme Tarihi:** 06.08.2020, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 10.06.2020, **Date of Online Publication/Çevrimiçi Yayın Tarihi:** 27.08.2020

Citing/Referans Gösterimi: Çelik İskifoğlu, T., İskifoğlu, G. (2020). A Review on the Phenomenon of Interpersonal Dependency, *Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology*, 2(3): 187-91.

© 2020 The Author(s). Published by Cyprus Mental Health Institute / Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology (www.ktpjppergisi.com). This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 license which permits use, sharing, adaptation, distribution and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes. <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Özet:

Bu çalışmanın amacı; bağımlılığın alt türü olan davranışsal bağımlılığın içinde yer alan insana bağımlılık konusuyla ilgili bir derleme yapmak ve ilgili literatüre hem katkı sağlamak hem de hakkında özellikle ülkemizde çok az yayın bulunan bu konuya dikkat çekmektir. Bu sebeple; bağımlılık ve bağımlılık çeşitleri ve bu tanımlamalardan elde edilen sonuçlara bağlı kalarak nedenleri ve başa çıkma yöntemleri ile ilgili literatür destekli açıklamalara yer verilmiştir. Buna göre; insana bağımlılık, bağımlılığın altında bulunan türlerden sadece biridir. Toplumumuzda oldukça diğer bağımlılık türleri kadar yaygın olmakla birlikte Türk alan yazınında fazla yer almamaktadır. Toplumumuzda insana bağımlı olan çoğu insan bu durumu kabul edip ve tedavi olmak yerine bu durumun kaderleri olduğuna inanır ve bu şekilde yaşamaya çalışarak hem kendilerini hem de çevresindeki bağımlı oldukları kişilerin hayatını zorlaştırırlar. Kişilerarası bağımlılığın tedavisi bağlamında önlem alınması adına Bilişsel Davranışçı Terapinin etkilerinin incelendiği çalışmalara da yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bağımlılık, Davranışsal Bağımlılık, İnsana Bağımlılık, Bilişsel Davranışçı Terapi.

Giriş

Bağımlılık; bugünlerde birçok kişinin bildiği veya bir şekilde duyduğu bir kavram olarak karşımıza çıkmasına karşın bağımlılığın bir alt türü olan davranışsal bağımlılığın içinde yer alan insana bağımlılık ise hakkında çok az şey bildiğimiz bir durumdur (Diclemente, 2016). Diğer bağımlılık türleri gibi ergenlik döneminde ortaya çıkan birçok kişinin zarar gördüğü bu olgunun tam olarak ne olduğu, hangi değişkenlerin etkisi altında kalarak oluştuğu, nasıl anlaşılacağı ve ne tür tedavi önlemleri alınacağı ile ilgili araştırmaların az olduğunu görmekteyiz.

İnsana bağımlılık, bilhassa içinde yaşadığımız toplumda, birçok bozuklukla eş tanımlanabilir. Tabii ki, çalışılan bu konuyla alakalı olarak hali hazırda yürütülmüş araştırmalar alan yazın içerisinde derli toplu değildir ve konu ile ilgili bu dağınıklıktan dolayı araştırmacılar kişiye bağımlılık fenomeni hakkında yeni araştırmalar desenleme fırsatı bulamamış olabilirler (Ançel ve Kabakçı 2009).

Bu açıklamalar ışığında ve bahsi geçen eksiklik dikkate alındığında, bu çalışmanın amacı; Türkiye’de, KKTC’de ve dünyada yapılmış çalışmalarını mercek altına alıp kişiye bağımlılık fenomeninin aslında ne olduğunu, nasıl evrildiğini, çalışma mekanizmasının ve uyarıcılarının neler olabileceğini, nasıl anlaşılacağını ve tedavi girişimlerindeki güncel olanakların hangileri olabileceğini derleyerek ortaya koymaktır.

Bağımlılık, Davranışsal Bağımlılık, İnsana Bağımlılık

İnsana bağımlılığı tam olarak anlayabilmek için bağımlılığı tam olarak anlamak gerekmektedir (Bornstein, 1992). Bağımlılık hem psikolojik hem biyolojik hem de sosyal olarak kişiyi etkileyen bir durumdur. Bu konu ile ilgili yapılan çalışmalar artarak devam etmesine rağmen bağımlılık da artarak devam etmektedir (Ainsworth, 1972; Ulusoy, 2010). Sonunda ödül alınan her şeye kişi bağımlılık geliştirebilir (Havaçeliği, 2013). Son yıllarda yapılan bilimsel çalışmalara göre sadece uyuşturucu, alkol, tütün gibi dışarıdan alınan maddeleri içermeyen bağımlılıklarda da zorlayıcı ve işlevsiz şekilde davranılabileceği kanısına varılmıştır (Aydın, 2016). Diğer yandan, alkol, uyuşturucu veya tütün kullanımı gibi bireye ve topluma zararlı etkileri olan bağımlılıklar gibi davranışsal

bağımlılıklar da toplumda ve bireyin iş, aile hayatında hem ekonomik hem de kişilerarası iletişim ve etkileşim bağlamında da ciddi olumsuz etkilere yol açtığı gözlemlenmiştir (Baykan, 2014). İnsanların kendi çabalarıyla baş edemedikleri ihtiyaçları karşılama özelliği vardır. İstemli davranışın zorlantılı davranışa dönüşmesiyle karakterize olan bu hastalığın temeldeki yapısal işlevi beyindeki nöro-kimyasal tepkimelerle meydana gelmektedir. Hem genetik hem de çevresel etkenler bir araya geldiğinde bağımlılık tablosu oluşabilir. Ciddi psikolojik ve bedensel problemlerin eşlik ettiği bu hastalıkta bağımlılık temel nedendir. Bağımlı kişinin davranışı bağımlı olduğu duruma, nesneye, olaya köleleşmeye doğru gider (Sümer, Oruçlular, Çapar, 2015). Aynı zamanda bağımlılık bir aile hastalığı olarak da kabul edilebilir. Çünkü tüm aile bireylerini de etkiler ve ilgilendirir (Kökçü ve Kesebir, 2010). Öyle ki kişinin iş, aile, toplumsal ilişkiler ve bir çok beşeri ilişkisini tehdit ederek tehlikeye sevk eden bu durum kişinin bir çok suça eğilim göstermesini de beraberinde getirmektedir (Ançel, 2012). Bağımlılığın yaş, etnik köken, kültür, din ve felsefi bakış açılarından bağımsız olarak toplumun her kesimindeki insanı sosyal-kültürel yapısı fark etmeksizin etkilediği vurgulanmaktadır (Tarhan ve Nurmedow, 2019). Bağımlı kişilerin eğilimli olduğu bir diğer davranış şekli ise kendilerine ters düşerek kendi inanç, değer ve ahlak anlayışlarından ödün vermek gibi karşımıza çıkmaktadır. İstemek ve rahatlama, uzun vadeli negatif etkisi ve bırakmakta zorluk varsa, bir bağımlılık söz konusudur. (Ainsworth, 1972). Bağımlılık bir tercih değil duygusal acıya verilen bir tepkidir. Çünkü, yapılan çalışmaların birçoğu bağımlılığın altında yatan faktörün altında travmanın yattığı yönünde bir inanç vardır (Sümer, Oruçlular, Çapar, 2015). Depresyon, madde ve alkol ile ilişkili bozukluklar, dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu, kişilik bozuklukları bağımlılığa sıklıkla eşlik eden psikiyatrik bozukluklardır (Bornstein, 2005).

Bağımlılık ve Beyin

Bağımlılık; son yıllarda aşırı artış göstererek sağlık sorunları içerisinde en çok rastlanılan problemlerden biri olarak literatüre geçmiştir (Carlson, 2014; Tarhan ve Nurmedow, 2019). Beynin istemli olarak kontrol edilemeyen alanlarında oluşur. İrade unsurunun devreye

girmesi için kişinin iyileşmek istemesi şarttır (Diclemente, 2016). Beynin her bir aşaması bağımlılıktan olumsuz olarak etkilenmektedir. Cinsellik, yemek, su kişilerin doğal haz kaynaklarıdır. Bağımlı olunan durum ya da madde beynin ödül merkezinden (ventral tegmental alan) yüksek miktarda dopamin salgılamasına neden olur (Carlson, 2014). Bu salınım zaman içerisinde beynin muhakeme, karar vermeden sorumlu olan frontal korteksi etkileyerek yanlış karar almasına, alınan kararların bağımlılık yapan madde ya da durum yönünde olmasına neden olmaktadır. Aynı zamanda, yeni bilgiyi öğrenme, kaydetme ya da hatırlama yetilerinde de bozulmalar meydana gelir (Tarhan ve Nurmedov, 2019).

Kişiyeye Bağımlılık

Tanım olarak kişiyeye bağımlılık; yakınlık kurma ve etkileşim ihtiyacı etrafında dönen kompleks, irrasyonel düşünceler, inançlar, duygular ve davranışlar olarak adlandırılabilir (Wells, Hill, Brack, Brack ve Firestone, 2006). Diğer bağımlılıklarda olduğu gibi insana bağımlılıkta da bir haz ve eksiklikten kaynaklanabileceğini değerlendirmek uygundur (Springer, Britt ve Schlenker, 1998). Genel olarak bağımlılıkta, bağımlı olunan maddenin, olayın, durumun ya da insanın kişilerdeki bir boşluğu doldurduğu, bir eksikliği tamamladığı için vazgeçilmez olduğu ortadadır (Bornstein, 1992). Kişiyeye bağımlı kişi sevmekten çok sevilmek ister. Bu sebeple, kişi kendi kişiliğini ortadan kaldırarak sürekli onların beklentisi doğrultusunda davranır (Pincus ve Wilson 2001). Kendisini ve çevresindeki kişileri "iyi" insan olduğuna inandırmaya çabalar. İnsanların yardımına koşmak, etrafındaki insanların görüşlerini paylaşmak, kendi isteklerini göz ardı ederek ortaya koymamak ve kendi çıkarlarını öncelemeden yaşama eğilimi içerisinde girmek gibi tipik davranışlar sergilerler (Havaçeliği, 2013). Her ne kadar insanlar ondan bahsederken iyi bir insan olduğuna yönelik açıklamalar yapsalar bile bu kişiyi iyi olarak tanımlamak güçtür (Soylu, 2017). Birçoğu geçmişin uslu çocukları olan bu kişiler, çevrelerine sevgi karşılığı rüşvet dağıtırken, kendi kişiliklerinden vazgeçmiş olmanın yarattığı düşmanlık duygularını da sürekli baskı altında tutmak zorunda kalırlar ve böylece bu durumda kendilerine yabancılaşırlar Öyle ki bu kişiler zamanında akıllı ve uslu çocuk olarak bilinen kişiler olmanın yanı sıra çevrelerinden edinecekleri sevgi için kendi kişiliklerinden ödün vermeye hazır dırlar. Ancak bu durumun kendilerini nasıl bir geleceğe sürükleyeceği ile ilgili en ufuk fikirleri dahi yoktur (Bowlby, 1982; Hirschfeld, Klerman, Gough, Barett ve Korchin, 1977). Çevresindeki kişiler tarafından onaylanma, desteklenme ya da yardım alma gereksinimlerini karşılanmadığını düşündüğünde reddedildiğini ya da yalnızlığı ile baş edemeyeceğini düşünüp depresyona girebilir (Alonso-Arbiol, Shaver ve Yarnoz, 2002; Ulusoy, 2010). Bağımlı kişiler gerçekte kendilerini güçsüz ve alçak gönüllü olarak sunarak başkalarının gözüne girmeye çalıştıklarını, pasif ve uysal davrandıklarını, diğer durumlarda (örneğin ilişkinin biteceğine ilişkin korku duyulduğunda) terk edilmemeyi garantilemek için gerekli görülen her yolu kullanarak bir hayli iddialı ve agresif olduklarını belirtmişlerdir (Lancer, 2018). John Bowlby tarafından geliştirilen bağlanma kuramı erken dönemde bakım verenlerle kurulan ilişkilerin kalitesinin kişinin duygu düzenleme becerilerini, yakın ilişkilerdeki beklentilerini ve davranışlarını derinden etkilediğini öne sürmektedir

(Bowlby, 1982). Otoriter, katı, aşırı koruyucu ebeveynlik stilleri bağımlılık düzeyindeki artışla doğru orantılı bulunmuştur. Bu durumun çocuğun öz-yeterlik hissini etkileyeceği gibi bağımsız davranışların cezalandırılması ve bağımlılığın pekiştirilmesi sonucu çocuğun özzerklik kazanmasının engelleneceği ve çocukların kendilerini işe yaramaz ve ayrıca yetersiz olarak değerlendirmeyi öğrenecekleri vurgulanmıştır (Arntz, 2012). Bu durumun yanı sıra, çocuklukta duygusal istismar da yetişkinlikteki bağımlılıkla ilişkilendirilmektedir. Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi piramidinin en üst basamağında kendini gerçekleştirme yer almaktadır (Maslow, 1970; İnanç ve Yerlikaya, 2008). Psikolojik danışmada varılması istenilen nihai amaç da danışanın kendini gerçekleştirmesine yardımcı olabilmektir. Bu koşullardan biri de bireyin kendi başına yetebilmesi, yalnızlığı ile baş edebilmesidir. Yani diğer bir deyişle başka bir kişiyeye bağımlı kalmadan bağımsız olabilmeyi başarabilmesidir. Bireyin kendini gerçekleştirmesi de kendi kapasitesinin ve sınırlarının farkında olarak var olan yeteneklerini en üst düzeyde kullanabilmesinden geçer (Bornstein, Krukoniş, Manning, Mastrosimone ve Rossner, 1993). Bağımlı kişilerin toplum içerisindeki uyum sürecinde itaat, boyun eğme gibi sağlıksız yöntemleri daha sık kullanırlar (Yakın, 2014). Bu durum kişilerin arası bağımlılığın psikolojik sağlığın bozulmasındaki rolünü belirginleştirir ve depresyon, kaygı, yeme bozuklukları gibi ruh sağlığı bozulmaları ile ilişkilendirilebilir (Dereli, 2018).

Yöntem

Bu çalışma nitel araştırma yöntemlerinden biri olan betimsel derleme (tarama) yöntemi ile araştırılmıştır. Nitel araştırma tekniklerinden içerik analizi tekniği kullanılarak toplanan veriler analiz edilmiştir. Çalışmanın amacına ve sınırlılıklarına bağlı kalınarak oluşturulan anahtar kelimeler doğrultusunda hangi eserlere ulaşılabileceğine karar verilmiştir. Bununla birlikte alan yazın taranırken hangi çalışmaların dikkate alınacağı ve hangilerinin eleneceği belirlenmiştir (Hsieh ve Shannon, 2005). Türkiye'deki, KKTC'deki ve dünyadaki alanla ilgili yapılmış çalışmalara ulaşabilmek için kullanılan veri tabanları sırasıyla; Clarivate ajansına bağlı Social Science Citation Index (SSCI), ERIC, TÜBİTAK, ULAKBİM ve Google akademik şeklindedir.

Elektronik ortamda yapılan araştırmalara ek olarak KKTC'de bulunan üniversite kütüphaneleri ziyaret edilmiş ve elektronik ortama işlenmemiş olan kitaplar ve tezler araştırılmıştır.

Tedavi Yöntemleri

Bağımlılık tedavi edilebilir hastalıklardır. Tedavinin kalitesini, süresini ve içeriğini belirlemede etkili olan en önemli faktör kişinin tedavi olmak yönündeki istekliliğidir. Danışmanlık sürecinde, kişiyeye bağımlılığın pozitif değerlendirildiği durumlar, psikolojik danışmanların danışandan beklentilerini (zamanında gelme, oturumlara devamlılık, kurallara uyma vb.) en çok karşılayan grup, kişiyeye bağımlılığı yüksek olan danışanlar olduğu yönündedir. Diğer yandan sonlandırmayı zor kabul etme ve psikolojik danışmanlara bağımlı hale gelme gibi negatif bir durumdur (Yakın, 2014).

Tedavide dikkate alınması gereken en önemli yaklaşım tarzı doğru terapi yönteminin belirlenmesi ve kişiyeye özel

süreçlerin işletilmesidir. Burada uygulanacak olan terapi yönteminin doğru farmakolojik yaklaşımlarla sentezlenmesi esastır, çünkü tedavinin başarısını etkileme potansiyeli olan değişkenlerin başında kişinin yaşam olayları, ailevi ilişkileri ve bağımlılık durumunun şiddeti gibi faktörler gelmektedir.

Diğer yandan son yapılan çalışmalar ışığında bağımlılık konusunda diğer psikoterapi yöntemlerinden öne çıkan terapi yöntemi Bilişsel Davranışçı Terapi yönündedir (Yıldırım ve Sütçü, 2016; Bengisoy, Özdemir, Erkıvanç, Şahin, İskifoğlu, 2019). BDT'nin terapi boyunca bireylere teknikler öğretildiği için bireyler üzerindeki etkililiği kalıcı ve uzun sürmektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bağımlılığın temelinde yatan psiko-dinamikler ve tetikleyiciler fizyolojik olabileceği gibi sosyal, psikolojik, davranışsal ve genetik de olabilmektedirler. Yapılan araştırmalar sonucunda elde edilen en temel bilgi bağımlılığın oluşumunda tek bir faktörün rol almadığını ancak birden fazla faktörün bir araya gelmesiyle oluştuğunu göstermektedir (Diclemente, 2016).

Bu araştırmada kişiye bağımlılık eğilimi çalışılarak bu konu ile ilgili yapılan makaleler incelenmiştir. Özetlenecek olursa, yapılan bilimsel çalışmalara bakıldığında bağımlılık temelde bir bağlanma bozukluğu olarak görülmektedir (Pincus ve Wilson, 2001). Genel olarak güvenli bağlanma bağımlılığa karşı bir kalkan görevi görürken, güvensiz bağlanma temelde bir risk faktörü olarak açıklanmıştır (Franzblau, 1999). Kişiyne bağımlılık eğilimi yüksek olan kişiler hem kendilerinde var olan potansiyelin ortaya çıkmasına engel olurlar hem de ruhsal bozuklukların ortaya çıkmasına zemin hazırlarlar (Franzblau, 1999). Kişiyne bağımlılık diğer bağımlılık çeşitleri gibi üzerinde çalışılması gereken davranışsal bağımlılıkların içinde yer almaktadır. Kişiyne bağımlılığa yönelik çalışmaların artırılması gerekmektedir. Özellikle ülkemizde bu konuda yapılan çalışmalar oldukça azdır. Son yapılan bilimsel çalışmalara bakıldığında, BDT etkin, yönlendirici, yapılandırılmış bir terapi yöntemi olduğundan dolayı diğer terapilere kıyasla öne çıktığı yönündedir (Bengisoy, Özdemir, Erkıvanç, Şahin, İskifoğlu, 2019).

Bu çalışmanın bulguları alan yazından elde edilen verilerle birlikte incelendiğinde kişiye bağımlılık fenomeninin incelenmesine yönelik farklı yaklaşımlar sergilenmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır. Öncelikle kişiye bağımlılık fenomeninin Türk kültürü için tanımlanması ve kültürlerarası tanı kriterlerinin

denkliğine bakılmalıdır. Avrupa ve Amerika'da konu ile ilgili yapılmış çalışmalar incelendiğinde kişiye bağımlılık fenomeninin kültüre özgü yanlarının olabileceği anlaşılmaktadır (Sümer, Oruçular, Çapar, 2015).

Bir diğer önemli unsur kişiye bağımlılığın gelişim evrelerini daha dikkatli ve derinlemesine inceleyerek ortaya koymaktır. Kuramsal alt yapısı güçlü bir çalışma ile belirlenecek gelişim evreleri sonraki çalışmalarda önleyici rehberlik ve ileri psiko-terapi programlarının daha iyi çalışmasına olanak sağlayacaktır.

Gelecek araştırmalarda bağlanma temelli bağımlılık müdahale programlarının geliştirilmesi alana katkıda bulunacaktır. Okullarda bu konuyla ilgili grupla ya da bireysel önleyici rehberlik çalışmaları yapılmalı ve ayrıca bilişsel davranışçı terapi teknikleri kullanılarak psiko-eğitimler verilmelidir. Çeşitli yaş gruplarında çalışılması gereken bir konudur. Son yapılan çalışmalar, kültürel faktörlerin de bağımlılığın eğilimini etkilediği yönündedir.

Beyannameler

Etik Onayı ve Katılım Onayı

Yürütmüş olduğum bu çalışma literatür taraması ve derlemedir. Herhangi bir katılımcı kitlesinden veri toplanmamıştır. Dolayısı ile üniversite etik komisyonundan izin gerektirmemektedir. Ancak tüm etik kurallar alan yazın taranırken dikkate alınmıştır.

Yayın İzni

Yayın izni dergiye devredilmiştir.

Veri ve Materyallerin Mevcudiyeti

Çalışma alan yazının taranması ile oluşmuştur. Dolayısı ile herhangi bir veri kullanılmamıştır. Ancak talep edilmesi halinde taranan makaleler ibraz edilebilir.

Çıkar Çatışması

Hakemlik ve editörlük sürecinde çıkar çatışmasına mahal verecek herhangi bir durum söz konusu değildir.

Finansman

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde herhangi bir kuruluştan finansal destek alınmamıştır.

Yazar Katkıları

Tubanur Çelik İskifoğlu: Alan yazının taranması, değerlendirmeye alınacak kaynakların organize edilmesi ve tematik analizler yapılması gibi boyutlarda katkılar koymuştur.

Gökhan İskifoğlu: Yapılan tematik analizlerin raporlanması ve makale metnin yazılmasında katkı koymuştur.

Teşekkürler

Bu çalışmanın gerçekleşebilmesi için taramam gereken literatüre erişim sağlamamı kolaylaştıran üniversite ve veri tabanı yöneticilerine teşekkür ederim.

Kaynaklar

Ainsworth, M. D. S. (1972). Attachment and dependency: A comparison. (Ed.: J.L.Gewirtz). Attachment and Dependency, New York: Wiley

Alonso-Arbiol, I., Shaver, P. R. ve Yarnoz, S. (2002). Insecure attachment, gender roles, and interpersonal dependency in the Basque Country. Personal Relationships, 9, 479– 490.

Ançel, G. (2012). Karşılıklı bağımlılık kavramı: Hemşirelikle ilişkisi ve karşılıklı bağımlılığı belirleme araçları. Hemşirelikle Araştırma Geliştirme Dergisi, 2012(1), 70-78.

Ançel, G. ve Kabakçı, E. (2009). Psychometric properties of the Turkish form of Codependency Assessment Tool. Archives of Psychiatric Nursing, 23(6), 441- 453.

Arntz, A. (2012). Schema therapy for cluster C personality disorders. The Wiley-Blackwell Handbook of Schema Therapy: Theory, Research, and Practice, 397-414.

Aydın, B. (2016). Toplumsal dışlanma ve aidiyet kısılacında bağımlı gençlik. Yüksek lisans tezi. Selçuk üniversitesi.

Baykan, N. (2014). Anne-Baba Tutumları ile İnternet Bağımlılık Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Sultanbeyli İlçesi

- Örneği). Yeditepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Bengisoy, A., Özdemir, M.B., Erkıvanç, F., Şahin, S., İskifoğlu, T.Ç. (2019). Bilişsel davranışçı terapi kullanılarak yapılan araştırma makalelerinin içerik analizi 1997-2018. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 54(9), 745-793.
- Bornstein, R. F. (1992). The dependent personality: Developmental, social and clinical perspectives. Psychological Bulletin, 112, 3-23.
- Bornstein, R. F. (2005). The dependent patient: Diagnosis, assessment and treatment. Professional Psychology: Research and Practice, 36(1), 82-89
- Bornstein, R. F., Krukoniş, A. B., Manning, K. A., Mastrosimone, C. C. ve Rossner, S. C. (1993). Interpersonal dependency and health service utilization in a college student sample. Journal of Social and Clinical Psychology, 12, 262-279.
- Bowlby, J. (1982). Attachment and loss. Vol. 1. Attachment. 2. Basım. New York: Basic Books.
- Carlson, N. (2014). Fizyolojik psikoloji. 8. Baskı. Ankara: Nobel.
- Dereli, E. (2018). Yetişkin bireylerde eş bağımlılık, bağlanma ve aleksitimi arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi /Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Diclemente, C.C. (2016). Bağımlılık ve değişim.1. basım. Ankara: Nobel.
- Franzblau, S. H. (1999). Attachment theory. Feminism & Psychology, SAGE 9(1), 5-9.
- Havaçeliği, D. (2013). Partner ilişkilerindeki ilişki bağımlılığının ebeveyn bağlanma stilleri ve madde kullanımı ile ilişkisi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Hirschfeld, R., Klerman, G., Gough, H., Bareett, J. ve Korchin, S. (1977). A measure of interpersonal dependency. Journal of Personality Assessment, 41(6), 610- 618.
- İnanç, Y. B. ve Yerlikaya, E. E. (2008). Kişilik kuramları. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Kökçü, F. ve Kesebir, S. (2010). İki uçlu olgular ve çocuklarında bağlanma biçimi'nin mizaç, kişilik ve klinik özellikler ile ilişkisi: kontrollü bir çalışma. Türk Psikiyatri Dergisi, 21, 1-10.
- Lancer, D. (2018). Eş bağımlılık. 2. Basım. Nobel yayınevi.
- Maslow, A. (1970). Motivation and personality. Third Edition, New York: Harper & Row Puplichers.
- Pincus, A. L. ve Wilson, K. R. (2001). Interpersonal variability in dependent personality. Journal of Personality, 69(2), 224-251.
- Soylu, C. (2017). İnsana bağımlılık. 1. baskı. Ankara: Ekinoks.
- Springer, C., Britt, T. ve Schlenker, B. (1998). Codependency: Clarifying the construct. Journal of Mental Health Counseling, 20(2), 141-166.
- Sümer, N., Oruçlular, Y., Çapar, T. (2015). Bağlanma ve bağımlılık. Bağımlılık Dergisi, 16(4),192-209.
- Şenormancı, Ö., Konkan, R., Sungur, M. Z. (2010). İnternet bağımlılığı ve bilişsel davranışçı terapi. Anadolu Psikiyatri Dergisi. 11, 261-268.
- Tarhan, N., Nurmedov, S. (2019). Bağımlılık. 7. Baskı. Ankara: Timaş Yayınları.
- Ulusoy, Y. (2010). Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeğinin (Interpersonal Dependency Inventory) uyarlama çalışması. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Yakın, D. (2014). Bağımlı kişilik örüntüsü ve terapötik iş birliği: Şema odaklı bilişsel davranışçı terapi uygulaması. Ayna Klinik Psikoloji Dergisi. 1(2),1-13.
- Yıldırım, Z. E.; Sütçü, S.T. (2016). Madde ile ilişkili bozuklukların tedavisinde bilişsel davranışçı grup terapisi etkililiği: sistematik bir gözden geçirme. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar 8(1), 108-128.
- Wells, M. C., Hill, M. B., Brack, G., Brack, C. J. ve Firestone, E. E. (2006). Codependency's relationship to defining characteristics in college students. Journal of College Student Psychotherapy, 20(4), 71-84.

REVIEW ARTICLE / DERLEME YAZISI

Postmodern Perspective in Psychological Counseling Practices: Online Psychological Counselling

Psikolojik Danışma Uygulamalarında Post Modern Bakış Açısı:

Çevrimiçi Psikolojik Danışma

Melih Burak Özdemir¹, Yaşar Barut²

Abstract:

The core of this study consists of what the online psychological counseling practices as a new study field for the psychological counseling services applied in Turkey are, how it should be, its positive and negative aspects, its History and how the online psychological counseling practice is applied abroad. Although there are very few studies in Turkey related to what the standard and ethical principles of online psychological counseling practices in Turkey should be, it is observed that this service is being provided actively via internet. It is possible to encounter a lot of results when we type 'online psychological counseling' in the Google research engine. In this respect, it is essential to clarify matters such as standards and ethical principles for online psychological counseling practices which are gradually gaining momentum in the practice, specialist training, in what situations and conditions online psychological counseling can be applied. These days, in cases where it is not possible to talk with the clients face to face due to different reasons in the field of psychological counseling, the methods and techniques of reaching out to clients or psychological counselors are being researched. Online psychological counseling is the neglected aspect of the psychological counselor education by the universities in Turkey. It is of great importance for the individuals who will provide this service to be competent and that leading professional associations determine the standard and ethical codes of the practice. Although it is hard to state that there are satisfactory amount of studies in our country regarding the online psychological counseling service delivery, existing studies are valuable for observing the current situation of the online psychological counseling in our country, it would not be inaccurate to assert that as a new field for Turkey, online psychological counseling service, is yet at a crawling stage.

Keywords: Online Psychological Counselling, Standard and Ethic Principle, Specialist Training

¹ European University of Lefke, Lefke, Cyprus Psychological Counseling and Guidance Phd. Student, Orcid İd: <https://orcid.org/0000-0001-7016-0745>

²Associate Professor, On dokuz Mayıs University, İzmir, Turkey, Faculty of Health Sciences, Head of Child Development Department, Orcid İd: <https://orcid.org/0000-0002-5027-2536>

Address of Correspondence/Yazışma Adresi: European University of Lefke, Gemikonağı, Lefke 99770, Cyprus Psychological Counseling and Guidance Phd. Student, E-mail: mlhbrk52@hotmail.com

Date of Received/Geliş Tarihi: 23.09.2020, **Date of Revision/Düzeltilme Tarihi:** 05.11.2020, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 17.11.2020, **Date of Online Publication/Çevrimiçi Yayın Tarihi:** 27.11.2020

Citing/Referans Gösterimi: Özdemir, B.M., Barut, Y. (2020). Postmodern Perspective in Psychological Counselling Practices: Online Psychological Counselling., *Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology*, 2(3): 192-99.

© 2020 The Author(s). Published by Cyprus Mental Health Institute / Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology (www.ktpdergisi.com). This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 license which permits use, sharing, adaptation, distribution and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes.

<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Özdemir, B.M., Barut, Y. (2020).

Özet:

Türkiye’de uygulanan psikolojik danışma hizmetleri için yeni bir çalışma alanı olarak çevrimiçi psikolojik danışma uygulamalarının ne olduğu, nasıl olması gerektiği, olumlu ve olumsuz tarafları, tarihçesi, yurtiçi ve yurt dışında çevrimiçi psikolojik danışmanın nasıl uygulandığı bu çalışmanın özünü oluşturmaktadır. Çevrimiçi psikolojik danışma konusunda standartların ve etik ilkelerinin neler olmasıyla ilgili az sayıda çalışma olmasına rağmen, internet üzerinden bu hizmetin oldukça yoğun bir şekilde verildiği görülebilir. Google’a ‘çevrimiçi psikolojik danışma’ yazıldığında çok fazla sonuçla karşılaşılması olasıdır. Bu açıdan uygulamada giderek ivme kazanan çevrimiçi psikolojik danışma uygulamaları için standartların ve etik ilkelerin, uzman eğitiminin, hangi durum ve şartlarda çevrimiçi psikolojik danışmanın uygulanabileceği konuların netleştirilmesi önemlidir. Günümüzde psikolojik danışma alanında farklı sebeplerle danışanlarla yüz yüze görüşmelerin mümkün olmadığı durumlarda, danışanlara veya psikolojik danışmanlara ulaşmanın ve iletişim kurmanın yöntem ve teknikleri araştırılmaktadır. Çevrimiçi psikolojik danışma, Türkiye’de üniversitelerce psikolojik danışman eğitiminin ihmal edilen yönü de oluşturmaktadır. Bu hizmeti verecek kişilerin yetkin olması, alanda söz sahibi meslek örgütlerince uygulama standart ve etik kodlarının belirlenmesi önemlidir. Çevrimiçi psikolojik danışma hizmetinin sunulmasıyla ilgili ülkemizde çok az çalışma vardır fakat mevcut çalışmalar çevrimiçi psikolojik danışmanın ülkemizdeki durumunu görmek adına değerlidir. Türkiye için yeni bir alan olarak çevrimiçi danışmanlığın emekleme aşamasında olduğunu söylemek de yanlış olmayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Çevrimiçi Psikolojik Danışma, Standart ve Etik İlke, Uzman Eğitimi

Giriş

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de uygulanan psikolojik danışma hizmetleri için yeni bir çalışma alanı olarak çevrimiçi psikolojik danışma uygulamalarının tarihçesini, olumlu ve olumsuz taraflarını, çevrimiçi psikolojik danışma için etik ilke ve standartları, yurtiçi ve yurt dışında çevrimiçi psikolojik danışmayla ilgili yapılmış olan çalışmaları ortaya koymak ve çevrimiçi danışma uygulamaları için çözüm önerilerini sunmaktır.

İlerleyen internet teknolojisinin psikoloji alanındaki uygulamaları internet ortamına taşıdığı gözlenmektedir. Eğitim seviyesinin yükselmesi, psikolojik danışma hizmetlerinin eğitim kurumlarında okul psikolojik danışmanlarınca sunulması ve psikolojik destek almanın öneminin sosyal medyada sık yer alması, insanların uzmanlardan yardım gereksinimlerinin önündeki önyargıları kırmıştır (Damar, 2019). Web 2.0 olarak ifade edilen ikinci nesil internet uygulamasının yaşamımıza girmesiyle birlikte iletişim şekillerimiz, kültürel değerlerimiz ve kimliklerimiz değişime uğramaya başlamıştır. İnternetin kullanım oranı, bilgi teknolojilerinin yaygınlaşmasına paralel son 10 yılda neredeyse iki kat artmıştır (Turan, 2015).

İnternetin yaygın bir kişilerarası iletişim aracı olmasıyla beraber de alan yazında e-terapi veya online danışma olarak da isimlendirilen internet temelli yeni bir danışma uygulaması doğmuştur. Çevrimiçi danışma başlangıçta çevrimiçi sesli ve görüntülü iletişimi hatırlatsa da e-posta veya sadece anlık ileti yazılmasıyla gerçekleştirilen çevrimiçi danışma uygulamaları söz konusudur (Özer, Yıkılmaz, Altınok ve Bayoğlu, 2016). Teknolojik ilerlemeler, akıllı telefonlar ve internetin daha ulaşılabilir olması, çevrimiçi danışmayı kişilerin gündelik hayatlarında tercih edilir hale getirmiştir. Bugün pek çok insan ekonomik sebepler, zaman ayırma noktasında yaşadığı güçlükler, evden çıkabilmeye ilgili yaşadığı zorluklar (salgın hastalık, engel durumu, asosyal vb.) bulunduğu konum itibarıyla destek alabileceği, psikolojik yardım hizmeti veren kurum veya uzmanın olmayışından kaynaklı zorluklar yaşayabilmektedir. Bu gibi

nedenlerden dolayı bireyler çevrimiçi danışma hizmetinden yararlanmayı tercih edebilmektedir (Türk PDR Derneği, 2011). Koronavirüs (Covid-19) sebebiyle pandemi sürecinde çevrimiçi psikolojik danışma gibi yardımlar daha da önem kazanmış, danışanlar danışmanlara gelemediği için, psikolojik danışman ve terapistler, elektronik ortamda danışanlara nasıl ulaşabiliriz yollarını yoğun bir şekilde aramaya başlamıştır (Poyrazlı ve Can, 2020).

Richards ve Vigano (2012) çevrimiçi psikolojik danışmayı, danışmanla danışan arası ilişkinin, bilgisayar destekli iletişim teknolojilerinin yer aldığı çevrimiçi ortamlarda oluşması ve iyileştirici müdahalenin de aynı şekilde bu ortamda uygulanması, Türk PDR Derneği (2011) psikolojik desteğe ihtiyaç duyan kişiyle, bu hizmeti sunan psikolojik danışman arasındaki ilişkinin telefon veya internet aracılığıyla, terapötik müdahalenin yine bu ortamda gerçekleştirilmesi, Barak ve Grohol (2011) danışan veya grup şeklinde danışanlarla, danışman arasında bilgisayar teknolojisi kullanılarak sunulan ruh sağlığı hizmeti, Cook ve Doyle (2002) ise internet üzerinden ruh sağlığı hizmetlerinin sağlanması olarak tanımlanabilen çevrimiçi terapi, ilgi ve tartışma bolluğuna yol açan, büyüyen bir alan olarak tanımlamışlardır.

Çevrimiçi danışma uygulaması, sözlü iletişim kanalı kullanılarak video konferans yöntemiyle yapılabildiği gibi, metin tabanlı iletişim kanalı olan e-mail veya anlık ileti yoluyla da yapılabilmektedir. Eş zamanlı yani anlık yazışma aracılığıyla yapılan görüşmede taraflar birbirlerini görmez, metin tabanlı iletişim aracılığı ile etkileşim kurulur. Danışan yaşadığı sorunu yazar, danışman da buna yansıtılarda bulunur ve süreç böyle ilerler. Gerçek zamanlı çevrimiçi yazışma uygulamasında danışan ve danışman sanal sohbet odasında veya özel yazılımlar aracılığıyla yazışır (Bozkurt, 2013). E-postayla görüşmedeyse danışan ve danışman birbirlerini görmeden metin tabanlı iletişim aracılığıyla iletişim kurarlar. Anlık yazışmadan farkı, eş zamansız olarak gerçekleşmesidir. E-postayla görüşmede danışan kişisel

e-posta adresinden ayrıntılı bir şekilde yaşadıklarını yazar, danışman da geri bildirimde bulunur ve süreç böyle ilerler. Video konferans görüşmesindeyse danışan ve danışman mikrofon, hoparlör ve bilgisayara bağlı kamera aracılığıyla karşılıklı etkileşim kurarlar. Bu uygulamada danışan ve danışmanın birbirlerini eş zamanlı görebilme ve duyabilme imkânı söz konusudur. Video konferans yöntemi, iletişim kurmak için video vasıtasıyla görülen ve duyulanları kullanarak psikolojik danışmanla danışan arasındaki eş zamanlı mesafe etkileşimini içerir (NBCC, 2007).

Danışanlara, uzaktan psikolojik danışma destek verilmesi yönünde ilk çalışmalar, kriz anlarında telefonla psikolojik danışma yardımının verilmesiyle başlamıştır. Bilgisayar teknolojisindeki gelişmelerle beraber de bilgisayar destekli psikolojik danışma hizmetlerinden yararlanılma yoluna gidilmiştir (Reimer Reiss, 2000). Çevrimiçi psikolojik danışmanın ülkemizdeki uygulamalarına baktığımızda 'online terapi' kavramının öne çıktığını ve bu uygulamayı yapanların çoğunlukla psikologlar veya az sayıdaki psikiyatristin olduğunu görürüz. Bazı devlet kurumları zaman zaman, bazılarıysa devam eden şekilde uzaktan psikolojik destek hizmetini sunmaktadır. Kocaeli Başiskele Belediyesi'nin uygulamaya soktuğu e-psikolog uygulaması, Malatya İl Emniyet Müdürlüğü'nün psikolojik danışmanlık birimi, TSK'nın Telefonla Danışma Hattı (TELE-NET) ve Sağlık Bakanlığı'nın ALO 171 Sigara Bırakma Danışma Hattı sadece birkaçıdır (Bozkurt, 2013). Türkiye'de bu alanda hizmet veren ilk kurumsa, Mersin Üniversitesi'dir.

Yöntem

Çalışma, konuyla ilgili Türkiye'de ve Dünyada yapılmış olan çalışmaların taranması biçiminde gerçekleştirilmiştir. Bu amaçla çevrimiçi psikolojik danışma (online counseling) anahtar kelimesiyle Google, Dergipark, Google Akademik, Yök Tez sayfalarında taramalar yapılmıştır. Konuyla ilgili ulusal ve uluslararası dergilerde yayınlanmış ilgili çalışma, derleme ve gözden geçirmeler, kitap çalışmaları, tez çalışmaları ve kongrelerde sunulmuş olan bildiriler çalışmanın değerlendirme kapsamına alınmıştır.

Çevrimiçi Psikolojik Danışmanın Avantaj ve Dezavantajları

Çevrimiçi danışmanın en önemli avantajlarından birisi mesafelerin üstesinden gelmek için kullanılabilmesidir. Kaygılı ve depresyonlu pek çok danışan, bilişsel davranışçı terapi (BDT) eğitilmiş bir ruh sağlığı uzmanına kolayca erişemez ve bu noktada internet, kliniklere gidemeyen danışanlar için müdahaleyi daha erişilebilir hale getirebilir. Diğeriyse yüz yüze psikolojik danışma hizmeti gerçek zamanlı olarak verilebilirken, çevrimiçi uygulamada verilecek olan hizmetin belli bir zamanda yapılması şartı aranmaz ve bu da hem danışanlar hem de psikolojik danışmanlar adına bir avantajdır (Andersson, 2010). Ev ortamında bilgisayar veya telefon karşısında böyle bir hizmeti alabilmek, sokağa çıkma fobisi olanlar için, cinsiyet rolleriyle ilgili karmaşa yaşayan fertlerin, destek olarak damgalanma korkularının önüne geçebilmeleri, fiziksel engelli veya evde bakım hizmeti alan fertlerin ulaşım sorunlarının varlığı adına çevrimiçi uygulama hem kolay hem de rahat ulaşılabilir bir çözüm sunabilmektedir (Damar, 2019).

Çevrimiçi danışma bilişsel davranışçı modeli benimseyen psikolojik danışmanlar için, danışanlarına verdikleri ödevleri takip edebilmeleri, danışanların ödevleri hakkındaki duygu ve düşüncelerini keşfetmeleri ve danışanların, danışma süreci sonrası geçtikleri aşamaları yazılı olarak görmeleri yani danışanların özsaygılarının gelişmesine olanak sağlamasıdır (Childress, 2000). Aile danışmanlığında ailenin evde bir araya gelebilmesi avantaj olabilmekte, hasta veya evden çıkamayacak durumda olan danışanlar, zaman sorunu olanlar, yaşadıkları yerde yardım alabilecekleri bir uzman bulamayanlar, mesai saatleri içerisinde iş yerlerinden izin alamayanlar, cinsel konular ile ilgili yüz yüze yardım alma noktasında kaygılı olanlar evlerinde ya da ofislerinde bu hizmetten yararlanabilirler. Çevrimiçi danışma, danışanın evden çıkmasına engel bedensel bir problemi olsa bile, psikolojik destek almasının önünü açar. Ayrıca çevrimiçi danışma uygulamasıyla danışanlar, yurt dışında yaşıyor ve kendini anlayan, kültürünü taşıyan ve önem veren bir uzman bulamadığı anlarda destek almasının önünü açabilir (Dinçyürek ve Uygarer, 2012).

Cinsel tacize veya tecavüze uğramış olmak, farklı cinsel yönelime sahip olma, cinsiyet rolleriyle ilgili karmaşa yaşama veya kendisini ifade ederken zorluk yaşama ve gerçek kimliğini paylaşmak istemeyen danışanlar adına çevrimiçi yardım daha güvenilir ve cesaret verici bir ortam yaratabilir (Aygün Cengiz, 2007). Hemen, hızlı ve güvenilir bilgi alabilme adına doğru bir yol olması ve sunulan hizmetin bazı danışanlarla yüz yüze oturular yoluyla da desteklenebilir olması çevrimiçi danışma uygulamasının avantajları arasında sayılabilir (Griffiths ve Cooper, 2003). Zaman ve mekân noktasında gerek danışmanlara gerekse de danışanlara kolaylıklar sağlamakta; akıllı telefonlar, tablet veya bilgisayarla kişiler internete bağlanarak psikolojik danışma yardımı alabilmekte ve böylece uzun mesafeler kat etmek ya da trafik gibi birtakım zorluklarla baş etmek durumunda kalmamaktadırlar. Psikolojik danışmanlar açınsındansa çevrimiçi uygulama; yer kiralamak, kira ödemek ya da kiralanana yere ait birtakım giderler, otopark, sekreter gibi masrafların ortadan kalkması anlamına gelmektedir (Zeren ve Bulut, 2018).

Çevrimiçi yardımın birtakım dezavantajları da söz konusudur. Çevrimiçi uygulamada danışanın bir bütün olarak beden dilinin ne mesaj verdiği ve sözsüz mesajlarının net olarak danışmanca anlaşılması mümkün olmayabilir. Geleneksel psikolojik danışmaya nazaran danışmanın empati kurması, duygu yansıtması zor olabilir. Her ne kadar çevrimiçi danışmada karşılıklı ilişki ve etkileşim söz konusuysa da geleneksel yaklaşımdan farklı olarak danışan ve danışman ilişkisinin şimdi ve buradalığını tam olarak yaşayamayabilir. Uzaktan sözsüz mesajları yakalamak ve çevrimiçi ortamda danışma süreci yönetmek, çevrimiçi psikolojik danışmanın dezavantajları arasında sayılabilir (Amanvermez, 2015). Psikotik bozukluğa olan, ağır depresyon geçiren, alkol ve madde bağımlılığı olan, kendine veya bir başkasına zarar vermeyi düşünen, 18 yaşından küçüklerle veya başka bir uzmandan yüz yüze psikolojik danışma hizmeti alan bireylerle çalışırken, uygunluğu noktasında görüş birliği olmamakla beraber, bu konularda çok da yeterli olduğunu söylemek zordur (Türk PDR Derneği, 2011).

Çevrimiçi Psikolojik Danışmada Etik İlke ve Standartlar

Çevrimiçi danışmanlık literatüründe ele alınan en yaygın endişe, uzaktaki birine danışmanlık yapmak ve mesafe ne olursa tedavide kullanılan teknoloji, mevcut etik ve yasal standartlara ait kodların korunması gerekliliğidir (APA, 2002). Türk PDR Derneği (2011) etik ilkelerinin amaç ve fonksiyonlarına göre, psikolojik danışmanların ne tür davranışlarının kabul edilebilir olduğuna dair yöntemlerden söz etmektedir. Bu yöntemlere etik kodlar denilmektedir. Bu açıdan oluşturulmuş psikolojik danışma meslek etiği kodlarının, alan çalışanlarınca dikkate alınması beklenmektedir.

Türkiye’de çevrimiçi psikolojik danışma konusunda standartlar ve etik ilkelerin ne olması gerektiğiyle ilgili çok az çalışma bulunmaktadır. Bu alanda Hamamcı (2007) çevrimiçi psikolojik danışmanın kapsamlı anlatıldığı kitap bölümü aslında bir ilktir. Çevrimiçi psikolojik danışma konusunda bir diğer çalışmaya Piri (2011) çevrimiçi psikolojik yardımın ne olduğu, tarihçesi, avantaj ve dezavantajlarıyla, etik ilkeler ve olası etik ihlaller konularının işlendiği çalışmasıdır. Bu çalışmalar dışında Zeren ve Bulut (2018) Türkiye için çevrimiçi danışma standart ve etik ilkelerinin neler olması gerektiğini tartıştığı, uygulanabilir bir modelle şemalaştırdığı çalışması en güncel olandır. Yüz yüze iletişimin olmadığı metin tabanlı çevrimiçi psikolojik danışma yapabilmek için danışanın yazarak ifade ettiği duygularını yazış biçimini, kullandığı noktalama işaretlerini, tekrar ettiği kelimelerinin danışanın hangi duygularının bir yansıması olarak ortaya çıktığını bilmek gerekir. Sözsüz ve yüz yüze olmayan iletişimde danışanların yalnız olup olmadıkları veya karşımızdaki kişinin gerçek bir danışan olup olmadığı bazı etik kaygılara da beraberinde getirmektedir. Aynı kaygıları danışanlar da psikolojik danışmanlar için hissedebilir. Bu açıdan etik kaygıların giderilmesi, terapötik sürecin daha etkin bir şekilde yürütülmesi adına önemlidir (Damar, 2019).

Çevrimiçi danışmada, uzaktan sözsüz mesajları yakalamak ve çevrimiçi ortamda danışma oturumları düzenlemek zor iştir çünkü etik ve yasal sorunlara yol açan gizlilik sorunlarına sebep olabilir (Amanvermez, 2015). Türkiye’de çevrimiçi danışma alanına dönük etik standartlar halen oluşturulmuş değildir fakat Türk Psikologlar Derneğinin (TPD) 2004 senesindeki yönetmeliği, çevrimiçi danışma konusunda ilk standardizasyon çalışması olarak ele alınabilir. Etik ilkeler ile konusunda çalışma yapan Türk PDR Derneği (2011) yönetmeliğinde de çevrimiçi danışmayla ilgili maddeler ‘Geleneksel olmayan psikoterapi ortamları’ başlığı altında yerini almıştır. Çevrimiçi danışma uygulamasında gizlilik ilkesi yalnızca danışmanın değil danışanın da sorumluluğudur. Danışmanın görüşme esnasında yalnız olması, kişisel bilgisayarında şifreleme programlarını kullanmasının yanında danışanın da kendi gizliliğini sağlaması beklenir. Özellikle danışan metin tabanlı bir hizmet alıyorsa, danışanın danışmanıyla yaptığı görüşmelerini şifreleme, saklama, kötüye kullanmama gibi sorumlulukları taşıması beklenir (Zeren ve Bulut, 2018).

Çevrimiçi psikolojik danışma alanında yeterliliği belirlemenin, şu anda psikolojik danışma uzmanlık alanlarının (göz hareketleriyle duyarsızlaştırma ve yeniden işleme, hipnoz gibi) diğer alanlara nazaran daha belirsiz olduğu doğru olsa da, bu alandaki açıklık Özdemir, B.M., Barut, Y. (2020).

psikolojik danışmanların yetkinlik/yeterlilikten muaf olmaları anlamına gelmemelidir (Damar, 2019).

Çevrimiçi Psikolojik Danışma İle İlgili Yurt İçi ve Yurt Dışında Yapılmış Olan Çalışmalar

Amanvermez (2015) Türkiye ve ABD’deki çevrimiçi psikolojik danışma uygulamalarını karşılaştırmalı incelediği çalışmada, Türkiye’deki çalışmaların çoğunun, danışan ve danışmanların, çevrimiçi psikolojik danışmayla ilgili görüş ve algıları üzerine olduğu yönündedir. Dinçyürek ve Uygarer (2012) çalışmalarında psikolojik danışmanların rehberlik hizmetlerini, çevrimiçi ortamda yürütme noktasında çok da istekli olmadıkları sonucuna ulaşmışlardır. Bastemur ve Bastemur (2015) Türk danışmanların interneti meslek yaşamlarında danışmanlık maksadıyla kullanma konusundaki bakış açılarını inceledikleri çalışmalarında, danışmanların çevrimiçi danışmanlık konusuna olumlu baktıkları ve bu uygulamanın Türkiye için geçerli olduğunu düşündükleri fakat çevrimiçi danışmanlık noktasında daha çok bilgiye ihtiyaç duydukları sonucuna ulaşmışlardır. Damar (2019) çalışmada psikolojik danışmanların çevrimiçi psikolojik danışmaya ilişkin olumlu tutumlarının olduğu sonucuna ulaşmış fakat psikolojik danışmanların çevrimiçi psikolojik danışma konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları ve Türkiye’de çevrimiçi psikolojik danışmanın uygulanabilirliği noktasında da etik kaygıların yüksek olduğunu vurgulamıştır. Katılımcılar, çevrimiçi psikolojik danışma için en etkili uygulama yönteminin video konferans yöntemi olduğunu, metin tabanlı uygulama yöntemleri ile terapötik ilişkinin kurulmasının zor olabileceği yönünde görüş bildirmekle beraber ülkemizde çevrimiçi psikolojik danışmaya özgü etik kuralların ve denetim mekanizmasının düzenlenmesini de gerekli bulmuşlardır. Ayrıca çevrimiçi psikolojik danışma hizmetini sunabilmek için bu konuda eğitim alınmasının gerekliliğini, bu hizmeti sunacak uzmanın teknolojiye yatkınlığını ve yeterli olması gerektiğini de ifade etmişlerdir.

Zeren (2014) PDR lisans programlarına devam eden ve ‘birey ile psikolojik danışma uygulama’ dersi alan 4. sınıf öğrencileriyle yaptığı çalışmada, öğrencilerin çevrimiçi psikolojik danışmanın olumlu ve olumsuz yanlarından bahsederek, çevrimiçi psikolojik danışmanın, danışana doğru tepki vermesi için zaman kazandırması, psikolojik danışma hizmetinden yararlanamayacak bireyler için kolaylaştırıcı olması, kendini açma noktasında zorluk yaşayan danışanlar için faydalı olabileceği, psikolojik danışman eğitime katkı vermesinin yanında, danışan ile direkt iletişim kurulamaması, güven ilişkisinin sağlanamadığı zorluklar, zaman yönetimi noktasında farklılıklar ve güvenlik noktalarında ek önlemler gerektirmesi gibi bir takım dezavantajlarının olduğundan da söz etmişlerdir. Zeren (2017) geleneksel danışmayla, çevrimiçi danışma sürecindeki terapötik işbirliği sürecini danışman adaylarının nasıl değerlendirdikleri üzerine yaptığı çalışmada, psikolojik danışman adaylarının, danışanları ile amaç belirleme noktasında ve bu amaçlara ulaşmada, danışanların problemlerinin çözümüne yönelik işbirliği oluşturdukları ve danışanlarıyla kişisel bir bağ oluşturduğu doğrultusundadır. Fakat çevrimiçi danışma sürecinde hedeflere ulaşma ve işbirliği noktasında, danışan ile danışman adaylarının birbirlerini anlama noktasında zorlukların yaşandığı yönündedir.

Savaş ve Hamamcı (2010) çalışmalarında psikolojik danışmanların, öğrenci velilerine internet üzerinden psikolojik danışma ve rehberlik hizmeti verilmesine daha az olumlu baktıkları sonucuna ulaşmışlar ve bu durumun sebebini psikolojik danışmanların kendilerine ek bir yük olarak düşündükleri veya nasıl yapacaklarına ilişkin yeterince bilgi sahibi olmamalarına bağlamışlardır. Zeren (2015) çevrimiçi psikolojik danışma yardımı alan danışanların memnuniyetlerinin, yüz yüze psikolojik danışma hizmeti alan danışanlar ile oldukça benzer olduğu sonucuna ulaşmıştır. Özer, Yıkılmaz, Altınok ve Bayoğlu (2016) psikolojik danışmanların çevrimiçi psikolojik danışma hizmetine dönük tutumlarını, yardım alan açısından değerlendirdikleri çalışmalarında, yardım alan bireylerin çevrimiçi psikolojik danışma uygulamasına dönük tutumlarının cinsiyet, günlük bilgisayar kullanım düzeyleri, toplam bilgisayar kullanım süreleri, bilgisayar kullanımına ilişkin öz yeterliklerine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Zeren (2016) yüz yüze ve çevrimiçi danışmanlığı, müşteri sorunları ve memnuniyeti açısından incelediği çalışmasında, memnuniyetlerinin ve yaşadıkları sorunların oldukça benzer olduğunu ve gerek çevrimiçi psikolojik danışma gerekse de yüz yüze yapılan psikolojik danışma sürecine yönelik katılımcı memnuniyetlerinin oldukça benzer olduğu sonucuna ulaşmıştır. Buyruk Genç, Amanvermez, Zeren ve Erus (2019) çalışmalarında danışanların en çok ön görüşmeden ve ilk oturumlardan sonra süreci yarıda bıraktıkları sonucuna ulaşmışlardır. Çalışmalarında çevrimiçi psikolojik danışmada sürecini yarıda bırakma oranını, yüz yüze psikolojik danışmaya nazaran daha fazla olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Cook ve Doyle (2002) çalışmalarında çevrimiçi ortamlarda da, yüz yüze ortamlarda olduğu gibi terapötik işbirliğinin kurulabildiği sonucuna ulaşmışlardır. Cook ve Doyle (2004) danışan ve danışmanın çevrimiçi yardım sürecinde birlikte çalışma ittifakını araştırdıkları çalışmalarında, çevrimiçi yardım alan grubun 'Birlikte Çalışma İttifakı Envanteri' nden aldıkları puanların, çevrimiçi yardım almayan gruba göre daha yüksek olduğu sonucunu ortaya koymuştur. King, Bambling, Reid ve Thomas (2006) Avustralya kıtasında gençlerle yaptıkları telefon ya da çevrimiçi psikolojik danışma hizmetinde terapötik işbirliğini araştırdıkları çalışmalarında telefon ile verilen psikolojik yardımda terapötik işbirliği sürecinin, çevrimiçi danışmaya nazaran yüksek olduğudur (Zeren, 2017). Chester ve Glass (2006) çevrimiçi danışmanla yaptıkları çalışmalarında çevrimiçi danışmanlığın başta Batı merkezli uygulayıcılar olmak üzere nispeten deneyimli kişilerce yürütüldüğü, e-posta kullanımıyla nitelendirildiği sonucuna ulaşmışlar ve çevrimiçi müşterilerin çoğunlukla kadın olduğunu, nispeten de kısa vadeli müdahaleler aldıkları bulgularını paylaşmışlardır. Haberstroh, Parr, Bradley, Morgan Fleming ve Gee (2008) çalışmalarında çevrimiçi danışmanlığın spesifik teknik, etik ve klinik hususlar gerektirdiği noktasında öneriler ortaya koymuşlardır. Zur (2012) çalışmasında göz göze iletişim kuramamanın veya danışanın beden dilini tam görememenin dijital göçmenler için bir sorun olduğunu, dijital yerlilerinse teknolojiyi kullanırken kendilerini oldukça rahat hissettiklerini ortaya koymuştur. Brown (2012) adolesanlara dönük verilen çevrimiçi krize müdahale hizmetinden faydalanan doksan bir gencin katıldığı araştırmasında, özel ve sözel olmayan işaretlerin olmayışı ve çevrimiçi mekanda oluşturulan gizlilik

duygusunun gençlerce olumlu karşılandığı ve çevrimiçi danışma ortamında terapötik işbirliğinin etkili bir yönde oluşturulduğu sonucuna ulaşmıştır. Witt, Oliver ve McNichols (2016) çevrimiçi avatar temelli psikolojik danışmaya ilişkin olarak yürüttükleri çalışmalarında, katılımcıların kim olduklarının görünmemesinin, gizlilik anlamında önemli olduğunu vurgulamışlardır. Cipolletta ve Damiano (2018) çalışmalarında pandemi öncesi İtalya'da psikolojik hizmet sunan pek çok uzmanın çevrimiçi yardıma karşı olmadığı ancak bu uzmanların az bir kısmının çevrimiçi hizmet sunma noktasında tecrübeli olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Tartışma

Richard ve Vigano (2012) çalışmalarında çevrimiçi psikolojik danışmada kullanılan eş zamanlı olmayan iletişim biçiminin, danışanlara yaşadıkları düşünce ve duyguların üzerinde odaklanma, düşünme ve kendilerini fark etme olanağını daha fazla sağlayabildiğini ortaya koymuşlardır. Ayrıca çevrimiçi sunulan psikolojik danışma hizmetinin, danışanların farkındalık ve kendilerini ifade etme becerilerinde olumlu yönde etki ettiğini de ifade etmişlerdir. Ülkemizde de çevrimiçi psikolojik danışma uygulamalarının bilimsel temelli olarak derin bir araştırmaya ihtiyacı olduğu açıktır. Bu hizmetin daha sağlıklı sunulabilmesi adına ülkemizde danışan profilleriyle ilgili daha fazla araştırmanın yapılması ve bu araştırma yapılırken de daha geniş ve çeşitli örneklem gruplarından veriler elde edilmesi önemli görülmektedir.

Çevrimiçi sunulan psikolojik yardım hizmetleri danışanların bu hizmetlere ulaşmasını arttırmış olsa da, danışanların ve danışmaların bu hizmetler boyunca teknoloji kaynaklı bazı sorunlarla karşılaşma olasılığı da olabilmektedir (Elleven ve Allen, 2004). Erdem, Bardakçı ve Erdem (2016) çalışmalarında çevrimiçi danışma alma davranışının en çok internet kaygısı tarafından etkilendiği sonucuna ulaşmışlardır. Bu sebeple psikolojik danışma uygulamalarına geçmeden önce bu hizmeti alan kişilere süreçte yaşanabilecek teknoloji kaynaklı aksaklıklar ve bu konuda alınabilecek tedbirler, çevrimiçi psikolojik danışmanın avantajı ve dezavantajlarıyla ilgili bilgiler verilebilir ki bu da danışanların süreci yarıda bırakmalarının önüne geçebilmek demektir.

Poyrazlı ve Can (2020) Toplumun olumsuz bakış açısından kaynaklı, psikolojik yardım alıyor denilerek etiketlenmekten korkan danışanlar için çevrimiçi psikolojik yardım bir noktada kaygıyı azaltıcı görev görebilir. Üzerinde 'Psikolojik danışma merkezi' yazan bir yere girmekten çekinen danışanlar, yardım aldığının bilinmemesi için çevrim içi psikolojik danışmayı tercih edebilir. Damar (2019) göre de çevrimiçi görüşme, damgalanma kaygısı olmadan danışanın kendini açmasının önünü açabilir. Bu durum danışanların kendilerini daha rahat ifade etme ve kimliklerinin saptanmaması noktasında avantaj gibi gözükse de Amerikan Psikolojik Danışma Derneği (2014) yayınladığı etik ilkeler ve kurallara göre psikolojik danışmanların kimlere hizmet sunduğuyla ilgili danışanların kimliğini belirlemesi önemlidir. Bu açıdan gerek dünyada gerekse de ülkemizde hızla gelişen teknolojinin de yardımıyla hizmet satın alma sektörünün internete taşındığı düşünülürse, çevrimiçi psikolojik danışma hizmetini internet üzerinden almak isteyen kişilerin sayısının artması kadar doğal bir şey

olmayacaktır. Ülkemizde direkt ve sadece çevrimiçi danışma alanında çalışanlar için oluşturulmuş standartlar halen mevcut değildir. Bugün pek çok ülkede çevrimiçi psikolojik danışma hizmeti neredeyse yirmi yıla yakın bir süredir belli standartlara göre yapılırken, ülkemiz açısından baktığımızda Türk PDR ve Türk Psikologlar derneklerinin etik yönetmeliklerinde konuyla ilgili belirli maddeler haricinde oluşturulmuş standartlar söz konusu değildir. Bu da gerek danışanlar gerekse de danışmanlar için birtakım zorlukları da beraberinde getirebilecek bir durumdur. Etik ilke ve standartların bir önce belirlenerek, bu hizmet alanı için acilen hayata geçirilmesi gerekli görülmektedir.

Amanvermez, Zeren, Erus ve Genç (2020) çalışmalarında süpervizyon ve akran süpervizyonunun çevrimiçi ortamdaki yürütülmesinin psikolojik danışmanlar adına olumlu bir tecrübe olarak görüldüğü sonucuna ulaşmışlardır. Zeren (2015) üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmasındaysa yüz yüze ve çevrimiçi danışanların sorunlarının oldukça benzer olduğu sonucuna ulaşmıştır. Danışanların tamamının psikolojik danışma sürecine ilişkin memnuniyet içinde oldukları, yüz yüze ve çevrimiçi danışanların memnuniyetlerinin de oldukça benzer olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bastemur ve Bastemur (2015) çalışmalarında ise lisansüstü öğrenciler ve psikolojik danışmanlarla yürüttükleri çalışmalarında katılımcılardan hiçbirinin çevrimiçi psikolojik danışmayla ilgili bilgilerinin veya eğitimlerinin olmadığı ancak olumlu düşüncelere sahip oldukları ve Türkiye’de çevrimiçi psikolojik yardımla ilgili konuların da eğitimin bir parçası olması gerektiğine inandıkları bulgularına ulaşmışlardır. Tanrikulu (2009) çalışmasında psikolojik danışmanların çevrimiçi psikolojik danışmaya ilişkin bilgi düzeylerinin yeterli olmadığını fakat yine de çevrimiçi psikolojik danışma hizmetine yönelik olumlu tutumlarının olduğunu, temeldeyse danışmanların geleneksel psikolojik danışmayı tercih ettikleri sonucuna ulaşmıştır. Çevrimiçi psikolojik danışma uygulamalarının ülkemizde ihmal edilen bir alan olduğunu ve katılımcıların hiçbirinin çevrimiçi psikolojik danışmayla ilgili herhangi bir eğitim almamış olduğunu da ifade etmiştir. Bu açıdan üniversitelerin PDR programlarına çevrimiçi psikolojik danışma dersinin konulması, gerek teorik gerekse de uygulamaya dönük eğitimlerin uzmanlarca verilmesi ve ders kapsamında uygulamaların yapılması bilinçli ve eğitilmiş, etik ilke ve standartlara uyan mezunların ortaya çıkmasını sağlayacaktır. Çevrimiçi psikolojik danışma uygulamalarının giderek yaygınlaşması, bu alanda yetişmiş insan gücünü daha da gerekli kılmaktadır.

Psikolojik danışmada amaç, danışanların danışma sürecine getirdikleri sıkıntı ve endişeleri hafifletmektir. Psikolojik danışma, danışanın güçlü yönlerini geri getirmeye ve tüm endişelerinin üstesinden gelmesine yardımcı olma sürecidir. Çevrimiçi psikolojik danışmada da aynı hedeflere yerine getirilmeye çalışılmaktadır. Çevrimiçi psikolojik danışmada da geleneksel psikolojik danışmada uygulanan temel beceri ve koşullar uygulanır ki burada tek fark, bu yansıtmanın çevrimiçi psikolojik danışmada çevrimiçi bir kanalla yapılmasıdır (Damar, 2019). Nitekim Cohen ve Kerr (1998) çalışmalarında her iki yöntemin danışanların kaygı düzeylerine ve çevrimiçi psikolojik danışmaya karşı tutumlarına etkisini incelemişler ve araştırmalarını sonucunda, her iki yaklaşımın da danışanların anksiyetelerini önemli oranda düşürdüğü sonucuna ulaşmışlardır. Barak, Hen, Boniel-Nissim ve Shapira (2008) 9764 danışanla yaptıkları Özdemir, B.M., Barut, Y. (2020).

çalışmalarında, çevrimiçi psikolojik danışmanın, geleneksel psikolojik danışma kadar etkili olduğu sonucuna varmışlar, Cui, Liu, Lei ve Tan (2010) çalışmalarında çevrimiçi ve yüz yüze psikolojik danışma arasında empati, koşulsuz kabul, işlem derinliği ve kendini açma noktalarında anlamlı bir fark bulunmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Hamamcı (2007) çalışmasında çevrimiçi danışmanın, geleneksel psikolojik danışma uygulamalarına destek veren bir yöntem olarak verilmesini önermiştir. Bu açıdan çevrimiçi psikolojik danışmayı yüz yüze yapılan psikolojik danışmaya bir alternatif olarak görmek mümkündür.

Sonuç

Bu çalışmanın amacı, çevrimiçi psikolojik danışma yaklaşımının, geleneksel psikolojik danışma uygulamasının yerini alması gerektiğini vurgulamak veya çevrimiçi psikolojik danışma yaklaşımının daha etkili bir yöntem olduğunu söylemek değildir. Çevrimiçi psikolojik danışma uygulamalarında olduğu gibi, geleneksel psikolojik danışma uygulamasının da kendi içinde avantajları ya da dezavantajları olabilmektedir. Çevrimiçi psikolojik danışma yaklaşımının bugün artık geleneksel psikolojik danışma yaklaşımına kadar önemli olduğu literatür incelendiğinde net bir biçimde görülmektedir. Bu açıdan çevrimiçi psikolojik danışmanın, yüz yüze psikolojik danışmaya bir alternatif olarak kullanılması oldukça önemli görülmektedir. Bu yapılırken de çevrimiçi psikolojik danışma yaklaşımının avantaj ve dezavantajları ile etik ilkeler de göz önünde bulundurulmalıdır.

Dünyada çevrimiçi psikolojik danışma uzun süredir tartışılmakta ve üzerine çalışmalar yapılmaktadır. Türkiye’de ise çevrimiçi psikolojik danışma yeni yeni tartışılmakta ve yapılan çalışmaların geçmişi de çok gerilere dayanmamaktadır. Etik ilkeler noktasında ise henüz oturmuş ya da kabul görmüş standartlar söz konusu değildir. Bu da alanda çalışanlar adına bir dezavantajdır. Ülkemizde uygulanan çevrimiçi psikolojik danışma uygulamalarının en büyük dezavantajı deneysel olmamasıdır. Bu hizmeti sunan birçok web sitesi olmasına karşın, birçoğunun bilimsel geçmişi bilinmemektedir ve bu deneysel çalışmaların önemini ortaya koymaktadır.

Bütün bunlar yapıldığı takdirde çevrimiçi psikolojik danışmanlık uygulamasının Türkiye’de çok daha rahat uygulanabileceği, farklı danışan profillerince de kullanılabilmesi ve yurt dışında uygulanan çevrimiçi psikolojik danışma standartlarını yakalayabileceği söylenebilir.

Beyannameler

Etik Onayı ve Katılım Onayı
‘Uygulanamaz’

Yayın İzni
‘Uygulanamaz’

Veri ve Materyallerin Mevcudiyeti
Mevcut çalışma sırasında kullanılan ve / veya analiz edilen veri kümeleri, makul talep üzerine ilgili yazardan temin edilebilir.

Çıkar Çatışması
Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Finansman
‘Uygulanamaz’

Yazar Katkıları

MBÖ çalışmanın konsept/ tasarım, veri toplama, veri analizi, taslak olarak makaleyi oluşturma bölümlerinde aktif görev almıştır. YB çalışmanın konsept/ tasarım, veri toplama, veri

analizi ve taslak olarak makalenin oluşturmaya katkı koymuştur. Tüm yazarlar makalenin son halini okumuş ve onaylamıştır.

Kaynaklar

- Amanvermez, Y. (2015). The Comparison of online counseling researches in Turkey and USA. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 186, 966 – 969. Erişim adresi: <https://www.researchgate.net/>
- Amanvermez, Y., Zeren, Ş.G., Erus, S.M. ve Buyruk, Genç, A. (2020). Supervision and peer supervision in online setting: Experiences of psychological counselors. *Eurasian Journal of Educational Research* 86, 249-268.
- Andersson G. (2010). *The promise and pitfalls of the internet for cognitive behavioral therapy*. Erişim adresi: <https://www.biomedcentral.com/>
- American Psychological Association. (2002). *Ethical principles of psychologists and code of conduct*. Washington, DC: Author
- Aygün Cengiz, S. (2007). İnternet ve etik: Örnek uygulama alanı olarak sağlık iletişimi. *Yeni Medya Çalışmaları*, 347-383. Erişim adresi: <http://acikerisim.baskent.edu.tr>
- Barak, A., Hen, L., Boniel-Nissim, M. ve Shapira, N. A. (2008). A comprehensive review and a meta-analysis of the effectiveness of internet-based psychotherapeutic interventions. *Journal of Technology in Human Services*, 26(2-4), 109-160.
- Barak, A. ve Grohol, J. M. (2011). Current and future trends in internet-supported mental health interventions. *Journal of Technology in Human Services*, 29(3), 155-196. Erişim adresi: <https://www.researchgate.net/>
- Bastemur, S. ve Bastemur, E. (2015). Technology based counseling: Perspectives of Turkish Counselors. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 176, 431-438. Erişim adresi: <https://www.researchgate.net/>
- Bozkurt, I. (2013). Psikolojik yardım uygulamalarında yeni trend: Online terapistler. *International Journal of Human Sciences*, 10(2), 130-147. Erişim adresi: <https://arastirmax.com/>
- Brown, G. (2012). *The working alliance in online counselling for crisis intervention and youth*. Unpublished doctoral dissertation, University of Alberta, Lethbridge, Alberta.
- Buyruk Genç, A., Amanvermez, Y., Zeren, S. G. ve Erus, S. M. (2019). Early separations: Dropout from online and face-to-face counseling. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 9(4), 1001-1030. Erişim adresi: <http://www.pegegog.net/>
- Chester, A. ve Glass, C. A. (2006). Online counseling: A descriptive analysis of therapy services on the Internet. *British Journal of Guidance and Counseling*, 34, 145-160. Erişim adresi: <https://www.researchgate.net/>
- Childress, C. (2000). Ethical issues in providing online psychotherapeutic interventions. *Journal of Medical Internet Research*, 2(1), e5. DOI: 10.2196/jmir.2.1.e5
- Cipolletta, S. ve Damiano, M. (2018). Online counseling: An exploratory survey of Italian psychologists' attitudes towards new ways of interaction. *Psychotherapy Research*, 28 (6). 909-924. DOI:10.1080/10503307.2016.1259533
- Cohen, G. E. ve Kerr, B. A. (1998) Computer-mediated counseling: An empirical study of a new mental health treatment. *Computers in Human Services*, 15 (4), 13-26. https://doi.org/10.1300/J407v15n04_02
- Cook, E. ve Doyle, C. (2004). Working alliance in online therapy as compared to face-to-face therapy: Preliminary results. *CyberPsychology and Behavior*, 5 (2). <https://doi.org/10.1089/109493102753770480>
- Cui, L., Liu, Y., Lei, L. ve Tan, S. (2010). Relationship variables in online versus face- to face counseling. IEE 2nd Symposium Conference Publications, 77- 82.
- Damar, E. (2019). *Çevrimiçi psikolojik danışmaya yönelik danışmanların görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Antalya: Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Dinçyürek, S., ve Uygarer, G. (2012). Conduct of psychological counseling and guidance services over the internet: Converging communications. *Turkish Online Journal of Educational Technology*, 11(3), 77-81. Erişim adresi: <http://www.tojet.net/>
- Elleven, R., & Allen, J. (2004). Applying technology to online counselling: Suggestions for the beginning e-therapist. *Journal of Instructional Psychology*, 31(3), 223-227.
- Erdem, A., Bardakçı, S. ve Erdem, Ş. 2016. "Receiving Online Psychological Counseling and Its Causes: A structural Equation Model", *Current Psychology*, 1-11.
- Griffiths, M. ve Cooper, G. (2003). Online therapy: Implications for problem gamblers and clinicians. *British Journal of Guidance and Counselling*, 31(1), 113-135. Erişim adresi: <https://www.researchgate.net/>
- Hamamcı, Z. (2007). *Online psikolojik danışma (E-terapi)*. R. Özyürek, F. Korkut Owen ve D. Owen (Ed.), *Gelişen psikolojik danışma ve rehberlik, mesleklesme sürecinde ilerlemeler Cilt 1*. Ankara: Nobel Yayın.
- Haberstroh, S., Parr, G., Bradley, L., Morgan Fleming, B. ve Gee, R. (2008). Facilitating online counseling: Perspectives from counselors in training. *Journal of Counseling and Development*, 86, 460- 470. Erişim adresi: <https://onlinelibrary.wiley.com/>
- King, R., Bambling, M., Reid, W., ve Thomas, I. (2006). Telephone and online counselling for young people: A naturalistic comparison of session outcome, session impact and therapeutic alliance. *Counselling and Psychotherapy Research* 6(3), 175-181. DOI: <http://dx.doi.org/10.1080/14733140600874084>
- National Board of Certified Counselors (NBCC) (2007). *The practice of internet counseling*. Erişim adresi: <http://www.nbcc.org/>
- Özer, Ö., Yıkılmaz, M., Altınok, A. ve Bayoğlu, F. (2016). Psikolojik danışmanların çevrimiçi (online) psikolojik danışmaya yönelik tutumlarının danışan perspektifinden incelenmesi. *Akademik Bakış Dergisi*, 58. Erişim adresi: <https://www.researchgate.net/>
- Piri, S. (2011). İnternet tabanlı psikolojik hizmetler ve bu alana özgü etik ilkeler: Bir gözden geçirme. *Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 28(2), 213-231. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/pub/huefd/issue/41213/509014>
- Poyrazlı, S. ve Can, A. (2020). Çevrimiçi psikolojik danışma: Etik kuralları, Covid-19 süreci ve öneriler. *Okul Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 3(1), 59-83. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/pub/opdd/issue/55593/739671>
- Reimer, Reis, M.(2000). Utilizing distance technology for mental health counseling. *Journal of Mental Health Counseling*, 22, 189-203. Erişim adresi: <https://www.questia.com/library/>
- Richards, D. ve Viganò, N. (2012). Online counseling. *Encyclopedia of Cyber Behavior*, 3(1), 699-713. Erişim adresi: <https://www.researchgate.net/>
- Savaş, A. C. ve Hamamcı, Z. 2010. "Okullarda Rehberlik Hizmetlerinin İnternet Üzerinden Yürütülmesine İlişkin Veli,

Öğrenci ve Psikolojik Danışmanların Görüşlerinin İncelenmesi”, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 27, 147- 148.

Tanrıkulu, İ. (2009). Counselors-in-training students' attitudes towards online counseling. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 1(1), 785-788. Erişim adresi: <https://reader.elsevier.com/>

Turan, Y. (2015, Mart). *İletişim araçlarının mahremiyet algısını şekillendirmedeki rolü*. Din, Gelenek ve Ahlak Bağlamında Mahremiyet Algıları Sempozyumu, Samsun.

Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği (2011). *Psikolojik danışma ve rehberlik alanında çalışanlar için etik kurallar*. Erişim adresi: <http://pdr.org.tr/>

Türk Psikologlar Derneği (2004). *Türk psikologlar derneği etik yönetmeliği*. Erişim adresi: <https://www.psi.kog.org.tr/>

Witt, K. J., Oliver, M., & McNichols, C. (2016). Counseling via avatar: Professional practice in virtual worlds. *International Journal for the Advancement of Counselling*, 1-19. DOI: 10.1007/s10447-016-9269-4

Zeren, Ş. G. (2014). Information and communication technology in education of psychological counselors in training. *International Online Journal of Educational Sciences*, 6(2), 494-509. Erişim adresi: <https://www.researchgate.net/>

Zeren, Ş. G. (2015). Face to face and online counseling: Client problems and satisfaction. *Eğitim ve Bilim*, 40. DOI: 10.15390/EB.2015.4696.

Zeren, Ş. G. (2017). Yüz yüze ve çevrimiçi psikolojik danışmada terapötik işbirliği: Psikolojik danışman adaylarının görüşleri. *Journal of Human Sciences*, 14(2). Erişim adresi: <https://www.j-humansciences.com/>

Zeren, Ş. G. ve Bulut, E. (2018). Çevrimiçi psikolojik danışmada etik ve standartlar: Bir model önerisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 8(49), 63-80. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/>

Zur, O. (2012). Telepsychology or tele mental health in the digital age: The future is here. *California Psychologist*, 45(1), 13-15.

INSTRUCTION FOR AUTHORS

GENERAL INFORMATION

Aims and Scope:

The aim of the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology, Cyprus, Turkey and in the world, mainly Psychiatry and Psychology, to provide the scientific level of theoretical knowledge and clinical experience to create and promote a forum. In the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology, original research articles, review articles, case reports, letters / debates, books and dissertations will be published. The Turkish Cypriot Journal of Psychiatry and Psychology, whose short name is Cyp Turk J of Psychiatry and Psychol, is published both in print (ISSN: 1302-7840) and online (E-ISSN: 2667-8225).

Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology recommends that authors follow the Recommendations for the conduct, Reporting, Editing, and Publication of Scholarly Work in Medical Journals formulated by the International Committee of Medical Journal Editors (ICMJE).

Link: <http://www.icmje.org/icmje-recommendations.pdf>

Publication Frequency:

The journal is published 3 issues per year, in April, August and December.

Manuscripts are published after review of the editorial board and at least two reviewers, and after making necessary corrections.

Publication Language:

The language of the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology is Turkish and English. Articles published in full text in Turkish also contain the English title, abstract and keywords. Again, Articles Published in English contain Turkish title, abstract and keywords.

It is a policy that the Editorial Board attaches importance to the writing and grammar rules of the articles. It is expected that the articles should be written in an understandable, clear, and plain language in accordance with grammar, spelling rules and field writing.

Articles accepted for publication by the Editorial Board are read by language (Turkish, English) editors. During the evaluation process of the articles, the editorial board, referees, or language editors may suggest corrections regarding the writing of the article. It is the authors' responsibility to make these corrections. Authors seeking assistance with English language editing, translation, or figure and manuscript formatting to fit the journal's specifications should consider using Cyprus Mental Health Institute Language Services. Visit Cyprus Mental Health Institute Language Services on ruhsagligienstitusu.com.

Open Access Policy:

Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology is an open access, double-blind peer-reviewed journal. Each article accepted by peer review is made freely available online immediately upon publication, is published under a Creative Commons license and will be hosted online in perpetuity. There is no charge for submitting a paper to the journal.

The Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology is published with the policy of transparency, open access and sharing of information in publishing. The Journal supports the Budapest Open Access Initiative. For this purpose, the open access policies available at <http://www.budapestopenaccessinitiative.org/boai-10translations/turkish-translation> are adopted by the Editorial Board of the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology. In addition, articles published in the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology within the scope of open access policies are licensed under "Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License" (<https://dergipark.org.tr/en/pub/ktppdergisi/archive>).

Journal Content:

At the stage of submission, the application letter, title, authors and institutions, contact address, Turkish abstract and the title and summary of the manuscript should be written at the relevant stages.

Turkish abstract should be added to the works written in English. In the main text of the manuscript it will be used as follows: Introduction, Materials and Methods, Results, Discussion, Acknowledgments, References, Tables and Figures.

Manuscripts must not have been previously published or sent to another journal for publication.

Article Types:

The Journal accepts the following paper types for publication:

a)Original Articles: These should only include original findings from high-quality planned research studies such as experimental designs, outcome studies, case-control series, surveys with high response rates, randomized controlled trials, intervention studies, studies of screening and diagnostic tests, and cost-effectiveness analyses.

b)Review articles: These are systematic and critical assessments of the literature.

c)Viewpoints: These should be experience-based views and opinions on debatable or controversial issues that affect the profession. The author should have sufficient, credible experience on the subject.

d)Practical Psychotherapy: Manuscripts describing the use of psychotherapy in a single case or a series of cases can be submitted to this section. We are mainly looking for articles that describe the practicalities in conducting psychotherapy, the hurdles faced, how they were overcome, etc.

e)Case Series: More than one new, interesting, and rare cases belonging to a particular diagnosis/clinical feature/treatment can be reported in this section.

f)Commentaries: These should address important topics and may be linked to multiple or a specific article recently published in Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology.

g) Letter to the Editor: In this section, the authors publish their short observations on the mental health field.

Authorship:

The Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology follows the requirements for authorship recommended by the International Medical Journal Editors Committee. Articles should be submitted for evaluation only after approval by all contributing authors. During the article submission phase, the Author Form must be sent together. Submitters should carefully check that all contributors to the article are considered contributing authors.

The list of authors should include anyone who can legally claim authorship. Accordingly, each author must meet all the following criteria:

Substantial contributions to the conception or design of the work; or the acquisition, analysis, or interpretation of data for the work; AND

Drafting the work or revising it critically for important intellectual content; AND

Final approval of the version to be published; AND

Agreement to be accountable for all aspects of the work in ensuring that questions related to the accuracy or integrity of any part of the work are appropriately investigated and

Those who do not meet the above 4 criteria should be named in the Acknowledgements.

The terms set forth herein have been arranged in accordance with the guidelines of the Journal Editors (ICMJE). For further details please see:

<http://www.icmje.org/recommendations/browse/roles-and-responsibilities/defining-the-role-of-authors-and-contributors.html>

Copyright Transfer Form:

Authors have to transfer the copyrights of their articles to the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology at the time of article application. For this, the "Copyright Transfer Form" is filled and the publication rights of the articles are transferred to the journal. All authors sign the form, scan it in the browser and electronically upload it to the TÜBİTAK ULAKBİM DERGİPARK system

(<https://dergipark.org.tr/en/pub/ktppdergisi>) with the article. The Editorial Board of the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology is authorized to publish the article.

In addition, the authors reserve the right to use the article free of charge in their lectures, presentations and book works other than copyright, the right to reproduce the article for their own purposes provided that they do not sell, and the right to distribute by mail or electronically. In addition, the author can use any part of the article in another publication, if it is sent to the Journal (citation). The articles of the authors who do not upload the Copyright Transfer Form to the system with article application are not processed. Copyright transfer applies only to articles published in the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology.

Please ensure that a 'Declaration of Conflicting Interests' statement is included at the end of your manuscript, after any acknowledgements and prior to the references. If no conflict exists, please state that 'The Author(s) declare(s) that there is no conflict of interest'.

For guidance on conflict of interest statements, please see the ICMJE recommendations.

<http://www.icmje.org/recommendations/browse/roles-and-responsibilities/author-responsibilities-conflicts-of-interest.html#two>

Please make sure that this statement is not included in the main manuscript but in the Title page.

For accepted manuscripts, the authors are deemed to have accepted the correctness by the editor-in-chief.

In case of studies presented previously in a congress / symposium, this should be stated as a footnote.

Financing:

The Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology requires all authors to state their funds consistently under a separate heading. In the absence of funding, the acknowledgment should include the following statements after and before the resources section: "This research has not received a private grant from any funding institution in the public, commercial or non-profit sectors."

Statement of Conflict of Interests:

The policy of the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology is that all authors indicate conflict of interests in their articles. If there is no conflict, please use the phrase 'Author (s) declares no conflict of interest'. Please refer to the ICMJE recommendations for guidance on conflict of interest statements.

<http://www.icmje.org/recommendations/browse/roles-and-responsibilities/author-responsibilities-conflicts-of-interest.html#two>

All applications must be accompanied by the ICMJE Conflict of Interest Forms.

Ethics Committee:

Local ethics committee approval should be obtained for researchers. In the manuscripts that report the results of the experimental studies, there should be a sentence indicating that the informed consent of the volunteer or the patients were taken after all the procedure(s) is fully described. In the case of such a study, the authors must accept internationally recognized guidelines and Turkish provisions of the regulations and also send the approval of the Ethics Committee from the institution. Studies on animals should be made clear of what has been done to prevent pain and discomfort.

Medical research involving human subjects must be conducted according to the World Medical Association Declaration of Helsinki.

<https://www.wma.net/policies-post/wma-declaration-of-helsinki-ethical-principles-for-medical-research-involving-human-subjects/>

Submitted manuscripts should conform to the ICMJE Recommendations for the Conduct, Reporting, Editing, and Publication of Scholarly Work in Medical Journals.

<http://www.icmje.org/icmje-recommendations.pdf>

All papers reporting animal and/or human studies must state in the methods section that the relevant Ethics Committee or Institutional Review Board provided (or waived) approval.

All submissions must be accompanied by a title page.

Write the manuscript title.

Provide the full name and institution of the review committee, in addition to the approval number.

Include a statement to the editor that the paper being submitted has not been published, simultaneously submitted, or already accepted for publication elsewhere.

Include a statement that the manuscript has been read and approved by all the authors, that the requirements for authorship as stated earlier in this document have been met, and that each author believes that the manuscript represents honest work.

The author must declare that the manuscript, to the best of the author's knowledge, does not infringe upon any copyright or property right of any third party.

Information on informed consent to report individual cases or case series should be included in the manuscript text. A statement is required regarding whether written informed consent for patient information and images to be published was provided by the patient(s) or a legally authorized representative. Please do not submit the patient's actual written informed consent with your article, as this in itself breaches the patient's confidentiality. The Journal requests that you confirm to us, in writing, that you have obtained written informed consent, but the written consent itself should be held by the authors/investigators themselves, for example, in a patient's hospital record. The confirmatory letter may be uploaded with your submission as a separate file.

Please also refer to the ICMJE Recommendations for the Protection of Research Participants.

<http://www.icmje.org/recommendations/browse/roles-and-responsibilities/protection-of-research-participants.html>

All research involving animals submitted for publication must be approved by an ethics committee with oversight of the facility in which the studies were conducted. The journal has adopted the Consensus Author Guidelines on Animal Ethics and Welfare for Veterinary Journals published by the International Association of Veterinary Editors.

<http://www.veteditors.org/consensus-author-guidelines-on-animal-ethics-and-welfare-for-editors/>

Clinical Studies:

The Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology complies with the requirement of the ICMJE that clinical trials are recorded in a WHO approved public trials registry as an evaluation condition for publication at or before the initial patient registration. At the end of the abstract, the trial registration name and URL and registration number should be included.

Reporting Guidelines:

Relevant EQUATOR Network reporting guidelines should be followed depending on the type of study. For example, all randomized controlled trials submitted for publication must include a complete CONSORT flowchart as figure. Systematic reviews and meta-analyses should be arranged according to the completed PRISMA flowchart. The EQUATOR wizard can help you determine the appropriate grid.

Other resources can be found in NLM's Research Reporting Guidelines and Initiatives.

Research Data:

As the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology, we believe that the clarity, transparency and reproducibility of the research should be facilitated. Regarding the subject, we encourage authors to share their research data in an appropriate public repository subject to ethical considerations and to include a data accessibility statement in their article files.

ARTICLE WRITING RULES AND FEATURES

General Information:

The language of the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology is Turkish and English. Manuscripts should be written in a clear, fluent, simple language and long narratives should be avoided. Turkish equivalents of foreign words and abbreviations must be fully written in parenthesis where they crossed. Generic names of drugs should be used. Footnotes should not be used.

The names of the authors should be placed at the bottom right of one line of the article title and the title, institution, address, telephone, e-mail address should be given with the asterisk (*). Authors / text-specific terminology and / or abbreviations should

be explained in footnotes. The author (s) must be the person (s) who makes the work and writes directly.

If the research has received financial support from an organization or has been presented in a congress, it should be placed on the last word of the title of the manuscript (*) and should be indicated as a bottom note.

Articles are on one side of A4 paper size, 2.5 cm on all sides. It should be written with "Times New Roman" font with 12 pt and one and a half line spacing. The Turkish title should not exceed 19 words. Subheadings must be preceded by line spacing, no space between paragraphs and no paragraph indented.

Footnotes should be used to provide additional information, not for source representation, should be numbered on the page, written in 10 pt and 1 line spacing and justified. The page numbers must also be placed at the bottom with 11 pt.

Accepted articles are published in order.

Preparation of articles:

Title page:

The Turkish and English title of the article should not exceed 19 words. Abbreviations should not be used in the title. In the article, only the names and surnames of the authors who directly contributed to the study, their titles, and the institutions they work for should be written clearly. Funds and organizations supporting the study should be specified on the title page.

Contact information of the author to be contacted should be written at the bottom of the title page (Author's name, surname, full address, postal code, telephone number, fax number and e-mail address should be written).

Abstracts:

Abstracts should be written in Turkish and English and should contain a maximum of 250 words. The abstract should be organized according to purpose-method-results-discussion sections. Turkish and English key words (3-8) for the article should be given right after the abstracts. English keywords should be given in accordance with "Medical Subject Headings (MESH)" (<http://www.nlm.nih.gov/mesh/MBrowser.html>). Turkish keywords should be in accordance with Turkey Science Terms (TBT) (<http://www.bilimterimleri.com>). Using abbreviations in abstracts should be avoided as much as possible. When abbreviations must be used, they should be used after they are defined in parentheses at the first mention.

Article Text Body:

Research articles: After the abstract, the subtitles of introduction-method and materials-results-discussion-resources should be included, the latest information on the subject should be included, the method should be written clearly, the validity and reliability studies of the measurement tools used and the tests used for evaluation, standard deviation, test values must be specified. In the discussion, the clinical and theoretical benefits of the results, application areas, and innovations should be emphasized. Articles should not exceed 3500 words. The article should contain a maximum of 6 tables or figures. Care should be taken that the number of references does not exceed 50 resources.

Review articles: The purpose, the method used, the sources used, the results obtained should be stated. Articles should not exceed 3500 words. The article should contain a maximum of 6 tables or figures. Care should be taken that the number of references does not exceed 50 resources.

Case reports: Case reports should include introduction, description of the cases, discussion and references sections. The article should not exceed 3000 words. It should be noted that the number of references for typical or rare cases that are found useful in terms of clinical or theoretical education should not exceed 30 references. The number of tables or figures should not exceed 2.

Perspectives: In these articles, experience-based opinions on controversial or controversial issues affecting the profession should be discussed with the introduction of the literature. The article should not exceed 2500 words. Number of Resources should not exceed 20. The number of tables or figures should not be more than 2.

Practical Psychotherapy: In these articles, the introduction and information about psychotherapy application should be discussed in the light of the literature. The article should not exceed 2500

words. Number of Resources should not exceed 20. The number of tables or figures should not be more than 2.

Comments: The features of the article discussed with the introduction should be discussed in the light of the literature. The article should not exceed 2500 words. Number of Resources should not exceed 20. The number of tables or figures should not be more than 2.

Letter: Opinions in which a discussion forum can be formed on various issues in the journal are included in the letter section. The article should not exceed 500 words.

Translation, book and thesis presentation: Translation, book and thesis introductions should be short, an original copy of the translation texts and thesis should be sent. The article should not exceed 500 words.

Thank letter: The letter of acknowledgment can be added to the individuals who contributed or to the funds and organizations supporting the study, if any.

Resources: In-article citations and bibliography in the journal should be shown according to the international APA format. For detailed information, see the Resources section on the website.

Reference in Text:

References should be written in parentheses in the text by including the surnames and publication date of the manuscripts. If more than one source is to be shown, the (;) sign must be used between the references. References should be sorted alphabetically.

Single author References;

(Akyolcu, 2007)

References with two authors;

(Saymer and Demirci, 2007, p. 72)

References with three, four and five authors;

For the first use in the text: (Ailen, Ciambune and Welch 2000, pp. 12-13) In repeated use within the text: (Ailen et al., 2000).

References with six and more authors;

(Çavdar et al., 2003)

References in References Section

All references should be given in a separate section at the end of the text in alphabetical order.

Examples of literature writing are given below.

Book

a) Book Example

Onur, B. (1997). *Developmental Psychology*, Ankara: İmge Kitapevi.

b) Translation of Books

Schuckit MA. (1993). *Alcohol and Substance Abuse*. K Kamberoglu (trans.), Izmir: Kanyılmaz Matbaası.

c) Multi Writer Turkish Book

Tonta, Y., Bitirim, Y. and Sever, H. (2002). *Performance evaluation in Turkish search engines*. Ankara: Total Informatics.

d) English Book

Kamien R., & Kamien, A. (2014). *Music: An appreciation*. New York, NY: McGraw-Hill Education.

e) Section in English Book

Bassett, C. (2006). *Cultural studies*. In G. Hall & C. Birchall (Eds.), *New cultural studies: Adventures in theory* (pp. 220-237). Edinburgh, UK: Edinburgh University Press.

f) Section in Turkish Book

Erkmen, T. (2012). *Organizational culture: Functions, elements, the importance of business management and leadership*. M. Zencirkiran (Ed.), In the book of *Organizational Sociology* (pp. 233-263). Bursa: Dora Edition Publication.

Article

a) Article

Mutlu, B. and Savaşer, S. (2007). *Causes of stress in parents in the intensive care unit after surgery and attempts to reduce*. *Istanbul University Florence Nightingale Nursing Journal*, 15 (60), 179-182.

b) More Than Seven Writers in Article

Lal, H., Cunningham, A. L., Godeaux, O., Chlibek, R., Diez-Domingo, J., Hwang, S.-J. ... Heineman, T. C. (2015). *Efficacy of an adjuvanted herpes zoster subunit vaccine in older adults*. *New England Journal of Medicine*, 372, 2087-2096. <http://dx.doi.org/10.1056/nejmoa1501184>

Thesis, Presentation, Paper

a) Thesis

Yellow, E. (2008). Cultural identity and policy: Interculturalism in Mardin. (Unpublished PhD Thesis). Ankara University Institute of Social Sciences, Ankara.

b) Congress Presentation

Çepni, S., Bacanak, A. and Özsevgeç, T. (2001, June). The relation of science teacher candidates attitudes towards science branches and their success in science branches. Paper presented at the X. National Educational Sciences Congress, Abant İzzet Baysal University, Bolu

Tables and Figures:

Tables should be written on a separate page with single spacing. Each table should have a number and descriptive information on top. If abbreviations are included in the table, the expansions of these abbreviations should be placed under the table in the form of subtitles and in alphabetical order.

When using previously printed or electronically published tables, written permission must be obtained from both the author and the publisher, and this must be sent to the editor of the journal by fax or mail.

Transverse and longitudinal lines should not be used in the table, only straight lines should be drawn at the top and bottom.

The visuals and note examples in the articles should be numbered as Figure / Table 1.... with their short explanations centered. All images should be sent separately in JPG format with a minimum resolution of 300 dpi in order to avoid resolution problems in printing. Placements in the text can be changed according to the page layout when necessary.

Tables, graphics, figures and photographs should not be more than six, they should be placed on a separate page and their place in the text should be specified. Periods should not be used in arabic numbers and decimals.

Article Submission:

Article submissions are through the magazine park system and are given below;

Link: <https://dergipark.org.tr/tr/>

THE BLIND REVIEW AND EVALUATION PROCESS

Blind refereeing is a method applied for publishing scientific publications with the highest quality. This method forms the basis of the objective evaluation process of scientific studies and is preferred by many scientific journals. All studies submitted to the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology are evaluated by blinding according to the following stages.

Blind Arbitration Type:

The Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology uses the double blind method in the evaluation process of all studies. In the double blind method, the identities of the authors and referees of the studies are hidden.

Initial Evaluation Process:

Studies submitted to the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology are first evaluated by the editors. At this stage, studies that do not comply with the purpose and scope of the journal, are weak in terms of language and expression rules in Turkish and English, contain scientific critical errors, have no original value and do not meet the publication policies are rejected. Authors of rejected studies are informed within one month at the latest from the date of submission. Studies that are deemed appropriate are sent to a field editor for the field of interest for pre-evaluation.

Pre-Evaluation Process:

In the pre-evaluation process, field editors examine the introduction and literature, method, findings, conclusion, evaluation and discussion sections of the studies in detail in terms of journal publishing policies and scope and originality. Studies deemed unsuitable as a result of this review are returned within four weeks at the latest with the field editor's evaluation report. Studies found appropriate are taken into the refereeing process.

Refereeing Process:

Studies are refereed according to their content and expertise of the referees. The editor of the field who examines the study suggests at least two referees from the referee pool of the Cyprus Turkish

Journal of Psychiatry and Psychology, or may suggest new referees suitable for the field of study. The referee suggestions from the field editor are evaluated by the editors and the studies are forwarded to the referees by the editors. Referees must guarantee that they will not share any process and document about the work they evaluate.

Referee Reports:

Referee evaluations are generally; It is based on originality, method used, compliance with ethical rules, consistent presentation of findings and results, and review of the literature. This review is based on the following factors: Introduction and literature: the evaluation report includes the presentation and aims of the problem in the study, the importance of the subject, the scope of the literature on the subject, its currency and the originality of the order.

Method: The evaluation report includes information on the suitability of the method used, the selection and characteristics of the research group, validity and reliability, as well as an opinion on the data collection and analysis process

Findings: The evaluation report includes opinions on the presentation of the findings obtained within the framework of the method, the accuracy of the analysis methods, the consistency of the findings reached with the aims of the research, the presentation of the tables, figures and visuals needed, and the conceptual evaluation of the tests used.

Evaluation and discussion: the evaluation report includes discussion of the topic based on the findings, compliance with the research question (s and hypothesis (s), generalizability and applicability.

Conclusion and suggestions: the evaluation report includes a contribution to the literature, an opinion on suggestions for future studies and applications in the field.

Style and expression: the evaluation report includes the opinion about the content of the study title, the use of Turkish in accordance with the rules, the submission and references to the language of the full text in accordance with the examples under the journal publication principles.

General evaluation: the evaluation report includes an opinion about the originality of the study as a whole, and its contribution to the literature and practices in the field.

During the evaluation process, the referees are not expected to make adjustments according to the typographical features of the study.

Referee Evaluation Process:

The time given to the referees for the referee evaluation process is 3 weeks. Correction suggestions from referees or expert editorial board members must be completed by the authors within 3 weeks. Referees can examine the revisions of a work and decide whether it is appropriate or, if necessary, request corrections more than once.

Evaluation Result:

Comments from referees are reviewed by the field editor within two (2) weeks at the latest. As a result of this review, the editor of the field transmits its final decision regarding the study to the editors.

Editorial Board Decision:

Editors prepare editorial board opinions on the study based on the opinions of the field editor and referees. The opinions prepared are forwarded to the author (s) by the editor together with the field editor and referee recommendations within 1 week at the latest. In this process, the works that are given negative opinions are returned without requesting a plagiarism check. The final decision is made according to the results of the plagiarism audit reports for the studies with positive opinions.

Publication Evaluation Process:

It is envisaged that the publication evaluation process of the studies submitted to the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology will be completed within approximately 3 months. However, the period between the date when the referees or editors request a correction from the author (s) and the date when the

author (s) complete the corrections are not included in this 3-month period.

Citation and Reference Control:

According to the publication ethics of the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology, it is mandatory to cite the articles accurately and completely. Authors must ensure that they have written entirely original works and that if authors have used the works and / or words of others, it is properly quoted or quoted. This audit is done first by the referees during the evaluation and then by the editors according to the result of the similarity-plagiarism (iThenticate) program. All works plagiarism report is also checked over intihal.net.

Early View and Publishing of the Article:

The articles that are edited in the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology are published in electronic media under the title of "Early View" by giving a Digital Object Identifier (DOI). Minor adjustments can be made, if necessary, while early view articles are published in the journal. Articles in early view are published in volumes and numbers determined by the Editorial Board, by removing the "EARLY VIEW" watermark on it. After the electronic journal is published, the printed version of the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology, which includes the same articles, is also published in the same month.

Archiving:

The data and full texts of the articles published in the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology are published as .pdf on the server of TÜBİTAK ULAKBİM DERGİPARK, OCLC WorldCat and EBSCOhost digital archiving (<https://dergipark.org.tr/en/pub/ktpddergisi/archive>), (<https://www.worldcat.org/>) stored and archived in a closed way. (LOCKSS; <https://dergipark.org.tr/en/pub/ktpddergisi/lockss-manifest>).

EASE Statement on Quality Standards

The European Association of Science Editors encourages all editors to ensure that reports of research on COVID-19 meet required standards and comply with agreed guidelines, and that any limitations are clearly stated. Members of EASE have noted poor standards of reporting in many studies related to the COVID-19 pandemic. Medical and public health measures to treat infected patients and to limit the spread of the coronavirus have to be based on high quality evidence if they are to succeed. EASE urges all involved in collecting and publishing data related to the pandemic to adhere to ethical guidelines, and to follow standard reporting guidelines (see www.equator-network.org), for example CONSORT for clinical trials and STROBE for epidemiological studies. Demographic data should include age and sex of all individuals and follow the SAGER guidelines to ensure that data on sex and gender are fully and correctly reported. We encourage full and open sharing of data where possible.

We recognise that in times of crisis it may not always be possible to obtain all required data, and that reporting may – of necessity – be curtailed. To avoid misinterpretation, but also to facilitate the rapid sharing of information, we encourage editors to ensure that authors include a statement of limitations on their research. This will inform readers and strengthen the usefulness of any published research.

In addition, whilst always advocating high language standards, we acknowledge that to facilitate rapid dissemination of important research it may be necessary to limit editorial involvement to ensuring that the published research is understandable, and not to enforce stringent language requirements on authors.

The relevant statement can be found at the website <https://ease.org.uk/publications/ease-statements-resources/ease-statement-on-quality-standards/>.

YAZARLARA BİLGİLER

GENEL BİLGİLER

Amaçlar ve Kapsam:

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi'nin amacı, Kıbrıs Türkiye ve Dünya'da Psikiyatri ve Psikoloji başta olmak üzere kuramsal bilgileri ve klinik deneyimleri bilimsel düzeyde sunmak, yaygınlaştırmak bir forum oluşturmaktır. Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi'nde Psikiyatri ve Psikoloji ile ilgili alanlardaki araştırma, gözden geçirme/ derleme, olgu sunumu, eğitimde/ uygulamada ve psikiyatride yeni ufuklar açacak özgün yazılar/görüşler, çeviri yazılar, mektup/tartışma, kitap ve tez tanıtımı yayımlanır. Kısa Adı KTRP Dergisi olan Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi hem basılı (ISSN: 1302-7840) hem de online (E-ISSN: 2667-8225) olarak yayımlanmaktadır. Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi, yazarların International Committee of Medical Journal Editors (ICMJE) tarafından formüle edilen Tıbbi Dergilerde Bilimsel Çalışmanın Yürütülmesi, Raporlanması, Düzenlenmesi ve Yayınlanması için Önerilere uymalarını önermektedir. Link: <http://www.icmje.org/icmje-recommendations.pdf>

Yayın Sıklığı:

Dergi Nisan, Ağustos ve Aralık olmak üzere dört ayda bir, üç sayı olarak yayımlanır. Dergiye gönderilen yazılar yayın kurulu ve en az iki danışmanın incelemesinden ve gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra yayımlanır.

Yayın Dili:

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi'nin yayın dili Türkçe ve İngilizce'dir. Türkçe tam metin yayımlanan makalelerde İngilizce başlık, öz ve anahtar sözcükler de yer alır. Yine İngilizce Yayınlanan Makalelerde Türkçe başlık, öz ve anahtar sözcükler yer alır. Makalelerin yazımı ve dil bilgisi kurallarına uygun olması, Editörleri Kurulunun önem verdiği bir politika. Makalelerin dil bilgisi, yazım kuralları ve alan yazına uygun, anlaşılır, açık ve yalın bir dil ile yazılması beklenir. Editörler Kurulu'nca yayına kabul edilen makaleler, dil (Türkçe, İngilizce) editörlerince okunur. Yazarlara, makalelerin değerlendirme sürecinde editörler kurulu, hakemler ya da dil editörlerince makalenin yazımına ilişkin düzeltmeler önerilebilir. Bu düzeltmelerin yapılması, yazarların sorumluluğundadır. Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi herhangi bir çeviri hizmeti vermemektedir. Derginin beklentilerine uyması için İngilizce düzenleme, çeviri veya şekil ve makale biçimlendirme konusunda yardım arayan yazarlar, Kıbrıs Ruh Sağlığı Enstitüsü Dil Hizmetlerini kullanmayı düşünmelidirler. Kıbrıs Ruh Sağlığı Enstitüsü'ndeki dil hizmetleri için enstitünün web sitesi <http://ruhsagligienstitusu.com/uziyaret> edilebilir.

Açık Erişim Politikası:

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi, açık erişimli, çift kör hakemli bir dergidir. Hakem değerlendirmesi sonrasında kabul edilen her makale, yayımlandıktan hemen sonra çevrimiçi olarak ücretsiz olarak bir Creative Commons lisansı altında yayımlanır ve sürekli olarak çevrimiçi olarak barındırılır. Dergiye makale göndermenin herhangi bir bedeli yoktur. Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi, yayıncılıkta saydamlık, açık erişim sağlama ve bilginin paylaşılması politikasıyla yayımlanmaktadır. Dergimiz, Budapeşte Açık Erişim Girişimi'ni desteklemektedir. Bu amaçla <http://www.budapestopenaccessinitiative.org/boai-10-translations/turkish-translation> web adresinde bulunan açık erişim politikaları, Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi Editörler Kurulu'nca benimsenmektedir. Ayrıca, açık erişim sağlama politikaları kapsamında Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi'nde yayımlanan makaleler "Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License" ile lisanslanmıştır. (<https://dergipark.org.tr/en/pub/ktpdergisi/archive>)

Dergi yazım içeriği:

Gönderim aşamasında, başvuru mektubu, başlık, yazarlar ve kurumları, iletişim adresi, Türkçe özet ve yazının İngilizce başlığı ve özeti ilgili aşamalarda yazılmalıdır. İngilizce yazılan

çalışmalara da Türkçe özet eklenmesi gerekmektedir. Yazının ana metnindeyse şu sıra kullanılacaktır: Giriş, Gereç ve Yöntem, Bulgular, Tartışma, Teşekkür, Kaynaklar. Yazıların daha önce yayımlanmamış ya da yayımlanmak üzere başka dergiye gönderilmemiş olması gerekir.

Yazı Cesitleri:

Dergi aşağıdaki yazı türlerini yayın için kabul eder:a)Özgün Makaleler: Bunlar sadece deneysel tasarımlar gibi yüksek kaliteli planlanmış araştırma çalışmalarından orijinal bulgular içeren sonuç çalışmaları, vaka-kontrol serileri, yüksek yanıt oranlarına sahip anketler, randomize kontrollü çalışmalar, müdahale çalışmaları, tarama ve teşhis testleri çalışmaları ile maliyet-etkinlik analizleri. b)Derleme makaleleri: Bunlar, literatürün sistematik ve eleştirel değerlendirmeleridir. c)Vaka Serileri: Bu bölümde belirli bir tanıya / klinik özelliğe / tedaviye ait birden fazla yeni, ilginç ve nadir vaka rapor edilebilir. d)Bakış Açılırları: Bu yazılar, mesleği etkileyen tartışmalı veya tartışmalı konulara ilişkin deneyime dayalı görüş ve görüşler olmalıdır. Yazar konu hakkında yeterli ve güvenilir deneyime sahip olmalıdır. e)Pratik Psikoterapi: Tek vakada veya bir dizi vakada psikoterapinin kullanımını anlatan yazılar bu bölüme gönderilebilir. Esas olarak psikoterapi uygulamasındaki pratiklikleri, karşılaşılan engelleri, nasıl aşıldıklarını vb. Açıklayan makaleler arıyoruz. f)Yorumlar: Bunlar önemli konuları ele almalıdır ve Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi'nde yakın zamanda yayımlanan birden fazla veya belirli bir makaleye bağlanabilir. g)Editöre Mektup: Bu bölümde yazarlar ruh sağlığı alanı ile ilgili kısa gözlemlerini bu bölümde yayımlarlar.

Yazarlık:

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi, Uluslararası Tıp Dergisi Editörleri Komitesi tarafından yazarlık için önerilen gereksinimlerini takip etmektedir. Makaleler, yalnızca katkıda bulunan tüm yazarlar tarafından onay verildikten sonra değerlendirilmek üzere sunulmalıdır. Makale gönderim aşamasında Yazar Formu da birlikte gönderilmelidir. Makaleyi gönderenler, makaleye katkıda bulunan herkesin katkıda bulunulan yazarlık olarak kabul edildiğini dikkatlice kontrol etmelidir. Yazar listesi, yasal olarak yazarlık iddia edebilecek herkesi içermelidir. Buna göre, her yazar aşağıdaki kriterlerin tümünü karşılamalıdır:

Çalışmanın ana fikir veya tasarımına önemli katkılar veya çalışma için verilerin toplanması, analizi veya yorumlanması; VE Çalışmanın taslağını hazırlamak veya önemli entelektüel içerik için eleştirel olarak yeniden gözden geçirmek; VE Yayımlanacak versiyonun son onayı; VE İşin herhangi bir kısmının doğruluğu veya bütünlüğü ile ilgili soruların uygun şekilde araştırılıp çözülmesini sağlamada çalışmanın tüm yönlerinden sorumlu olmayı kabul etmek Yazarlık kriterlerini karşılamayan tüm katkıda bulunanların Teşekkür bölümünde belirtilmelidir. Yazarlık hakkında daha fazla bilgi için lütfen International Committee of Medical Journal Editors (ICMJE) yazarlık kılavuzuna bakın.

Telif Hakkı Devir Formu:

Yazarlar makalelerinin telif haklarını, makale başvurusu sırasında Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi'ne devretmek zorundadır. Bunun için "Telif Hakları Devir Formu" doldurularak yazıların yayın hakları dergiye devredilir. Formu tüm yazarlar imzalar, tarayıcıda tarar ve elektronik olarak makaleyle birlikte TÜBİTAK ULAKBİM DERGİPARK sistemine (<https://dergipark.org.tr/en/pub/ktpdergisi>) yükler. Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi Editörler Kurulu, makalenin yayımlanmasında yetkilidir.

Ayrıca yazarların telif hakkı dışında kalan patent hakları, dersleri, sunumları ve kitap çalışmalarında makaleyi ücret ödemeksizin kullanabilme hakkı, satmamak koşuluyla kendi amaçları için makaleyi çoğaltma hakkı, postayla veya elektronik yolla dağıtma hakkı saklıdır. Ayrıca makalenin herhangi bir bölümünün başka

bir yayında kullanılmasına Dergiye yollamada (atıfta) bulunulması koşuluyla yazarına izin verilir. Telif Hakları Devir Formu'nu makale başvurusu ile sisteme yüklemeyen yazarların makalelerine işlem yapılmaz. Telif hakkı devri yalnız Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi'nde yayımlanan makaleler için geçerlidir.

Finansman:

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi, tüm yazarların fonlarını tutarlı bir şekilde ayrı bir başlık altında belirtmelerini talep etmektedir. Finansman bulunmaması durumunda teşekkür metninde sonra ve kaynaklar bölümünden önce şu ifadelerini bulunması gerekir: "Bu araştırma, kamu, ticari veya kar amacı gütmeyen sektörlerdeki herhangi bir finansman kuruluşundan özel bir hibe almadı."

Çatışan Çıkarların Beyanı:

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi'nin politikası, tüm yazarlardan çatışan çıkar beyanını yazılarında belirtmeleridir. Çatışma yoksa lütfen 'Yazar (lar) çıkar çatışması olmadığının beyan eder' ifadesinin kullanılması gerekir. Çıkar çatışması bildirimleri hakkında rehberlik için lütfen ICMJE önerilerine bakın.

<http://www.icmje.org/recommendations/browse/roles-and-responsibilities/author-responsibilities-conflicts-of-interest.html#two>

Tüm başvurulara ICMJE Çıkar Çatışması Formları eşlik etmelidir.

Etik Kurul:

Araştırmalar için yerel etik kurul onayı alınmalıdır. Deneysel çalışmaların sonuçlarını bildiren yazılarda, çalışmanın yapıldığı gönüllü ya da hastalara uygulanacak prosedür(lerin) özelliği tümüyle anlatıldıktan sonra, onaylarının alındığını gösterir bir cümle bulunmalıdır. Yazarlar, bu tür bir çalışma söz konusu olduğunda, uluslararası alanda kabul edilen kılavuzlara ve T.C ve/veya K.K.T.C. Sağlık Bakanlığı tarafından getirilen yönetmelik ve yazılarda belirtilen hükümlere uyulduğunu belirtmeli ve kurumdan aldıkları Etik Komitesi onayını göndermelidir.

İnsan denekleri içeren tıbbi araştırmalar Dünya Tıp Birliği Helsinki Deklarasyonu'na göre yapılmalıdır.

<https://www.wma.net/policies-post/wma-declaration-of-helsinki-ethical-principles-for-medical-research-involving-human-subjects/>

Gönderilen makaleler, Tıbbi Dergilerde Bilimsel Çalışmanın Yürütülmesi, Raporlanması, Düzenlenmesi ve Yayınlanması için ICMJE Tavsiyelerine uygun olmalıdır.

<http://www.icmje.org/icmje-recommendations.pdf>

Hayvan ve / veya insan çalışmalarını bildiren tüm makaleler ile ilgili Etik Kurul veya Kurumsal İnceleme Kurulunun verdiği onay yöntemler bölümünde belirtmelidir.

Tüm başvurulara bir başlık sayfası eşlik etmelidir. Makalenin başlığı olmalı. Onay numarasına ek olarak inceleme komitesinin tam adı ve kurumu belirtilmeli. Editöre, gönderilen makalenin basılmadığına, eşzamanlı olarak gönderilmediğine veya başka bir yerde yayınlanmak üzere kabul edilmediğine dair bir açıklama eklenmeli. Yazının tüm yazarlar tarafından okunduğuna ve onaylandığına, bu belgede daha önce belirtildiği gibi yazarlık gereksinimlerinin karşılandığına ve her yazarın yazının dürüst çalışmayı temsil ettiğine inandığına dair bir açıklama eklenmeli.

Yazar, yazının bilgisi dahilinde, herhangi bir üçüncü şahsın telif hakkını veya mülkiyet hakkını ihlal etmediğini beyan etmeli. Bireysel vakaları veya vaka serilerini bildirmek için bilgilendirilmiş onam hakkındaki bilgiler makale metnine dahil edilmelidir. Yayınlanacak hasta bilgileri ve görüntüleri için yazılı bilgilendirilmiş onamın hasta (lar) tarafından mı yoksa yasal olarak yetkili bir temsilci tarafından mı sağlandığına dair bir açıklama gereklidir. Kendi başına hastanın gizliliğini ihlal ettiği için, lütfen makale ile hastanın gerçek yazılı bilgilendirilmiş onayı gönderilmemelidir. Dergi, yazılı bilgilendirilmiş onay aldığını yazılı olarak onaylamazı talep etmektedir. Ancak yazılı izin kendisi, örneğin bir hastanın hastane kaydında yazarlar / araştırmacılar tarafından tutulması gerekmektedir. Onay mektubu ayrı bir dosya olarak yüklenebilir. Lütfen ayrıca Araştırma Katılımcılarının Korunması için ICMJE Önerilerine bakın.

<http://www.icmje.org/recommendations/browse/roles-and-responsibilities/protection-of-research-participants.html>

Yayınlanmak üzere gönderilen hayvanları içeren tüm araştırmalar, çalışmaların yürütüldüğü tesisin gözetiminde bir etik komite tarafından onaylanmalıdır. Hayvanlar üzerinde yapılan çalışmalarda ağrı, acı ve rahatsızlık verilmemesi için neler yapıldığı açık bir şekilde belirtilmelidir.

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi, International Association of Veterinary Editors tarafından yayınlanan Veterinerlik Dergileri için Hayvan Etiği ve Refahına İlişkin Mutabakat Yazım Kılavuzunu benimsemiştir.

<http://www.veteditors.org/consensus-author-guidelines-on-animal-ethics-and-welfare-for-editors/>

Klinik Araştırmalar:

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi, ICMJE'nin , klinik araştırmaların DSÖ onaylı bir kamu araştırmaları kayıt defterine ilk hasta kaydı sırasında veya öncesinde, yayın için bir değerlendirme koşulu olarak kaydedilmesi şartına uyar. Özetin sonunda deneme kayıt adı ve URL'si ve kayıt numarası yer almalıdır.

Raporlama Yönergeleri:

İlgili EQUATOR Ağı raporlama kılavuzları, çalışmanın türüne bağlı olarak takip edilmelidir. Örneğin, yayınlanmak üzere gönderilen tüm randomize kontrollü çalışmalar , şekil olarak tamamlanmış bir CONSORT akış şemasını içermelidir. Sistematik incelemeler ve meta-analizler, tamamlanmış PRISMA akış şemasına göre düzenlenmelidir. EQUATOR sihirbazı uygun kılavuz belirlemenize yardımcı olabilir.

Diğer kaynaklar, NLM'nin Araştırma Raporlama Yönergeleri ve Girişimlerinde bulunabilir.

Araştırma Verileri:

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi olarak, araştırmaların açıklığının, şeffaflığının ve tekrarlanabilirliğinin kolaylaştırılması gerektiği düşüncesindedir. Konuyla ilgili olarak yazarları, araştırma verilerini etik değerlendirmeler tabi olarak uygun bir kamuya açık depoda paylaşmaya ve makale dosyalarına bir veri erişilebilirliği beyanı eklemeye teşvik ederiz.

MAKALE YAZIM KURALLARI VE ÖZELLİKLERİ

Genel Bilgileri:

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi'nin dili Türkçe ve İngilizcedir. Yazılar anlaşılır, akıcı, yalın bir dille yazılmalı ve uzun anlatımlardan kaçınılmalıdır. Yabancı sözcüklerin ve kısaltmaların Türkçe karşılıkları ilk geçtikleri yerde parantez içinde tam olarak yazılmalıdır. İlaçların jenerik adları kullanılmalıdır. Yazılarda dipnot kullanılmamalıdır.

Yazarların adları makale başlığının bir satır sağ altında yer almalı ve yıldız (*) dipnotla unvanı, kurumu, adresi, telefonu, e-posta adresi verilmelidir. Yazara/metne özgü terminoloji ve/veya kısaltmalar ilk kullanımlarında dipnotla açıklanmalıdır. Yazar(lar) doğrudan çalışmayı yapan ve yazan kişi(ler) olmalıdır. Araştırma herhangi bir kuruluş tarafından maddi bir destek görmüşse veya bir kongrede tebliğ edilmişse makalenin başlığının son kelimesi üzerine (*) konularak dip not olarak belirtilmelidir. Makaleler A4 kağıt boyutunun bir yüzüne, tüm kenarlardan 2,5 cm. boşluk bırakılarak, Times New Roman yazı karakteriyle, 12 punto ve 1,5 satır aralığıyla iki yana yaslı olarak yazılmalıdır. Alt başlıklar ve başlık sonrası paragraflar arasında boşluk olmamalı ve hiçbir paragraf girintili yazılmamalıdır. Dipnotlar kaynak gösterimi için değil ek bilgi vermek için kullanılmalı, sayfa altında numaralandırılmalı, 10 punto ve 1 satır aralığı ile iki yana yaslı olarak yazılmalıdır. Sayfa numaraları da 11 puntıyla, sağ altta yer almalıdır. Kabul edilen yazılar sıraya alınarak yayımlanır.

Makalelerin hazırlanması:

Başlık sayfası

Yazının Türkçe ve İngilizce başlığı 19 kelimeyi geçmemelidir. Başlıkta kısaltma kullanılmamalıdır. Yazıda sadece çalışmaya doğrudan katkısı bulunan yazarların ad ve soyadları, unvanları, çalıştıkları kurumlar açık olarak yazılmalıdır. Çalışmayı destekleyen fon ve kuruluşlar başlık sayfasında belirtilmelidir. Başlık sayfasının en altına iletişim kurulacak yazarın iletişim

bilgileri yazılmalıdır (Yazarın adı, soyadı, açık adresi, posta kodu, telefon numarası, faks numarası ve e-posta adresi yazılmalıdır).

Özetler:

Özetler Türkçe ve İngilizce olarak yazılmalı ve en fazla 250 kelime içermelidir. Özet, amaç-yöntem-sonuçlar-tartışma bölümlerine göre düzenlenmelidir. Makale için verilecek Türkçe ve İngilizce anahtar sözcükler (3-8 adet) özetlerden hemen sonra verilmelidir. İngilizce anahtar kelimeler "Medical Subject Headings (MESH)"e uygun olarak verilmelidir (<http://www.nlm.nih.gov/mesh/MBrowser.html>). Türkçe anahtar kelimeler Türkiye Bilim Terimleri (TBT)'ne uygun olarak verilmelidir (<http://www.bilimterimleri.com>). Özetlerde kısaltma kullanılmasından mümkün olduğunca kaçınılmalıdır. Kısaltma kullanılması mutlaka gerektiğinde, ilk geçtiği yerde parantez içinde tanımlandıktan sonra kullanılmalıdır.

Makale Metni Gövdesi:

Araştırma yazıları: Özetten sonra giriş-yöntem ve gereç-sonuçlar-tartışma-kaynaklar alt başlıklarını taşımalı, konuyla ilgili en son bilgiler yer almalı, yöntem açık olarak yazılmalı, kullanılan ölçüm araçlarının geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları ile değerlendirme için kullanılan testler, standart sapma, test değerleri belirtilmelidir. Tartışmada sonuçların klinik ve kuramsal yönlerden yararları, uygulanma alanları, getirdiği yenilikler vurgulanmalıdır. Yazılar 3500 kelimeyi geçmemelidir. Yazıda en çok 6 tablo veya figür olmalıdır. Kaynak sayısının 50 kaynağı aşmamasına dikkat edilmelidir.

Derleme yazıları: Amacı, kullanılan yöntem, yararlanılan kaynaklar, çıkarılan sonuçlar belirtilmelidir. Yazılar 3500 kelimeyi geçmemelidir. Yazıda en çok 6 tablo veya figür olmalıdır. Kaynak sayısının 50 kaynağı aşmamasına dikkat edilmelidir.

Olgu sunumu: Olgu sunumlarında giriş bölümü, olguların tanımı, tartışma ve kaynaklar bölümleri yer almalıdır. Yazı 3000 kelimeyi geçmemelidir. Klinik veya kuramsal eğitim yönünden yararlı görülen tipik veya az görülen olguların kaynak sayısının 30 kaynağı aşmamasına dikkat edilmelidir. Tablo veya figür sayısı en fazla 2 olmalıdır.

Bakış Açıları: Bu yazılarda giriş bölümü ile mesleği etkileyen tartışmalı veya tartışılabilir konulara ilişkin deneyime dayalı görüşler literatür eşliğinde tartışılmalıdır. Yazı 2500 kelimeyi geçmemelidir. Kaynak Sayısı 20'yi geçmemelidir. Tablo veya figür sayısı 2'den fazla olmamalıdır.

Pratik Psikoterapi: Bu yazılarda giriş bölümü ile psikoterapi uygulaması ile ilgili literatür eşliğinde tartışılmalıdır. Yazı 2500 kelimeyi geçmemelidir. Kaynak Sayısı 20'yi geçmemelidir. Tablo veya figür sayısı 2'den fazla olmamalıdır.

Yorumlar: Giriş bölümü ile tartışılan makalenin özellikleri literatür eşliğinde tartışılmalıdır. Yazı 2500 kelimeyi geçmemelidir. Kaynak Sayısı 20'yi geçmemelidir. Tablo veya figür sayısı 2'den fazla olmamalıdır.

Mektup: Dergide yer alan değişik konularda tartışma forumu oluşturulabilecek görüşler mektup bölümünde yer almaktadır. Yazı 500 kelimeyi geçmemelidir.

Çeviri, kitap ve tez tanıtımı: Çeviri, kitap ve tez tanıtımları kısa olmalı, çeviri yazılarının ve tezin bir özgün kopyası gönderilmelidir. Yazı 500 kelimeyi geçmemelidir.

Teşekkür: Teşekkür yazısı katkı koyan bireylere veya çalışmayı destekleyen fon ve kuruluşlara varsa eklenebilir.

Kaynaklar: Dergide makale içi atıflar ve kaynakça uluslararası APA formatına göre gösterilmelidir. Ayrıntılı bilgi için web sayfasında Kaynaklar bölümüne bakınız.

Metin İçinde Kaynak Gösterme

Kaynaklar metinde parantez içinde yazarların soyadı ve yayın tarihi yazılarak belirtilmelidir. Birden fazla kaynak gösterilecekse kaynaklar arasında (:) işareti kullanılmalıdır. Kaynaklar alfabetik olarak sıralanmalıdır.

Tek yazarlı kaynak;

(Akyolcu, 2007)

İki yazarlı kaynak;

(Sayiner ve Demirci, 2007, s. 72)

Üç, dört ve beş yazarlı kaynak;

Metin içinde ilk kullanımda: (Ailen, Ciambrene ve Welch 2000, s. 12-13) Metin içinde tekrarlayan kullanımlarda: (Ailen ve ark., 2000)

Altı ve daha çok yazarlı kaynak;

(Çavdar ve ark., 2003)

Kaynaklar Bölümünde Kaynak Gösterme

Kullanılan tüm kaynaklar metnin sonunda ayrı bir bölüm halinde yazar soyadlarına göre alfabetik olarak numaralandırılmadan verilmelidir.

Kaynak yazımı ile ilgili örnekler aşağıda verilmiştir.

Kitap

a) Kitap Örneği

Karasar, N. (1995). Araştırmalarda rapor hazırlama (8.bs). Ankara: 3A Eğitim Danışmanlık Ltd.

b) Kitap Çevirisi

Mucchielli, A. (1991). Zihniyetler (A. Kotil, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.

c) Çok Yazarlı Türkçe Kitap

Tonta, Y., Bitirim, Y. ve Sever, H. (2002). Türkçe arama motorlarında performans değerlendirme. Ankara: Total Bilişim.

d) İngilizce Kitap

Kamien R., & Kamien, A. (2014). Music: An appreciation. New York, NY: McGraw-Hill Education.

e) İngilizce Kitap İçerisinde Bölüm

Bassett, C. (2006). Cultural studies and new media. In G. Hall & C. Birchall (Eds.), New cultural studies: Adventures in theory (pp. 220-237). Edinburgh, UK: Edinburgh University Press.

f) Türkçe Kitap İçerisinde Bölüm

Erkmen, T. (2012). Örgüt kültürü: Fonksiyonları, öğeleri, işletme yönetimi ve liderlikteki önemi. M. Zencirkıran (Ed.), Örgüt sosyolojisi kitabı içinde (s. 233-263). Bursa: Dora Basım Yayın.

Makale

a) Makale

Granqvist, P. ve Kirkpatrick, L. A. (2004). Religious conversation and perceived childhood attachment: a meta-analysis, The International Journal for the Psychology of Religion, 14(4), 223-250.

b) Yediden Fazla Yazarlı Makale

Rodriguez, E.M., Dunn, M.J., Zuckerman, T., Hughart, L., Vannatta, K., Gerhardt, C.A., Saylor, M., Schuele, C.M. ve Compas, B.E. (2011). Mother-child communication and maternal depressive symptoms in families of children with cancer: integrating macro and micro levels of analysis. Journal of Pediatric Psychology, 38 (7), 732-743

Tez, Sunum, Bildiri

a) Tezler

Karaaziz, M. (2017). Kıbrıs ve Türkiye Doğumlu Kumar Bağımlılarının Kumar Oynama Nedenlerinin ve Kültürlenme Tutum Farklılıklarının Karşılaştırılması. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Yakın Doğu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Lefkoşa-KKTC.

b) Kongre Bildirisi

Çepni, S., Bacanak A. ve Özsevgeç T. (2001, Haziran). Fen bilgisi öğretmen adaylarının fen branşlarına karşı tutumları ile fen branşlarındaki başarılarının ilişkisi. X. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi'nde sunulan bildiri, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.

Tablolar ve Sekiller:

Tablolar tek satır aralıklı olarak ayrı bir sayfaya yazılmalıdır. Her tablonun üstünde numarası ve açıklayıcı bilgi olmalıdır. Tabloda kısaltmalara yer verilmişse bu kısaltmaların açılımı alt yazı şeklinde tablonun altında ve alfabetik sıraya göre yer almalıdır.

Daha önce basılmış veya elektronik olarak yayınlanmış tablolardan yararlanıldığında hem yazarın hem de basımevinden yazılı izin alınmalıdır ve bu, dergi editörlüğüne faks veya posta ile gönderilmelidir.

Tablo içerisinde enlemesine ve boylamasına çizgiler kullanılmamalı, sadece üst ve altına düz çizgi çizilmelidir.

Makalelerde yer alan görseller ve nota örnekleri kısa açıklamalarıyla birlikte ortalansız olarak Şekil/Tablo 1. ... şeklinde numaralandırılmalıdır. Tüm görseller, baskıda çözünürlük problemi olmaması için minimum 300 dpi çözünürlükte ve JPG formatında ayrıca gönderilmelidir. Metin içerisindeki yerleştirmeler, gerektiğinde sayfa düzenine göre değiştirilebilirler.

Tablo, grafik, şekil ve fotoğraflar altından çok olmamalı, ayrı bir sayfaya konmalı, yazıdaki yeri belirtilmelidir. Arabik rakamlar ve ondalıklarda nokta kullanılmamalıdır.

Makale Gönderme:

Makale gönderimleri dergi park sistemi üzerinden olup aşağıda verilmiştir;

Link: <https://dergipark.org.tr/tr/>

KÖR HAKEMLİK VE DEĞERLENDİRME SÜRECİ

Kör hakemlik, bilimsel yayınların en yüksek kalite ile yayınlanması için uygulanan bir yöntemdir. Bu yöntem, bilimsel çalışmaların nesnel (objektif) bir şekilde değerlendirilme sürecinin temelini oluşturmaktadır ve birçok bilimsel dergi tarafından tercih edilmektedir. Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi gönderilen tüm çalışmalar aşağıda belirtilen aşamalara göre körleme yoluyla değerlendirilmektedir.

Körleme Hakemlik Türü:

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi, tüm çalışmaların değerlendirme sürecinde çifte körleme yöntemini kullanmaktadır. Çift körleme yönteminde çalışmaların yazar ve hakem kimlikleri gizlenmektedir.

İlk Değerlendirme Süreci:

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi gönderilen çalışmalar ilk olarak editörler tarafından değerlendirilir. Bu aşamada, derginin amaç ve kapsamına uymayan, Türkçe ve İngilizce olarak dil ve anlatım kuralları açısından zayıf, bilimsel açıdan kritik hatalar içeren, özgün değeri olmayan ve yayın politikalarını karşılamayan çalışmalar reddedilir. Reddedilen çalışmaların yazarları, gönderim tarihinden itibaren en geç bir ay içinde bilgilendirilir. Uygun bulunan çalışmalar ise ön değerlendirme için çalışmanın ilgili olduğu alana yönelik bir alan editörüne gönderilir.

Ön Değerlendirme Süreci:

Ön değerlendirme sürecinde alan editörleri çalışmaların, giriş ve alan yazın, yöntem, bulgular, sonuç, değerlendirme ve tartışma bölümlerini dergi yayın politikaları ve kapsamı ile özgünlük açısından ayrıntılı bir şekilde inceler. Bu inceleme sonucunda uygun bulunmayan çalışmalar en geç dört hafta içerisinde alan editörü değerlendirme raporu ile iade edilir. Uygun bulunan çalışmalar ise hakemlendirme sürecine alınır.

Hakemlendirme Süreci:

Çalışmalar içeriğine ve hakemlerin uzmanlık alanlarına göre hakemlendirilir. Çalışmayı inceleyen alan editörü, Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi hakem havuzundan uzmanlık alanlarına göre en az iki hakem önerisinde bulunur veya çalışmanın alanına uygun yeni hakem önerebilir. Alan editöründen gelen hakem önerileri editörler tarafından değerlendirilir ve çalışmalar editörler tarafından hakemlere iletilir. Hakemler değerlendirdikleri çalışmalar hakkındaki hiçbir süreci ve belgeyi paylaşmayacakları hakkında garanti vermek zorundadır.

Hakem Raporları:

Hakem değerlendirmeleri genel olarak çalışmaların; özgünlük, kullanılan yöntem, etik kurallara uygunluk, bulguların ve sonuçların tutarlı bir şekilde sunumu ve literatür açısından incelenmesine dayanmaktadır. Bu inceleme aşağıdaki unsurlara göre yapılır:

Giriş ve literatür: değerlendirme raporu çalışmada ele alınan problemin sunumu ve amaçları, konunun önemi, konuyla ilgili literatür kapsamı, güncelliği ve çalışmanın özgünlüğü hakkında görüş içerir.

Yöntem: değerlendirme raporu, kullanılan yöntemin uygunluğu, araştırma grubunun seçimi ve özellikleri, geçerlik ve güvenilirlik ile ilgili bilgilerin yanı sıra veri toplama ve analiz süreci hakkında görüş içerir.

Bulgular: değerlendirme raporu, yöntem çerçevesinde elde edilen bulguların sunumu, analiz yöntemlerinin doğruluğu, araştırmanın amaçları ile erişilen bulguların tutarlılığı, ihtiyaç duyulan tablo, şekil ve görsellerin verilmesi, kullanılan testlerin kavramsal açıdan değerlendirilmesine yönelik görüşler içerir.

Değerlendirme ve tartışma: değerlendirme raporu, bulgulara dayalı olarak konunun tartışılması, araştırma sorusuna/larına ve hipoteze/lere uygunluk, genellenebilirlik ve uygulanabilirlik ile ilgili görüş içerir.

Sonuç ve öneriler: değerlendirme raporu literatüre katkı, gelecekte yapılabilecek çalışmalara ve alandaki uygulamalara yönelik öneriler hakkında görüş içerir.

Stil ve anlatım: değerlendirme raporu, çalışma başlığının içeriği kapsamı, Türkçe'nin kurallara uygun kullanımı, gönderme ve referansların Dergi yayın ilkeleri başlığı altındaki örneklerle doğrultusunda tam metnin diline uygun verilmesi ile ilgili görüş içerir.

Genel değerlendirme: değerlendirme raporu çalışmanın bir bütün olarak özgünlüğü, literatüre ve alandaki uygulamalara sağladığı katkı hakkında görüş içerir.

Değerlendirme sürecinde hakemlerin çalışmanın tipografik özelliklerine göre düzeltme yapmaları beklenmemektedir.

Hakem Değerlendirme Süreci:

Hakem değerlendirme süreci için hakemlere verilen süre 3 haftadır. Hakemlerden veya uzman yayın kurulu üyesinden gelen düzeltme önerilerinin yazarlar tarafından 3 hafta içerisinde tamamlanması zorunludur. Hakemler bir çalışmanın düzeltmelerini inceleyerek uygunluğuna karar verebilecekleri gibi gerekliyse birden çok defa düzeltme talep edebilir.

Değerlendirme Sonucu:

Hakemlerden gelen görüşler, alan editörü tarafından en geç iki (2) hafta içerisinde incelenir. Bu inceleme sonucunda alan editörü çalışmaya ilişkin nihai kararını editörlere iletir.

Yayın Kurulu Kararı:

Editörler, alan editörü ve hakem görüşlerine dayanarak çalışma ile ilgili yayın kurulu görüşlerini hazırlar. Hazırlanan görüşler editör tarafından alan editörü ve hakem önerileri ile birlikte en geç 1 hafta içerisinde yazar(lar)a iletilir. Bu süreçte olumsuz görüş verilen çalışmalar intihal denetimi talep edilmeksizin iade edilir. Olumlu görüş verilen çalışmalar için son karar, intihal denetim raporları sonuçlarına göre verilir.

Yayın Değerlendirme Süreci:

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi'ne gönderilen çalışmaların yayın değerlendirme sürecinin yaklaşık 3 ay içerisinde sonuçlandırılması öngörülmektedir. Ancak, hakem ya da editörlerin yazar(lar)dan düzeltme istedikleri tarih ile yazar(lar)ın düzeltmeleri tamamladıkları tarih arasındaki süre, bu 3 aylık süreye dahil edilmemektedir.

Değerlendirme Sonucuna İtiraz Etme:

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi'nde değerlendirme sonucuna, yazar (lar)ın itiraz etme hakkı saklıdır. Yazar(lar), çalışmalarını için yapılan değerlendirme sonucu görüş ve yorumlara ilişkin itiraz gerekçelerini bilimsel bir dille ve dayanaklarını referans göstererek "mehmet.cakici@neu.edu.tr" adresine e-postayla iletmelidir. Yapılan itirazlar editörler tarafından en geç bir ay içerisinde incelenerek (Çalışmanın hakemlerine yapılan itirazlar hakkında görüş talep edilebilir) yazar (lar)a olumlu veya olumsuz dönüş sağlanır. Yazar (lar)ın değerlendirme sonucuna itirazları olumlu bulunması durumunda, yayın kurulu çalışmanın konu alanına uygun yeni hakemlendirme yaparak değerlendirme sürecini yeniden başlatır.

Atf ve Kaynakça Denetimi:

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi yayını etliğine göre, makalelere atıfların doğru ve eksiksiz verilmesi zorunludur. Yazarlar tamamen orijinal eserler yazdıklarından ve yazarlar başkalarının eserlerini ve / veya sözlerini kullanmışlarsa, bunun uygun şekilde alıntılı olduğundan veya alıntı yapıldığından emin olmalıdırlar. Bu denetim, önce değerlendirme sırasında hakemlerce, sonra benzerlik-intihal (iThenticate) programı sonucuna göre editörlerce yapılır. Tüm çalışmalar intihal raporu intihal.net üzerinden de kontrol edilmektedir.

Makalenin Erken Görünümü ve Yayımlanması:

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi'nde sayfa düzenlemesi yapılan makaleler elektronik ortamda "Erken Görünüm" başlığı

altında Dijital Nesne Kimlik Numarası (Digital Object Identifier, DOI) verilerek yayınlanır. Erken görünümdeki makaleler dergide yayımlanırken gerekli olduğunda küçük düzenlemeler yapılabilir. Erken görünümdeki makaleler sırası geldiğinde Editörler Kurulu'nun belirlediği cilt ve sayıda, üzerindeki "ERKEN GÖRÜNÜM" filigranı kaldırılarak yayınlanır. Elektronik dergi yayımlandıktan sonra, aynı ay içerisinde aynı makalelerin yer aldığı Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi'nin basılı hali de yayınlanır.

Arşivleme:

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi'nde yayımlanan makalelere ilişkin veriler ve tam metinler .pdf olarak TÜBİTAK ULAKBİM DERGİPARK, OCLC WorldCat ve EBSCOhost dijital arşivleme sunucusunda yayımlanmaktadır (<https://dergipark.org.tr/en/pub/ktpdergisi/archive>), (<https://www.worldcat.org/>) erişime kapalı bir şekilde saklanır ve arşivlenir (LOCKSS; <https://dergipark.org.tr/en/pub/ktpdergisi/lockss-manifest>).

Kalite Standartları Hakkında EASE Açıklaması

Avrupa Bilim Editörleri Birliği, tüm editörleri COVID-19 hakkındaki araştırma raporlarının gerekli standartları karşılamasını ve üzerinde anlaşılacak yönergeler uymasını, ve tüm sınırlılıkların açıkça belirtilmesini sağlamaya teşvik eder. EASE üyeleri COVID-19 pandemisi ile ilgili birçok çalışmada kötü raporlama standartlarına dikkat çekmiştir. Enfekte hastaları tedavi etmek ve koronavirüsün yayılmasını sınırlamak için tıbbi ve halk sağlığı önlemlerinin başarılı olması, yüksek kaliteli kanıtlara bağlıdır. EASE, pandemi ile ilgili verilerin toplanmasına ve yayınlanmasına dahil olan herkesi etik yönergeler uymaya ve standart raporlama yönergelerine (bkz. www.equator-network.org), örneğin klinik araştırmalar için CONSORT'a ve epidemiyolojik çalışmalar için STROBE'ye bağlı kalmaya davet etmektedir.

Demografik veriler tüm bireylerin yaş ve cinsiyetini içermeli, ve cinsiyet ve toplumsal cinsiyet hakkındaki verilerin tam ve doğru bir şekilde raporlanmasını sağlamak için SAGER yönergelerini takip etmelidir. Mümkün olduğunda verilerin tam ve açık olarak paylaşılmasını teşvik ediyoruz.

Kriz zamanlarında, gerekli tüm verilerin elde edilmesinin her zaman mümkün olmayabileceğini ve zorunlu olarak raporlamanın kısıtlanabileceğini kabul ediyoruz. Yanlış yorumlardan kaçınmak ve aynı zamanda bilgilerin hızlı bir şekilde paylaşılmasını kolaylaştırmak için, editörleri yazarların araştırmalarına bir sınırlama bildirimini eklemeye teşvik ediyoruz. Bu, okuyucuları bilgilendirecek ve yayımlanan herhangi araştırmaların kullanılabilirliğini güçlendirecektir.

Buna ek olarak, her zaman yüksek dil standartlarını savunurken, önemli araştırmaların hızlı bir şekilde yayılmasını kolaylaştırmak amacıyla, yayımlanmış araştırmanın anlaşılabilir olmasını sağlamak ve yazarlar üzerinde katı dil gereklilikleri uygulamamak için, editöryal katılımı sınırlamanın gerekli olabileceğini kabul ediyoruz.

İlgili bildiriye <https://ease.org.uk/publications/ease-statements-resources/ease-statement-on-quality-standards/web> adresinden ulaşılabilir.

Author Index / Yazarlar Dizini

Almudena Sanahuja....89	Kudret İspir....20
Arkun Tatar 5	Mazlum Çöpür 54
Aslıhan Özfıdan....89	Mehmet Ali Dündar....14
Ayfer Öztürk....155	Mehmet Kaya....106
Ayhan Çakıcı Eş....68	Melih Burak Özdemir....192
Başak Ünübol....128	Meltem Sunar....35
Bengi Düşgör....89	Mustafa Necmi İlhan 14
Cansu Güney....139	Nakşidil Torun Yazıhan 28
Derya Şaşman Kaylı....148	Nefise Ladikli....63
Eda Yardımcı....139	Neslihan Akkişi Kumsar....82
Elif Sever....89	Nesrin Duman 114
Elvan Kiremitçi Canıoz....75	Nevra Karamüftüoğlu....14
Erdi Bahadır....63	Nihal Mamatoğlu....163
Erkan Kalem....89	Onur Durmaz....82
Ertan Basha....106	Ömer Gökel....41
Esin Çetin Özbudak....97	Özgün Taktakoğlu....89
Esra Savaş 120	Patrice Cuynet....89
Fatıma Nureşan Yumuşak....63	Pınar Alyağut....180
Funda Akkapulu 89	Pınar Dursun....180
Gaye Saltukoğlu....5	Sacide Şahin....20
Gizem Öneri Uzun....68	Selim Arpacıoğlu....128
Gökben Hızlı Sayar 35	Sidar Çöpür....54
Gökçe Özkılıçcı....163	Simen Egeli.....171
Gökhan İskifoğlu....187	Şebnem Güldal Kan....68
Gözde Yılmaz....148	Tevfika İkiz....89
Gülşen Karaman....63	Tubanur Çelik İskifoğlu....187
Hamit Coşkun 75	Tuğba Altıntaş 20
Hüdanur Akkuzu 63	Yaşar Barut 171, 192
Hüdanur Özdemir....5	Z. Deniz Aktan....139
Hüseyin Ünübol....35	Zeynep Özerol....48
İdil Işık....97	Zeynep Türkkkan 63
İrem Atak....89	Zihniye Okray ...48

SUBJECT INDEX

- Age
- Cancer... ..122
  - Cognitive Therapy... 123
  - Normal Age... .. 120
  - Unsolved Grief Therapy... ..125
  - Unsolved Grief... ..121
- Anxiety
- Anxiety Rating Scale... .63
  - Covid19... .64, 129
  - Death Anxiety... .20
  - Health... ..15
  - Immigrant... .14
  - Social Relations... 69
  - Stress... 111
- Body Image
- Body Image in Adolescents... 145
  - Body Perception... 141
  - Personality... 142
  - Social Anxiety in Adolescents... 139
- Creativity
- Creative Thinking... .31
- Dependency
- Alcohol... 130
  - Anti-Discrimination Social Work... 148
- Behavioral Addiction... 188
- Biopsychosocial Model... .151
- Cognitive Behavioral Therapy... 189
- Smoking... 132
- Technology Addiction... 41
- Technology... 45
- Depression
- Kosovo... .106
  - Veteran... ..113
- Development
- Atypical Development... 20
  - Typical Development... 22
- Discourse
- Murder... .50
  - Patriarchal... .53
  - The Myth of Honor... .48
- Emotional State
- Being Well... ..38
  - Negative Emotional State... .37
  - Positive and Negative Affect Scale .38
  - Positive Emotional State ... 35
  - Women's Health... .40

Empathy

- Helping Behavior 77
- Positive Psychology... ..79
- Prosocial Behavior... .81
- Social Identity... 76

Intelligence

- Fluid Intelligence... 28
- Thinking Divergent... .30

Logotherapy

- Existential Psychology... 182
- Meaning... 180

Loneliness

- Anxiety... 70
- Depression... 16
- University Student... ..72

Obesity

- Adolescence... .95
- Family Relations... .92
- Psychology ... 89

Personality

- Consensus... ..13
- Hexaco Personality Model... .5
- Marriage Harmony... .11

Rehabilitation

- Community Mental Health... .85
- Schizophrenia... .82

Risperidone

- Anti-Psychotic Medication 55
- Liver Function Test ..... .54
- Side Effect... .57

Scale Development

- Mission Oriented Leadership... 164
- Political Leader Styles... 163
- Relationship-Oriented Leadership... 166

Stress

- Nursing... 156
- University Students... .157

Therapy

- Bert Hellinger... ..116
- Family Constellation... .114

Trauma

- Organizational Resilience... ..105
- Organizational Trauma... .97
- Possibility of Exposure... .99
- Traumatic Events... .100

KONU DİZİNİ

Bağımlılık

- Alkol...130
- Ayrımcılık Karşıtı Sosyal Hizmet...148
- Bilişsel Davranışçı Terapi...189
- Biyopsikososyal Model....151
- Davranışsal Bağımlılık...188
- Sigara... 132
- Teknoloji Bağımlılığı...41
- Teknoloji...45

Beden İmgesi

- Ergenlerde Beden İmgesi...145
- Ergenlerde Sosyal Kaygı...139
- Kişilik...142
- Vücut Algısı...141

Depresyon

- Gazi.....113
- Kosova....106

Duygu Durum

- İyi Oluş.....38
- Kadın Sağlığı...40
- Negatif Duygu Durumu....37
- Pozitif Duygu Durumu...35
- Pozitif Ve Negatif Duygulanım Ölçeği....38

Empati

- Pozitif Psikoloji.....79
- Prososyal Davranış 81
- Sosyal Kimlik...76
- Yardım Etme Davranışı.....77

Gelişim

- Atipik Gelişim...20
- Tipik Gelişim...22

Kaygı

- Anksiyete Değerlendirme Ölçeği....63
- Covid19....64, 129
- Göçmen....14
- Ölüm Kaygısı....20
- Sağlık.....15
- Sosyal İlişkiler...69
- Stres...111

Kişilik

- Evlilik Uyumu....11
- Fikir Birliği.....13
- Hexaco Kişilik Modeli 5

Logoterapi

- Anlam...180
- Varoluşçu Psikoloji...182

Obezite

- Aile İlişkileri....92
- Ergenlik....95
- Psikoloji...89

Ölçek Geliştirme

- Görev Odaklı Liderlik...164
- İlişki Odaklı Liderlik...166
- Siyasi Lider Stilleri...163

Rehabilitasyon

- Şizofreni....82
- Toplum Ruh Sağlığı....85

Risperidon

- Anti-Psikotik İlaç.....55
- Karaciğer Fonksiyon Testi.....54
- Yan Etki....57

Söylem

- Ataerkil....53
- Cinayet....50
- Töre Miti....48

Stres

- Hemşirelik...156
- Üniversite Öğrencileri....157

Terapi

- Aile Dizimi....114
- Bert Hellinger.....116

Travma

- Maruz Kalma Olasılığı....99
- Örgütsel Dayanıklılık.....105
- Örgütsel Travma....97
- Travmatik Olaylar....100

Yalnızlık

- Depresyon...16
- Kaygı... 70
- Üniversite Öğrencisi 72

Yaratıcılık

- Yaratıcı Düşünme 31

Yas

- Çözümlemeyen Yas Terapisi.....125
- Çözümlemeyen Yas.....121
- Kanser.....122
- Kognitif Terapi...123
- Normal Yas..... 120

Zeka

- Akışkan Zeka...28
- Diverjant Düşünme....30

KIBRIS RUH SAĞLIĞI ENSTİTÜSÜ

- ✓ NAADAC (ALKOL VE MADDE BAĞIMLILIĞI TERAPİSTİ EĞİTİMİ)
- ✓ POZİTİF PSİKOTERAPİ -TEMEL VE MASTER EĞİTİMİ
  - ✓ PSİKODRAMA EĞİTİMİ
  - ✓ SPOR PSİKOLOJİSİ EĞİTİMİ
- ✓ TERAPİDE KLİNİK GÖRÜŞME TEKNİKLERİ EĞİTİMİ
  - ✓ ADLİ PSİKOLOJİ EĞİTİMİ
  - ✓ ÇOCUK DİKKAT TESTLERİ EĞİTİMİ
  - ✓ YAŞAM BECERİLERİ EĞİTİMİ
  - ✓ YÖNETİM BECERİLERİ EĞİTİMİ
  - ✓ BEDEN DİLİ EĞİTİMİ
- ✓ MOTİVASYONAL GÖRÜŞME TEKNİKLERİ EĞİTİMİ

Adres: Meriç Sokak, No: 22, Kumsal-Lefkoşa-KKTC

Tel: +90 533 889 19 21

Koordinatör: Kübra ÖZSAT (ozsatk@gmail.com) - Enstitü Müdürü: Prof. Dr. Ebru ÇAKICI (ebru.cakici@neu.edu.tr)

Websitesi: www.ruhsagligienstitusu.com

Kıbrıs Ruh Sağlığı
Enstitüsü

ISSN 1302-7840
E-ISSN 2667-8225

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi

Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology

Vol / Cilt 2, Issue / Sayı:3, December/Aralık 2020

- Investigation of Changes in Alcohol-Smoking Usage and Related Situations in the Coronavirus Outbreak
Koronavirüs Salgınında Alkol-Sigara Kullanımındaki Değişiklikler ve İlişkili Durumların Araştırılması
- An Assessment Of The Moderator Effect Of Personality Traits On The Relationship Between Body Image And Social Anxiety
Beden İmgesi İle Sosyal Anksiyete Arasındaki İlişkide Kişilik Özelliklerinin Biçimlendirici Etkisi
- Social Work Overview of The Society on The Individual Using Addictive Substance: Case of Manisa
Sosyal Hizmet Bakış Açısından Bağımlılık Yapıcı Madde Kullanan Bireylere Yönelik Toplumun Bakışı: Manisa Örneği
- An Investigation The Perceived Stress, University Adjustment Levels and Academic Grade Average of Freshman
Nursing University Students
Hemşirelik Birinci Sınıf Öğrencilerinin Algıladıkları Stres İle Üniversiteye Uyum Düzeyleri ve Akademik Genel Not Ortalamaları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
- The Adaptation Study for Political Leader Assessment Scale to Turkish
Siyasi Lider Değerlendirme Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması Çalışması
- The Problems of Foreign Students with Non-Native Turkish Language in School Environment
Anadili Türkçe Olmayan Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Okul Ortamında Yaşadıkları Problemler
- Meaning in/of Life: Discovery, Invention or Both?
Yaşamda Anlam: Keşif, İcat Ya Da Her İkisi?
- A Review on the Phenomenon of Interpersonal Dependency
Kişilerarası Bağımlılık Fenomeni Üzerine Bir Derleme
- Postmodern Perspective in Psychological Counseling Practices:Online Psychological Counselling
Psikolojik Danışma Uygulamalarında Post Modern Bakış Açısı: Çevrimiçi Psikolojik Danışma